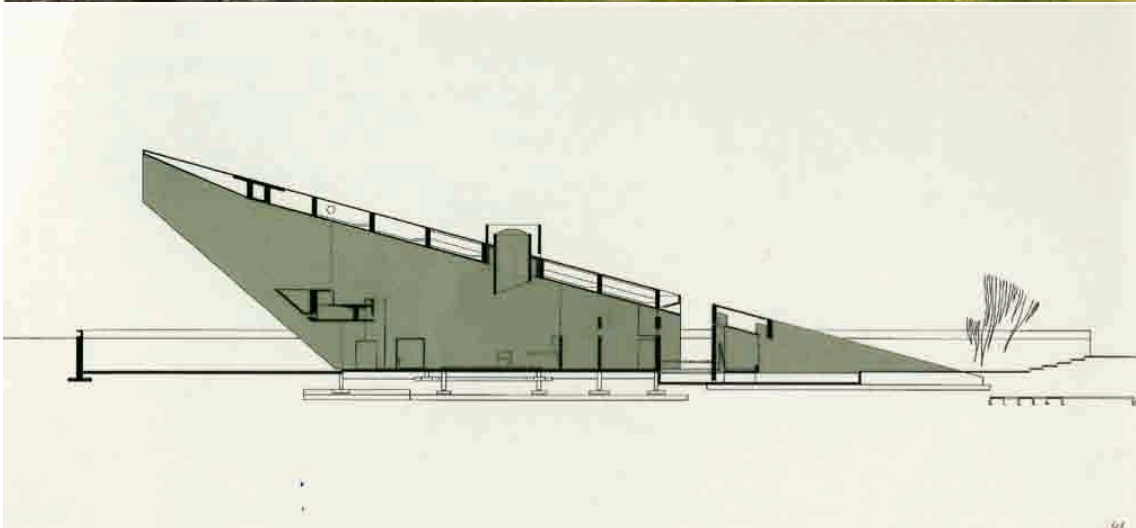

O6.14 **BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED**
BEDEVAARTSOORD "O.L.V. VAN KERSELARE"
te OUDENAARDE - EDELARE

O6.14	BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED BEDEVAARTSOORD "O.L.V. VAN KERSELARE" te OUDENAARDE - EDELARE
--------------	--

ERFGOED : BEDEVAARTSOORD "O.L.V. VAN KERSELARE"

LIGGING : KERSELARE 94, 9700 OUDENAARDE - EDELARE
kadaster : OUDENAARDE, 6e afdeling, EDELARE, sectie A, nr. 162e

BESCHERMINGSBESLUIT :

Besluit : Besluit nummer 4648
Nummer(s) : 4.01/45035/300.1 / 0003381
Beschermd monument bij MB d.d. 20 november 2009

OPDRACHTGEVER :

KERKFABRIEK Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
contact : dhr. Jean Pierre OTTEVAERE, technisch raadgever
PAMELEKERKPLEIN 3, 9700 OUDENAARDE
telefoon : 0475 . 42 48 11 (technisch raadgever)
e-mail : jean.ottevaere@obc-ottevaere.be

opgemaakt door :

architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
contact : ir. arch. Freddy DE SCHACHT
POEKESTRAAT 1, 8755 RUISELEDE
telefoon : 051 . 68 96 75
e mail : freddy.de.schacht@skynet.be
orde architecten provincie West – Vlaanderen

voor het landschappelijk erfgoed
in samenwerking met :

buro voor vrije ruimte tuin- en landschapsarchitecten BVTL
Christian Vermander – Thomas Van Mol & Partners
RAAS VAN GAVERESTRAAT 67b, 9000 GENT
telefoon : 09 . 225 56 65
e.mail : info@bvvr.be

BEHEERSPLAN d.d. 26 juni 2017

0. INHOUDSTAFEL

1.	IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed.....	5
1.1.	AANLEIDING EN DOEL VOOR DE OPMAAK VAN HET BEHEERSPLAN	5
1.2.	IDENTIFICATIE	5
1.3.	AFBAKENING	9
1.4.	EIGENDOMSSITUATIE.....	10
1.5.	ALGEMENE FOTO'S VAN HET GOED IN ZIJN CONTEXT	13
1.6.	JURIDISCHE TOESTAND	15
1.6.1.	PLANNENREGISTER	15
1.6.2.	VOORSCHRIFTEN	17
1.6.3.	NATUUR & BESCHERMING	19
1.7.	ONMIDDELLIJKE OMGEVING & LANDSCHAP	20
1.7.1.	GEOGRAFISCHE & LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	20
1.7.2.	LANDSCHAPSATLAS	21
2.	HISTORISCHE NOTA	22
2.1.	HISTORISCHE KAARTENANALYSE	22
2.1.1.	ALGEMENE INLEIDING : HISTORISCHE EVOLUTIE STAD OUDENAARDE.....	22
2.1.2.	FIGURATIEVE KAART (1726 - 1775)	25
2.1.3.	FRICKX (1744)	26
2.1.4.	FERRARIS (1771-1778)	27
2.1.5.	ATLAS DER BUURTWEGEN (1841)	30
2.1.6.	VANDERMAELEN (1846 – 1854)	32
2.1.7.	POPP (1842 – 1879).....	34
2.1.8.	TOPOGRAFISCHE KAART (1865 – 1930)	35
2.1.9.	TOPOGRAFISCHE KAART (1960) & ORIGINEEL OPMETING TERREIN (1961)	37
2.1.10.	KAART (1960) & VOORONTWERP 1 (1961)	40
2.1.11.	TOPOGRAFISCHE KAART (1960) & BOUWAANVRAAG (1963)	42
2.1.12.	LUCHTFOTO & BESTAANDE TOESTAND (2014).....	44
2.2.	HISTORISCHE PLANNENANALYSE	46
2.3.	BEELDMATERIAAL	50
2.4.	BOUWHISTORISCHE ANALYSE	67
2.4.1.	EEN " MAETSERSGAT " IN DE MUUR VAN EEN PASTORIJ	67
2.4.2.	EERSTE KAPEL	68
2.4.3.	EERSTE BRAND. EEN NIEUWE KAPEL	72
2.4.4.	EEN GROTE NIEUWE KAPEL (1614)	73
2.4.5.	RESTAURATIE 1839 - 1887	76
2.4.6.	DE KAPEL BRANDT : 21 februari 1961	78
2.4.7.	EEN NIEUWE MODERNE KAPEL.....	79
2.4.8.	8 oktober 2009 : VOLLEDIGE BEDEVAARTSITE BESCHERMD ALS MONUMENT	89
2.5.	SYSTEMATISCHE BOUWHISTORISCHE OPNAME	90
3.	BESCHRIJVING en INVENTARIS ERFGOEDELEMENTEN (huidige toestand).....	91
3.1.	ALGEMENE BESCHRIJVING, TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT.....	91
3.1.1.	ALGEMENE SITUERING	91
3.1.2.	RUIMTELIJKE CONTEXT	92
3.1.3.	ALGEMENE BESCHRIJVING : KAPEL VAN KERSELARE	92
3.2.	BESCHRIJVING VAN HET BOUWKUNDIG ERFGOED.....	94
3.2.1.	OPMETINGSPLANNEN VAN BESTAANDE TOESTAND	94
3.2.2.	INVENTARIS HISTORISCH INTERIEUR.....	96
3.2.3.	DIAGNOSENOTA	99
3.3.	BESCHRIJVING VAN HET LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	159
3.3.1.	BESCHRIJVING LANDSCHAP, INCL. KOPPELING AAN RUIME OMGEVING	160
3.3.2.	INVENTARISATIE VAN CULTUURHISTORISCHE GEGEVENS.....	168
3.3.3.	LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS BINNEN DE AFBAKENING.....	169
3.3.3.1	Reliëf en waterhuishouding.....	169
3.3.3.2	Bodemkenmerken.....	170
3.3.3.3	Biologische waarderingskaart	171
3.3.4.	INHOUD LANDSCHAPPELIJK ERFGOED AANWEZIG	172
3.3.4.1	Inventarisplan	172
3.3.4.2	Bosbestanden	173
3.3.4.3	(Markante) bomen	174
3.3.4.4	Sierbeplantingen en hagen	175
3.3.4.5	Grasland	176
3.3.4.6	Perceelsgrachten	176
3.4.	BESCHRIJVING VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED	177
3.4.1.	FYSIEKE BESCHRIJVING SITE	177
3.4.2.	INVENTARISATIE VAN KNELPUNTEN.....	178

4.	BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN	179
4.1.	ARTISTIEKE WAARDE VAN DE BEDEVAARLKAPEL.....	179
4.2.	HISTORISCHE WAARDE VAN DE BEDEVAARTSITE & omgeving	181
4.3.	SOCIAAL-CULTURELE WAARDE.....	182
4.4.	ZELDZAAMHEID.....	182
4.5.	GAAFHEID EN HERKENBAARHEID	183
4.6.	REPRESENTATIVITEIT	183
4.7.	ENSEMBLEWAARDE	183
4.8.	CONTEXTEVALUATIE.....	183
4.9.	CULTUURHISTORISCHE GOEDEREN	183
5.	ONDERBOUWDE VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER	188
5.1.	HOOFDDOELSTELLINGEN	188
5.1.1.	FASE 1 - lot 1 : RESTAURATIE BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL	189
5.1.2.	FASE 1 - lot 2 : INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT) (ontvankelijk d.d. 09.03.2015)	190
5.1.3.	FASE 1 - lot 3 : INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER) (ontvankelijk)	190
5.1.4.	FASE 2 - lot 1 : RESTAURATIE KEERMUREN	190
5.1.5.	FASE 2 - lot 2 : GROEN & BETONVERHARDINGEN (ontvankelijk d.d. 20.03.2015).....	191
5.1.6.	FASE 2 - lot 3 : RESTAURATIE KLEINE OMMEGANG (ontvankelijk d.d. 09.03.2015).....	192
5.1.7.	BEHEER EN BEHOUD VAN DE BEDEVAARTSITE EN DE KAPEL NA RESTAURATIE	192
5.1.8.	AANGEPAST "GROEN" BEHEER VAN DE BEDEVAARTSITE	192
5.1.9.	BEHOUD EN AANGEPAST BEHEER VAN DE MARKANTE BOMEN	192
5.2.	NEVENDOELSTELLINGEN	193
5.2.1.	BENADERING BEDEVAARTKAPEL VANAF HET VOORPLEIN STIMULEREN	193
5.2.2.	TOERISTISCHE ONTSLUITING EN HISTORISCHE OPWAARDERING BEDEVAARTSITE	194
5.2.3.	LANDSCHAPPELIJKE INTEGRATIE EN AANGEPAST BEHEER GROENPARKING	195
5.2.4.	AANTREKKINGSPOL voor SOCIO-CULTURELE & EDUCATIEVE ACTIVITEITEN	195
6.	OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN.....	197
6.1.	RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN	197
6.1.1.	FASE 1 - lot 1 : RESTAURATIE BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL	198
6.1.2.	FASE 1 - lot 2 : INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT) (ontvankelijk d.d. 09.03.2015)	199
6.1.3.	FASE 1 - lot 3 : INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER) (ontvankelijk)	200
6.1.4.	FASE 2 - lot 1 : RESTAURATIE KEERMUREN	200
6.1.5.	FASE 2 - lot 2 : GROEN & BETONVERHARDINGEN (ontvankelijk d.d. 20.03.2015).....	201
6.1.6.	FASE 2 - lot 3 : RESTAURATIE KLEINE OMMEGANG (ontvankelijk d.d. 09.03.2015).....	204
6.1.7.	REALISATIE NEVENDOELSTELLINGEN (niet premiegerechtigd).....	204
6.2.	ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN : BEHEER & BEHOUD NA RESTAURATIE	210
6.3.	OMGEVINGSWERKZAAMHEDEN	217
6.3.1.	AANGEPAST "GROEN" BEHEER VAN DE BEDEVAARTSITE	217
6.3.2.	BEHOUD EN AANGEPAST BEHEER VAN DE MARKANTE BOMEN	217
6.3.3.	REALISATIE NEVENDOELSTELLINGEN (niet premiegerechtigd).....	218
7.	MANIER EN TIJDSTIP VAN OPVOLGING	222
8.	BIJLAGEN	224

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 5/224

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed

1.1. AANLEIDING EN DOEL VOOR DE OPMAAK VAN HET BEHEERSPLAN

Sedert 2009 is heel wat opzoekingswerk verricht en zijn diverse vooronderzoeken uitgevoerd. Vervolgens zijn verschillende restauratiedossiers ingediend bij Onroerend Erfgoed. Een overzicht :

RESTAURATIE BEDEVAARTOORD ONZE LIEVE VROUW VAN KERSELARE

FASE 1 : BEDEVAARTKAPEL

lot 1 :	BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL	(nog in opmaak)
lot 2 :	INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT)	ontvankelijk d.d. 09.03.2015
lot 3 :	INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER)	ontvankelijk d.d. 09.03.2015

FASE 2 : OMGEVING BEDEVAARTSITE

lot 1 :	RESTAURATIE KEERMUREN	(nog in opmaak)
lot 2 :	GROEN & BETONVERHARDINGEN	ontvankelijk d.d. 20.03.2015
lot 3 :	ROTSSCULPTUREN (KLEINE OMMEGANG)	ontvankelijk d.d. 20.03.2015

Tijdens de loop van de opmaak van het restauratiedossier kwam het nieuwe onroerenderfgoeddecreet (*) tot stand, dat heel wat meer voorwaarden inhield betreffende het beheer.

(*) wetgeving : BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING VAN 16 mei 2014 BETREFFENDE DE UITVOERING VAN HET ONROERENDERFGOEDDECREET VAN 12 juli 2013, BS 27 oktober 2014 (Onroerenderfgoed-besluit – van toepassing sedert 1 januari 2015)

Aangezien het goed, bedevaartsoord O.L.V. van Kerselare een beschermd monument is én bestemd is voor erediensten, is sedert 1 januari 2015 een goedgekeurd beheersplan nodig voor de aanvraag van een (verhoogde) erfgoedpremie.

1.2. IDENTIFICATIE

GROOTSCHALIG REFERENTIE BESTAND (GRB)

Administratief Perceel

Gemeente :	9700 OUDENAARDE - EDELARE
Adres :	KERZELARE 94
Afdeling :	OUDENAARDE 6 AFD/EDELARE/
Sectie :	A
Perceel :	162E
Capakey :	45506A0162/00E000

Gebouw

Huisnummer :	null
Type :	hoofdgebouw
Datum opname :	2011-09-19

ERFGOED

Beschermde Monumenten :	Bedevaartsoord en kapel van OLV van Kerselare
Besluit :	Besluit nummer 4648
Nummer(s) :	4.01/45035/300.1 / 00003381
Datum Definitief Besluit :	8-okt-2009
Datum Ontwerp van Lijst :	14-sep-2008
Datum Publicatie Staatsblad :	20-nov-2009
Datum Wijziging / Vernietiging / Opheffing :	-
Type :	Monument

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 6/224

afb. 1.1 © Geoportaal Onroerend Erfgoed
GRB - BASISKAART met aanduiding BESCHERMD MONUMENT d.d. 08 oktober 2009 (rood)

afb. 1.2 © Geoportaal Onroerend Erfgoed
LUCHTFOTO 2012 met aanduiding BESCHERMD MONUMENT d.d. 08 oktober 2009 (rood)

BESCHERMD MONUMENT

De volledige bedevaartsite is beschermd als monument : (kad. nr. 162^E)

- de huidige bedevaart- & offerkaarsenkapel
- de aanpalende verhardingen in beton
- de keermuren in natuursteen & baksteen
- de kleine ommegang & omgeving
- de site van de afgebrande kapel & plein onder de bomen.

Zijn niet mee opgenomen in de bescherming :

- de oude trambedding (Oudenaarde – Geraardsbergen) (kad. nr. 162^{O2})
- de "groene" parking (kad. nr. 162^F)

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 7/224

BESCHERMINGSBESLUIT

Ministerieel besluit houdende bescherming als monument van het bedevaartsoord en kapel van O.-L.-V. van Kerselare te Oudenaarde (Edelare) d.d. 8 oktober 2009

Art 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18.12.1992, 22.02.1995, 22.12.1995, 08.12.1998, 18.05.1999, 07.12.2001, 21.11.2003, 30.04.2004, 10.03.2006 en 27.03.2009 :

1° Wegens de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde :
- als monument : 'bedevaartsoord' en kapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare, zoals afgebakend op bijgevoegd plan, gelegen te Oudenaarde (Edelare), Kerselare Z.N; bekend ten kadaster: Oudenaarde, 6e afdeling, sectie A, perceel nummer 162E.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd :

1. **ARTISTIEKE WAARDE VAN DE BEDEVAARTKAPEL :**

Ligt in de originaliteit van het modernistische ontwerp van 1961-1963; de kapel behoort tot de absolute hoogtepunten van de naoorlogse religieuze architectuur in Vlaanderen, uitzonderlijk in de kerkenbouw door de opmerkelijke hedendaagse en totaal nieuwe esthetische vormgeving en door het materiaalgebruik van gewapend ruw beton en glas; de kapel vormt het topwerk van de vernieuwende architect Juliaan Lampens die een vooruitstrevend architecturaal concept ontwierp met een hoge esthetische ruimtebeleving en interieurafwerking.

De artistieke waarde van het miraculeus beeldje van O.-L.-Vrouw van Kerselare als een gepolychromeerd laatgotisch beeldje uit de eerste helft van 15de eeuw van de Mechelse St.- Lucasgilde, gevat in een zilveren schrijn in de vorm van een Mariabeeld van de Oudenaardse zilversmid Van den Hende van 1763.

2. **HISTORISCHE WAARDE VAN DE BEDEVAARTSITE :**

Het thans nog steeds druk bezocht bedevaartsoord heeft een grote historische waarde als mariaal bedevaartsite opgericht in de 15de eeuw. De grote volkstoeloop naar de kapel en het Mariabeeldje is te danken aan de talrijke mirakels die werden genoteerd vanaf de 15de eeuw. De 16de-eeuwse kapel, gebouwd door de heren van Pamele, werd na de brand van 1961 vervangen door een nieuwe kapel naar ontwerp van architect Lampens.

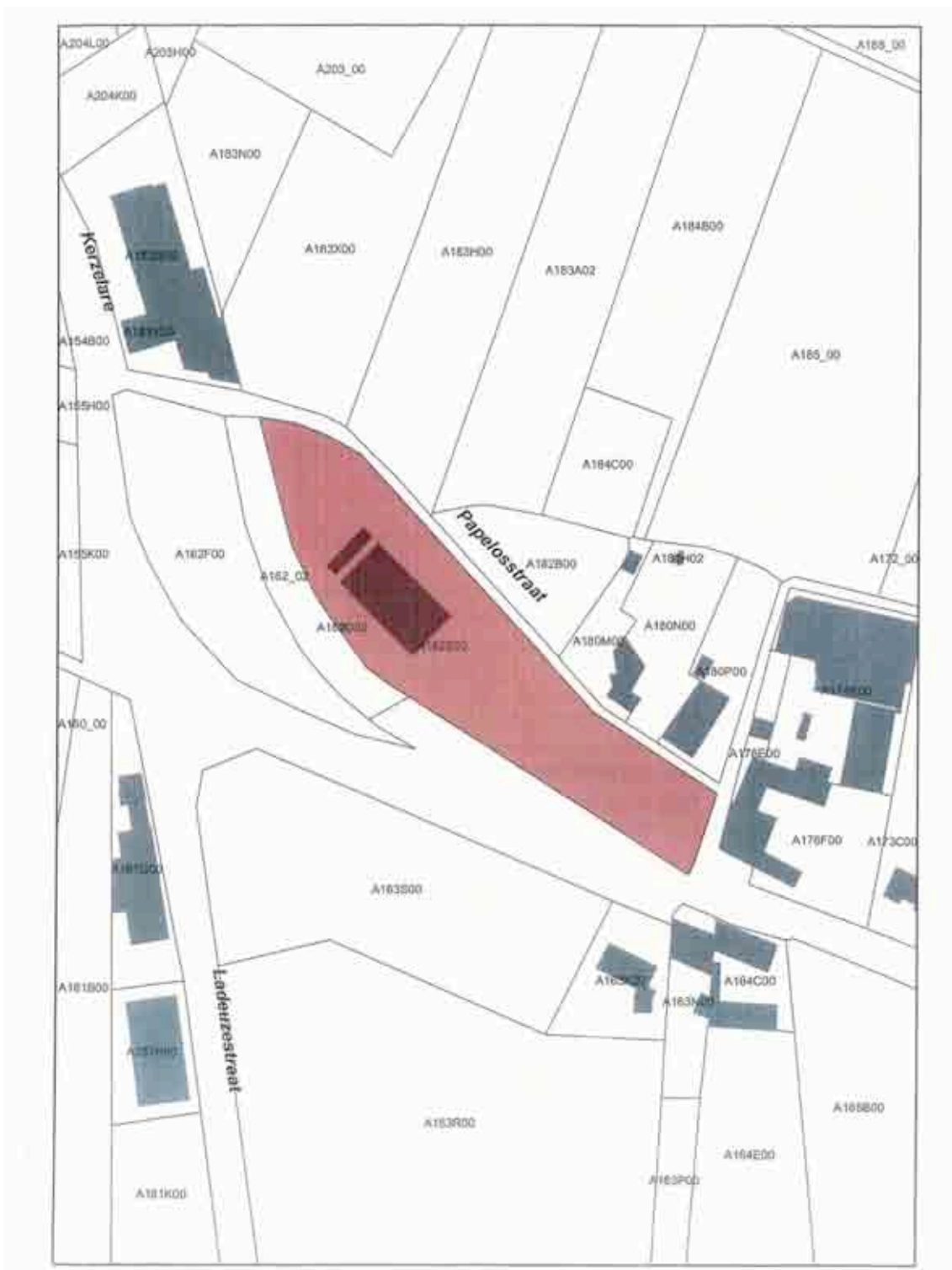
De historische waarde, i.c. de architectuurhistorische waarde van de bedevaartkappel :

De betonnen kapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare, gebouwd nadat de oude kapel in 1961 was afgebrand, is een topwerk van één der belangrijkste naoorlogse architecten in Vlaanderen, die faam verwierf met zijn minimalistische authentieke betonarchitectuur. De opmerkelijke kerk-vorm met een bijzondere uitstraling en monumentaal effect neemt in de naoorlogse architectuurgeschiedenis in Vlaanderen een prominente plaats in. De kapel getuigt van een radicale vernieuwing in de hedendaagse architectuurgeschiedenis in Vlaanderen en in de typologische ontwikkeling van de kerkenbouw, zowel wat betreft de consequent doordachte planopbouw, als de vormtaal, het materiaalgebruik en de constructiemethode. De zeer sereen ingerichte gebedsruimte beantwoordt volledig aan de liturgische vernieuwingen die plaats vonden in die tijd. Het uiterst functionele opzet en het aanwenden van de esthetische eigenschappen van het ruwe zichtbeton, maakt de kapel tot een uitzonderlijk en treffend voorbeeld van een kerkgebouw in "brutalisme".

3. **SOCIAAL-CULTURELE WAARDE :**

Het befaamde bedevaartsoord is een getuige van een eeuwenlange en nog sterk levende Mariadevotie in de streek, opklimmend tot de 15de eeuw; de huidige kapel ingeplant op een landelijke locatie, sluit aan bij een oude traditie maar geeft door zijn moderne vormtaal en bijzondere uitstraling uiting aan de moderne geloofsblijdenis en liturgische vernieuwingen. Vanaf werd een 1953 een autowijding georganiseerd die uitgroeide tot de grootste van het land.

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 8/224

afb. 1.3 © Beschermingsbesluit Onroerend Erfgoed
AFBAKENING BESCHERMD MONUMENT d.d. 08 oktober 2009 (rood)

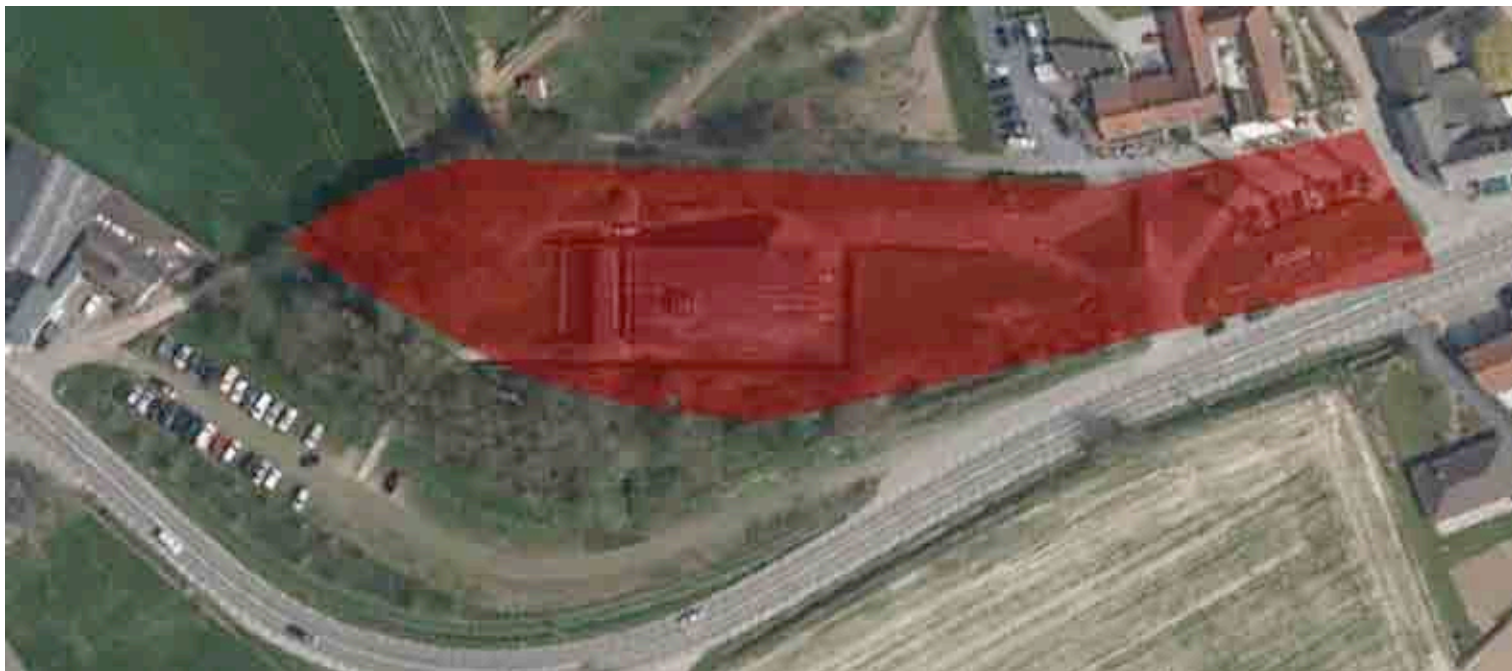
De afbakening van het te beschermen monument bevat het volledig kadastrale perceel met de oude kapelsite met twee rijen lindebomen en de site van de moderne kapel van architect Lampens met inbegrip van de “kleine ommegang” in cementrustiek.

Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed
Bedevaartsoord en kapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare (ID: 27415)

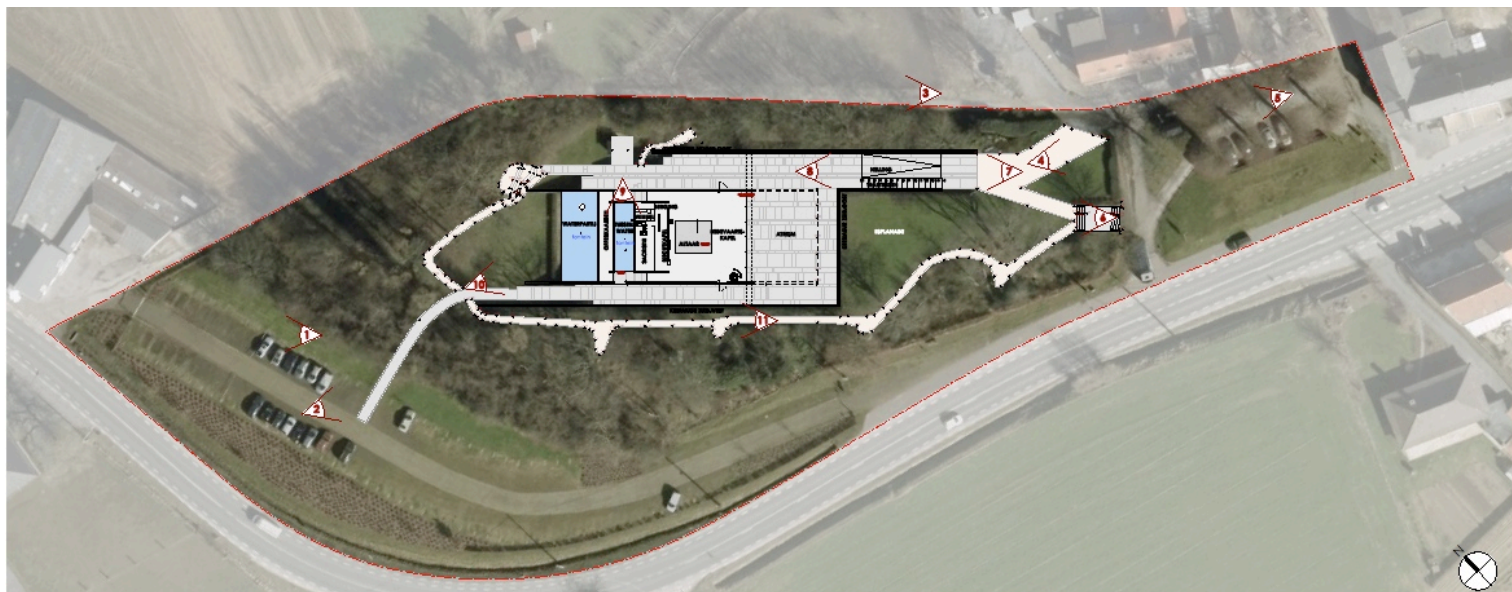
zie bijlage 6

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 9/224

1.3. AFBAKENING

afb. 1.4 © Geoportaal Onroerend Erfgoed
LUCHTFOTO 2015 met aanduiding BESCHERMD MONUMENT d.d. 08 oktober 2009 (rood)

afb. 1.5 © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba i.s.m. buro voor vrije ruimte
LUCHTFOTO 2014 met AFBAKENING BEHEERSPLAN BEDEVAARTSOORD O.L.V. VAN KERSELARE

De afbakening of perimeter van het beheersplan is ruimer dan de beschermde site en stemt overeen met de eigendom van de kerkfabriek O.L.V. Geboorte te Pamele :

- beschermd monument : (kad. nr. 162^E)
 - de huidige bedevaart- & offerkaarsenkapel
 - de aanpalende verhardingen in beton
 - de keermuren in natuursteen & baksteen
 - de kleine ommegang & omgeving
 - de site van de afgebrande kapel & plein onder de bomen.
- de oude trambedding (Oudenaarde – Geraardsbergen) (kad. nr. 162^{O2})
- de "groene" parking (kad. nr. 162^F)

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 10/224

1.4. EIGENDOMSSITUATIE

Lucie VANDERMEERSCH
& Roseline MICHELS
GEASSOCIEERDE NOTARISSEN

8 december 2014

Kathy DE RUYCK
Nathalie DE VRIEZE
Juristen

Liesbeth POTTIE
Boekhouding

EIGENDOMSATTEST

Ondergetekende, geassocieerd notaris Lucie Vandermeersch te Oudenaarde verklaart dat de Kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Oudenaarde, met zetel te 9700 Oudenaarde, Pamelekerklein, 4 eigenaar is van

Stad Oudenaarde (voorheen Edelare)

1. Een eigendom bestaande uit kapel en grond te Kerzelare +94, kadastraal bekend sectie A nrs 162^E groot 74 a 35 ca en nr 162D groot 5 ca,
En dit sedert onheuglijke tijden.

2. Een strook grond (gekend als bos) gelegen Kerzelare, kadastraal bekend sectie A nr 162/02, groot 15 a 96 ca

Ingevolge aankoop jegens het Domein van het Vlaamse Gewest bij akte verleden voor de commissaris van het tweede aankoopcomité te Gent op 30 november 2006.

3. Een perceel weide (thans parking) gelegen Kerzelare, kadastraal bekend sectie A nr 162F groot 39 a 40 ca

Ingevolge aankoop jegens de familie Vandermeersch bij akte verleden voor notaris Leen Coppejans te Oudenaarde op 8 december 2005.

Oudenaarde, 8 december 2014.

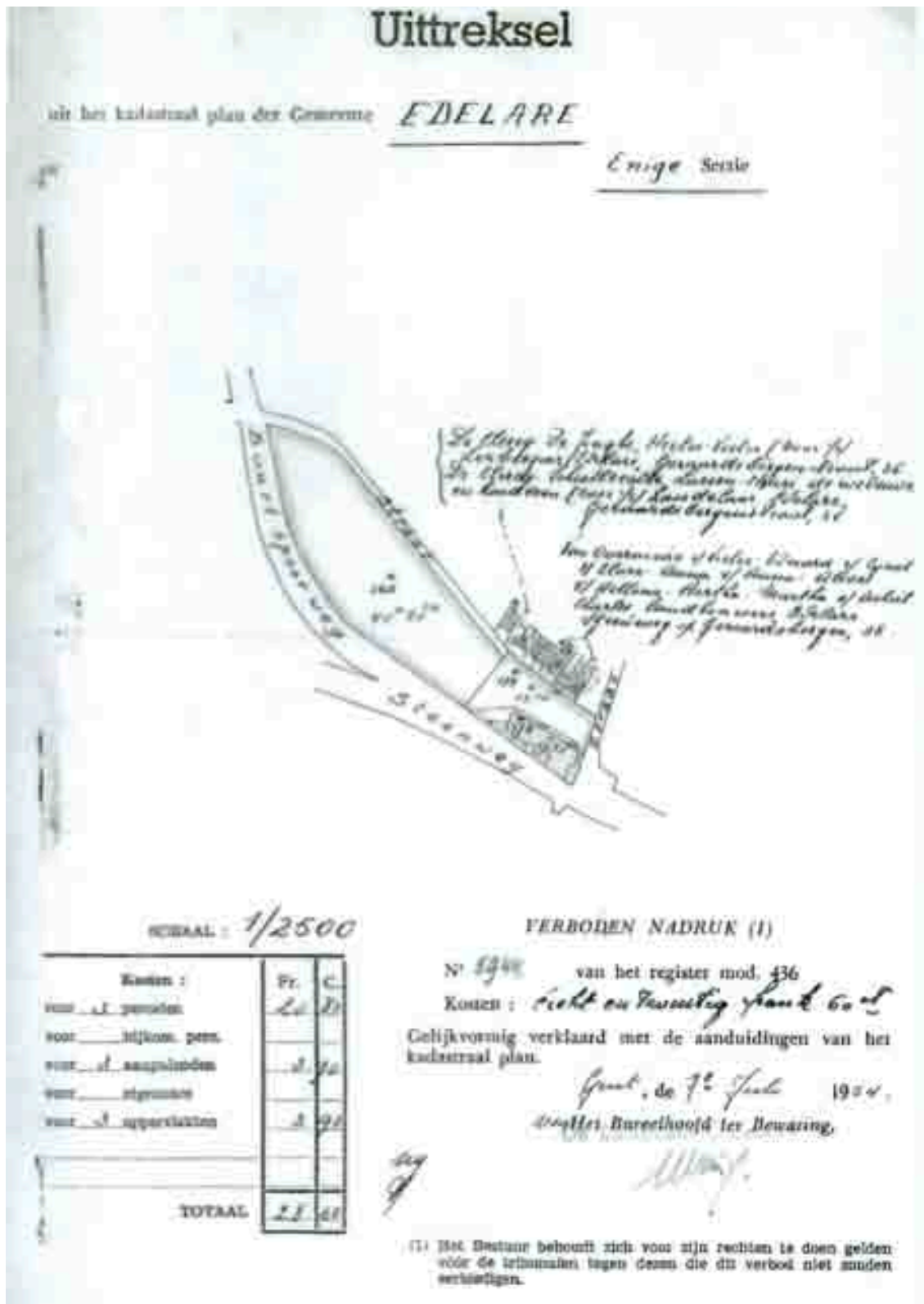

Burgschelde 13, 9700 Oudenaarde | Tel: 055/31.19.09 | Fax: 055/31.00.50
e-mail: lucie.vandermeersch@belnot.be - roseline.michels@belnot.be
BV BVBA | BTW BE 0562.762.821 RPR Oudenaarde
DERDENREKENING: ING: BE06 6304 2796 0322 - KBC BE71 7360 1184 4269

afb. 1.6
bron

kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
EIGENDOMSATTEST KERZELARE

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 11/224

afb. 1.7
 bron

kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
KADASTRAAL UITTREKSEL d.d. 7 juli 1954

De beschermde site strekt zich uit tot aan de Papeelstraat, die langs de manege en langs de horeca verloopt, normaliter niet tussen maar achter de bomen. De terrassen van de horeca staan mogelijks op openbaar domein. De oprit op de eigendom van de kerkfabriek is door de jaren heen ontstaan, maar is geen openbare weg.

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 12/224

Opzoeking Kadaster

09/12/2014

Dossier NDV/kerkfabriek onze
 Maatschappelijke benaming DOMEIN VAN DE KERKFABRIEK VAN DE PAROCHIE ONZE-LIEVE-VROUW TE OUDENAARDE
 Ondernemingsnummer 0211286487

Detail van het geselecteerde artikel

Kadastrale afdeling 45506 OUDENAARDE 6 AFD/EDELARE/
 Artikelnummer 01466

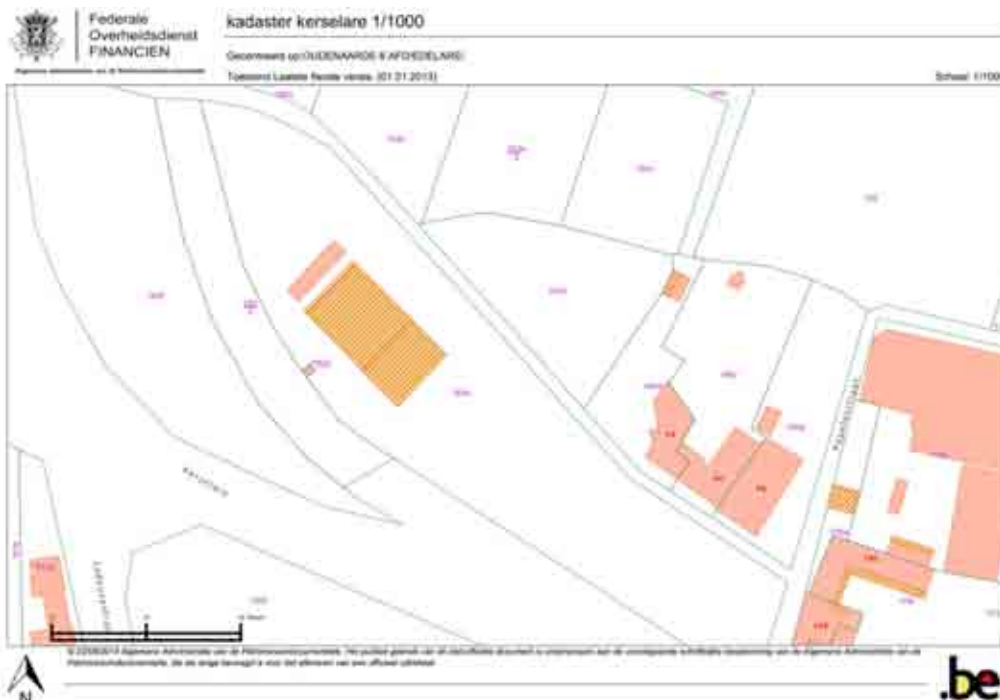
Identificatie en eventuele rechten van de eigenaar(s)

Naam	Adres	Rechten
VEENIGING/BEDEVAARTSOORD ONZE-LIEVE-VROUW VAN KERSELARE	EDELAREBERG, -- 9700 OUDENAARDE	-ERFP-
DOMEIN VAN DE KERKFABRIEK VAN DE PAROCHIE ONZE-LIEVE-VROUW TE OUDENAARDE	PAMELEKERKPLEIN, -- 9700 OUDENAARDE	-VERP-

Betrokken goederen

Ligging	Toestand op	Pol/Wa	Sectie	Nummer van het Perceel	Aard	Opp. in ca	Klassering en Inkomen per ha of jaar van beëindiging van de opbouw	Code	Bedrag
KERZELARE	09/12/2014	---	A	0162F	WEILAND	3940	---	1F	27
KERZELARE	09/12/2014	---	A	0162/02	BOS	1596	---	1F	1
KERZELARE +94	01/01/2014	---	A	0162E	KAPEL	7435	1966	2H	4278

Totale opp 12971

afb. 1.8
 bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
KADASTRAAL UITTREKSEL d.d. 9 december 2014

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 13/224

1.5. ALGEMENE FOTO'S VAN HET GOED IN ZIJN CONTEXT

afb. 1.9
bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba i.s.m. buro voor vrije ruimte
OVERZICHTSPLAN BESTAANDE TOESTAND BEDEVAARTSITE met foto's

Het pleintje met de linden heeft op heden een openbaar karakter, maar is privaat eigendom van de Kerkfabriek. In het GRUP EDELARE – KERSELARE KAPEL, goedgekeurd d.d. 23 augustus 2007, zijn de parking onder de linden, de zone voor de cafés, de rijzone naar de gewestweg en de parkeerzone voor de Lijnbus (allen eigendom van de Kerkfabriek) ten onrechte ingekleurd als openbaar domein.

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 14/224

EXTERIEUR BEDEVAARTKAPEL ONZE - LIEVE - VROUW VAN KERSELARE anno 2006

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba i.s.m. buro voor vrije ruimte

boven afb. 1.10

ONTHAAL OP DE BEDEVAARTSITE : ZUID OOST GEVEL BEDEVAARTKAPEL

midden

links

afb. 1.11

HELLING & TRAPPARTIJ NAAR HET ATRIUM VOOR DE BEDEVAARTKAPEL

rechts

afb. 1.12

NOORD WEST GEVEL OFFERKAARSENKAPEL & FONTEIN IN WATERPARTIJ

onder

afb. 1.13 en afb. 1.14

TOESTAND 2016, met stutten onder de dakplaat

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 15/224

1.6. JURIDISCHE TOESTAND

Op kadastraal perceel 0162e, gelegen te OUDENAARDE 6 AFD/EDELARE/, sectie A zijn volgende plannen of voorschriften van toepassing :
bron www.oudenaarde.be : Geoloket Bouwvoorschriften

1.6.1. PLANNENREGISTER

Gewestelijke RUP

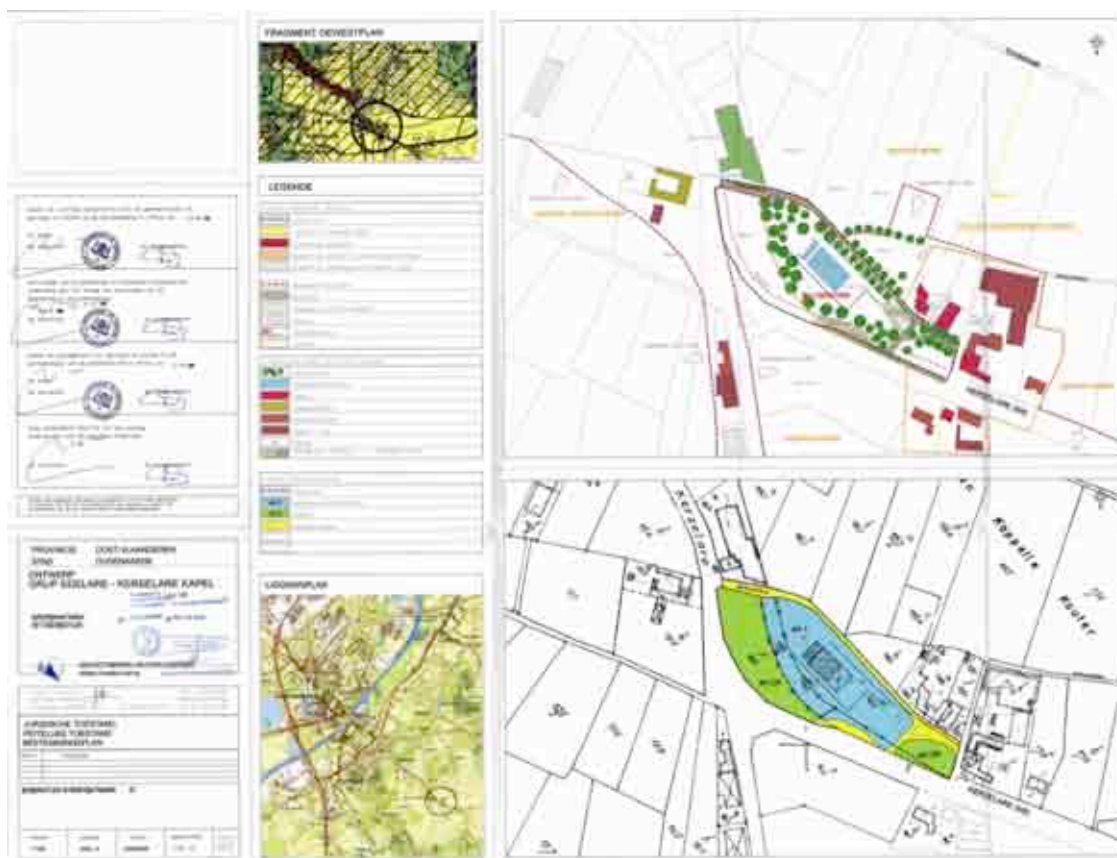
Geen gegevens gevonden.

Provinciale RUP

Geen gegevens gevonden.

Gemeentelijke RUP

Edelare - Kerselare Kapel (23/08/2007)

afb. 1.15

bron www.oudenaarde.be : Geoloket Bouwvoorschriften

GRUP EDELARE – KERSELARE KAPEL, goedgekeurd d.d. 23 augustus 2007

Het bedevaartsoord met de kapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare is gelegen in het goedgekeurd gemeentelijk uitvoeringsplan Edelare-Kerselare kapel van 23.08.2007. Dit plan beoogt de aanleg van een groene parking vlakbij de kapel O.L.V. van Kerselare.

BPA

Geen gegevens gevonden.

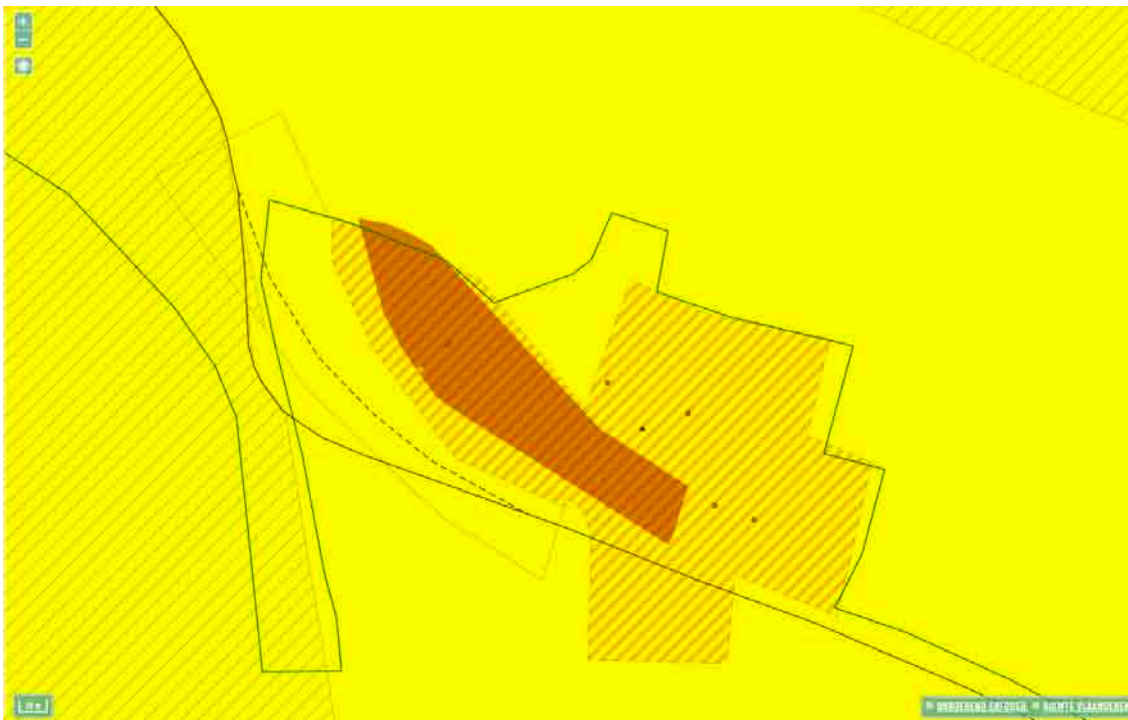
Recht van Voorkoop

Geen gegevens gevonden.

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 16/224

GEWESTPLAN

MB Gewestplanwijziging 11. OUDENAARDE
Datum goedkeuring 29/10/1999
Hoofdbestemming : zone met cultuurhistorische waarde
(rondom het bedevaartsoord agrarisch gebied)

afb. 1.16
bron Geoportaal Onroerend Erfgoed
GEWESTPLAN met aanduiding BESCHERMD MONUMENT d.d. 08 oktober 2009 (rood)

Bouwverordening

Algemene bouwverordening inzake wegen voor voetgangersverkeer (29/04/1997)

Verkavelingsverordening

Openbare werken, verordening op de aanleg door particulieren (6/11/1967)

Verkavelingsakkoorden

Geen gegevens gevonden.

Stedenbouwkundige verordening

- Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake hemelwaterputten, infiltratie-voorzieningen, buffervoorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater (1/10/2004) & (5/07/2013)
- Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake openluchtrecreatieve verblijven en de inrichting van gebieden voor dergelijke verblijven (8/07/2005)
- Aanpassing van de regelgeving inzake ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed als gevolg van het bestuurlijk beleid (23/06/2006)
- Gewestelijke stedenbouwkundige verordening inzake toegankelijkheid (5/06/2009) én wijzigingen (4/12/2009) & (18/02/2011) & (10/06/2011)
- Reglement op de uitbating van verbruiksterrassen op het openbaar domein (27/05/1991)
- Aanpassing verordening inzake hemelwaterputten, infiltratie-voorzieningen, buffer-voorzieningen en gescheiden lozing van afvalwater en hemelwater (10/09/2010)
- Provinciale verordening weekendverblijven (4/07/2012)

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 17/224

Gemeentelijke Rooilijnplannen

Geen gegevens gevonden.

Andere Rooilijnplannen

Geen gegevens gevonden.

Onteigeningsplan

Geen gegevens gevonden.

Woningbouw- en vernieuwingsgebieden

Geen gegevens gevonden.

Verkaveling

Geen gegevens gevonden.

Landinrichting

Geen gegevens gevonden.

Ruilverkaveling

Geen gegevens gevonden.

1.6.2. VOORSCHRIFTEN

Gewestplan

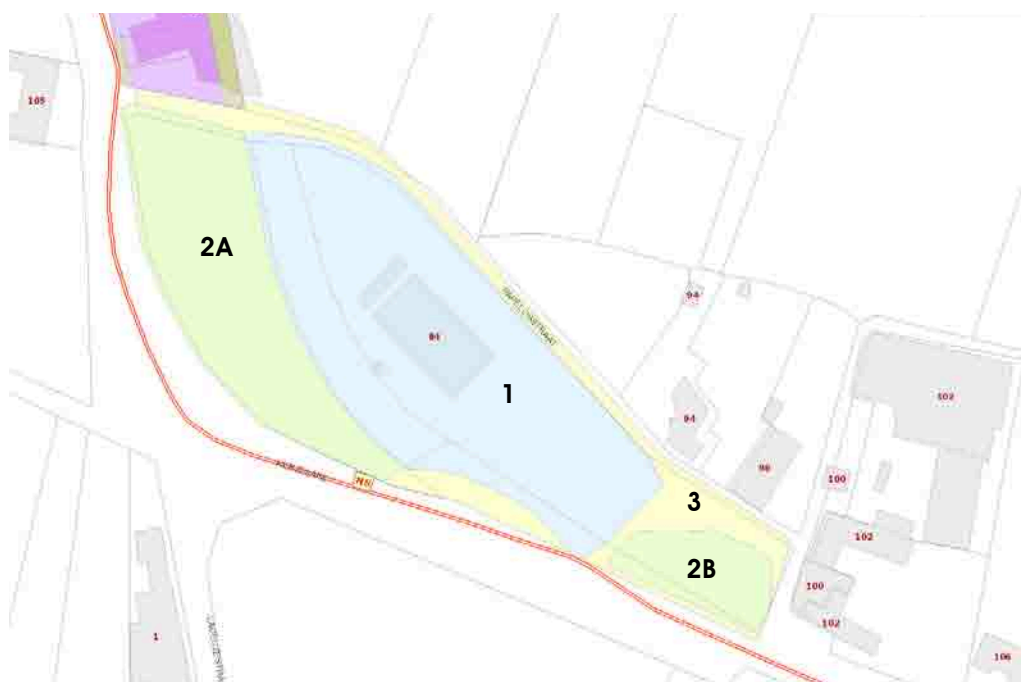
zone met cultuurhistorische waarde

Provinciale RUPs

Geen gegevens gevonden.

Gemeentelijke RUPs

Plan : Gewestplan MB Gewestplanwijziging Oudenaarde

afb. 1.17
bron

www.oudenaarde.be : Geoloket Bouwvoorschriften

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 18/224

Niet verordenend – Toelichting Ruimtelijke opties		Verordenend
ARTIKEL 1		GEMEENSCHAPSVOORZIENINGEN
Bestemming		Alle gemeenschapsvoorzieningen in functie van het bestaande bedevaartsoord. In deze zone kunnen slechts werken en handelingen toegelaten worden die verenigbaar zijn met de cultuurhistorische identiteit van het gebied en de aanwezige waardevolle gebouwen.
Bebouwingsvoorschriften		Het oprichten van bijkomende nieuwe gebouwen is niet toegelaten. De bestaande morfologie moet behouden blijven.
Inrichtingsvoorschriften	Het advies van Monumenten & Landschappen is wenselijk. De voormalige trambaan dient als relict behouden te blijven. Bijkomende reliëfwijzigingen zijn daarom niet op hun plaats. Enkel bestaande verhardingen op voormalige trambaan mogen behouden blijven.	Inrichting van de niet bebouwde ruimten De huidige groenaanplant/parkaanleg dient volledig behouden te blijven en mag aangevuld worden met bijkomende groenaanplant van streekeigen plant- en boomsoorten. Werken in functie van onderhoud en beheer van het bestaande groen worden toegelaten. Groendoorbrekingen voor wandelpaden eveneens toegelaten. Voormalige trambaan : - Dient als relict behouden te blijven; - Bijkomende reliëfwijzigingen worden op deze baan niet toegelaten; - Het bestaande groenbestand mag niet uitgedund worden en dient verder bijgeplant te worden met zwarte es; - Beheer als hakhout dient bestendig; - Gedeelte van oude trambaan dat heden verhard is, mag behouden blijven.
ARTIKEL 2 A+B		(GROEN)PARKING
Bestemming	De doelstelling "aanleggen van parking" is mogelijk maar enkel op de bestaande weide. De parkaanleg en het groen op oude trambaan dient behouden te worden.	Deze zone is bestemd als gebouwen-vrij groengebied, waarbinnen geparkeerd kan worden of waar kortstondige weerkerende activiteiten kunnen plaatsgrijpen. Deze zone kan ingericht worden als parkeerzone met een groen karakter. In de totale zoning worden geen bebouwing of andere constructies toegelaten. De zone voor parkeerplaatsen (zone A) dient beperkt te worden tot de huidige weide. In geen geval kunnen het tracé van de voormalige trambaan en de huidige parkaanleg worden opgeofferd voor parking.
Inrichtingsvoorschriften	De A-zone bevat de huidige weide ten Z van de gewezen trambaan. Enkel bestaande verharde delen van de trambaan mogen gebruikt worden. Samenstelling hoog- & laagstammige aanplanting - Struikplantsoen (1,25m x 1,25m) uit ¼ hazelaar, ¼ haagbeuk, ¼ es, 10% rode kornoelje, 10% Gelderse roos en 5% lijsterbes; - Hoogstammen om de 15m (2 beuken, 2 zomereiken en 2 essen)	Plaatsing : De bouwlijn ligt op minimum 11.00 m uit de as van de N8 Kerzelare. Inrichting, verharding en beplantingen De ontworpen werkzaamheden worden zo uitgevoerd dat ze de afwatering van de aanpalende weg nooit hinderen. De inrichting dient zo verkeersveilig mogelijk te gebeuren. Er mogen geen bijkomende ontsluitingen naar de N8 voorzien worden. A-gebied : groenparking - Het talud langs de gewestweg dient beplant te worden met een gemengd hoog- en laagstammige aanplanting; - De zone mag enkel aangelegd worden dmv niet-verharde waterdoorlatende materialen, (zoals dmv grasdallen, grind, sintels, ...); - Per 10 parkeerplaatsen dient minimum één hoogstam te worden voorzien; - Reliëfwijzigingen worden toegelaten enkel in functie van de toegankelijkheid.

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 19/224

Inrichtings-
voorschriften

B-gebied : onder de linden bij de horeca

- Permanent parkeren wordt niet toegelaten. Dit kan gerealiseerd worden door aan de in- en afrit van de zone paaltjes te voorzien die verwijderd kunnen worden bij speciale aangelegenheden (o.a. meikermis).
- Zone met de waterdoorlatende materialen dient in stand gehouden te worden.
- Mag niet verhard worden; enkel waterdoorlatende materialen mogen gebruikt worden.

ARTIKEL 3

OPENBAAR DOMEIN

Bestemming

De hoofdfunctie blijft verkeer en ontsluiting met de daarbij horende vrije ruimten en uitrustingen binnen de leefbaarheid en de verblijfskwaliteit van de bebouwde omgeving. Dit zal resulteren in het bewerkstelligen van een gemengde verkeersafwikkeling en de aanwezigheid van groenvoorzieningen.

Inrichtings-
voorschriften

Inrichting, verharding en beplantingen

- Het bestaande pomphuisje dient in zijn huidige toestand bewaard te blijven. Enkel instandhoudings-, onderhoudswerken en herbouw van het gebouw worden toegelaten.
- De niet-verharde delen van de weg dienen aangelegd te worden als grasbermen met maximaal behoud van de hoogstammen en, indien aanwezig, de grachtenstructuur.
- Het behoud van de bestaande bomen dient verzekerd te blijven.
- Bijzondere voorzieningen zoals verkeerssignalisatie en straatmeubilair zijn toegelaten.

Recht van Voorkoop

Geen gegevens gevonden.

BPA's

Geen gegevens gevonden.

1.6.3. NATUUR & BESCHERMING

Beschermde Monumenten

Bedevaartsoord en kapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare (8/10/2009)
Gelegen binnen een afstand van 50 meter rondom een beschermd monument.

Lijst Bouwkundig Erfgoed

Kapel Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare (Kerselare ZN)

Ankerplaatsen

Vallei van de Maarkebeek stroomafwaarts Maarke (A40064)

Beschermde Landschappen & Beschermde Stads- en Dorpsgezichten

Habitatrichtlijngebieden VEN/IVON

Natuurreservaten & Recht van voorkoop Natuurreservaten

Waterwingebieden en beschermingszones

Geen gegevens gevonden.

1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 20/224

1.7. ONMIDDELIJKE OMGEVING & LANDSCHAP

1.7.1. GEOGRAFISCHE & LANDSCHAPPELIJKE SITUERING

afb. 1.18

bron www.ngi.be/topomapviewer

TOPOGRAFISCHE KAART : GEOGRAFISCHE & LANDSCHAPPELIJKE SITUERING

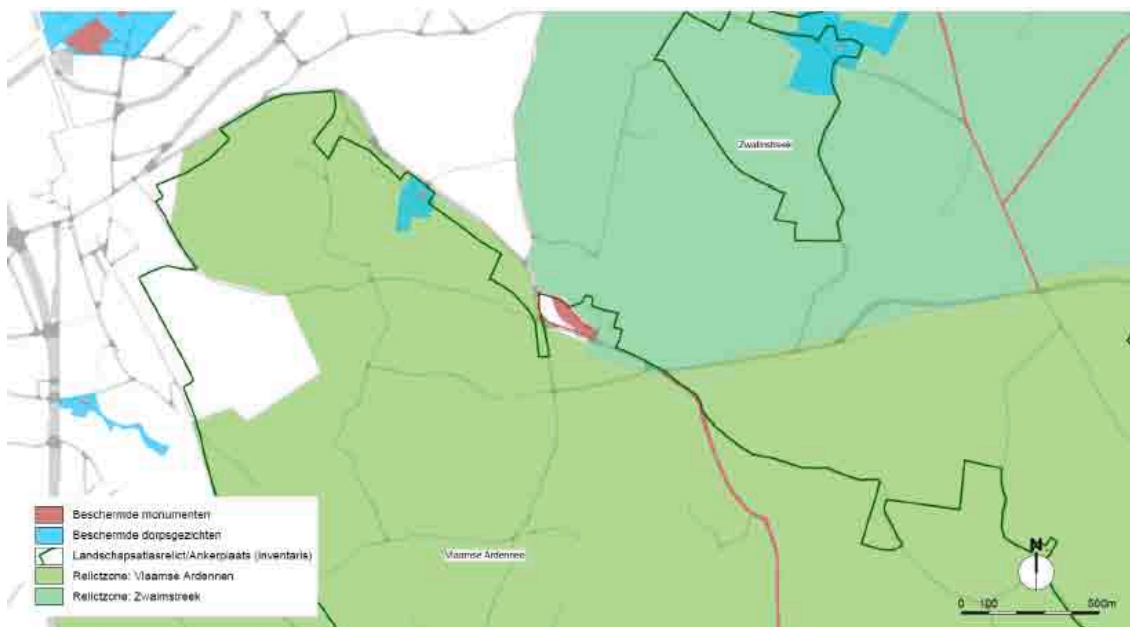
1. IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het onroerend erfgoed : blz. 21/224

1.7.2. LANDSCHAPSATLAS

De omgeving van de kapel is aangeduid als beschermd monument. Deze bescherming omvat slechts een deel van het projectgebied.

Rondom Kerselare zijn enkele gehuchten beschermd als dorpsgezicht. Kerselare ligt op de scheiding tussen twee relictzones. In het noorden de Zwalmstreek (R40059) en in het zuiden de Vlaamse Ardennen (R40057).

Het projectgebied ligt buiten vastgelegde landschapsatlasrelict (ankerplaatsen), maar wel binnen een van de oorspronkelijk geïnventariseerde ankerplaatsen (wetenschappelijke inventaris) (volgens de wetgeving voor 01/01/2015), namelijk de Vallei van de Maarkebeek stroomafwaarts Maarke. Dit gebied situeert zich rond de vallei van de Maarkebeek, op het grondgebied van de dorpen Etikhove, Edelare, Leupegem en Maarke - Kerkem. In het zuiden van de ankerplaats meandert de Maarkebeek. De beek is dikwijls vergezeld van beekbegeleidende vegetatie. Ten noorden daarvan ligt een steile helling met taluds, die grotendeels onder grasland ligt. Op de top van de heuvel ligt de kouter, een open landbouwgebied. Holle wegen komen op de helling en heuveltop voor.

afb. 1.19

bron geo.onroerenderfgoed.be
UITTREKSEL LANDSCHAPSATLAS

2. HISTORISCHE NOTA

2.1. HISTORISCHE KAARTENANALYSE

Deze analyse beschrijft beknopt de geschiedenis van de site aan de hand van enkele oude kaarten. (bron : *Onroerend erfgoed* - <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/relict/27415>)
Deze kaarten werden geanalyseerd door middel van een geabstraheerde weergave. Puntsgewijs worden de belangrijkste elementen beschreven.
De oudste beschikbare duidelijke kaart dateert van eind 18de eeuw (Ferraris).

Deze nota start met een algemene inleiding in functie van de historische situering van het projectgebied. De geschiedenis van de kapel wordt uitgebreider besproken in 2.4.

2.1.1. ALGEMENE INLEIDING : HISTORISCHE EVOLUTIE STAD OUDENAARDE

De huidige ruimtelijke structuur van Oudenaarde is niet los te koppelen van de historische groei van deze stad. Daarom geven we eerst een beknopte weergave van de ontstaansgeschiedenis van Oudenaarde alvorens de bestaande structuur te beschrijven.

Reeds in de vroege middeleeuwen bestond het landschap van Oudenaarde uit een brede alluviale vlakte met ongeperceleerde (hooi)weiden omheen de Schelde. Elk dorp bezat uitgestrekte kouters, vooral in het interfluvium en op het leemplateau van Mater. Ook de huidige bossen op de Koppenberg, Edelareberg en Bos t' Ename waren reeds duidelijk aanwezig als compacte gehelen. Het wegennet in de Middeleeuwen werd vooral gekenmerkt door een dubbele verkeersas aan beide oevers, evenwijdig met de Schelde en op de grens met de alluviale vlakte.

Geen enkele geloofwaardige bron vermeldt de naam Oudenaarde voor de 11de eeuw. De stad dankt haar ontstaan aan politieke verwickelingen in verband met de expansie van het graafschap Vlaanderen naar het Oosten.

In de **10de eeuw** ontstond een zeer gespannen verhouding tussen Frankrijk (waarbij Vlaanderen hoorde) en het Duitse Rijk, dat tot aan de oostelijke oever van de Schelde reikte. De Schelde vormde toen de grens tussen beide rijken. Om zijn deelstaten tegen Franse aanvallen te verdedigen liet de Duitse Keizer Otto II rond 974 drie bestendige grensversterkingen langs de Schelde oprichten : Antwerpen in het Noorden, Valenciën in het Zuiden en Ename in het midden die als voornaamste bolwerken van de grensverdediging van Lotharingen dienden. Ename werd waarschijnlijk gekozen omdat twee belangrijke wegen er kruisten nl. Maastricht-Cassel en Gent-Doornik. Rond dit castrum ontwikkelde zich spoedig een portus (handelsnederzetting). In 1034 staken de Vlaamse troepen onder graaf Boudewijn IV de Schelde over en verwoestten er de burcht. In 1063 liet Boudewijn V er een abdij stichten.

De ontstaansgeschiedenis van Oudenaarde zelf is in feite maar begonnen na de ondergang van de kortstondige Ottoonse opponent te Ename en met het ontstaan van de handelsnederzetting "Turrus Aldenardensis" rond een grafelijke burcht tegen Ename.

De eerste stadsversterkingen dateren van de **12de eeuw**. In die periode werden de Beverepoort, de Einepoort en de Meerspoort aangelegd. In diezelfde eeuw werd eveneens de Boudewijntoren opgetrokken.

Oudenaarde en ook Pamele werden omwijd en versterkt tussen 1250 en 1275. In de loop van de **13de en 14de eeuw** werden verschillende grachten gegraven tussen de bochten van de Schelde in de stad: de Burgschelde, de Grachtschelde (aan de Krekelpuut), de Speykom en de Walgracht. Oudenaarde trok heel wat handelsactiviteiten naar zich toe door de aanwezigheid van de Schelde in de stad. De Schelde betekende tevens een bron van inkomsten voor de stad. De schepen moesten een soort van belastingen betalen om doorheen Oudenaarde te mogen varen.

In de 13de eeuw werden ook verschillende kloosters opgetrokken in Oudenaarde. De 14de eeuw werd gekenmerkt door de oorlogen tussen Gent en Oudenaarde. Merkwaardig genoeg kende Oudenaarde toen ondanks de oorlogen een bloeiende lakennijverheid.

In de 15de eeuw werden onder Jan Zonder Vrees belangrijke stadsversterkingen aangebracht : de Perretoren op de linkeroever en de Bourgondische toren op de rechteroever.

Eerste kapel, 1460

Het bedevaartsoord en de kapel Onze-Lieve-Vrouw Kerselare zijn getuigen van de eeuwenlange Mariadevotie in de streek, opklimmend tot de 15de eeuw. De faam van de kapel en het Mariabeeldje is te danken aan de talrijke mirakels die werden genoteerd vanaf de 15de eeuw.

Volgens de legende werd in 1452 een Mariabeeld dat voorheen toebehoorde aan de pastoor van Volkegem na zijn dood hier opgehangen aan een kerselaar. Een eerste mirakel bij het beeld, dat toen al in een klein kapelletje geplaatst was, vond plaats in 1455. Op 2 juli 1455 wordt er een eerste mis gelezen. Het nog bestaande miraculeus beeldje is een laatgotisch polychroom beeldje van de Mechelse Sint-Lucasgilde.

De eerste steenlegging van de oudste kapel, ressorterend onder de abdij van Ename, bisdom Kamerijk, op de plaats van de kerselaar vond plaats op 10 juli 1457 en de inwijding op 3 mei 1460. Van toen af startte ook de traditie om in de meimaand elke dag een mis te lezen. De talrijke mirakelen, toegeschreven aan Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare, werden opgetekend in een Mirakelenboek.

De 16de eeuw was een bewogen maar roemrijke eeuw voor Oudenaarde. In deze periode werd het huidige stadhuis opgetrokken. Op het einde van deze eeuw werd Pamele onder het gezag van Oudenaarde geplaatst.

Op het stadsplan van J. Van Deventer (16de eeuw) is het huidige patroon van de stadskern al zichtbaar. Het kasteel van Pamele vormde toen het echte centrum. Aan het Raepsaetplein, Tacambaro, de Bergstraat en het Antheunisplein stonden de enige toegangspoorten. Richting Eine en Bevere ontwikkelde zich de voorstedelijke bebouwing langs een dambordvormig stratennet.

Vergroting kapel, 1570

De kapel werd vergroot in 1570 in opdracht van Jacob van Joigny, baron van Pamele, vermoedelijk als gevolg van een gelofte door zijn vader Joos nadat hij in Egypte door een krokodil aangevallen werd. De gebalsemde krokodil werd later als votiefbeeld in de kapel opgehangen en in 1804 en 1860 vervangen door een houten geschilderde krokodil van beeldhouwer Van Biesbroeck. Bij de vergroting van de kapel bleef de oude kapel goed herkenbaar bewaard als zijkoor.

Herstellingswerken kapel, 1614

Circa 1614 werden herstellingswerken uitgevoerd aan de kapel na vernielingen tijdens godsdienstoorlogen. In 1619 werden twee altaren ingewijd. Belangrijke werken werden ook uitgevoerd in 1679. In 1763 maakte zilversmid Van den Hende uit Oudenaarde een zilverschrijn voor het gotische miraculeus beeldje uit de 15de eeuw. Met dit reliekschrijn wordt nu nog na de mis gezegend.

Omstreeks 1670 werd Oudenaarde versterkt door Vauban. De 17de eeuw stond echter meer in het teken van kunst en cultuur. In deze eeuw werd Oudenaarde hoofdplaats van de Casselrije.

De 18de eeuw werd gekenmerkt door teloorgang van de middeleeuwse stad. Deze teloorgang werd over heel Europa waargenomen. De voornaamste oorzaken waren de overgang van het feodale systeem naar het huidige politieke systeem en de opkomst van de industrialisatie.

Wanneer we de Ferrariskaart van naderbij bekijken zien we dat Oudenaarde in 1778 nog steeds omringd is door zijn oude stadsmuren en wallen. Door toedoen van de Franse Maarschalk Vauban zijn er, behalve aan de kant van de Scheldemeersen, talrijke versterkingen toegevoegd in typische driehoeksvorm en samengesteld uit wallen, muren en verhoogde bermten. Het verloop van de Schelde leek nog volkomen natuurlijk met verschillende bochtige meanders. De bebouwing was uiteraard uitgebreider dan vandaag, maar toch reeds sterk versnipperd.

Tijdens de eerste helft van de 19de eeuw was Oudenaarde het centrum van de brouwerijen. Binnen de stadspoorten telde Oudenaarde maar liefst 8 brouwerijen.

De periode 1850-1900 was van cruciaal belang voor de stedelijke ontwikkeling in Oudenaarde en tegelijk ook in heel België. In tegenstelling tot andere steden, zoals Gent, kende Oudenaarde echter een veel tragere ontwikkeling. Mogelijke redenen hiervoor waren de kleinschaligheid van Oudenaarde en het drassige gebied in de nabije omgeving van de stadswallen, de Meerspoort en de Eindries. Waar de gezinnen zich in andere steden ook buiten de stadsmuren gingen vestigen, werd in Oudenaarde enkel een verdichting richting Leupegem waargenomen.

Vanaf 1850 tot nu deed zich een duidelijke tendens voor van aangroeiend weiland. Dit wijst op het alsmaar groter wordend aandeel van de melkveehouderij in de landbouw. Tussen 1865 en 1885 werden enkele aanpassingswerken aan de Schelde uitgevoerd en werden de stedelijke versterkingen ontmanteld. Deze werken hadden een gunstige invloed op de inplanting van fabrieken. Textielbedrijven als Gevaert en Le Saffre vestigden zich pas op het einde van de 19de eeuw op de nieuw ontgonnen terreinen buiten de stadsmuren. De omvang van de industrialisatie was in vergelijking met Ronse eerder beperkt. De stad Ronse was toen wat betreft inwonersaantal groter in omvang, en had bijgevolg meer arbeidskrachten ter beschikking.

In deze periode werden ook de spoorlijnen aangelegd. In 1862 werden voor het eerst de spoorlijnen Brussel-Kortrijk en Ronse- Gent weergegeven op de kaart van het Dépot de la Guerre. Hierdoor werd de stad als het ware gecompartmenteerd. De stadsmuren aan de westelijke kant van de stad verdwenen hierdoor, waarvan enkele grachten nog verwijzen naar de vroegere stadswallen. De bewoning breidde zich uit richting Bevere, Eine en Leupegem. De eerste steenbakkerijen vestigden zich aan de Rodelos. Opmerkelijk is ook dat de oppervlakte van het Bos 't Ename sterk was teruggelopen.

Vanaf **WO I** kwam de Eindries in aanmerking voor verdere woonuitbreiding van de stad. De Broekstraat kreeg een grotere dichtheid en door de nabijheid van het station kwamen er zich meerdere fabrieken vestigen.

Tussen de beide wereldoorlogen groeiden Bevere en Leupegem aaneen.

Na **WO II** nam de stad uitbreiding op de Eindries. Nieuwe industriële aantrekkingspolen waren het Scheldekanaal, Eine en ook de Eindries. De inplanting van fabrieken bracht ook de bouw van arbeiderswoningen met zich mee. Klei werd ontgonnen in de Scheldevallei en in het heuvelgebied te Volkegem en Mater waren omvangrijke leemgroeven terug te vinden. Aanvankelijk voor ambachtelijke doeleinden, later ontstonden steenbakkerijen in open lucht en werd meer industrieel ontgonnen. Meestal werden deze gronden in de Scheldevallei opgehoogd of vergraven en al dan niet beplant met populieren.

In 1924 werd het huidige sas gebouwd. Enige tijd later werden de eerste kaaimuren opgetrokken. Na 1950 werden de Burg- en de Grachtschelde gedempt.

Brand, 1961 & nieuwe kapel

De 16de eeuwse kapel, gebouwd door de heren van Pamele, werd na de brand van 1961 vervangen door een nieuwe betonnen kapel naar ontwerp van architect Lampens.

In 1964 kende Oudenaarde zijn eerste fusie. De gemeente Eine, Bevere, Ename, Nederename, Edelare, Leupegem en Volkegem werden bij Oudenaarde gevoegd. De regie Grondbeleid werd belast met een belangrijke administratieve taak: de verwezenlijking van de aanleg en ontwikkeling van het bedrijventerrein de Bruwaan langsheen de nieuw aangelegde expressweg Gent – Oudenaarde, die via de Minderbroedersstraat feitelijk wordt doorgetrokken tot op de Markt. In het stadscentrum wordt de Schelde rechtgetrokken en verbreed met een aantal restruimtes tot gevolg die tot op vandaag geen invulling hebben gekregen. De wijk Pamele verliest vitaliteit.

In 1971 kende Oudenaarde een tweede fusie nl. Heurne, Mater, Melden en Welden werden bij Oudenaarde gevoegd. In 1977 werd daar ook een deel van Ooike en Mullem aan toegevoegd. Zo verkreeg Oudenaarde zijn huidige oppervlakte en groeide uit tot een stad van meer dan 28 000 inwoners en een sterk uitgebouwde tewerkstelling.

2.1.2. FIGURATIEVE KAART (1726 - 1775)

bron © Cartesius
FIGURATIEVE KAART VAN EEN STEENWEG GEPLAND VAN AAT TOT AAN GENT, LANGS OUDENAARDE
Carte figurative d'une chaussée projetée depuis Ath jusqu'à Gand, en passant par Audenarde;
dressée vers le milieu du XVIIIe siècle.

boven afb. 2.1
STEENWEG GEPLAND VAN AAT TOT AAN GENT

onder afb. 2.2
DETAIL : CHAPELLE DE KERSELAERE (gele stip)

2.1.3. FRICKX (1744)

bron Geopunt Vlaanderen
FRICKX (1744)
boven afb. 2.3
STAD OUDENARDE & OMGEVING, rechts van de SCHELDE
onder afb. 2.4
DETAIL : EDELARE & N.D. de KERSELAERE

2.1.4. FERRARIS (1771-1778)

Wanneer we de Ferrariskaart van naderbij bekijken zien we dat Oudenaarde in 1778 nog steeds omringd is door zijn oude stadsmuren en wallen. Door toedoen van de Franse Maarschalk Vauban zijn er, behalve aan de kant van de Scheldemeersen, talrijke versterkingen toegevoegd in typische driehoeksvorm en samengesteld uit wallen, muren en verhoogde bermen. Het verloop van de Schelde leek nog volkomen natuurlijk met verschillende bochtige meanders. De bebossing was uiteraard uitgebreider dan vandaag, maar toch nog reeds sterk versnipperd.

(bron : Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Stad Oudenaarde, versie goedgekeurd door gemeenteraad van 31 januari 2005)

afb. 2.5

bron

Geopunt Vlaanderen

FERRARIS (1771 – 1778)

KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK

KAART 38, AUDENAERDE

KAARTFRAGMENT LINKERBOVENHOEK

noord : **VILLE AUDENAERDE (omringde stad versterkt met vestingen)**

zuid - west : **COMMUNE LEUEGHEM**

zuid - oost : **COMMUNE EDELAERE**

afb. 2.6

bron

Geopunt Vlaanderen

FERRARIS (1771 – 1778)

KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK

KAART 38, AUDENAERDE

KAARTFRAGMENT LINKERBOVENHOEK

noord : **COMMUNE EDELAERE**

oost : **HAMEAU KEIRSELAERE**

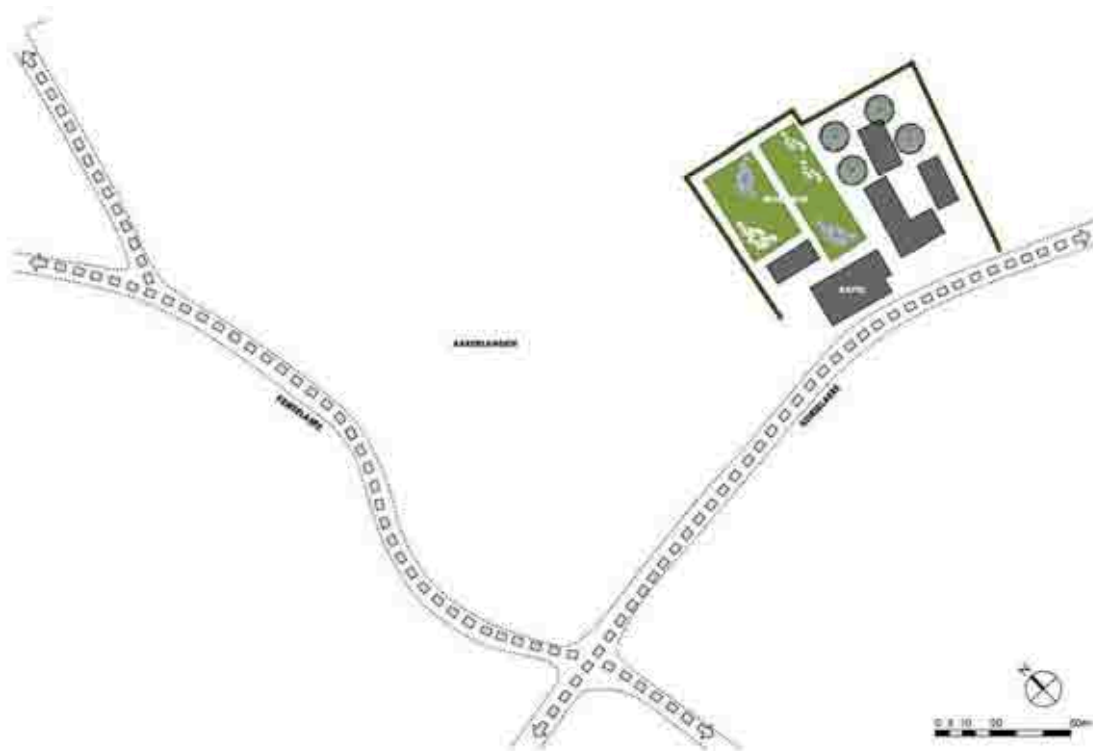
de site van de bedevaartskapel (aanduiding met een kruis) en de omliggende bebouwing zijn al duidelijk in kaart gebracht (het gehucht Keirselaere) langs de Grand Chemin

- De kapel situeert zich in het oosten van de site, vergezeld van enkele andere gebouwen. De inplanting van de gebouwen doet de aanwezigheid van een hoeve vermoeden. Rondom deze gebouwen bevindt zich een moestuin en bomen. De gebouwencluster is omgeven door een bomenrij.
- In het zuidwesten wordt de site begrensd door een straat, in het noorden is er geen fysieke begrenzing aanwezig.
- Het overgrote gedeelte van het domein bestaat uit akkerlanden.
- Het huidige stratenpatroon is reeds duidelijk herkenbaar op de Ferrariskaart, de afwijking van inplanting van de wegenis t.o.v. de huidige toestand kan te wijten zijn aan een foutieve intekening van de kaart.
- De kapel grenst aan de straatkant en is via deze weg toegankelijk. De kapel situeert zich in een vrij open gebied van akkerlanden. Van de kaart kunnen geen duidelijke reliëfverschillen worden waargenomen.

2. HISTORISCHE NOTA : blz. 29/224

afb. 2.7
bron Geopunt Vlaanderen
detail uittreksel FERRARIS (1771 – 1778)

afb. 2.8
bron © buro voor vrije ruimte
ANALYSE FERRARIS (1771 – 1778)

2.1.5. ATLAS DER BUURTWEGEN (1841)

Na de Franse Revolutie werd de kapel in 1796 verkocht aan een particulier en in 1831 kwam ze in het bezit van de kerkfabriek van Pamele. De deken van Oudenaarde en de pastoors van Edelare en Volkegem werden benoemd als 'toezichters' van de rekeningen.

afb. 2.9
bron Geopunt Vlaanderen
ATLAS DER BUURTWEGEN (1841)

- De kapel situeert zich nog steeds in het oosten van de site en werd samen met de bijhorende gebouwen duidelijk en gedetailleerd ingetekend. In het zuidwesten wordt de site begrensd door de route d'Audenaerde à Grammont. Ook in het noorden is er nu een fysieke begrenzing aanwezig, nl. de chemin nr. 11 (het huidige wandelpad Papeleosstraat).
- Het kruispunt ten zuiden van de site, dat duidelijk te zien is op de Ferrariskaart, is nog steeds aanwezig. Op de atlas der buurtwegen is een onderscheid tussen de verscheidene wegen. De route d'Audenaerde à Grammont, die volledig grenst aan de site, is bovengeschild aan de chemin nr. 2 en 4 (de huidige Vlaamse Ardennendreef en de Ladeuzestraat).
- Ten oosten van de kapel situeert zich de sentier nr. 26. Het noordelijk gedeelte van deze buurtweg is momenteel nog steeds aanwezig, het zuidelijke gedeelte is verdwenen.
- De zone rond de kapel wordt als een apart perceel aangegeven, gezien de ligging tussen de verschillende gebouwen vermoedelijk verhard. De overige percelen bestaan vermoedelijk nog steeds uit akkerlanden.
- Er zijn geen haagstructuren, bomenrijen, beplanting,.. af te leiden op deze kaart. Dergelijke groene elementen werden doorgaans niet opgenomen op de atlas der buurtwegen.

2. HISTORISCHE NOTA : blz. 31/224

afb. 2.10
bron Geopunt Vlaanderen
detail uittreksel **ATLAS DER BUURTWEGEN (1841)**
analyse buro voor vrije ruimte

afb. 2.11
bron © buro voor vrije ruimte
ANALYSE ATLAS DER BUURTWEGEN (1841)

2.1.6. VANDERMAELEN (1846 – 1854)

In de loop van de 19de eeuw werd de kapel voorzien van nieuw meubilair, onder andere een communiebank (1844), een altaar (1864 en 1868), een biechtstoel (1864) en een orgel (1873).

afb. 2.12

bron Geopunt Vlaanderen
VANDERMAELEN (1846 - 1854)

- Op de kaart Vandermaelen is er niet veel verandering t.o.v. de Atlas der buurtwegen waar te nemen. De kapel situeert zich, samen met de bijhorende gebouwen en moestuinen, nog steeds in het oosten van de site.
- Het kruispunt ten zuiden van de site is nog steeds aanwezig waarbij de huidige straat Kerselare bovengeschild is ten opzichte van de huidige Vlaamse Ardennendreef en de Ladeuzestraat.
- Ten oosten van de kapel situeert zich de buurtweg zoals ook aangegeven op de Atlas der buurtwegen. Het zuidelijk gedeelte van deze buurtweg is op de kaart Vandermaelen reeds verdwenen.
- De kapel wordt vermoedelijk volledig door verharding omgeven, terwijl het overgrote westelijke gedeelte van het domein nog steeds bestaat uit akkerlanden.
- De hoogtelijnen zijn aangegeven op de kaart Vandermaelen. Enkel de richting wordt gevisualiseerd, er worden geen effectieve hoogtes medegedeeld.

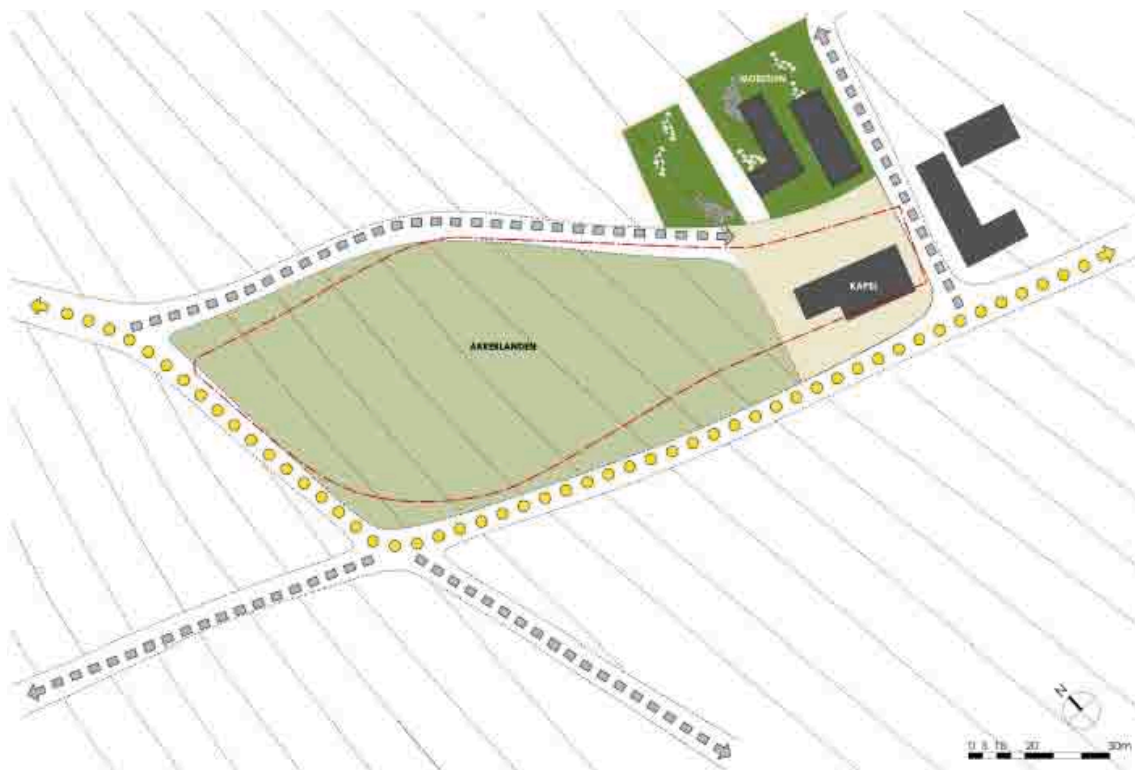

afb. 2.13

bron Geopunt Vlaanderen
detail uittreksel VANDERMAELEN (1846 – 1854)
analyse buro voor vrije ruimte

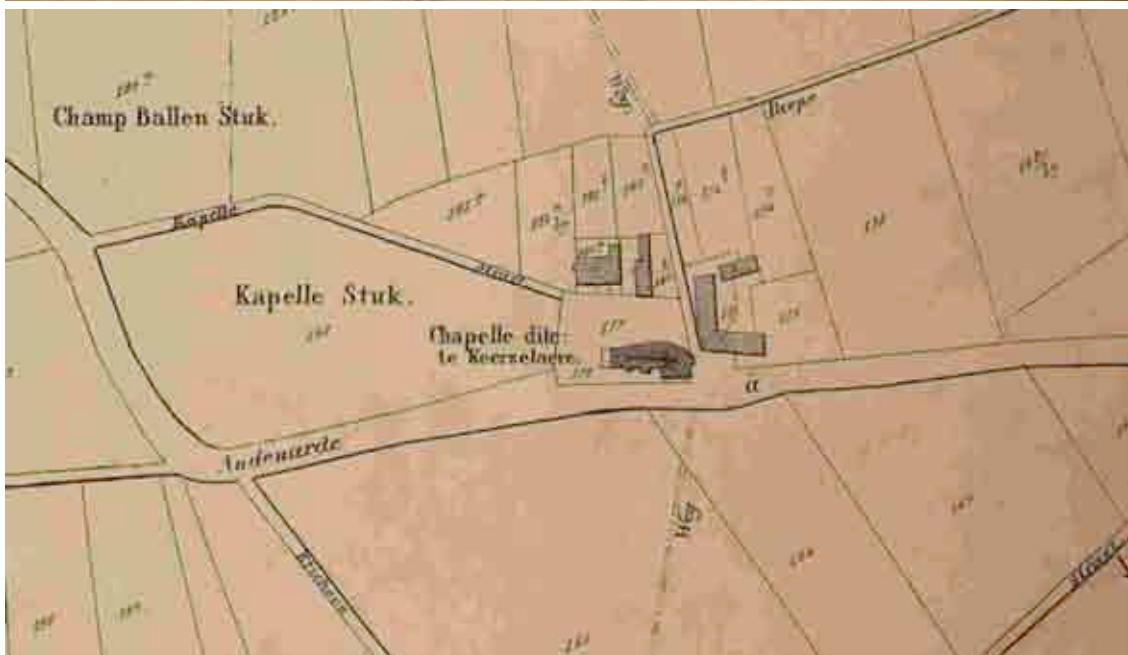

afb. 2.14
bron Geopunt Vlaanderen
VANDERMAELEN (1846 - 1854)

afb. 2.15
bron buro voor vrije ruimte
ANALYSE VANDERMAELEN (1846 - 1854)

2.1.7. POPP (1842 – 1879)

boven afb. 2.16
EDELAERE VOLLEDIGE KAART
noord : COMMUNE DE VOLKEGEM
zuid : COMMUNE DE LEUPEGHEM
west : VILLE DE AUDENARDE
onder afb. 2.17
EDELAERE, DETAIL CHAPELLE DITE TE KEERZELAERE

2.1.8. TOPOGRAFISCHE KAART (1865 – 1930)

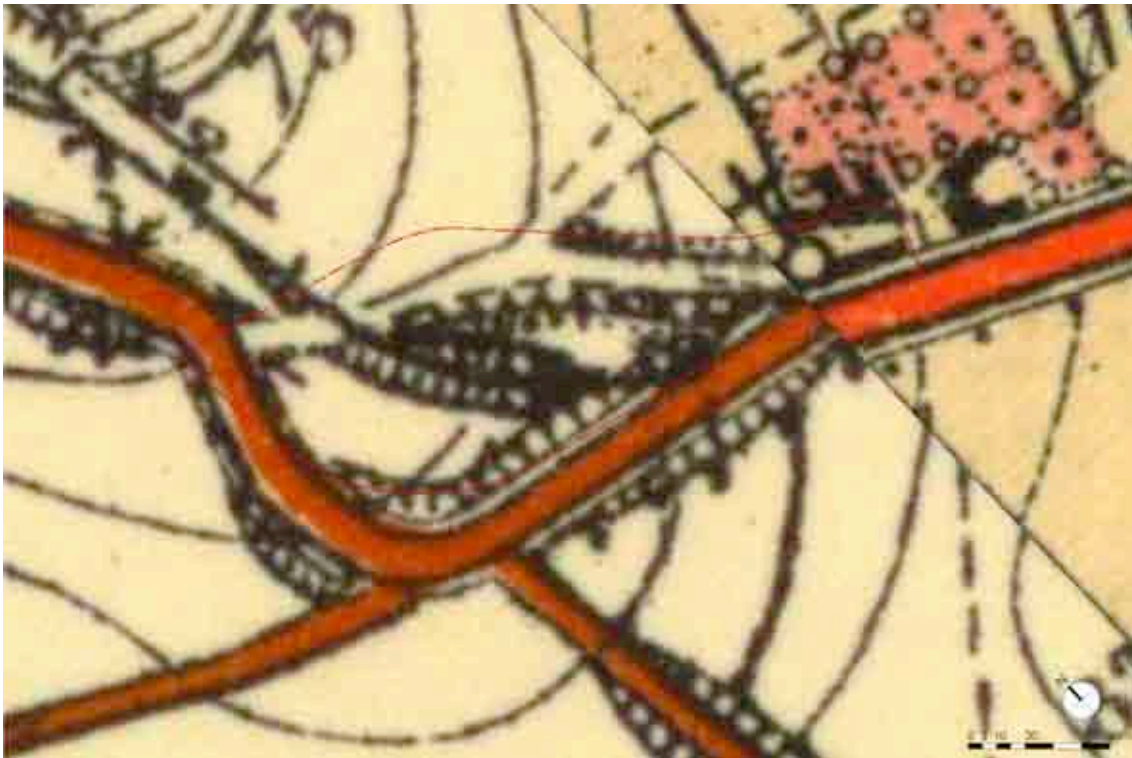
In 1887 liet de pastoor van Edelare, Jozef Verheyden, de bouwvallig geworden kapel restaureren onder leiding van de Gentse architect August Van Assche. In 1902 kwam er nog een nieuwe preekstoel.

afb. 2.18

bron portaal CARTESIUS
TOPOGRAFISCHE KAART 1865 – 1930

- De kapel situeert zich nog steeds in het oosten van de site. Ten noordoosten van de kapel bevindt zich een kleine concentratie van bebouwing, rondom rond zijn enkele tuinen/moestuinen aanwezig.
- De configuratie van de wegenis ten zuiden en westen van de projectsite is duidelijk waar te nemen volgens de hedendaagse inplanting.
- De Kerzelarestraat en de Ladeuzestraat zijn beide ingetekend als holle wegen (weergave van taluds aan de zijkant van de weg).
- De Papeleosstraat, ten noorden van de site, splitst zich op in 2 wegen. Eén die toegang geeft naar de kapel en één naar de verderop gelegen moestuinen.
- De hoogtelijnen zijn aangegeven en er worden effectieve hoogtes mee gedeeld. Het uiterste westen van het terrein bevindt zich op ± 77 m hoogte terwijl de kapel in het oosten zich op $\pm 80 - 81$ m hoogte bevindt. Het terrein helt dus af van oost naar west.
- Dwars doorheen de site loopt de tramlijn Oudenaarde - Geraardsbergen. Deze werd aangelegd in 1905 en opgebroken rond 1945.
- De site zelf bestaat vermoedelijk uit akker- of weiland en ligt iets hoger dan zijn nabije omgeving (weergave van taluds aan zijkant van het terrein & langsheen de tramlijn).

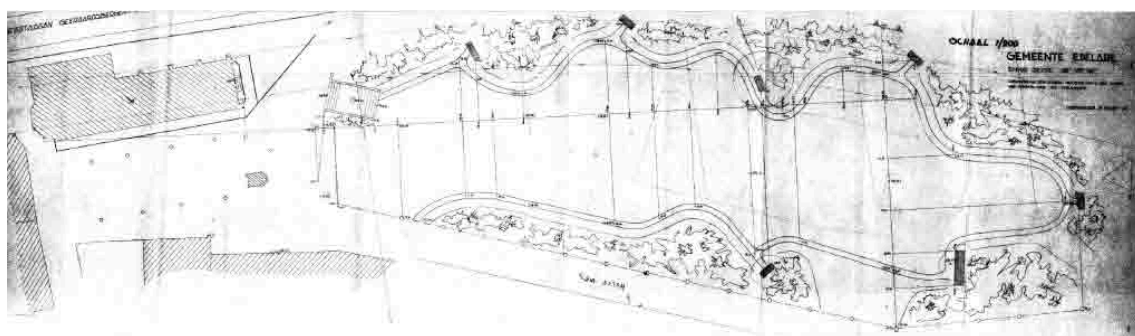

afb. 2.19 en afb. 2.20
bron portaal Cartesius
detail uittreksel TOPOGRAFISCHE KAART 1865 - 1930
analyse buro voor vrije ruimte

2.1.9. TOPOGRAFISCHE KAART (1960) & ORIGINEEL OPMETING TERREIN (1961)

Op 21 februari 1961 werd de kapel door een uitslaande brand totaal vernield. Enkel het befaamde beeldje in zijn reliek kon worden gered. De kerkfabriek van Onze-Lieve Vrouw van Pamele en pastoor Hye van Pamele beslisten een nieuwe kapel te bouwen in vervanging van de afgebrande kapel en schreven een internationale wedstrijd uit. De jury bestond voornamelijk uit mensen van het Sint-Lucasinstituut.

Op de vroegere bedevaartweide ten noordwesten van de oude kapel is in het begin van de jaren 1950 in opdracht van pastoor Hye, onder wie de nieuwe kapel gebouwd werd nadat de oude kapel in 1961 was afgebrand, ook de 'kleine ommegang' aangelegd van 'Onze-Lieve-Vrouw van VII Weeën' in rotstaferelen. De cementrustiek is op de eerste statie gesigineerd "Rotswerk/ Tondelair Oct. en zonen/ Oude-God/ bij Antwerpen ", de tweede statie is gesigineerd "O.T." Op het voorplein, bij de aanvang van het ommegangpad staat een Piëta van graniet op een hoge sokkel vervaardigd door de Gentse beeldhouwer Bert Servaes (1909 – 1994).

afb. 2.21

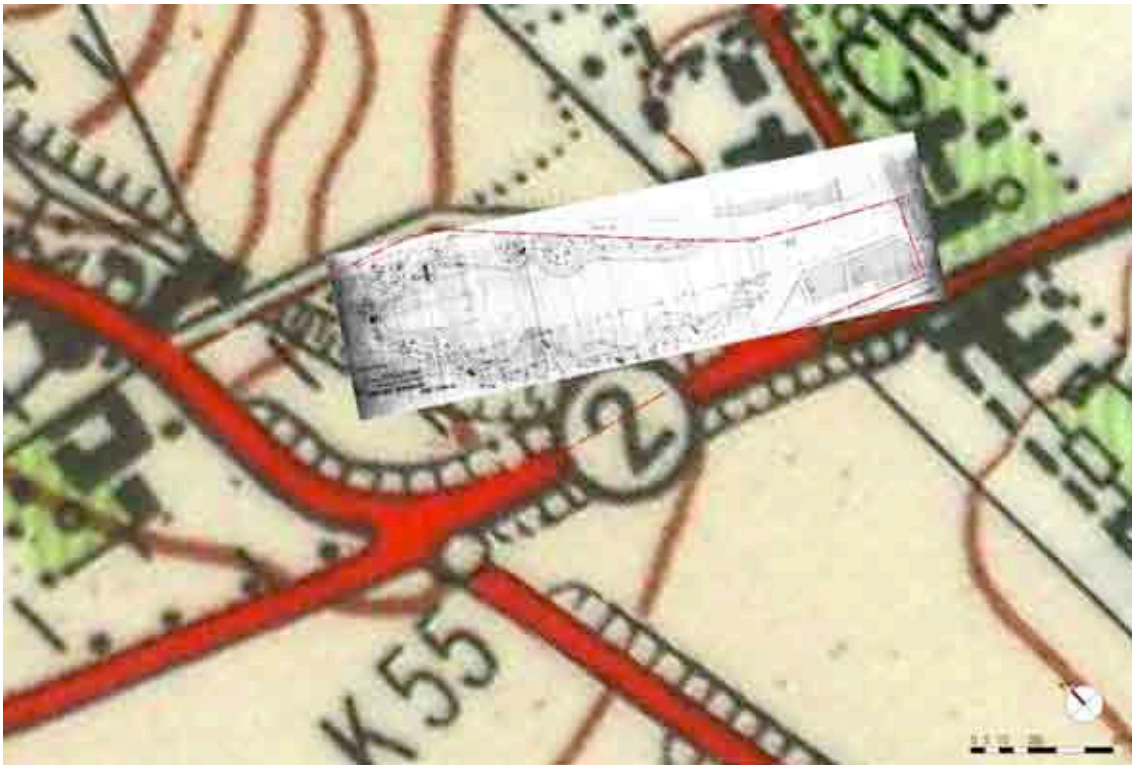
bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
ORIGINEEL PLAN OPMETING TERREIN na de brand d.d. 21 februari 1961

afb. 2.22

bron portaal Cartesius
TOPOGRAFISCHE KAART 1960

- De kapel situeert zich, voor de brand van 21 februari 1961, nog steeds in het oosten van de site. Er zijn meerdere gebouwen aanwezig rondom de kapel. Ook aan de overzijde van de Kerzelaestraat zien we nieuwe bebouwing. De moestuinen rondom deze gebouwen zijn nog steeds herkenbaar.
- De bocht en het kruispunt in de Kerzelaestraat zijn nog steeds aanwezig waarbij de Kerzelaestraat bovengeschild is aan de Vlaamse Ardennendreef en de Ladeuzestraat.
- De Kerzelaestraat en de Ladeuzestraat zijn ingetekend als holle wegen (weergave van taluds aan de zijkant van de weg). De Papelosstraat, ten noorden van de site, is niet meer opgesplitst in twee wegen. Ze geeft nu rechtstreeks toegang tot de kapel. Ze werd opgetekend als een holle weg.
- Ten noorden van de kapel wordt een plein weergegeven met een tiental bomen (vermoedelijk de huidige linden). Het plein is zowel langs het oosten als het westen toegankelijk.
- De buurtweg, die ten oosten langsheen de kapel loopt naar de verderop gelegen moestuinen, is duidelijk herkenbaar.
- De hoogtelijnen zijn nog steeds aangegeven en er worden effectieve hoogtes meegedeeld. Het uiterste westen van het terrein bevindt zich op ± 76 m hoogte terwijl de kapel in het oosten zich op ± 84 m hoogte bevindt. Het terrein helt dus af van oost naar west. De hoogtes zijn iets veranderd t.o.v. de topografische kaart van 1865 – 1930, dit waarschijnlijk door een betere en gedetailleerdere hoogtemeting in 1961.
- De tramlijn Oudenaarde - Geraardsbergen die dwars doorheen de site liep, is verdwenen. Deze werd opgebroken rond 1945.
(bron : <http://www.spoorwegknooppuntfga.be/p/tramnaaroudenaarde.html>)
Wel is de ligging van deze tramlijn nog duidelijk herkenbaar door het talud centraal op de site. Hierdoor wordt de site opgesplitst in twee zones.
- Het gedeelte van de site ten zuidwesten van de vroegere tramlijn bestaat hoofdzakelijk uit grasland, terwijl het noordoostelijke gedeelte zowel bestaat uit gras als hoger opgaande vegetatie (bosvegetatie of aanplantingen). Dit gedeelte werd vermoedelijk intensiever gebruikt dan het zuidelijke deel van de site. Er is een trapconstructie aanwezig die een verbinding geeft met de lageregelegen kapel. Vanaf deze trapconstructie start de rondgang langsheen de zeven staties via een kronkelend wandelpad.

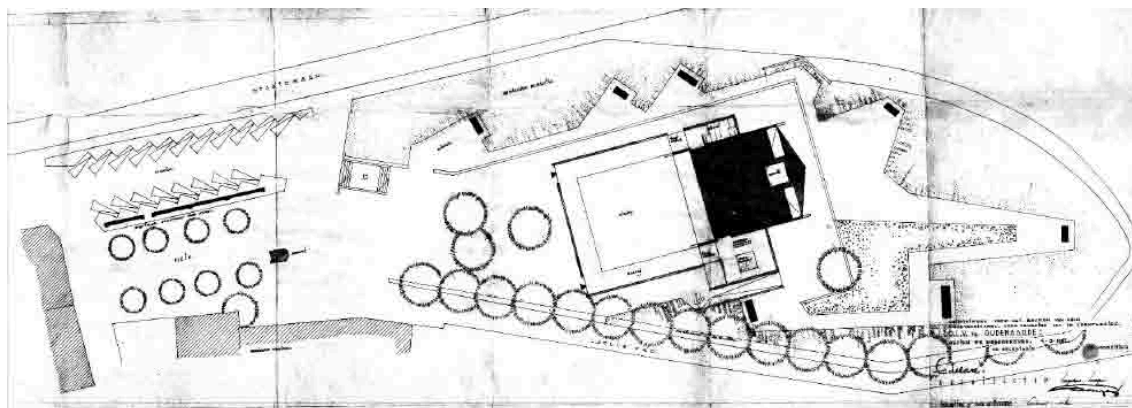
afb. 2.23
bron portaal Cartesius
detail uittreksel TOPOGRAFISCHE KAART 1960 & ORIGINEEL PLAN OPMETING TERREIN 1961
analyse buro voor vrije ruimte

afb. 2.24
bron buro voor vrije ruimte
ANALYSE TOPOGRAFISCHE KAART 1960 & ORIGINEEL PLAN OPMETING TERREIN 1961

2.1.10. KAART (1960) & VOORONTWERP 1 (1961)

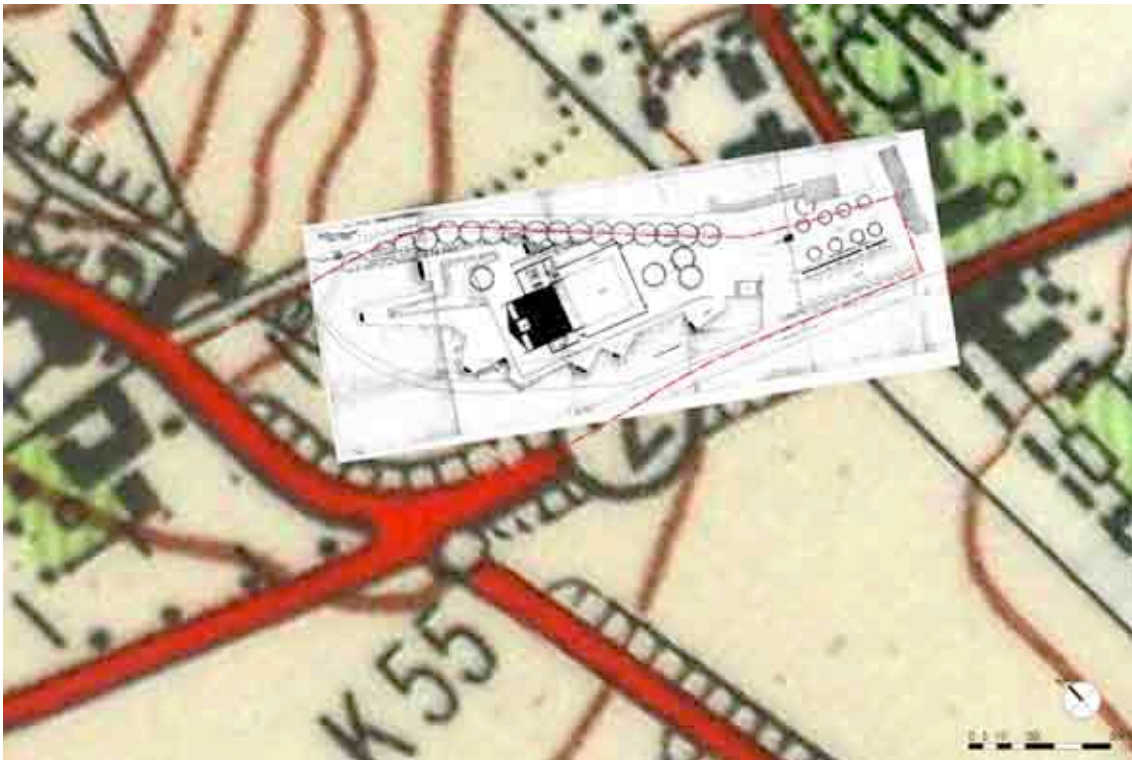
Het nieuwe ideeëngoed betreffende de naoorlogse moderne kerkarchitectuur in Vlaanderen ontstond in de schoot van het Sint-Lucasinstituut. In 1948 werd onder impuls van de directeur, br. Urbain, het Cenakel opgericht, een 'centrum voor moderne kerkelijke kunst', bestaande uit docenten en oud-studenten van Sint-Lucas, architecten en kunstenaars. Br. Urbain werd als voorzitter van het Cenakel opgevolgd door Rutger Langaskens. Het Cenakel stelde zich tot doel een informatief centrum te zijn voor moderne kerkenbouw, waar een uitwisseling van ideeën plaats vond, nieuwe vormgeving besproken werd, wedstrijden voorbereid en besproken werden. In de beginperiode van 1959 tot 1966 stond de vormvernieuwing van het kerkgebouw centraal binnen de grenzen van de voorconciulaire liturgische praktijk. In de jaren erna werd vooral aandacht besteed aan de gevolgen van het Tweede Vaticaans Concilie (1962 – 1965) voor de kerkbouw, zoals de nieuwe plaats voor het altaar en het verdwijnen van communiebanken en preekstoel. Ook de wedstrijd voor de bedevaartkapel van Kerselare werd aangekondigd en besproken in het Cenakel. Het vijfde jaar Architectuur kreeg van de titularis Langaskens trouwens ook de opdracht een kapel te ontwerpen. Uit de tien inzendingen werden de ontwerpen van Juliaan Lampens - Rutger Langaskens, van Marc Dessauvage en van Ivan Claeys- Eugeen Vanassche ex aequo geklasseerd en weerhouden. Na een bijkomende studie koos de jury op 14 oktober 1961 het ontwerp van Lampens - Langaskens als winnaar.

afb. 2.25
bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
VOORONTWERP 1 (1961) INPLANTING

- De oude kapel werd door een brand op 21 februari 1961 vernield en is dus volledig verdwenen op het ontwerpplan. Op de inplanting van de oude kapel werd een parking voorzien voor een 20 - tal auto's.
- Ten noorden van de oude, nu verdwenen kapel, staan twee rijen linden, vermoedelijk aangeplant in het begin van de 20ste eeuw en het zogenaamde pomphuisje.
- De site wordt nog steeds opgesplitst in twee zones door de aanwezigheid van het talud van de vroegere tramlijn. Het gedeelte ten zuidwesten van de vroegere tramlijn bestaat hoofdzakelijk uit grasland en blijft ongewijzigd, terwijl op het noordoostelijke gedeelte de nieuwe kapel werd ingeplant.
- De bestaande rondgang naar de zeven staties en de trapconstructie zijn behouden gebleven. Het wandelpad zoals ingetekend op het vorige plan (opmetingsplan) is verdwenen en rondom de kapel is meer verharding voorzien. De bestaande beplanting en bosvegetatie blijft nagenoeg volledig behouden. Ten oosten van de kapel bevindt zich het atrium.
- Langsheen de Papelosstraat (holle weg) wordt de aanplanting van een nieuwe bomenrij (populieren) weergegeven.
- De omgeving is nagenoeg ongewijzigd t.o.v. de topografische kaart van 1960.

2. HISTORISCHE NOTA : blz. 41/224

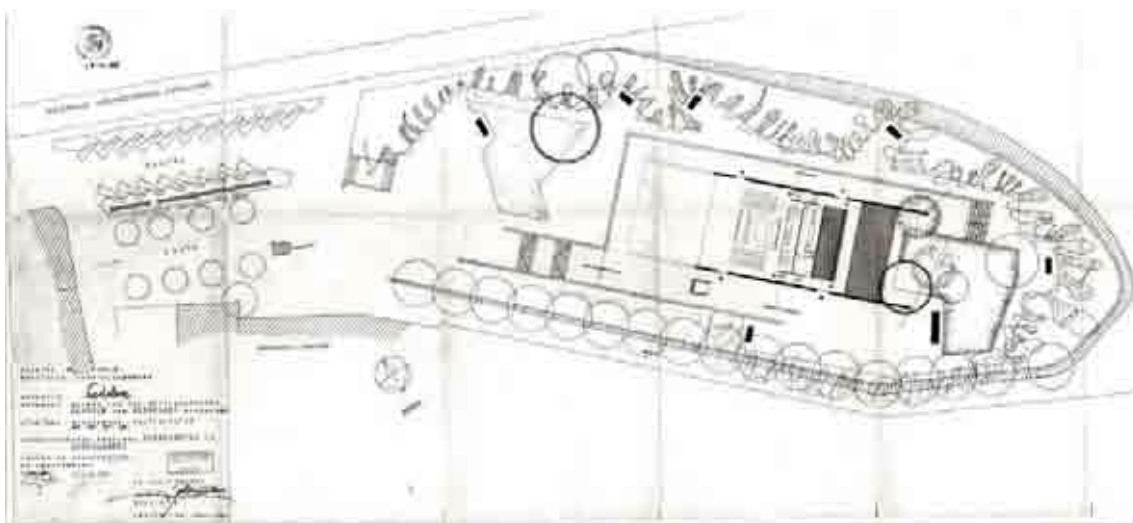
afb. 2.26
bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
TOPOGRAFISCHE KAART (1960) & VOORONTWERP 1 (1961)
analyse buro voor vrije ruimte

afb. 2.27
bron buro voor vrije ruimte
ANALYSE TOPOGRAFISCHE KAART (1960) & VOORONTWERP 1 (1961)

2.1.11. TOPOGRAFISCHE KAART (1960) & BOUWAANVRAAG (1963)

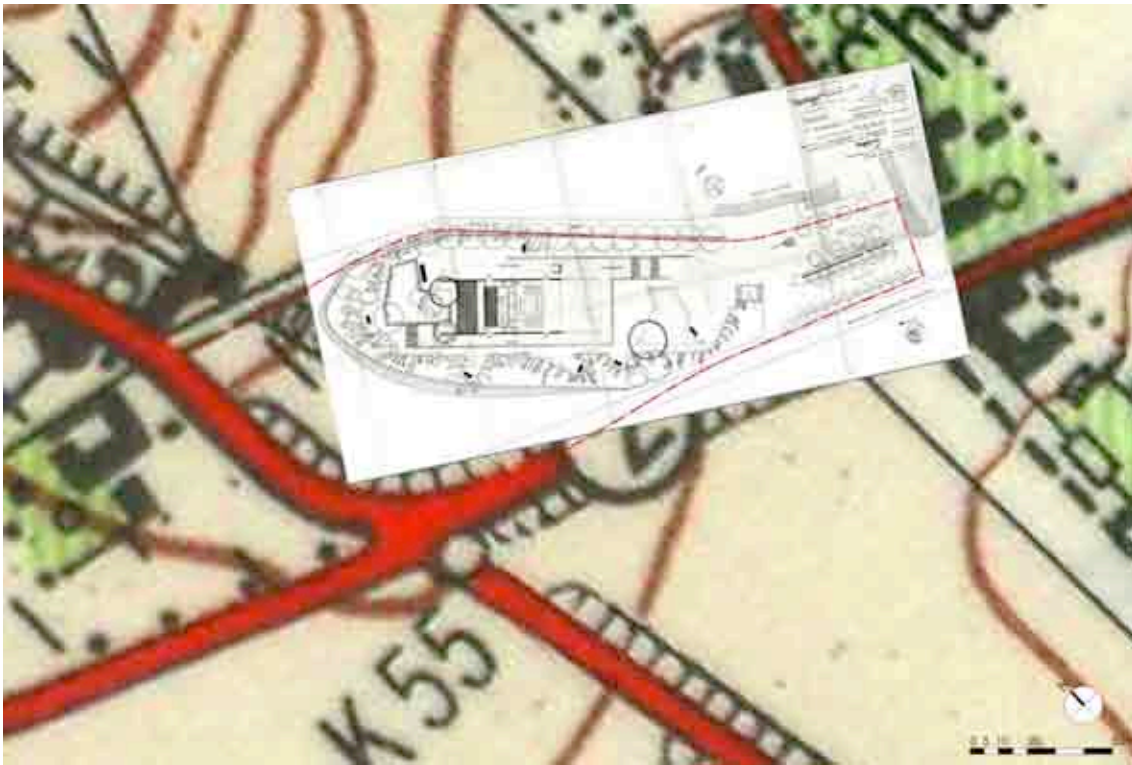
De kapel werd uiteindelijk gebouwd in 1963 - 1966. Juliaan Lampens ontwierp de plannen, het bureau van Rutger Langaskens stond in voor de uitvoering en ingenieur Leon Durin voerde de betonconstructie uit. W. Teirlinck trad op als aannemer. Zowel in het concept als in de constructietechniek is de vernieuwende inbreng van Juliaan Lampens duidelijk herkenbaar. De ontwerper Lampens legde diverse plannen voor aan de opdrachtgever, de kerkfabriek, die zich kritisch opstelde ten opzichte van de vooruitstrevende architectuur van Lampens. Het uiteindelijke bouwplan herleidde de kapel tot een elementaire constructie, rekening houdend met de specifieke vereisten van een bedevaartsoord. Het plan werd door de architecten Langaskens en Lampens voorgelegd aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen en op de vergadering van 8 oktober 1964 goedgekeurd. De werken werden gestart op 14 oktober 1963. Op 30 april 1965 werd de eerste eredienst door pastoor Hye opgedragen in de nog niet volledig afgewerkte kerk. Bij de opening werd een mis, gecomponeerd door Norbert Rosseau, door de dansgroep Hoste uit Gent gedanst.

afb. 2.28

bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
BOUWAANVRAAG (1963) INPLANTING

- De site blijft opgesplitst in twee zones door de aanwezigheid van het talud van de vroegere tramlijn. Het gedeelte ten zuidwesten van de vroegere tramlijn bestaat hoofdzakelijk uit grasland en blijft ongewijzigd, terwijl op het noord-oostelijke gedeelte de nieuwe kapel werd ingeplant.
- Op het definitieve bouwaanvraagplan van Juliaan Lampens werd de kapel meer richting noordwest - zuidoostelijke kant ingeplant. De bestaande rondgang naar de zeven staties en de trapconstructie bleven behouden. Wel werden bij de bouw van de nieuwe kapel enkele statiekapelletjes verplaatst rondom de bedevaartkapel. De bestaande beplanting en bosvegetatie bleven ook zoveel mogelijk behouden. Ten oosten van de kapel bevindt zich het deels overdekte atrium, terwijl in het westen een waterpartij werd ingeplant. De kapel en het atrium situeren zich lager dan de nabije omgeving en zijn toegankelijk via twee trapconstructies. Zowel in het oosten als in het westen bevindt er zich een open graspleintje met enkele bomen.
- Langsheen de Papelesstraat (holle weg) wordt de aanplanting van een nieuwe bomenrij (populieren) weergegeven.
- Op de oorspronkelijke inplanting van de oude kapel werd een parking voorzien voor een 20 - tal auto's.
- Ten noorden van de oude, nu verdwenen kapel, zijn de twee rijen linden samen met het pomphuisje nog steeds behouden.
- De omgeving is nagenoeg ongewijzigd t.o.v. de topografische kaart van 1960.

afb. 2.29
bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
detail uittreksel BOUWAANVRAAG (1963) INPLANTING

afb. 2.30
bron © buro voor vrije ruimte
ANALYSE BOUWAANVRAAG (1963) INPLANTING

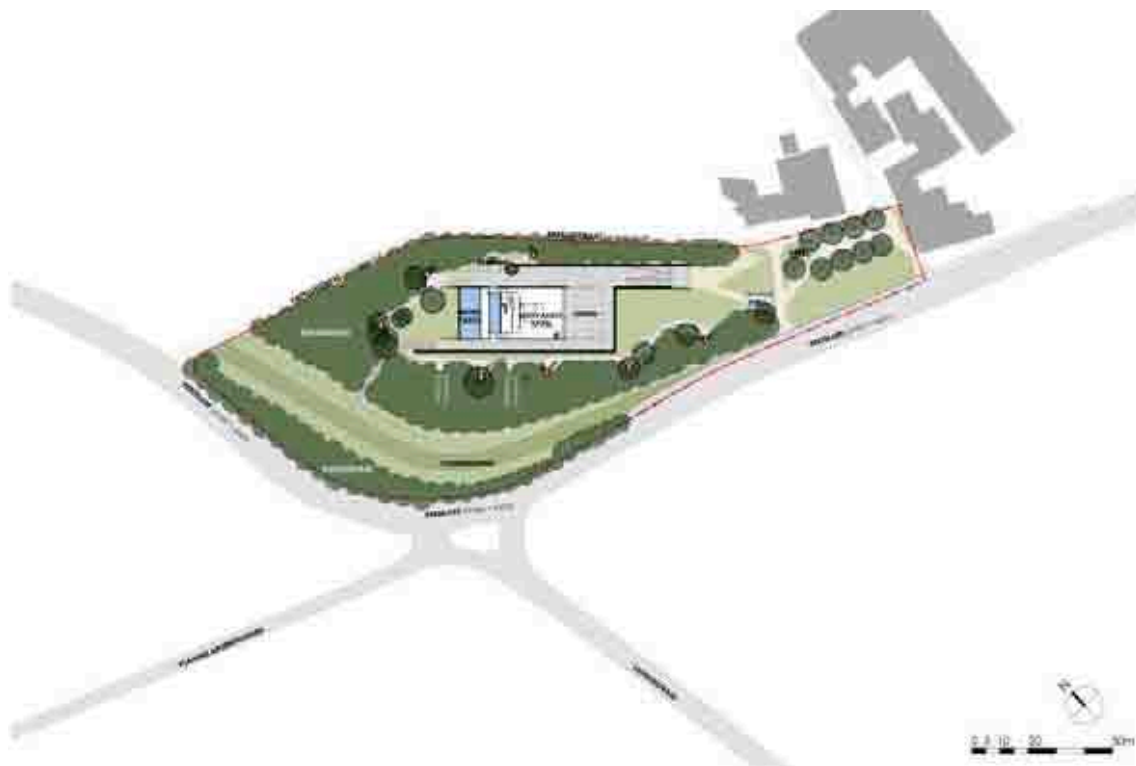
2.1.12. LUCHTFOTO & BESTAANDE TOESTAND (2014)

Het bedevaartsoord van Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare in Edelare (Oudenaarde) bevindt zich op de Edelareberg, ten zijde van de gelijknamige straat en Kerzelare, de gewestweg N8, van Oudenaarde naar Geraardsbergen. Tot op vandaag was de kapel een befaamde bedevaartplaats die bezoekers lokte uit heel Vlaanderen, Limburg en Wallonië.

Bij het voorleggen van het ontwerp aan de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen omschreven de ontwerpers hun concept als volgt : " Een uitgestippelde omgang, met als eindpunt de kapel op lager peil gelegen. De kapel zelf vormt een groot sanctuarium met opwaartse beweging. Ze is geplaatst midden de gemeenschap, het altaar is zichtbaar door de gelovigen binnen en buiten de kerk, vanuit het atrium en ook van op de esplanade. Het atrium werd zeer streng verwerkt, gedeeltelijk ingegraven, teneinde de inplanting tussen het bestaande plantsoen niet te schaden en het bouwterrein een ruimer uitzicht te geven. De beschutting van het publiek tegen de wind werd hierdoor bevoordelgd. Het wordt overkoepeld door een grote luifel, geheelvormend met de kapel, en tevens dienend als beschutting tegenover de grillige weersomstandigheden. De kapel is opgevat om een grote toeloop van volk, ongeveer vijftienhonderd per dag, te kunnen verwerken gedurende de meimaand, welke een bijzondere vereiste is voor een bedevaartkapel. Ze laat toe buiten de persoonlijke devotie, dat een massale gemeenschap zowel binnen als buiten gezamenlijk de eredienst kunnen opdragen. Het atrium wordt gebouwd met de afbraakstenen (Doornikse steen) van de oude kapel, als aandenken. Materialen aansluitend met het verleden, traditie. De kapel zelf wordt thans opgebouwd in gewapend beton, verwerkt in een geordende bekisting, en glazen wanden: hernieuwing, ... Het atrium wordt gescheiden van de kapel door een openschuivende glaswand. De verkoopruimte voor devote artikelen werd afzonderlijk gehouden van de sacrale ruimten. De zaal voor offerkaarsen en dergelijke werd eveneens totaal afgezonderd, doch in de ruimtemassa opgenomen".

afb. 2.31
bron Geopunt Vlaanderen
detail uittreksel LUCHTFOTO & BESTAANDE TOESTAND (2014)
analyse buro voor vrije ruimte

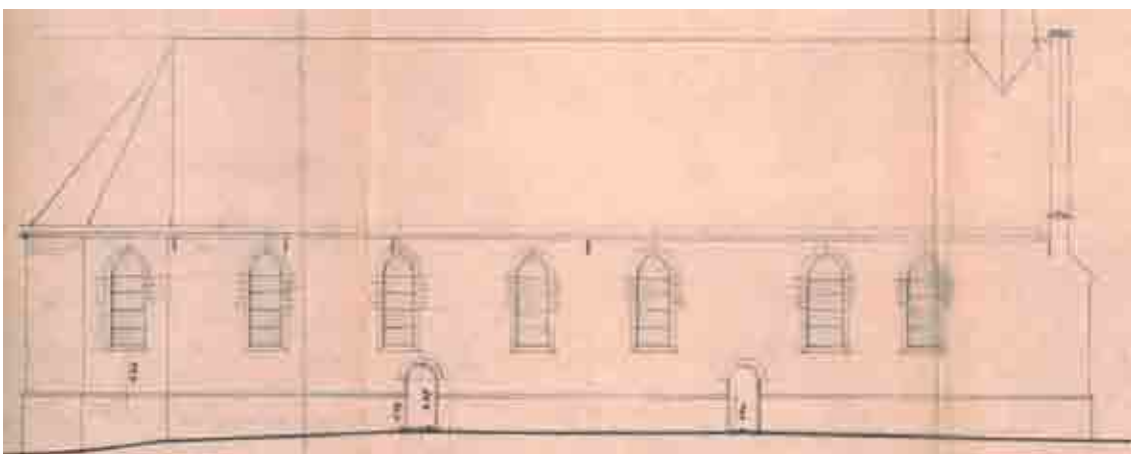
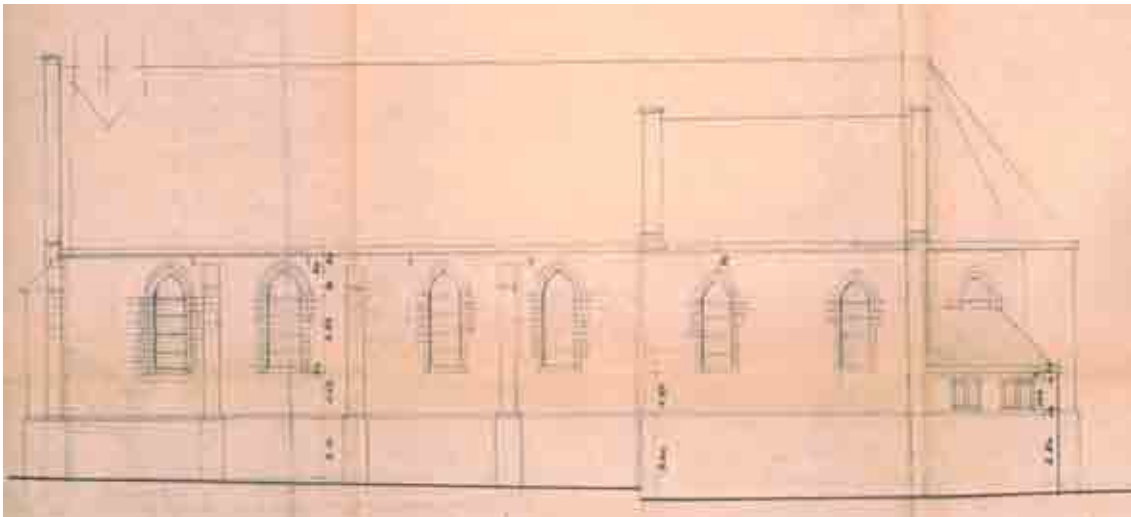
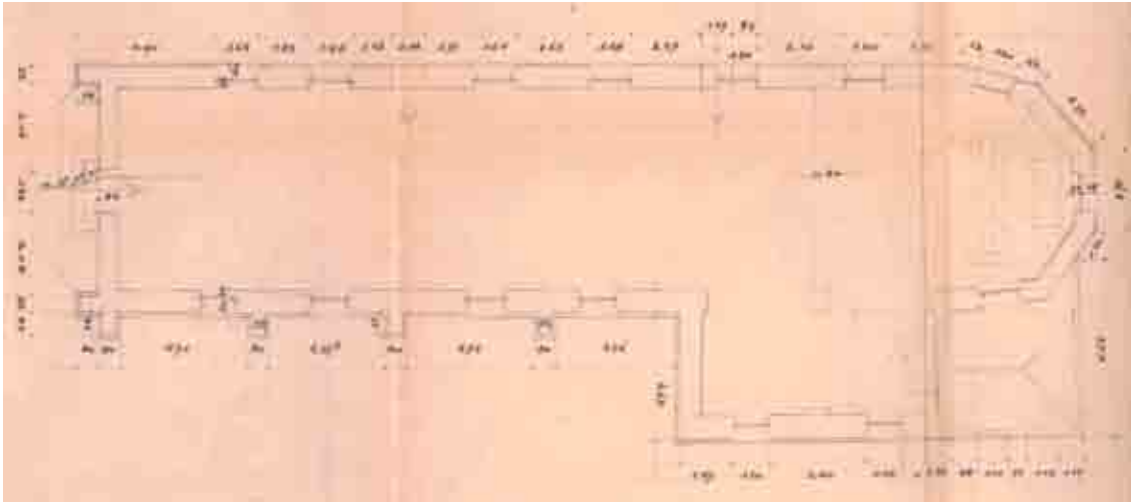
afb. 2.32

bron © buro voor vrije ruimte

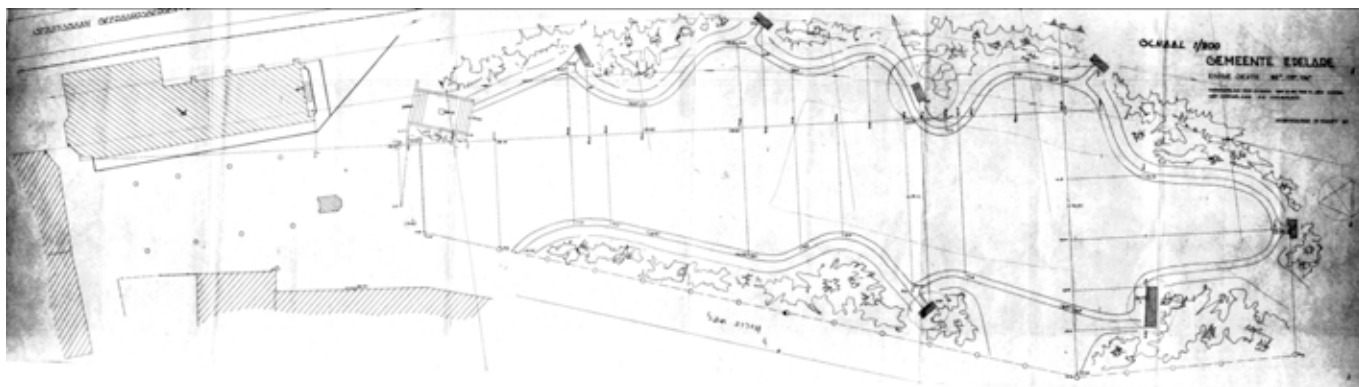
ANALYSE LUCHTFOTO & BESTAANDE TOESTAND (2014)

- De nieuwe kapel werd ingeplant op een lager gelegen, uitgegraven terrein van de vroegere bedevaartweide en is toegankelijk via een hellend pad en een trap. De kapel en de toegangspaden maken deel uit van één architecturaal concept gevat in een strakke vormgeving. Het geheel, zowel binnen als buiten de kapel, is voorzien van een afwerkingsvloer uitgevoerd in ter plaatse gestort beton volgens een strak functioneel raster met open voegen, ritmisch aangepast aan het noodzakelijke meubilair, eveneens in beton, en in eenheid met het altaar. Ook de muren die de kapel insluiten werden in het ontwerp opgenomen. De noordoost keermuur is opgetrokken uit gestapelde Doornikse steen, afbraakmateriaal van de oude kapel, de zuidwestmuur is gebouwd met veldoven Scheldesteen, beiden zijn afgewerkt met een betonnen bord.
- Juliaan Lampens werkte verschillende voorstellen uit om de rondgang naar de zeven staties beperkt te wijzigen en mee te integreren, maar het glooiend pad met flagstones werd behouden en is tot op heden nog aanwezig. Enkel de helling, trap en het plein ten zuid - oosten van de kapel werden in hetzelfde materiaal gerealiseerd als de binnenvloer van de kapel, met een strak functioneel raster met open voegen.
- De omgeving van de kapel is vrij groen ingekleed. Grenzend aan de kapel zijn open graszones voorzien terwijl aan de rand van de site de brede bosgordel behouden gebleven is. Een Taxushaag accentueert de muur rondom de kapel. De lage beplanting naast de waterpartij (Cotoneaster) werd waarschijnlijk aangeplant omwille van veiligheidsredenen.
- Ten noorden van de oude, nu verdwenen kapel, zijn de twee rijen linden samen met het pomphuisje nog steeds aanwezig.
- De parking die voorzien was op de inplanting van de oude kapel, werd niet gerealiseerd. Er werd wel een groene parking aangelegd op het zuidwestelijke gedeelte van de site dat vroeger voornamelijk uit grasland bestond en minder intensief gebruikt werd. Tussen deze parking en de Kerzelaarstraat blijft een groenbuffer behouden. Ook naar de kapel toe blijft de bestaande bosvegetatie behouden.

2.2. HISTORISCHE PLANNENANALYSE

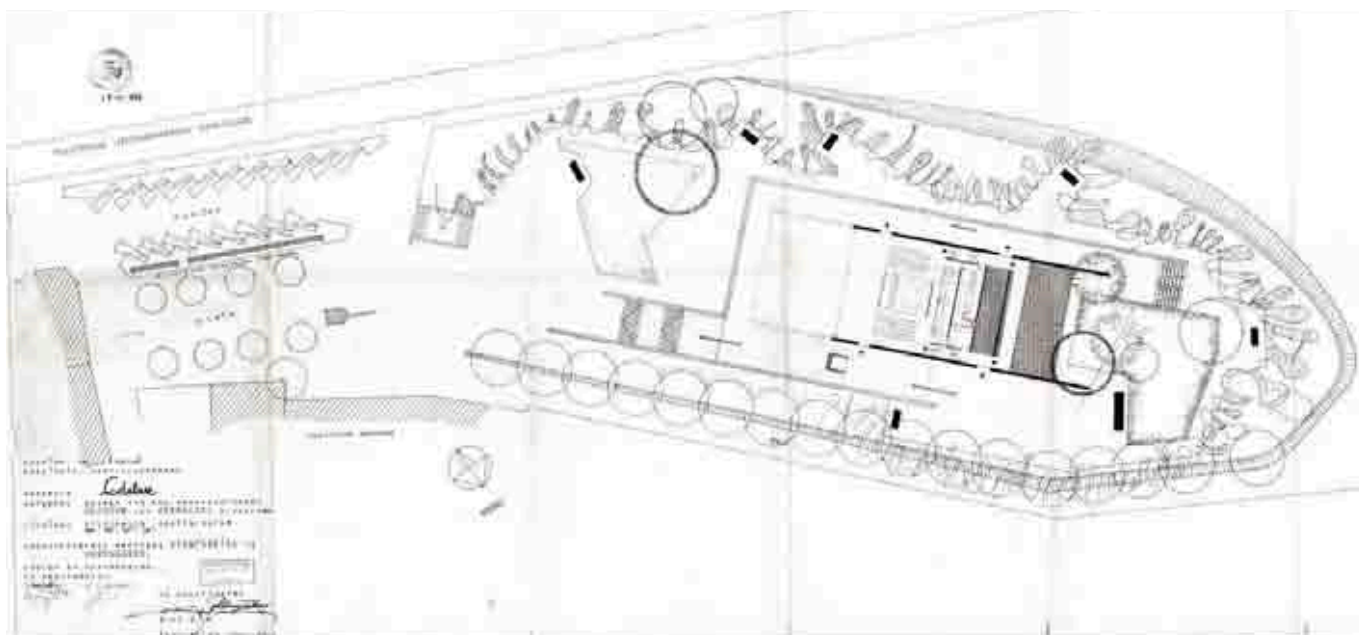
afb. 2.33
bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
RESTAURATIEPLANNEN "OUDE" KAPEL, kort na de brand d.d. 21 februari 1961
© arch. BRESSERS, Gent

afb. 2.34

bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
OPMETING TERREIN 15 maart 1961, als voorbereiding voor de architectuurwedstrijd
Gemeente Edelare, enige sectie, 162° 179° 178°

De kleine ommeegang dateert reeds van 1954 op de bedevaartweide bij de oude kapel, m.a.w. reeds vóór het ontwerp van de nieuwe bedevaartkapel. In het kader van de realisatie van de kapel in 'béton brut' werd statie 3 verplaatst in zuidwestelijke richting. De verharding in flagstones dateert vermoedelijk eveneens van 1954. De trappenpartij naar de bedevaartweide met Piëta was ook al aanwezig. Deze Piëta werd gebruikt als referentiepunt /as-richting voor de inplanting van de nieuwe kapel.

afb. 2.35

bron kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
INPLANTING BOUWAANVRAAG 1963
© architect Juliaan Lampens

Het inplantingsplan uit 1963 toont een totaalconcept waarbij de inplanting van de wegenis van de 7 staties van de kleine ommeegang mee geïntegreerd zijn. De paden, vermoedelijk eveneens bedoeld in ruwe beton zoals in de nabijheid van de kapel, werden echter nooit volgens dit plan uitgevoerd.

Bij diverse bouwprojecten werd dergelijke verharding toegepast door Juliaan Lampens; woning Vandenhoute – Kiebooms (1967), woning Derwael – Thiepont (1973), woning Van Wassenhove (1974), woning Velghe – Vanderlinden (2002).

Lampens werkte verschillende voorstellen uit om de staties beperkt te wijzigen en mee te integreren. Echter werd het glooiend pad met flagstones behouden en is tot op heden nog aanwezig. Enkel de helling, de trap en het plein ten ZO van de kapel werden in hetzelfde materiaal gerealiseerd als de binnenvloer van de kapel, met een strak functioneel beton raster met open voegen.

Over de groenaanleg zijn geen brondocumenten terug te vinden. Beeldmateriaal van de pas gerealiseerde kapel toont de openheid van de voormalige bedevaartweide, omgeven door bomen en beperkt groen. Aan de noordzijde van het perceel is duidelijk een bomenrij (populieren) te herkennen. Rond de kapel is nagenoeg enkel gazon aanwezig. De lage beplanting naast de vijver (Cotoneaster) was oorspronkelijk niet aanwezig. Op het bouwaanvraagplan van 1963 zijn slechts enkele hoogstammige bomen weergegeven, maar geen integrale omgevingsaanleg.

Voor de historische plannenanalyse verwijzen we verder naar :

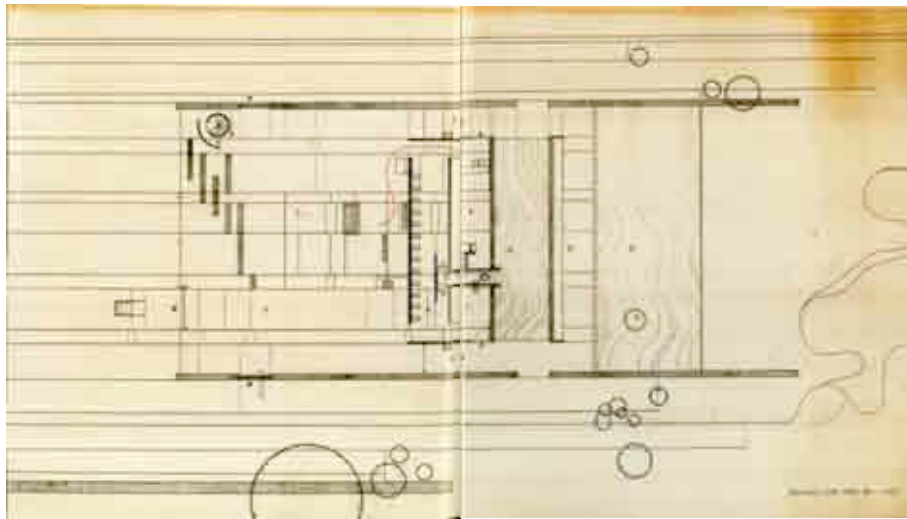
NOOT i.v.m. BEELDMATERIAAL

zie afzonderlijk bundel op A4 formaat, horizontale opmaak :

Bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965

1. **WEDSTRIJDONTWERPEN & LAUREAAT**
2. **VOORONTWERP 1 d.d. 04.03.1962**
goedgekeurd door de kerkfabriek d.d. 07 oktober 1962
3. **VOORONTWERP 2 d.d. september1962**
4. **BOUWAANVRAAGPLANNEN met referentie : 052-604**
goedgekeurd door het MINISTERIE VAN OPENBARE WERKEN,
directie van de provincie Oost-Vlaanderen d.d. 16 april 1963
5. **ONTWERP & OP PUNT STELING ONTWERP TIJDENS DE UITVOERING VAN DE WERKEN**
6. **STUDIE STABILITEIT opgemaakt door STUDIEBUREAU ir. L. DURIN**

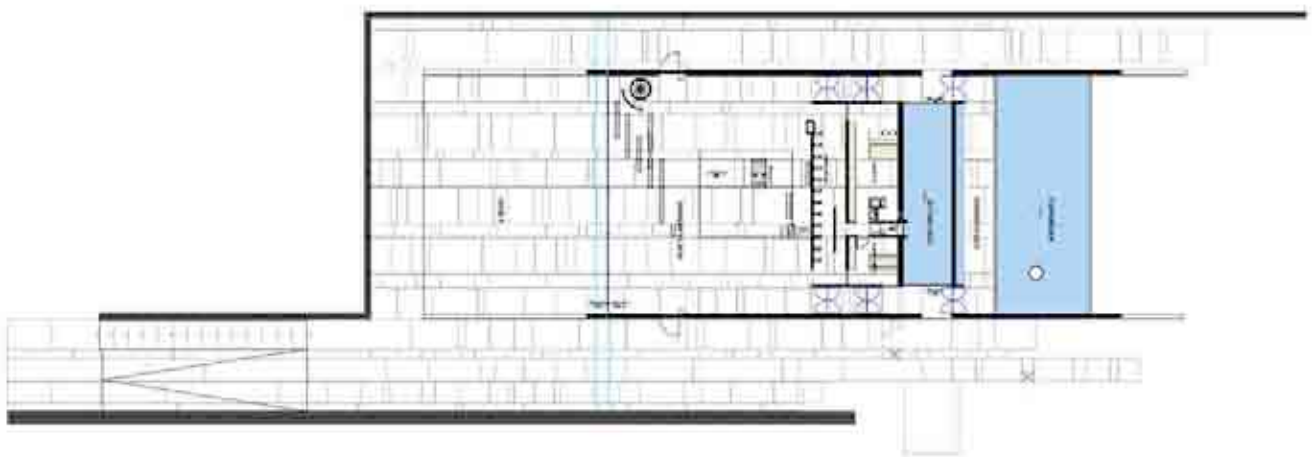
2. HISTORISCHE NOTA : blz. 49/224

afb. 2.36

bron

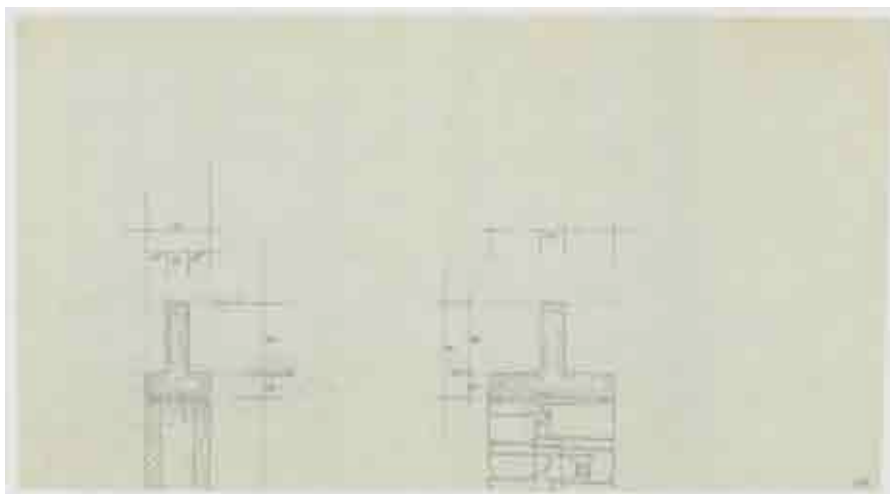
© architect Juliaan Lampens
ONTWERP VLOERPATROON EX- & INTERIEUR BEDEVAARTSITE KERSELARE

afb. 2.37

bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
OPMETING VLOERPATROON EXTERIEUR & INTERIEUR & KEERMUREN BEDEVAARTSITE KERSELARE

afb. 2.38

bron

© architect Juliaan Lampens
DETAIL KEERMUREN & OMGEKEERDE T BALK

links : zuid oost & zuid west : overbakken scheldesteen
rechts : noord oost : Doornikse steen breuksteen

2.3. BEELDMATERIAAL

bedevaartsite met de grote kapel, voor de brand d.d. 21 februari 1961

afb. 2.39 <http://www.spoorwegknooppuntgra.be/p/tramnaaroudenarde.html> (verz. S. De Schuiteneer)

POSTKAART – TRAM LANGS DE OUDE BEDEVAARTKAPEL TE KERSELARE

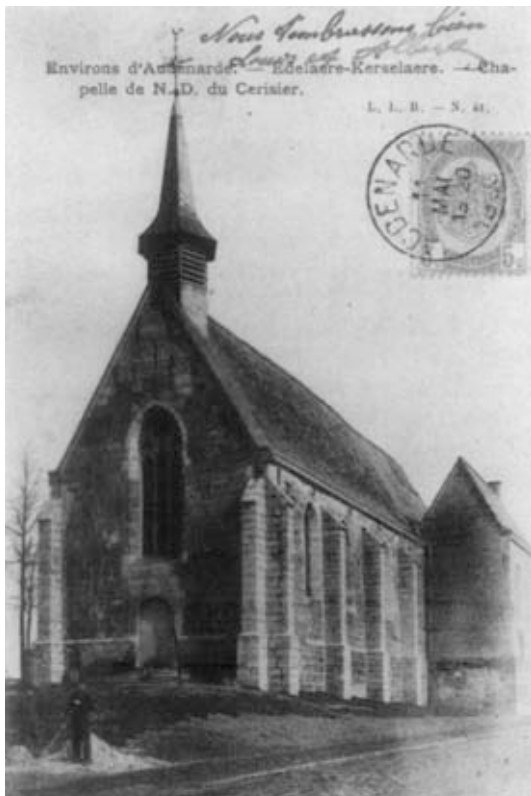
Naast de kapel zijn reeds bomen waar te nemen, mogelijks zijn dit de op heden nog aanwezige bomen (lindes).

afb. 2.40 www.delcampe.be

kapel met rechts op de foto de sacristie; aan het plein met pomphuisje grenzen meerdere herbergen op het hoogste punt van de Edelareberg; het meeste goederenvervoer gebeurde met paard én kar & de paardentram Oudenaarde – Geraardsbergen. Ook op deze postkaart zijn de bomen reeds duidelijk waar te nemen. De groeivorm van deze jonge bomen bevestigt het vermoeden dat dit de jonge versie is van de nog aanwezige lindes.

2. HISTORISCHE NOTA : blz. 51/224

afb. 2.41
bron infobrochure Paul Borremans 2003

afb. 2.42
UGent beeldbank

DE GROTE KAPEL GEBOUWD DOOR DE BARON VAN PAMELE JACOB DE JOIGNY. 1614. Exterior en interieur met de krokodil, een houten exemplaar dat na de Franse Revolutie de echte verving.

afb. 2.43 en afb. 2.44
bron UGent beeldbank

DE GROTE KAPEL, voor de brand d.d. 21 februari 1961

afb. 2.45

bron www.delcampe.be

postkaart : AANDENKEN BEDEVAART

afb. 2.46

bron www.delcampe.be

OUDE KAPEL vanuit het zuidoosten, voor de brand d.d. 21 februari 1961

2. HISTORISCHE NOTA : blz. 53/224

afb. 2.47
bron UGent beeldbank
BEDEVAARTSITE, voor de brand d.d. 21 februari 1961

afb. 2.48
bron UGent beeldbank
BEDEVAARTSITE, voor de brand d.d. 21 februari 1961
kapel met rechts op de foto de sacristie, er zijn ondertussen ook verkeersborden langs de wegen

2. HISTORISCHE NOTA : blz. 54/224

afb. 2.49, afb. 2.50, afb. 2.51 en afb. 2.52
 bron www.delcampe.be

Interieur met de krokodil, een houten exemplaar dat na de Franse Revolutie de echte verving.

de kapel brandt af : 21 februari 1961

afb. 2.53, afb. 2.54, afb. 2.55 en afb. 2.56
bron infobrochure Paul Borremans 2003 & www.delcampe.be

SCHADE EXTERIEUR :

Het zadeldak & het gebogen plafond gaan volledig verloren bij de brand, het glas in lood springt overal kapot, de deuren verschroeien door de hitte. Alleen de natuurstenen buitenwanden in Doornikse breuksteen houden nog stand zolang ze niet worden meegesleurd bij het instorten van het dak.

SCHADE INTERIEUR :

De puinhoop in de kapel, een moerbalk blijft nog even op zijn plaats liggen, de kopgevel heeft nog alleen maar een spitsboograam zonder glas in lood. De brand heeft vooral de ingangzijde geteisterd door het neerploffen van het torentje. De altaarzijde komt er al bij al nog redelijk goed van af.

bedevaartsite in 1961 - 1962

afb. 2.57, afb. 2.58 en afb. 2.59
bron www.delcampe.be

DE VOLKSTOELOOP & BEDEVAARTGANGERS MEI 1961 bij de oude afgebrande kapel & in de tent bij de piëta. Een jaarlijkse tijdelijke tent op de bedevaartweide dient voorlopig als onderkomen voor de bedevaart, tot er een nieuwe kapel zal gebouwd worden met enerzijds de beperkte schadevergoeding van de brandverzekering van de aloude kapel & anderzijds vooral meerdere giften van particulieren.

de brutalistische, betonnen bedevaartkapel in de steigers, 1963 - 1965

AANZICHT ZUID . WEST

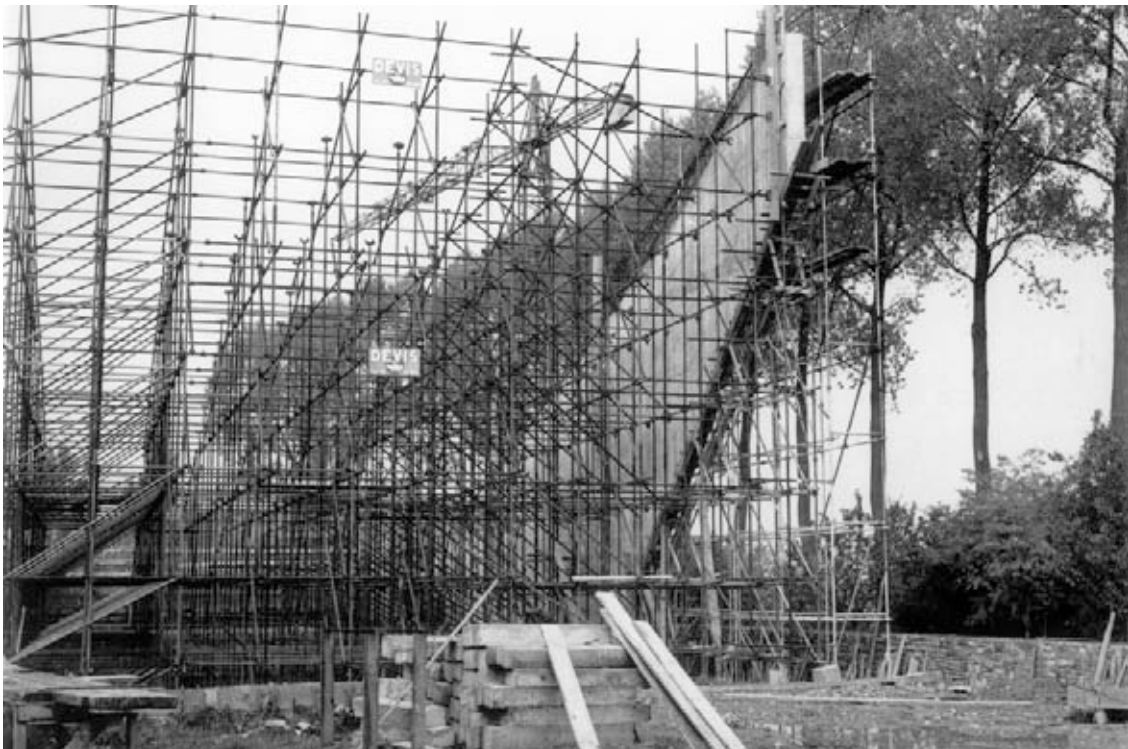

AANZICHT NOORD . OOST

afb. 2.60 en afb. 2.61

bron archief kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele

- De beide hoofdwallen van de bedevaartkapel staan volledig van hoogte om de dakconstructie (onderplaat, hoofd- & dwarsbalken & bovenplaat) aan te vatten
- Er is zo goed als geen wachtwapening aanwezig aan de bovenzijde van de hoofdwallen
- De vijverpartij is alleen nog maar ondergronds uitgevoerd, de wapening voor de hoofd – langwallen aan de offerkaarsenkapel staat al te wachten ...
- De offerkaarsenkapel wordt op dit ogenblik bovengronds nog volledig achterwege gelaten
- De zuid - west keermuur is gedeeltelijk uitgevoerd, een wand met buitenparement in overbakken scheldesteen aan de beide zijden
- De zuid - oost keermuur is ook gedeeltelijk uitgevoerd, een wand met buitenparement in Doornikse steen, afkomstig van de oude kapel

afb. 2.62

bron archief kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele

AANZICHT ZUID . OOST

afb. 2.63

bron archief kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele

AANZICHT VOORPLEIN VAN DE BEDEVAARTSITE

met op de voorgrond de " ingetogen piëta " van Bert SERVAES (1909- 1994), een beeld in graniet op een hoge sokkel & start van de kleine ommegang op de bedevaartweide

& het ook toen " obligatoire werfbord "

BEDEVAARTKAPEL O.L.V. VAN KERSELARE

DE ARCHITECTEN :

ARCH. JULIAAN LAMPENS, EKE

ARCH. RUTGER LANGASKENS, MARIAKERKE

DE INGENIEUR STABILITEIT :

IR. L. DURIN, GENT

DE AANNEMER :

W. TEERLINCK . HINOUL, EVERGEM

AANZICHT WEST

AANZICHT NOORD – OOST

LANGSWAND ZUID – WEST

afb. 2.64, afb. 2.65 en afb. 2.66

bron archief kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele

de bedevaartkapel in beton brut, mei 1965

afb. 2.67

bron archief kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele

ONTHAAL : ZUID OOST GEVEL BEDEVAARTKAPEL & KEERMUREN NAAR HET ATRIUM ONDER DE LUIFEL

afb. 2.68, afb. 2.69 en afb. 2.70

bron archief kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele

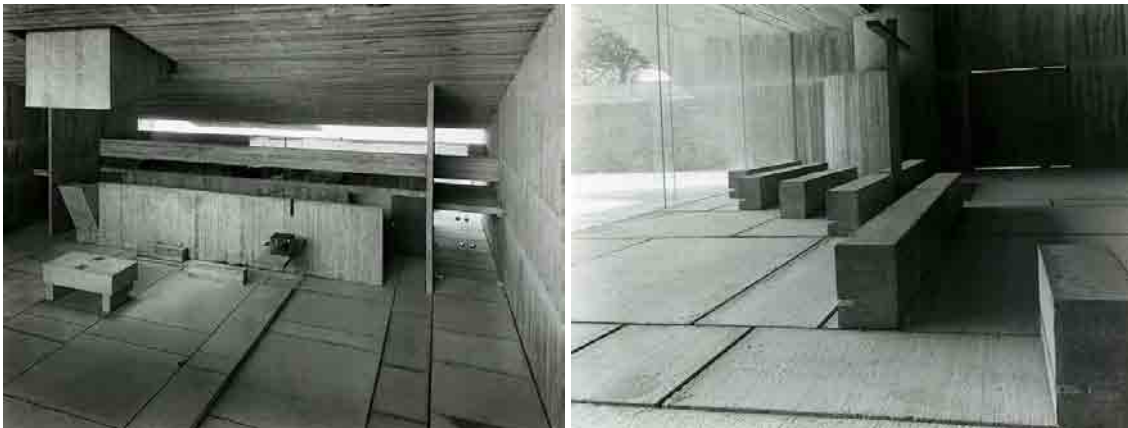
linksboven : **NOORD OOST SILHOUET BEDEVAARTKAPEL IN HET LANDSCHAP VAN DE VLAAMSE ARDENNEN**

rechtsboven : **HELLING & KEERMUUR NOORD OOST BEDEVAARTKAPEL**

linksonder : **ZUID OOST GEVEL BEDEVAARTKAPEL**

rechtsonder : **NOORD WEST GEVEL OFFERKAARSENKAPEL & WATERPARTIJ**

© foto's : Pierre Noël

afb. 2.71 en afb. 2.72
bron © foto's : Pierre Noël
links : **ALTAAR + " LICHTKANON "**
rechts : **ZITBANKEN IN NAAKT BETON & HET KRUIS TUSSEN DE MENSEN**

afb. 2.73 en afb. 2.74
bron © foto's : Pierre Noël
DUBBELE SCHUIFDEUR OPENEND NAAR HET ATRIUM AAN DE ZUID – OOST - ZIJDE

afb. 2.75 en afb. 2.76
bron © foto's : Pierre Noël
links : **OFFERKAARSENKAPEL, naar zuid west wand**
rechts : **OFFERKAARSENKAPEL, naar noord oost wand**

NOOT i.v.m. BEELDMATERIAAL

zie afzonderlijk bundel op A4 formaat, horizontale opmaak :

Bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965

5. **ONTWERP & OP PUNT STELLING ONTWERP TIJDENS DE UITVOERING VAN DE WERKEN**
6. **STUDIE STABILITEIT opgesteld door STUDIEBUREAU IR. LEON DURIN**
7. **FOTO – OPNAMES TIJDENS DE WERKEN**
8. **FOTO – OPNAMES NA DE OPLEVERING**

de bedevaartkapel in beton brut, 2007

afb. 2.77, afb. 2.78 en afb. 2.79

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

boven : **ONTHAAL OP DE BEDEVAARTSITE : ZUID OOST GEVEL BEDEVAARTKAPEL**

links : **HELLING & TRAPPARTIJ NAAR HET ATRIUM VOOR DE BEDEVAARTKAPEL**

rechts : **NOORD WEST GEVEL OFFERKAARSENKAPEL & FONTEIN IN WATERPARTIJ**

de bedevaartkapel in beton brut gestut, 2016

afb. 2.80, afb. 2.81, afb. 2.82, afb. 2.83 en afb. 2.84
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

de kleine ommegang, daterend van ± 1950

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

afb. 2.85
statie 1

Opdracht van Jezus in de tempel
MOEDER VAN SMARTEN, BEKEER ONZE GEVOELIGE HARTEN

afb. 2.86
statie 2

Vlucht naar Egypte
IN DEZE BALLINGSCHAP, STERK ONS GELOOF

afb. 2.87
statie 3

Maria op zoek naar twaalfjarige Jezus
TROOST ONS IN DE NOOD

afb. 2.88
statie 4

Maria langs de kruisweg
DAT UW OFFER, ONS LIJDEN VRUCHTBAAR MAKE

afb. 2.89
statie 5

Maria onder het kruis
ZIEDAAR, UW MOEDER

afb. 2.90
statie 6

Maria ontvangt het gestorven lichaam van Jezus op haar schoot
MOEDER VAN SMARTEN, BID VOOR ONS

afb. 2.91
statie 7

Jezus wordt in het graf gelegd
DANK MARIA , EN BLIJF ONZE MOEDER

afb. 2.92
detail statie 7 : achterzijde

afb. 2.93 en afb. 2.94
detail statie 7

detail statie 1

Zowel bij statie 1 als bij statie 7, m.a.w. zowel bij het begin als bij het einde van de kleine ommegang, is de naam terug te vinden van de kunstenaar-ambachtsman : **Tondeleir Octave & Zoon**, rotsbouwkundige paysagiste, uit Oude God nabij Antwerpen.

2.4. BOUWHISTORISCHE ANALYSE

2.4.1. EEN " MAETSIEERSGAT " IN DE MUUR VAN EEN PASTORIJ

In het archief van de dekenij Oudenaarde vind je een oud handschrift, d.d. 1604 waarin het ontstaan van het bedevaartoord Onze Lieve Vrouw van Kerselare nauwkeurig staat beschreven. Op de binnenflap van een oud missaal, gevonden tussen oude papieren, heeft een attent priester de oorsprong " Ter memorie " opgeschreven. In 1604 en 1620 hebben anderen daarvan kopie gemaakt.

1441, Rogier van Brakele, pastoor van Volkegem stelt zijn woning onder de bescherming van O.L. Vrouw. Hij plaatst een mooi, gepolychromeerd Lievevrouwebeeldje in een maetsiersgat. Een maetsiersgat, het gat door een metser gemaakt, is een uitgespaarde gemetselde nis in een buitenmuur.

afb. 2.95 en afb. 2.96

bron infobrochure Paul Borremans 2003

links : **HET ORIGINELE GOTISCHE MARIABEELDJE, CIRCA 1441, 34 CM HOOG, DAT ZICH BINNENIN HET ZILVEREN RELIEKSCHRIJN BEVINDT, WERK VAN DE MEHELSE ST - LUCASGILDE.**

rechts : **ZILVEREN RELIEKSCHRIJN MET INKIJKVENSTERTJE, WAARIN HET HOOFD VAN MARIA ZICHTBAAR IS. EEN WERK VAN DE OUDENAARDSE ZILVERSMID ANTHONE VAN DEN HENDE 1763. BAROK. HIERMEDE WORDT NA ELKE H. MIS GEZEGEND.**

Uit wetenschappelijk onderzoek is nu gebleken dat dit beeldje een laat - gotisch sculptuurtje is van de Mechelse St. - Lucas Gilde. Kunsthistorisch worden deze beeldjes, amper 30 cm hoog, " Poupées de Malines " genoemd. Er werden veel zulke beeldjes gemaakt en in het Mechels museum zijn er nog enkele te bewonderen.

De verf, de polychromie is hier en daar geschonden.

in een kerselaer

In 1452 sterft pastoor Rogier van Brakele. Een familielid, Catharina van Brakele, laat dit beeldje op het feest van St.-Lucas, 18 oktober 1452, ophangen aan een kerselaar op de aartsgevaarlijke weg van Oudenaarde naar Geraardsbergen. Deze weg liep dwars door het uitgestrekte bos van Edelare en had een slechte reputatie. Roversbenden en zwervende soldaten maakten de plaats onveilig. Wou Catharina alzo de omgeving heiligen en beschermen ?

Na enkele maanden, begin 1453 is het beeldje spoorloos ... verdwenen? Of toch niet? Iemand heeft het in veiligheid gebracht. 1452 - 53 zijn woelige tijden. Oudenaarde is verwickeld in de oorlogen met Gent. In 1453 wordt Oudenaarde door Gent belegerd. Jan van Schoorisse en Simon de Lalaing verdedigen de stad met succes. Filips de Goede kan de stad ontzetten. Het gros van de Gentse troepen kampeerde gedurende maanden op de Keselberg, die veel later ook Kerselareberg en Edelareberg wordt genoemd.

Wanneer Gent de belegering opgeeft komt het beeldje te voorschijn te Oudenaarde, bij Geraard Tavernier, broer van Jan Tavernier, beroemd miniaturist aan het hof van Filips de Goede. Geraard heeft het beschadigd beeldje terug opgefrist en polychroom bijgewerkt. Arent Vaere, "de glazemaekere", een braaf man, wil verdere beschadiging voorkomen en bouwt er een glazen kastje rond. Op kerstavond van 1454 wordt het lieve beeldje in zijn glazen kastje opnieuw aan de boom opgehangen. Het volk stroomt dankbaar toe. Er is opnieuw vrede in de streek. De legerbenden zijn verdwenen.

2.4.2. EERSTE KAPEL

1455 is een zeer belangrijk jaar. Enkele leken - vrijwilligers, proviseurs genoemd, (van prévoir = voorzien) kunnen het niet meer aanzien dat de bedevaarders soms in regen en wind staan voor de boom en bouwen naast de boom een **eerste kleine kapel...** in hout of steen? ... Men weet het niet. Op St.-Marcusdag, 25 april 1455, gebeure volgens het oude handschrift het eerste openbaar mirakel. Met openbaar bedoelt men dat getuigen, aanwezigen, het hebben kunnen vaststellen. In het archief van de dekenij Oudenaarde vind je twee versies van dit feit.

In een document van 1604 van Jacobus van den Berghe, pastoor van Pamele, die een kopie maakte van de missaalflap lees je :

*" In 1454 op St. - Marcusdag was t' eerste mirakele tot onser Vrouwe te Kerselare aen een scaperken dat een **beelde gevonden** hadde van onser Vrouwe ende ook was blind geworden, ende t' werf weder ziende voor het beelt te Kerselare "*

Het woord " beelde " betekent in Middelnederlands een afbeelding, een prentje, een medaille, een pijparden minibeeldje. In deze versie is er geen oorzakelijk verband tussen het vinden en het blind worden.

In een andere versie, een kopie van 1619 - 1620, van Merlier, stel je vast dat er in het handschrift tussen twee regels, één regel is tussengevoegd door dezelfde auteur. Die luidt dan als volgt :

" een scaperken, die een reem genomen haede van onser Lieve Vrouwe, ende weder brengende crecht hi sijn gesichte terug."

Hier wordt het " scaperken " met blindheid geslagen omwille van de kleine diefstal van een ex-voto, een breukriem waarschijnlijk. Een breukriem was een courante ex-voto. Hij geneest miraculeus wanneer hij deze terug brengt.

In alle latere handschriften wordt de laatste versie overgenomen. Er moet aan getwijfeld worden of dit wel correct is. De laatste versie past natuurlijk uitstekend in de Middeleeuwse overtuiging dat God het slechte steeds bestraft en het goede beloont..., dat ziekte en rampen straffen waren voor bedreven zonden, en dat men in elk geval van ex-voto's moest afblijven.

Eén feit blijft echter bestaan, op St. Marcus, 25 april 1455, krijgt een blind "scaperken sijn gesicht terug". Dit wonderbaar feit verspreidt zich als een vuur en de bedevaarders stromen massaal toe.

kaarsen, missen, mirakelen ex-voto's.

Op 3 mei 1455, op de H. Kruisdag wordt voor het eerst een kaars ontstoken in het klein kapelleken door Jan van Brakele, één van de proviseurs die de kapel hielp bouwen. Die eerste kaars zal door miljoenen andere kaarsen gevolgd worden in de loop der tijden, Maria ter ere, en dikwijls ook voor het bekomen van bescherming of een gunst.

Op 2 juli van hetzelfde jaar wordt er een eerste mis gelezen door Broeder Paschasius, een minderbroeder, en dit op vraag van Jan van Schoorisse, voor het zieke kind van Mevr. Van Schoorisse. Het kind genas tot " lof van God en van de H. Maagd " verhaalt het Mirakelenboek. De traditie om missen te laten lezen om een gunst te bekomen is hiermede ingezet en wordt elk jaar opnieuw bevestigd.

Medailles of " beeldekens of teeckens " werden ook van in het begin geslagen. Bij zieken die zich niet meer konden verplaatsen werden ze op wonden gelegd. Men droeg ze om de hals als een scapulier of hing ze op in plaatsen die moesten beschermd worden tegen rampen.

Tussen 1455 en 1464 breidt de faam van dit bedevaartoord zich uit als een olievlek. Uit gans Vlaanderen maar ook uit Noord - Frankrijk en uit Wallonië komen gelovigen op bedevaart. Er worden ter plaatse, talloze gunsten en wonderbare feiten opgetekend in een **Mirakelen-boek**. Op tien jaar tijd staan er niet minder dan 400 in vermeld. Columbanus Vranckx, abt van de Sint Pieters abdij te Gent (1600), heeft er voor ons 150 overgeschreven in een boek, dat bij Manilius in Gent werd uitgegeven. " *Den tweeden cont der Dichten inhoudende veel scone mirakelen van Maria Gebenedijdt.* " En ook Jean de Merlier schreef zijn " *Historie ende Mirakelen of weldaeden van onse Lieve Vrouwe van Kerselaer in de parochie Edelaer* " 1678.

afb. 2.97

bron infobrochure Paul Borremans 2003

BESLOTEN HOFJE. ST-ANDRIESKERK BALEN LIMBURG. EERSTE KWART VAN DE 16DE EEUW. IN DIT HOFJE (HUISKAPTEL) HANGT EEN MEDAILLE VAN O.L.V. VAN KERSELARE. DUS OOK LIMBURG KWAM HIER OP BEDEVAART EN ER WERDEN TOEN REEDS MEDAILLES GESLAGEN.

Voor alle kwalen van dieren en mensen, voor alles waarvoor men geen oplossing vond, kwam men bij Maria genade en bijstand afsmeaken en telkens men een gunst bekwam werd nog al snel het woord mirakel gebruikt.

Van in den beginne is ook de traditie van het ophangen van ex-voto's ontstaan. Van het Latijn : Ex = uit hoofde van en het werkwoord Vovere = plechtig beloven. = een wij - geschenk krachtens een gedane gelofte. Vandaar ook devoot = aan God gewijd.

Men beloofde een bedevaart te doen, een noveen, missen te laten lezen, een geschenk aan de kapel aan te bieden om een gunst te bekomen met de plechtige belofte ook een gewijde herinnering als getuigenis achter te laten.

Dit was een uiting van volksgeloof en een vorm van middeleeuwse reclame voor een bedevaartoord. Hoe meer ex-voto's hoe heiliger de plaats. Krukken, breukbanden, zeer veel afbeeldingen van kinderen en alle mogelijke mini - reproducties van lichaamsdelen en organen, werden aan de rijken verkocht en in zilverblik geslagen. De minder-begoeden lieten een wassen afgietsel offeren. Soms schonk men ook, in graan, het gewicht van een genezen kind.

De meest sprekende ex - voto, die nu nog in de kapel van Kerselare de aandacht trekt, is het mooie schilderijtje van een kind in wit gewaad. Marie - Anne de Buck is het vroeg gestorven dochtertje van Marcel de Buck en Justine van de Walle en de kleindochter van Louis de Buck en Sophie Thienpont. Sophie Thienpont was de zuster van Jean - Ignace Thienpont, lid van het Nationaal Congres en volksvertegenwoordiger. Het schilderijtje werd door hen als ex - voto opgehangen in de kapel.

afb. 2.98

bron infobrochure Paul Borremans 2003

EX-VOTO MARIE-ANNE DE BUCK, KLEINDOCHTER VAN SOPHIE THIENPONT. 1854.

Op de rugzijde van dit schilderijtje staat de volgende tekst :

*Marie-Anne-Elisabeth-Alexandrine Louise de Buck
Née à Oudenarde le 25 octobre 1850 et Y décédée le 12 juillet 1859.
Qui mon Dieu, vous m'avez prise en grâce à cause de mon innocence,
Et vous m'avez affirmée près de vous, pour contempler éternellement votre face.
Peint en 1854 par Van den Bossche et restaurée par J. Brunfaut, en 1867.*

2. HISTORISCHE NOTA : blz. 71/224

In het Museum van Deinze en de Leiestreek hangt een prachtige schilderij van het Kerselare -pleintje met de kapel, van de Vlaamse kunstschilder Modest Huys (1874 – 1932)

afb. 2.99

bron infobrochure Paul Borremans 2003

KERSELARE. SCHILDERIJ VAN MODEST HUYS 1874-1932. MUSEUM VAN DEINZE EN DE LEIESTREEK.

Een ander schilderijtje, Kermis te Kerselare, dat tijdens de meimaand in de kapel hangt, is geen ex - voto, maar een gift van de familie van de Oudenaardse kunstschilder Ernest Van den Driesche van Eine - Oudenaarde. (1894 – 1985)

afb. 2.100

bron infobrochure Paul Borremans 2003

SCHILDERIJ ERNEST VAN DEN DRIESSCHE. 1894-1985 : KERSELAAR, DOOR DE FAMILIE GESCHONKEN.

2.4.3. EERSTE BRAND. EEN NIEUWE KAPEL

In 1459 zou de eerste klein kapel (waarvan geen afbeelding bestaat) afgebrand zijn. Andere oorkonden schrijven dat het de kerselaar zelf was die vuur vatte. Het mooie beeldje werd in elk geval gered. In 1457 hadden leken - proviseurs reeds besloten een grotere kapel te bouwen op de plaats waar oorspronkelijk de kerselaar stond. Het is de kapel ,die later bij de volgende vergroting, rechts op de foto als sacristie is gebruikt.

Het beeldje verhuist naar de kapel. Op H. Kruisdag, 3 mei **1460**, wordt **de kapel plechtig ingewijd** door de hulpbisschop van Kamerijk, Godefridus Graverae. Een kerkwijding werd altijd met een octaaf gevierd. Elk jaar werd de wijding gevierd en herdacht. Gedurende die periode was er permanent een priester aanwezig. Op die dagen waren de bedevaarders talrijkst omdat er missen waren en ze geholpen werden door minderbroeders en capucienen van Oudenaarde, die er de dienst verzekerden.

afb. 2.101
bron www.delcampe.be

afb. 2.102
Infobrochure Paul Borremans 2003

KAPEL MET RECHTS OP DE FOTO DE SACRISTIE. Het meeste goederenvervoer gebeurde met paard én kar / de paardentram Oudenaarde – Geraardsbergen. Aan het plein met pomphuisje grenzen meerdere herbergen op het hoogste punt van de Edelareberg

Het duurt tot 1663 vooraleer een vaste kapelaan voor Kerselare wordt benoemd. De viering van het octaaf van de wijding is dan ook de oorsprong van de nog bestaande noveendagen. Het wijdingsfeest werd gevierd op de eerste zondag na 3 mei.

betwistingen met de abdi van Ename, hoog bezoek.

Rond 1470 rijzen er meningsverschillen tussen de leken - proviseurs, die op vraag van de gelovigen de kapel bouwden, en de abt van de abdij van Ename. De abt, die rechtshalve, geestelijk gezag uitoefende in de streek, wou het geestelijk en het tijdelijk gezag van de kapel claimen. Dit viel bij de proviseurs niet in goede aarde. Het komt tot een proces voor de geestelijke rechtbank van het bisdom Kamerijk. De abt krijgt aanvankelijk gelijk. De proviseurs gaan echter in beroep in Rome. Daar wordt een Salomonsoordeel geveld. De proviseurs behielden hun rechten over het tijdelijk beheer. De abdij van Ename kreeg geestelijk toezicht. De baron van Pamele komt er op dat ogenblik nog niet bij te pas.

In de periode tussen 1480 en 1570 kent het bedevaartoord zijn hoogste bloei. Het is volgens kroniekschrijvers, na Halle, het belangrijkste bedevaartoord van Vlaanderen. Geestelijke en wereldlijke gezagdragers komen op bezoek. Ze steunen elkaar in de verdediging van het geloof tegen het opkomend protestantisme. Men komt bescherming en bijstand afsmeaken en steun vragen om de gemeenschappelijke vijand te verslaan om de oorlog te winnen. "God bless America" en "Gott mit uns" is van alle tijden geweest.

In 1480 is het Maria van Bourgondië die O.-L.-V. van Kerselare bezoekt voor ze de stad Oudenaarde aandoet, vergezeld van een prachtige stoet edelen waaronder de bisschop van Doornik, Margaretha van York, de Heren van Gruuthuise e.a.

Op 30 juni 1513 zoekt Maximiliaan van Oostenrijk Maria's steun in zijn veldtocht tegen Frankrijk. In 1525 volgt Keizer Karel zijn voorbeeld en bidt om de zege over de vijanden van de troon en het altaar te bekomen. Op 8 juli 1557 smeekt Filips II Maria's steun af in zijn strijd tegen de beeldenstorm.

de krokodil, ... een legende ?

Joos de Joigny, baron van Pamele, sterft op 11 september 1555. In de Cronycke van Vlaanderen leest men het volgende :

"Hij hadde geweest te Hieurusalem, ende bracht vandaer mede de crocodile die te Kersalaere in de kapelle hangt."

Latere schrijvers hebben het verhaal aangedikt of aangevuld. Joos zou bij de stad Memphis in Egypte aangevallen zijn door dit toen onbekende gruwelbeest. Hij beloofde het beest als ex-voto naar Kerselare te brengen indien hij het monster met de steun van de H. Maagd overwon. Dit gebeurde.

Het dier hing in de kapel tot tijdens de Franse Revolutie. Toen werd het aan de universiteit van Gent geschonken als studieobject. Het werd jaren later vervangen door een houten exemplaar. (zie 2.3. BEELDMATERIAAL)

Een gelijkaardig verhaal, uit dezelfde periode, staat op de wand geschilderd van een Middeleeuws seminariehuis in het stadje Karden-Treis aan de Moezel in Duitsland. Dit als museum ingericht gebouw staat op de markplaats van Karden. Daar is het echter de baron van Burg Eltz, die dezelfde heldendaad verricht en de krokodil als trofee mee naar huis brengt.

Draken en krokodillen werden beschouwd als symbool van het kwaad. Het lag dan ook in de lijn van het denken dat Maria deze dieren met de voeten verpletterde.

2.4.4. EEN GROTE NIEUWE KAPEL (1614)

In 1570 is de beeldenstorm uitgewoed. Het miraculeuze beeldje heeft het overleefd. Jacob de Joigny, zoon van Joos, baron van Pamele, neemt het initiatief een nieuwe kapel te bouwen zo groot als een kerk. Enerzijds ziet hij dat de bestaande kapel ontoereikend is geworden. Anderzijds zit hij met schuldgevoelens. Tegenover de beeldenstormers en de ketterse protestanten had hij zich veel te zwak getoond. Het wordt een bouw van lange duur : 1570 – 1614.

In 1578 wordt Oudenaarde ingenomen door de Gentse Calvinisten. Ze blijven er tot 1582. Dan is het Alexander Farnèse die de stad met geweld bevrijdt van de protestanten. Vervolgens zijn het de bosgeuzen onder de leiding van Blommaert die in Oudenaarde lelijk huis houden.

Zo duurt het uiteindelijk tot 1614 eer de **grote nieuwe kapel** in gebruik wordt genomen. In datzelfde jaar signaleert men twee nieuwe wonderen. De schrijnwerker die aan het hoogkoor werkt, tuimelt naar beneden, loopt een schedelbreuk op maar geneest aanstonds. Vincent Martens, die in 1 oog blind was, ziet weer uit beide ogen nadat hij de Lange Ommegang doet.

Op 2 september 1619 wijdt de Gentse bisschop Jacob Boonen de twee nieuwe altaren in de nieuwe kapel. 1624 en 1625 zijn echte triomfjaren. Antoon Triest, bisschop van Gent celebreert er een plechtige mis onder zeer grote belangstelling. Aartshertogin Isabella komt met een talrijk luisterrijk gevolg Maria vereren. Kapitein Spinola komt bijstand en succes afsmecken. In 1633 schenkt paus Urbanus VIII een volle aflaat aan al wie de noveen doet. Dit geeft aan de noveen een nog grotere luister.

Doordat de baron van Pamele de nieuwe grote kapel bouwde, krijgt hij ook het bestuur van het "tijdelijke" in handen. De baron stelt een ontvanger en opzichter aan. Deze beheren al de goederen van de kapel. De bisschop benoemt de baron ook als "patronus" en "collator". Hij mag een priester aanduiden om de kapel te bedienen.

De abdij van Enname die daardoor buiten spel werd gezet, ontving als compensatie voor het pronaatsrecht, 15 ponden parisis per jaar. Vijf met Pasen, met Sinksen en met Kerstmis.

Er wordt in 1663 een huis aangekocht voor een kapelaan en sindsdien zijn er vaste kapelanelen aan de kapel verbonden tot aan de Franse Revolutie. De eerste kapelaan is Antonius Maieur, de laatste Jacobus de Hant.

In de huidige kapel van Kerselare hangen de grafstenen van de twee laatste kapelannen. De vertaling van de Latijnse tekst luidt als volgt :

afb. 2.103 en afb. 2.104
bron infobrochure Paul Borremans 2003

Hier ligt Eerwaarde Heer Gilbert Ghoswin.
Religieus die gedurende 38 jaren deze Kapel,
goed en met eer heeft beheerd.
Hij stierf op 18 mei 1761, 72 jaren oud,
50 jaar professie en 48 jaar priester.

Op 19 mei 1803 stierf voorzien van de
sacramenten van de kerk
Jacobus, Josephus de Hant, uit Châtelet, 78 jaar
oud, rector van deze kapel gedurende 40 jaar.
We vragen de steun van uwe gebeden voor zijne ziel,
opdat hij zo rap mogelijk in de eeuwige vrede ruste.

een zilveren reliekschrijn.

In 1763 heeft kapelaan Jacobus de Hant een zilveren schrijn laten maken door de befaamde Oudenaardse zilversmid, Anthone Van den Hende. Dit is het reliekschrijn waarmee nu na de H. Missen gezegend wordt. Het is een prachtig barokbeeld van een gekroonde Lieve Vrouw, met kind op de arm en scepter in de hand. Binnenin het holle schrijn bevindt zich het kleine miraculeuze gotisch beeldje. Door een doorkijkglas ziet men alleen het lieflijk hoofdje van Maria.

Tijdens de Franse grensverleggende oorlogen (1658-1683) werd, bij elke belegering, het miraculeus beeldje in veiligheid gebracht bij de paters Recolletten te Oudenaarde. De diensten werden in hun kapel opgedragen en de Mariaverering ging zonder onderbreking door.

In 1772 vierde men met ongewone luister het honderdjarig bestaan van de bouw van de nieuwe kapel en de pauselijke goedkeuring van de noveen. Een prachtige stoet met 5 praalwagens vertrok vanuit Pamele over Leupegem, Edelare naar Kerselare. Er was vuurwerk op de Schelde. De Broederschap van O.L.V. van Bon Secours wordt opgericht .

de Franse revolutie. de kapel wordt verkocht. (1789 – 1804)

De eerste jaren van de Franse Revolutie blijft alles min of meer normaal maar door het Revolutionair Decreet van 1797 worden de kerkelijke goederen genationaliseerd en verbeurd verklaard. Kerken worden gesloten, priesters verbannen, altaren onteerd.

1798 was ook het jaar van de Boerenkrijg, waardoor de revolutionairen nog driester gingen optreden. Kerkelijke goederen werden overal verkocht . Ze worden zwart goed genoemd. Meestal traden bij de verkoop stromannen op. Hebberige katholieken waren immers begerig om te kopen, om zich met kerkelijk goed te verrijken, maar wensten onbekend te blijven. Zo ook te Oudenaarde.

Op 31 december 1798 wordt Kerselarekapel te Gent verkocht aan een stroman, citoyen Manilius uit Gent, die overal als tussenpersoon zwart goed opkocht. Bij het schrijven van de akte bleek dat hij met volmacht had gekocht voor de plaatselijke commandant Le Pape van Oudenaarde voor de prijs van 17.000 waardeloze assignaten.

Drie jaar later op 2 oktober 1801 verkoopt Le Pape de kapel voor 18.114 fr klinkende munt aan de Oudenaardse hotelbaas, Francies Martroye, die ze later zal doorverkopen aan de kerkfabriek van Pamele. Ook het huis van de kapelaan en al de goederen van de kapel worden verkocht aan dezelfde Manilius voor Le Pape. (het huis voor 955 fr. en de goederen voor 5.075 fr.) De kapel wordt leeg geplunderd. Er blijft niets meer van over. Kapelaan De Hant redt het miraculeus beeldje. Hij verbergt het eerst in zijn huis, maar na de verkoop ervan, geeft hij het beeldje in bewaring bij een godvruchtige juffrouw te Oudenaarde.

onder Napoleon. (1802 - 1815)

In 1802 wordt Napoleon consul voor het leven en in 1804 keizer van Frankrijk gekroond. Hij sluit een concordaat met de paus. Hierdoor krijgt de godsdienst en de kerk stilaan weer recht van bestaan.

Het bisdom Gent werd heropgericht en de bisschop stelt in 1804 een commissie samen uit de voornaamste ingezetenen uit de streek om de kapel te heropenen. Onder deze ingezetenen is er een zekere Camille Thienpont, oud-baljuw van Etikhove, de vader van Jean - Ignace Thienpont, die later lid wordt van het Nationaal Congres en volksvertegenwoordiger, voorvader van de huidige familie Thienpont.

Het beeldje, door de juffrouw te Oudenaarde zorgvuldig bewaard, wordt op 5 mei 1804, de zaterdag voor de noveen, in de kerk van Pamele tentoongesteld en door een menigte volk vereerd tot 18.00 uur. Om 19.00 u werd het met de stadsharmonie, de voltallige clerus en een massa gelovigen, in stoet , biddend naar Kerselare terug gebracht. Er werd een plechtig Te Deum gezongen.

" *Het was een onvergetelijke dag* ", schrijven de commissieleden naar de bisschop.

armoede en restauratie.

Tussen 1804 en 1814 beleeft de kapel financieel zeer moeilijke jaren. Ze is leeggeplunderd. Er zijn zelfs geen stoelen,... geen meubels meer.

Portalis, de Minister van Eredienst van Napoleon, erkent de kapel niet als kerk, niet als bidplaats, niet als " oratoire". Daardoor verliest de kapelaan het recht op toelage. Hij wordt niet betaald.

De hotelhouder Martroye eist bovendien een hoge pacht, 125 gulden per jaar. Ook weigert hij aan de kapel, die in staat van verval is, herstellingen te doen. De Commissie ziet het niet meer zitten. Men verkoopt het laatste zilverwerk om de schulden van de kapel te delgen.

Het komt zo ver dat de Commissie aan de bisschop voorstelt de kapel te sluiten, en het bedevaartoord te vestigen in de kerk van Edelare, ook een ruïne. Men wou één kerk restaureren maar geen twee. Eén priester zou aldus volstaan.

De bisschop van Gent is op dit voorstel op 15 maart 1809 niet ingegaan. Kerselare bleef wat het was. Het duurt tot 1876 vooraleer Edelare terug een afzonderlijke parochie wordt en de kerk uit haar puin verrijst.

1815 - 1830. Onder Willem I zijn het moeilijke tijden. Stilaan slaagt men erin het budget in evenwicht te krijgen. In 1821 verkoopt de Commissie nog voor 259 gulden goud om uit de schulden te geraken.

Pamele wordt eigenaar van de kapel. (1830 - 1961)

In 1829 werd door de bisschop een nieuwe Commissie benoemd, waarin de deken van Oudenaarde en de pastoors van Pamele, Edelare en Volkegem en de kerkmeester van Edelare, Petrus Pede, zetelden.

Op 23 juli 1831 verkoopt Francies Martroye de kapel van Kerselare aan de Kerkfabriek van Pamele. Dit gebeurt voor notaris J.K. D'Hondt als een gift onder levenden (donatio inter vivos) Maar dit was slechts schijn.

Er bestaat een onderhandse akte. Het was een verkoop met jaarlijkse afbetaling aan Jan Martroye. Uit de rekeningen van de kerkfabriek blijkt immers dat aan de weduwe Martroye het eerste jaar 2.161,25 fr betaald werd en de volgende jaren telkens 1550 fr.

Het bisdom draagt dan de zorg van het geestelijk en het tijdelijk bestuur van de kapel over aan de kerkfabriek van Pamele. De deken van Oudenaarde, en de pastoors van Edelare en Volkegem worden als "toezichters der rekeningen" benoemd. Ze krijgen het recht jaarlijks de rekeningen na te zien en te tekenen.

2.4.5. RESTAURATIE 1839 - 1887

Tussen 1839 en 1876 slaagt men er stap voor stap in, om de kapel haar oude glans terug te schenken. Er komen stoelen, een communiebank, nieuwe bevoering, een marmeren hoogaltaar, een nieuw altaar voor O.L.V. en in 1873 een nieuw orgel.

In 1887 zal de pastoor van Edelare, Jozef Verheyden, die toen ook instond voor Kerselare, de kapel grondig restaureren.

Er komt een nieuw plafond, een nieuw dak, de toren wordt van het midden naar voor gebracht, de vensters worden vergroot en de "contresforts" bijgewerkt. Dezelfde pastoor restaureerde de kerk van Edelare en bouwde er ook de pastorie.

jubelvieringen en kroning

Op zaterdag 8 september 1860 vierde men plechtig de 400ste verjaardag van de wijding van de kapel. Een prachtige stoet trok voor de tweede maal van Oudenaarde naar Kerselare.

Op 14 juli 1889 had Mgr. Lambrecht, bisschop van Gent, de toelating bekomen het miraculeus beeldje plechtig te kronen. Maar Mgr. Lambrecht sterft op 2 juli van hetzelfde jaar. De kroningsfeesten worden verschoven naar 11 september 1892.

Het is Mgr. Stillemans die na een H. Mis op de markt te Oudenaarde, het gekroond beeldje terug naar Kerselare brengt, vergezeld van een prachtige historische stoet. Er waren 32 gemeenten vertegenwoordigd en 20 historische groepen aanwezig.

twee wereldoorlogen (1914 - 1918) en (1940 - 1945)

Wanneer de nood het hoogst is en de angst voor de toekomst permanent aanwezig, stijgt het aantal bedevaarders. Dit kon men duidelijk vaststellen tijdens beide Wereldoorlogen. Moeders hangen de foto's van hun vermiste kinderen op aan de muur van de kapel en bidden om vrede.

In 1942, midden in de Tweede Wereldoorlog, is het 50 jaar geleden dat het miraculeus beeldje werd gekroond. De herdenking wordt geen praalstoet maar een biddende bedevaart om vrede.

Mgr. Coppieters draagt te Kerselare de H. Mis op, gevolgd door een plechtig lof. Er zijn meer dan 5000 gelovigen aanwezig. Op het einde van de plechtigheid wordt luid geapplaudisseerd. Dit was eerder ongewoon na een dienst.

jubelviering. vernieuwing van de lange ommegang. de auto- en motorwijing.

Op 2 mei 1952 werd het 500-jarig bestaan van Kerselare gevierd. Mgr. Callewaert droeg de Mis op.

afb. 2.105 en afb. 2.106
bron infobrochure Paul Borremans 2003

1952. Viering van 500 jaar Kerselare.
Een prachtige stoet. Mgr. Callewaert leest de H. Mis.

1953. nieuwe lange ommegang
op initiatief van pastoor Loudault van Edelare.

Voor de derde maal in de geschiedenis trok een historisch stoet van Pamele naar Kerselare. 100 ruiters en meer dan 1600 figuranten namen er aan deel. 's Avonds was er een indrukwekkende kaarskensprocessie. Een biddende lichtsiert van Pamele naar Kerselare.

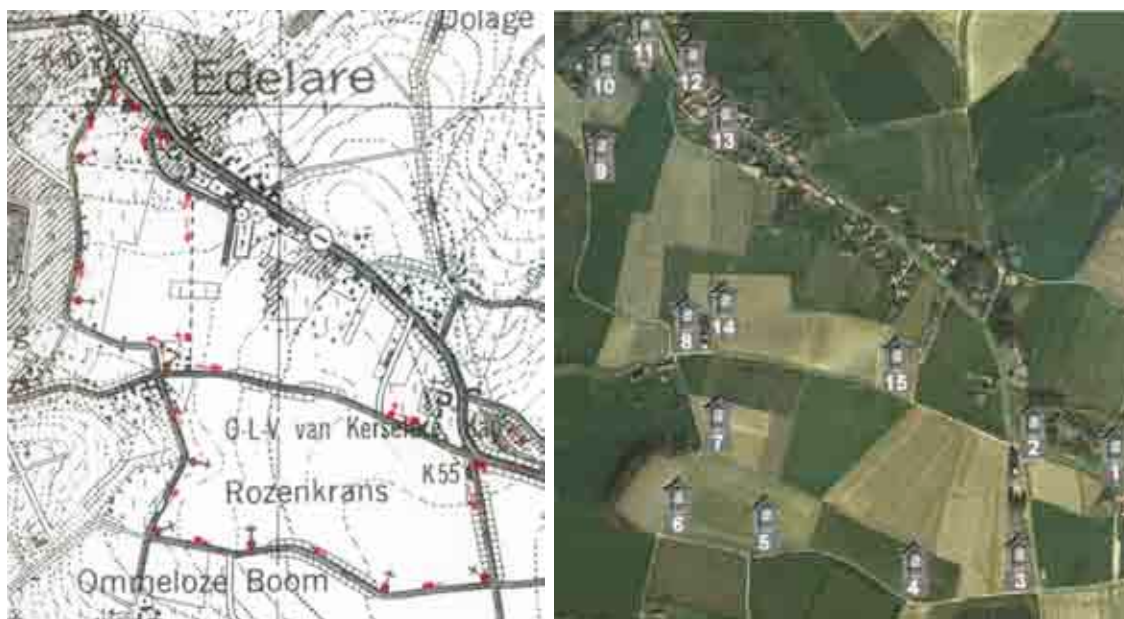
In 1953 neemt E.H. Lourdault, pastoor van Edelare, een nieuw initiatief, namelijk een totale vernieuwing van de eeuwenoude Lange Ommegang.

Er was, in de loop der tijden, een wildgroei ontstaan van allerlei heiligenbeeldjes en ex-voto's op dit traject. Dit werkt eerder verwarrend. Waar moet men halt houden en bidden?

Men houdt grote opruiming en vervangt alles door 15 gestileerde arduinen kapelletjes die de 15 mysteries van de Rozenkrans voorstellen. Tussen elke kapel is er de tijd om een tientje te bidden en/of een lied te zingen. Het is een dure onderneming. Goddank werden deze kapelletjes voor een groot deel gesponsord, door de verschillende parochies, de scholen, de sociale organisaties, de kloosterorden en door particulieren.

Bijna 50 jaar later in het jaar 2000 worden vier arduinen kapelletjes, die op de drukke steenweg stonden, verplaatst naar rustiger wegen, omdat het te gevaarlijk werd langs deze weg in groep te bedevaarten.

De Lange Ommegang loopt nu van de Hogeweg, langs de Kerklosstraat, en de Voetweg 20, en zo terug naar de Vlaamse Ardennendreef en naar de kapel.

afb. 2.107 en afb. 2.108

bron infobrochure Paul Borremans 2003

www.dekenaat-oudenaarde.be

**2000. NIEUW PARCOURS VAN DE LANGE OMMEGANG.
VIER KAPELLETJES ZIJN OM VEILIGHEIDREDEKEN VERPLAATST.**

In hetzelfde jaar 1953, heeft ook op Hemelvaartsdag, de eerste auto- & motorwijing plaats. Het is een initiatief van de parochie Edelare, en vooral van burgemeester Jozef Thienpont en van pastoor Lourdault. Deze wijding is uitgegroeid tot de grootste wijding van het Vlaamse land. Elk jaar worden meer dan 1500 voertuigen gewijd. Een Comité van "proviseurs"-leken staan in voor de organisatie. De opbrengst gaat naar parochiale initiatieven. Ze gaat elk jaar door op Hemelvaartsdag.

Rondom de kapel bevindt zich nog steeds de kleine ommegang, daterend van 1954, bestaande uit 7 staties, door Tondeloir Octave & Zoon, rotsbouwkundige paysagiste uit Oude God nabij Antwerpen. Zeven bas-reliëfs in kunstrotsen stellen de zeven weenen van de H.Maagd voor als Maria, moeder van smarten.

2.4.6. DE KAPEL BRANDT : 21 februari 1961.

Pastoor Standaert van Edelare heeft net de kapel bezocht en staat buiten wat na te praten bij de koster. Voorbijgangers laten hem opmerken dat er rook uit het dak opstijgt. De brandweer wordt meteen verwittigd, maar het was al te laat.

Na een paar minuten slaan de vlammen door het dak. Heel het dak brandt als een toorts... een vuurzee. Het torentje ploft naar beneden en boort zich in de grond.

Het oude kleine kapelletje van 1460, nog door de proviseurs gebouwd, op de plaats waar de kerselaar stond, blijft gespaard. Het miraculeus Mariabeeldje in zijn zilveren reliekschrijn blijft ongedeerd. Voor de 2de maal heeft het beeldje een brand overleefd.

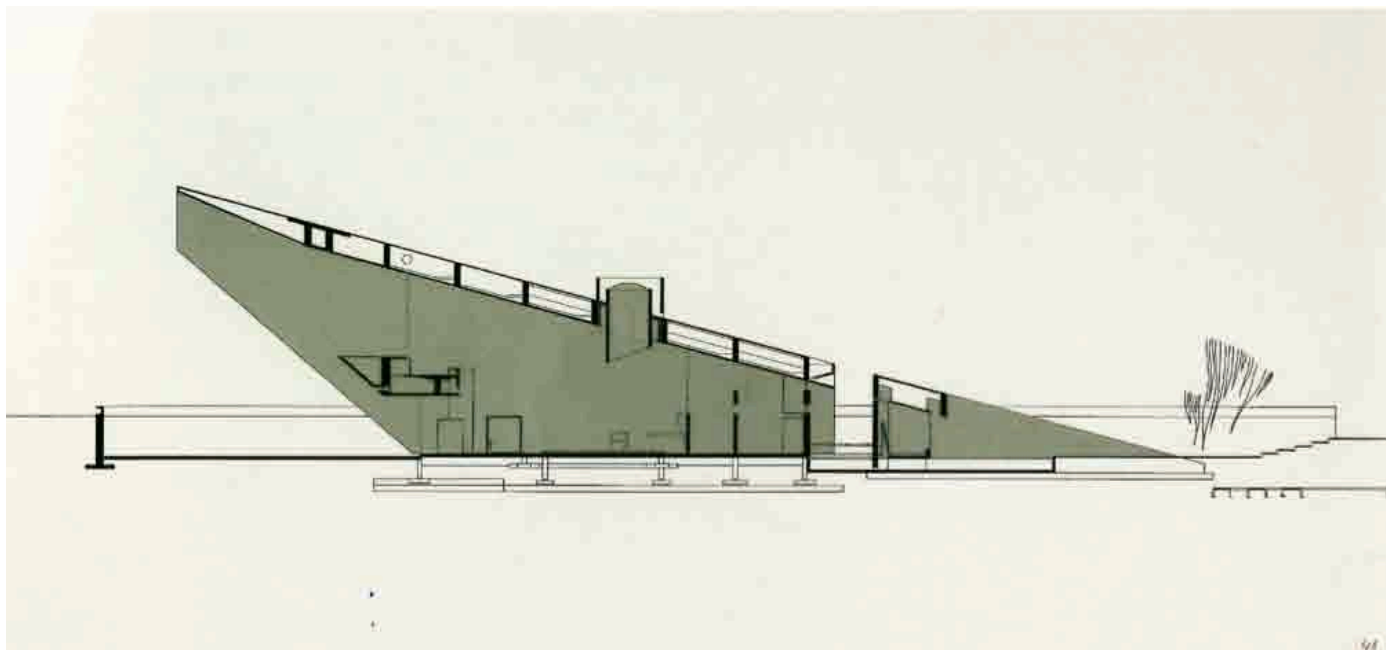
Vrij vlug na de brand & het opmeten van alle brandschade worden er restauratieplannen (grondplan & 4 gevels) opgemaakt door architect BRESSERS uit Gent met een bijhorende kostprijsraming. Men rekent op de schadepremie van de brandverzekering en hoopt op het fiat van de diensten van Bruggen en Wegen, ondanks dat de kapel zeer dicht bij de straat staat ..

Niettegenstaande alles een ruïne geworden is, wordt de noveen in de meimaand gevierd zoals voorheen. Op het pleintje naast de geblakerde muren werd een tent geplaatst. Van 1961 tot 1964 gingen alle Missen door in de tent.

(zie ook 2.3. BEELDMATERIAAL)

2.4.7. EEN NIEUWE MODERNE KAPEL

Eind februari 1961. Aanstonds werd er beslist een nieuwe kapel te bouwen. De diensten van Bruggen en Wegen verboden echter te bouwen op dezelfde plaats, omdat de oude kapel te dicht bij de straat stond, en dit gevaarlijk is voor de bezoekers.

afb. 2.109

bron

© Stichting Juliaan Lampens vzw

eind - concept doorsnede bedevaartkapel ONZE LIEVE VROUW van KERSELARE

ontwerp : architect JULIAAN LAMPENS, 1961 - 1965

chronologie architectuurwedstrijd

De kerkfabriek van O.-L.-Vrouw van Pamele en pastoor Hye van Pamele beslisten een nieuwe kapel te bouwen in vervanging van de afgebrande kapel en schreven een internationale wedstrijd uit. De jury bestond voornamelijk uit mensen van het Sint-Lucasinstituut.

Het nieuwe ideeëngoed betreffende de naoorlogse moderne kerkarchitectuur in Vlaanderen ontstond in de schoot van het Sint-Lucasinstituut. In 1948 werd onder impuls van de directeur, br. Urbain, het Cenakel opgericht, een " centrum voor moderne kerkelijke kunst ", bestaande uit docenten en oud-studenten van Sint-Lucas, architecten en kunstenaars. Br. Urbain werd als voorzitter van het Cenakel opgevolgd door Rutger Langaskens.

Het Cenakel stelde zich tot doel een informatief centrum te zijn voor moderne kerkenbouw, waar een uitwisseling van ideeën plaats vond, nieuwe vormgeving besproken werd, wedstrijden voorbereid en besproken. In de beginperiode van 1959 tot 1966 stond de vormvernieuwing van het kerkgebouw centraal binnen de grenzen van de voor - conciliaire liturgische praktijk.

In de jaren erna werd vooral aandacht besteed aan de gevolgen van het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) voor de kerkbouw, zoals de nieuwe plaats voor het altaar en het verdwijnen van communiebanken en preekstoel. Ook de wedstrijd voor de bedevaartkapel van Kerselare werd aangekondigd en besproken in het Cenakel. Het vijfde jaar Architectuur kreeg van de titularis Langaskens trouwens ook de opdracht een kapel te ontwerpen.

oorspronkelijk programma :

Een reeks eisen waaraan de ontwerpen van de deelnemers aan de openbare wedstrijd uitgekozen door het Comité van heropbouw van de kapel moeten voldoen. Als belangrijkste punten aangestipt : punten 11 & 12.

punt 11

De kapel moet ruimte bieden voor een 200-tal zitplaatsen en een overdekte gaanderij of pand met binnenhof bevatten voor 800 staanplaatsen, de omtrekmuren gesloten.

De kapel zal 3 ingangspoorten hebben bij de ingang.

Er moet voorzien worden :

- a. een kleine sakristij met bergplaats
- b. een hoofdaltaar en een klein zijaltaar, liefst zichtbaar voor alle bedevaarders; eventueel een derde altaar
- c. een klein beschut buitenaltaar in het atrium, zodat de bedevaarders vanuit de gaanderij het H. Misoffer of godsdienstige plechtigheden gemakkelijk kunnen bijwonen
- d. een ruimte voor de offerkaarsen
- e. een kleine verkoopwinkel voor devotie – artikelen
- f. één ingebouwde biechtstoel
- g. eenvoudige communiebank
- h. een kleine predikstoel of ambo
- i. zangkoor
- j. parking (enkel aanduiding geven)
- k. WC voor de bedienaars van de kerk
- l. Klein klokkentorentje

Het inwendige van de kapel moet een gemakkelijke circulatie voor de bedevaarders toelaten. Het aantal bedevaarders is op sommige dagen zeer hoog.

De omtrekmuren van de kapel en de gaanderij zullen zoveel als mogelijk worden opgetrokken bij middel van Doornikse steen herkomstig van de afbraak van de oude kapel.

De kapel zal een stemmig, vroom, religieus en landelijk karakter moeten hebben, in het kader van de omgeving.

punt 12

De totale kostprijs, inbegrepen de altaren, biechtstoelen, communiebank enz. mag de 2.500.000 F niet overschrijden.

eerste evaluatie

Op **10 juni 1961** werden door de jury drie laureaten aangeduid die uitgenodigd werden elk een ontwerp op te maken onmiddellijk vatbaar voor uitvoering.

Uit de tien inzendingen werden de ontwerpen van :

- Juliaan LAMPENS & Rutger LANGASKENS
 - Marc DESSAUVAGE
 - Ivan CLAEYS & Eugeen VANASSCHE
- ex aequo geklasseerd en weerhouden.

Op een vergadering van **1 juli 1961** werd door de jury een reeks nieuwe richtlijnen gegeven die de laureaten zou toelaten een controleerbaar en aanvaardbaar ontwerp op te maken.

programma : nieuwe richtlijnen

Als richtlijnen werden o.m. gegeven :

- een ernstige, niet experimentele architectuur, rekening houdende met de dominerende situatie op de berg te zien vanaf de toegangsweg Oudenaarde
- wens de zeven weeën te behouden
- praktische behandeling van het circulatieprobleem zonder schending van het landelijk architecturaal karakter
- aandacht dient geschonken aan :
 - a. het behoud en het karakter van enkele elementen van de bestaande kapel door deze in de compositie van het ontwerp te brengen
 - b. de onmiddellijke omgeving (woningen, beplantingen e.a.)
 - c. de oprichting van een bescheiden verkoopwinkel voor devotie - artikelen, liefst op voldoende afstand van de nieuwe kapel.

KAPEL

- 200 zitplaatsen of eventueel 50 zitplaatsen + overige oppervlakte (150 zitpl.) voor staande gelovigen
- mogelijkheid het plan in de breedte te behandelen
- plaats voor 20 à 30 zangers, klein pijporgel, ja dan neen doksaal
- hoofdaltaar
- klein zijaltaar
- sleutelpunt van de compositie : miraculeus beeld O. L. Vrouw (0,45 m hoog op 0,15 m breedte) 15de eeuw, zichtbaarheid uit alle kanten en gemakkelijk bereikbaar door de priester voor de zegening
- belangrijk kaarslicht : 3 à 4.000 kaarsen per dag (derhalve verluchting)
- 1 ambo
- 1 communiebank
- 1 biechtstoel
- geregelde omloop voor processiegang : in- en uitgang voor verering Mariabeeld met inachtneming van :
 - a. zo weinig mogelijk trappen
 - b. rechtstreekse tocht vermijden
- de oude klok (125 kg) te hersmelten en te plaatsen
- de gelovigen moeten kunnen rond de kapel bewegen
- het volk moet het beeld kunnen vereren ook wanneer de grote bedevaartkapel gesloten is (permanente bidkapel).

ATRIUM

- aan de 2 zijden afgesloten voor beschutting tegen regen en wind
- atriumaltaar
- circulatieprobleem praktisch te bepalen
- verwekking van stemming door geschikte ruimte voor de kapel (800 staanplaatsen)

PARKING voor auto's

- capaciteit :
 - 800 auto's maximum
 - 500 moto's minimum
 - zeker aantal fietsen
- een belangrijk deel van deze motorvoertuigen kan langs de bestaande rijksbaan en zijplaatsen parkeren. De ontwerper zal zijn standpunt rechtvaardigen.

AUTOWIJDING voor 800 auto's en 500 moto's

Circulatiewerf voor auto's en moto's (zegening) langs achter weg over thans bestaande plaats naar voorkant aan staatsbaan

De kostprijs zal hoogstens 2.500.000 F bedragen echter zonder meubilering.

twede evaluatie

Na deze bijkomende studie koos de jury op **14 oktober 1961** het op punt gestelde ontwerp van de architecten LAMPENS & LANGASKENS als winnaar.

NOOT i.v.m. BEELDMATERIAAL

zie afzonderlijk bundel op A4 formaat, horizontale opmaak :

Bijlage 7 : **ONTWERP 1961 – 1965** 1. **WEDSTRIJDONTWERPEN & LAUREAAT**

ontwerp nieuwe bedevaartkapel in gewapend beton, 1961 - 1965

Juliaan Lampens ontwierp de plannen, het bureau van Rutger Langaskens stond in voor de uitvoering en ingenieur Leon Durin berekende scherp de betonconstructie. Zowel in het concept als in de constructietechniek is de vernieuwende inbreng van Juliaan Lampens duidelijk herkenbaar.

De ontwerper Juliaan Lampens legde diverse plannen voor aan de opdrachtgever, de kerkfabriek, die zich kritisch opstelde ten opzichte van de vooruitstrevende architectuur van Lampens. Het uiteindelijke bouwplan herleidde de kapel tot een elementaire constructie, rekening houdend met de specifieke vereisten van een bedevaartsoord.

De nieuwe kapel werd ingeplant op een lager gelegen, uitgegraven terrein van de vroegere bedevaartweide en is toegankelijk via een hellend pad en een trap. Kapel en toegangspaden maken deel uit van één architecturaal concept gevat in een strakke vormgeving. Het geheel, zowel binnen als buiten de kapel, is voorzien van een afwerkingsvloer uitgevoerd in ter plaatse gestort beton volgens een strak functioneel raster met open voegen, ritmisch aangepast aan het noodzakelijke meubilair, eveneens in beton, en in eenheid met het altaar.

Ook de keer muren die de kapel insluiten werden in het ontwerp opgenomen. De noord - oost keermuur is opgetrokken uit gestapelde Doornikse steen, afbraakmateriaal van de oude kapel, de zuid – west keermuur is gebouwd met veldoven Scheldesteen, beiden zijn afgewerkt met een betonnen omgekeerde T- balk.

De moderne constructie is opgetrokken uit ter plaatse gestort gewapend beton onder een sterk hellend lessenaarsdak dat verder doorgetrokken is in een betonnen schuin oplopende en hoog oprijzende luifel over het voorplein. De grote oversteek en de ommuring van het atrium konden de bedevaarders beschutten tegen ongunstige weersomstandigheden.

Door gebruik te maken van gewapend beton had de architect nieuwe mogelijkheden en constructieve voordelen om deze grote overspanning te verwezenlijken. De kapel kan gerekend worden tot de architectuurstroming van het brutalisme door het gebruik van ruwe, onbeklede betonplaten met de zichtbare structuur van de houten bekisting, zowel aan de buitenkant als in het interieur. De kapel wordt aan het voorplein afgesloten door een grote beglaasde wand, zodat het altaar ook van buiten af zichtbaar is. De beglaasde wand naar het atrium met beschermende luifel is gericht naar het zuidoosten en de plaats van de vroegere kapel.

Het specifieke bouwprogramma vereist voor een bedevaartkapel wordt hier zeer doelmatig opgelost door de gebedsruimte volledig open te werken naar het atrium en het voorplein toe. De blinde zijmuren met de betonnen pivoterende deuren daarentegen vertonen een gesloten karakter. Een dubbele dakconstructie overspant de 18,00 m brede kapelruimte. De onderplaat en de bovenplaat worden gescheiden door betonnen hoofdbalken, ertussen is een holle ruimte. Het van het dak afgevoerde water wordt via spuwverspreiders opgevangen in een rechthoekig betonnen waterbekken gevat tussen de bedevaartkapel en de offerkaarsenkapel. Ook aan de andere zijde van de offerkaarsenkapel of devotiekapel, is een volledig beglaasde wand én een waterpartij aangebracht.

Het plan werd door de architecten Langaskens en Lampens voorgelegd aan de KCML (Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen) en op de vergadering van 8 oktober 1963 goedgekeurd. Bij het voorleggen van hun ontwerp aan de KCML omschreven de ontwerpers hun concept als volgt :

Een uitgestippelde omgang, met als eindpunt de kapel op lager peil gelegen. De kapel zelf vormt een groot sanctuarium met opwaartse beweging. Ze is geplaatst midden de gemeenschap, het altaar is zichtbaar door de gelovigen binnen en buiten de kerk, vanuit het atrium en ook van op de esplanade.

Het atrium werd zeer streng verwerkt, gedeeltelijk ingegraven, teneinde de inplanting tussen het bestaande plantsoen niet te schaden en het bouwterrein een ruimer uitzicht te geven. De beschutting van het publiek tegen de wind werd hierdoor bevoordeligd. Het wordt overkoepeld door een grote luifel, geheelvormend met de kapel, en tevens dienend als beschutting tegenover de grillige weersomstandigheden.

De kapel is opgevat om een grote toeloop van volk, ongeveer vijftienhonderd per dag, te kunnen verwerken gedurende de meimaand, welke een bijzondere vereiste is voor een bedevaartkapel. Ze laat toe buiten de persoonlijke devotie, dat een massale gemeenschap zowel binnen als buiten gezamenlijk de eredienst kunnen opdragen.

Het atrium wordt gebouwd met de afbraakstenen (Doornikse steen) van de oude kapel, als aandenken. Materialen aansluitend met het verleden, traditie.

De kapel zelf wordt thans opgebouwd in gewapend beton, verwerkt in een geordende bekisting, en glazen wanden : hernieuwing.

...

Het atrium wordt gescheiden van de kapel door een openschuivende glaswand. De verkoopruimte voor devote artikelen werd afzonderlijk gehouden van de sakrale ruimten. De zaal voor offerkaarsen en dergelijke werd eveneens totaal afgezonderd, doch in de ruimtemassa opgenomen ”.

In de bidruimte is de architectuur tot de essentie terug gebracht. De soberheid en helderheid geven uitdrukking aan de vernieuwde liturgische belevens. Ook hier speelt het esthetische effect van de bouwstijl en de eerlijke toepassing van ruw onbekleed beton, eigen aan het Brutalisme, een belangrijke rol. De bezoeker betreedt de binnenruimte via beglaasde tochtdeuren terzijde achteraan de kapel. Vooraan in de kapel zijn in beide zijmuren eveneens toegangsdeuren aangebracht, het betreft betonnen pivoterende deuren.

Het betonnen altaar is opgesteld op een betonnen verhoog halfweg de ruimte, goed zichtbaar voor alle bezoekers en optimaal beantwoordend aan de functionaliteit van een bedevaartkapel. Een vierkante lichtkoker verlicht het altaar. De tabernakelwand is op het linker uiteinde voorzien van een schuin vooruitspringende deel dat nu fungeert als sokkel voor het miraculeuze beeld tijdens de bedevaartmissen preekstoel.

Het tabernakel is geplaatst op een zwevende tafel opgehangen aan een betonnen wand. Achter de betonnen tabernakelwand zijn twee parallelle ruimten voorzien, oorspronkelijk een boete of biechtkapel, nu in gebruik als berging, met tegen de muur een rij betonnen knielbanken, en een sacristie, nu ook met een winkeltje voor devote artikelen.

De scheidingswanden lopen niet door tot het plafond en laten bovenaan licht inval toe. Het doksaal aan de beglaasde wand is toegankelijk via een draaitrap in een cilindervormige betonnen koker. De oorspronkelijke betonnen zitbanken zijn nog in de kapel aanwezig.

De banken waren oorspronkelijk opgesteld volgens een weloverwogen ontwerp in overeenstemming met het patroon van de vloer, maar zijn nu tegen de zijwanden geplaatst. In 1961 kreeg glazenier Maurits Nevens (Hoboken) de opdracht acht nieuwe glasramen te ontwerpen voor de bedevaartkapel met als thema het "Magnificat".

Toen de kapel afbrandde waren al vier glasramen uitgevoerd door het atelier van Herman Mortier. In 1982 tenslotte werden deze vier glasramen opgehangen in de nieuwe kapel voor de glazen wand van het doksaal, tot ergernis van Juliaan Lampens.

De offerkaarsenkapel, met op heden offerblokken tegen beide wanden, bevindt zich tussen twee waterbassins met een gesloten betonnen wand naar het eerste bassin en een glazen wand naar de achterste waterpartij. De origineel ontworpen kaarsenstaanders in een kerstboomconfiguratie werden niet uitgevoerd in 1963 – 1965.

De werken werden gestart op **14 oktober 1963**. (zie ook 2.3. BEELDMATERIAAL)

Op **30 april 1965** (dit is net voor de start van de mei – maand) werd de eerste eredienst door pastoor Hye opgedragen in de nog niet volledig afgewerkte kerk. Bij de opening werd een mis, gecomponeerd door Norbert ROUSEAU, door de dansgroep Hoste uit Gent gedanst.

NOOT i.v.m. BEELDMATERIAAL

zie afzonderlijk bundel op A4 formaat, horizontale opmaak :

Bijlage 7 :	ONTWERP 1961 – 1965
2.	VOORONTWERP 1
3.	VOORONTWERP 2
4.	BOUWAANVRAAGPLANNEN

openbare aanbesteding & gunning van de werken

Het volledige bijzonder bestek voor de bouw van een bedevaartkapel is opgemaakt te Mariakerke – Eke door de architecten LAMPENS & LANGASKENS op **20 juni 1963** :

deel 1 ADMINISTRATIEVE BEPALINGEN

artikel B.28 bepaalt de uitvoeringstermijn :

Er is een uitvoeringstermijn voorzien van tweehonderd werkdagen. De uitvoeringstermijn is berekend op basis van 45 uren per week verdeeld over vijf werkdagen. Voor iedere kalenderdag van aan de aannemer te wijten vertraging zal hem een boete van vijf duizend frank per kalenderdag worden aangerekend.

deel 2 TECHNISCHE BESCHRIJVING : VOORSCHRIFTEN VOOR DE UITVOERING
artikel 6 bepaalt in de laatste alinea de voorwaarden van de STUDIE VAN HET GEWAPEND BETON.

De berekeningen van het gewapend beton en het toezicht op de uitvoering zal geschieden door het Heer Ingenieur-specialist Prof. L. Durin, Coupure, 120, Gent en de Architecten. Het ereloon van de ingenieur alsmede eventuele kosten zijn uitsluitend voor rekening van de aannemer.

deel 3 DETAILOPMETING

deel 4 SAMENVATTENDE OPMETING & KOSTPRIJSRAMING

deel 5 MODEL VAN INSCHRIJVINGSBILJET

NOOT i.v.m. BRONNENMATERIAAL

zie afzonderlijk bundel op A4 formaat, verticale opmaak :

Bijlage 8 :	ORIGINEEL BESTEK
deel 1 :	ADMINISTRATIEVE BEPALINGEN
deel 2 :	TECHNISCHE BESCHRIJVING
deel 3 :	DETAIL - OPMETING
deel 4 :	SAMENVATTENDE OPMETING+ KOSTPRIJSRAMING
deel 5 :	INSCHRIJVINGSFORMULIER

De aanbesteding gaat door op **20 augustus 1963** en er zijn slechts 2 inschrijvers. De toendertijd vernieuwende constructie in gewapend beton schrikte blijkbaar menige aannemer af.

- aannemer Batteauw uit Oudenaarde : 7.041.541,00 Belgische Frank
- aannemer Teerlinck – Hinoul uit Evergem : 7.478.408,00 Belgische Frank

De kostprijsraming wordt beduidend overschreden.

(Batteauw : ± 135 % & Teerlinck : ± 143 % tov de kostprijsraming van de architecten).

Na rekenkundig nazicht op **22 augustus 1963** door de ontwerpers worden de 2 offertes :

- aannemer Batteauw uit Oudenaarde : 7.570.279,76 Belgische Frank
- aannemer Teerlinck – Hinoul uit Evergem : 7.476.408,00 Belgische Frank

De kostprijsraming blijft beduidend overschreden.

(Batteauw : ± 145 % & Teerlinck : ± 143 % tov de kostprijsraming van de architecten).

Er worden door de kerkfabriek gesprekken aangeknoopt met de laagste aanbieder : Teerlinck – Hinoul en gevraagd naar mogelijke kostprijsverlagende alternatieven. Op basis van zijn voorgestelde wijzigingen daalt zijn prijsofferte d.d. **26 augustus 1963** tot : 6.210.830,00 Belgische Frank

(verhouding : ± 119 % tov de kostprijsraming van de architecten van een niet gewijzigd ontwerp).

De ontwerpers keuren deze nieuwe prijsofferte goed op 26 augustus 1963.

Heel wat architecturale ontwerpelementen sneuvelen bij deze besparing, en de kostprijs gewapend beton wordt op een andere wijze berekend, de ontwerpers sommen deze als volgt op :

- De wapening van de volledige betonstructuur wordt herleid tot 70% van de oorspronkelijk voorziene hoeveelheid (kg), nu op basis van " TOR staal " i.p.v. "gewoon betonijzer " .
- Er wordt voor de volledige bedevaartkapel gemiddeld ± 110 kg TOR staal per m³ gewapend beton aangewend.
- De kostprijs " gewoon betonijzer " bedraagt in 1963 : 9,80 Bfr/kg
- De kostprijs " TOR staal " bedraagt in 1963 : 11,10 Bfr/kg, of een redelijke meerprijs voor een betere kwaliteit staal : 1,30 Bfr/kg.

De werken worden op **3 oktober 1963** door de kerkfabriek gegund aan aannemer Teerlinck – Hinoul met als bedrag van het aannemingscontract : 6.210.830,00 Bfr.

Ir. Leon Durin start al met de opmaak van de allereerste plannen stabiliteit vanaf september 1963, en vraagt op 20 september 1963 aan de gespecialiseerde firma PENETRA uit Brussel om op het terrein de nodige diepsonderingen uit te voeren.

Uit het voorstel van eindafrekening zal blijken dat er tijdens de uitvoering van de werken zeer veel wijzigingen zijn gebeurd én aan het ontwerp én aan de wijze van uitvoering, meestal door wijzigingen en op punt stellingen van het ontwerp, soms zonder medeweten van de bouwheer : de kerkfabriek, wat na de werken ook tot jarenlange juridische disputen zal leiden met top – advocaten uit Gent & omliggende...

De eerste facturen van de aannemer dateren van eind oktober 1963 en lopen voortdurend door tot juni 1965.

Het openschuivend gedeelte in de glazen achterwand onder het doksaal heeft niet lang stand gehouden, door vlugge breuk na doorhangen van het bovenliggend doksaal.

NOOT i.v.m. BRONNENMATERIAAL

zie afzonderlijk bundel op A4 formaat, verticale opmaak :

ORIGINEEL BESTEK

deel 6 : **OPENING OFFERTES**
deel 7 : **NAZICHT OFFERTES**
deel 8 : **PRIJSOFFERTE bis TEERLINCK**
deel 9 : **OVEREENKOMST (GUNNING DER WERKEN)**

Opmerking :

De vzw Stichting Juliaan LAMPENS waakt over het archief van arch. Juliaan LAMPENS.

De tweede architect, arch. Rutger LANGASKENS, fungeerde enkel als onderhandelaar tijdens de wedstrijdphase en beschikt niet over een archief.

De uitvoeringsfase werd enkel en alleen door arch. J. Lampens geleid.

Ingenieur DURIN (Gent) heeft geen archief nagelaten, er zijn bijgevolg ook geen stabiliteits-plannen ter beschikking.

Zie 2.3. BEELDMATERIAAL

de betonnen bedevaartkapel in de steigers, 1963 - 1965
de bedevaartkapel in beton brut, mei 1965

chronologie uitvoering bedevaart- & offerkaarsenkapel

Eenzijds op basis van werffoto's, anderzijds op basis van opmaakdata plannen stabiliteit. Er ontbreken ook meerdere plannen stabiliteit, waardoor wij noch de inhoud van deze plannen noch de allereerste opmaakdatum kennen.

- funderingszolen
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 4 : DOORSNEDEN AA, BB, CC, DD, EE, FF : september 1963
PLAN 6 : WANDEN W6 & W7, BALKEN B6 & B7, ZOLEN C D E F : september 1963
PLAN 7 : WANDEN W1 & W2, BALKEN B17 & B19, FUNDERINGSZOO L K : september 1963
- vloer bedevaart- & offerkaarsenkapel & waterpartij
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 4 : DOORSNEDEN AA, BB, CC, DD, EE, FF : september 1963
PLAN 6 : WANDEN W6 & W7, BALKEN B6 & B7, ZOLEN C D E F : september 1963
- keermuren atrium & bedevaartweide
- hoofdwanden bedevaartkapel tot onder de opbouw van de dakconstructie : onderplaat, hoofdbalken, dwarsbalken & bovenplaat
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 7 : WANDEN W1 & W2, BALKEN B17 & B19, FUNDERINGSZOO L K : september 1963
- buiten- & binnenwanden, dwars en langs van de sacristie & bijruimtes
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 6 : WANDEN W6 & W7, BALKEN B6 & B7, ZOLEN C D E F : september 1963
- dakconstructie bedevaartkapel vanaf de sacristie & dienstruimtes naar het atrium
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 2 : ONDERSTE DAKPLAAT : oktober 1964 (zonder lichtkoker)
PLAN 3 : BOVENSTE DAKPLAAT : september 1963 (zonder lichtkoker)
PLAN 8 : BALKEN 18, 18a, 18b : september 1963
PLAN 17 : BALK 18°, 20 & WAND W16 : oktober 1964 (ter plaatse van de spuwers)
volledige dakconstructie - onderplaat, hoofd- & dwarsbalken, bovenplaat - wordt opeenvolgend uitgevoerd van onder naar boven, er is over de volledige oppervlakte van de onderplaat een stelling aanwezig van DEVIS uit Brussel voor het ondersteunen van de ruwe houten bekisting(splanken).
Het allereerste deel van de bovenplaat tussen de assen C & E was onvoldoende gestut bij de uitvoering, zodat de doorbuiging van de bovenplaten nog steeds duidelijk zichtbaar is.

nadien volgen in de offerkaarsenkapel :

- langs- & dwarswanden (W1, W2, W8 & B9)
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 2 : ONDERSTE DAKPLAAT : oktober 1964
PLAN 3 : BOVENSTE DAKPLAAT : september 1963
PLAN 17 : BALK 18°, 20 & WAND W16 : oktober 1964
- dakconstructie (B18c, B18d)
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 2 : ONDERSTE DAKPLAAT : oktober 1964
PLAN 3 : BOVENSTE DAKPLAAT : september 1963
PLAN 17 : BALK 18°, 20 & WAND W16 : oktober 1964

gelijktijdig volgen in de bedevaartkapel :

- doksaal (B14, B15, B21) en spiltrap
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 11 : PATEN a, b, d & BALK 9 : november 1963
PLAN 19 : TRAP NAAR DOKSAAL : november 1964
- lichtkoker boven het altaar
studie stabiliteit opgemaakt door **STUDIEBUREAU ir. L. DURIN** :
PLAN 18 : LICHTKOKER : november 1964

Volgens de informatie van de aannemer Teerlinck zou de bekisting en de volledige stelling reeds ontmanteld zijn geweest als de lichtkoker diende uitgevoerd en is er zelfs een opening moeten gemaakt worden in de reeds uitgevoerde dakconstructie en een volledig nieuwe stelling opgebouwd en bekisting gerealiseerd voor de verticale wanden van de lichtkoker en de aansluiting aan de bovenste dakplaat, dit meerwerk is aanleiding geweest tot ellenlange discussie omtrent de kostprijs van dit onvoorziene werk ...

kille ruwheid betonnen bedevaartkapel

Een betonnen kerk kan mooi zijn als ze een sacrale sfeer uitstraalt. Dit gevoel van sacrale eenvoud en religieuze stilte kan men ervaren in Ronchamps (Le Corbusier) en in Hem (Hermann Baur). In de betonnen constructie van Kerselare ondergaat men deze ervaring niet volgens de toenmalige pastoor van Pamele, E.P. Van Overstraete.

E.P. Van Overstraete heeft de kille ruwheid van dit gebouw proberen temperen, dit tot grote ergernis van de architect Juliaan Lampens. Hij is bekommerd en verbouwereerd omtrent de vele bijvoegsels, ornamenten die door de jaren heen zijn toegevoegd en die hij als zeer storend ervaart. De vroeger ontworpen glasramen van Maurice Nevens en uitgevoerd door Herman Mortier worden afgewerkt & boven het doksaal voor de immense ramen opgehangen; ze brengen wat kleur en vreugde in de grijze ruimte. Architect J. Lampens merkte tijdens een gesprek in maart 2010 op "dat de glasramen naar de kiekens mogen".

De zilveren ex-voto's krijgen terug een ereplaats, de grafstenen van de twee laatste kapelaans worden links en rechts boven de deur opgehangen. Volgens arch. Lampens waren de pivoterende deuren in beton vroeger voorzien met borstels, maar er is nu aan de binnenkant hout geplaatst. Er was een probleem met het gewicht van de deur. Bij slecht weer stonden de beide zijdeuren open. Aan de wand prijken opnieuw de vaandels van de Maria-Congregatie. Er hangt ook opnieuw een kleine krokodil, geschonken door E.H. De Wolf, pastoor te Waarbeke.

De vloer voor het altaar wordt bedekt met een vast tapijt, een sprekend kruisbeeld staat nu voor het altaar. Op de betonnen muur achter het altaar wordt een kleurig tafereel aangebracht door Maurice Nevens, dat de historische oorsprong van Kerselare uitbeeldt. (reeds verwijderd) Boven op de preekstoel staat lange tijd een zeer groot Mariabeeld in witte steen, gehouwen door Jos De Decker (1970). Het vertoont weinig gelijkenis met het gotisch beeldje in het zilveren schrijn (bewaard in kluis). Dit grote beeld trekt te veel de aandacht weg van het echte beeldje.

Het kaarsenkamergedeelte wordt opgefrist met 2 fraaie bas-reliëfs in kunststof van beeldhouwer – bronsgieter De Bruyne uit Aalst.

afb. 2.110, afb. 2.111, afb. 2.112 en afb. 2.113
bron infobrochure Paul Borremans 2003 & architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

mariadevotie & vijf mirakels

Het miraculeus Mariabeeldje, slechts 34 cm groot, zuigt als een magneet, na meer dan 575 jaar, nog steeds elk jaar ruim 50.000 bedevaarders naar zich toe. Ze vinden er troost en bijstand in nood. Ze geloven in de kracht van het gebed.

Op bedevaart naar Kerselare ga je alleen, met het gezin, met vrienden of in groep. Jaarlijks komen verschillende groepen, zelfs van ver en te voet. Het hele jaar door is de kapel toegankelijk. In de meimaand zijn er heel wat vieringen gepland. Wanneer er vieringen voorzien zijn kan u nagaan op de agenda van Kerselare. Na afspraak met het secretariaat, kan men met de parochie of per groep, een eigen viering hebben. Na elke eredienst is er de Mariaverering met het miraculeus beeldje. De verering met het beeldje schept een verbondenheid met de lange geschiedenis van bedevaarten in Kerselare, met Onze-Lieve-Vrouw en met haar Zoon.

In de Kerselare-kapel vindt u ook een merkwaardig klein smeedijzeren kerselaartje.

Op 1 mei 2005 werd het nieuwe Mariabeeldje, van de kunstenaarshand van Paul De Bruyne, ingewijd.

Sinds 1953 komen elk jaar een paar duizend auto's, vrachtwagens en moto's op Hemelvaartdag naar Kerselare voor de autowijding. Deze heeft plaats om 10.00 u. én om 15.00 u., iedere keer voorafgegaan door een Eucharistieviering in de kapel. De Autowijding is een organisatie van de parochie Edelare en het Autowijdingscomité.

We noteren " 5 mirakels " :

1° mirakel

In 1452, plaatste een huishoudster van een priester, na het overlijden van haar werkgever, een houten Mariabeeldje in de takken van een nabije kerselaar.

Alhoewel vele reizigers eventjes halt hielden om de Heilige Maagd te groeten, werd het beeldje gestolen door een herder (zijn naam is tot op heden niet gekend). Bijna onmiddellijk wordt de dief blind. Slechts toen hij het beeldje terugbracht, kreeg hij zijn zicht op miraculeuze wijze terug.

Er zijn 5 redenen waarom de Maagd Maria nog steeds aanbeden wordt in Vlaanderen:

- ze draagt haar zoon
- ze aanvaardt geen lichtzinnigheid
- ze is geheimzinnig
- ze is de verpersoonlijking van gratie en lijden, van schoonheid en zachtheid
- ze is nederig

2° mirakel

De kapel en bedevaartskerk, gebouwd ter ere van de bovennatuurlijke Maagd Maria van Kerselare, brandt volledig af in 1961, als gevolg van een kortsluiting. Het vuur was zo wreed dat zelfs de marmeren steunpilaren volledig weggesmolten waren. De kluis waarin het houten Mariabeeldje bewaard werd, werd op wonderbaarlijke wijze gewaard.

3° mirakel

In 1962 werd de Vlaamse architect Juliaan Lampens, aangesteld om de verwoeste kerk te vervangen door een nieuwe. Een eigenaardige keuze, want zijn werk was erg innovatief en baanbrekend voor die tijd. Tot op vandaag zijn er mensen die geloven dat, toen Lampens groen licht kreeg, in de drankjes heel wat alcohol zat.

Er zijn 5 pogingen om de spectaculaire schoonheid van de kapel te beschrijven :

- Het pure beton, reikt naar het heilige, het bovenaardse.
- De rechte lijnen, streng en uitgesproken, lijken uit de grond te schieten, kruisen de hemel en doen alles en iedereen klein lijken, met uitzondering van het Goddelijke.
- Het gebouw, stevig maar omsloten, bevordert een gevoel van eenzaamheid en verhevenheid.
- De constructie, mathematisch doch zich verheffend tot het Geestelijke, is op zich een gebedenboek.
- Het licht valt diffuus door de ramen en benadrukt de reinheid van de architectuur, op een manier die de architect waarschijnlijk nooit had kunnen voorspellen.

In de omgeving worden 5 spotnamen gebruikt om de kapel van Kerselare te omschrijven :

- de bunker
- het ruimteschip
- de koelkast
- de baksteen
- de rots

4^e mirakel

Alhoewel de kapel alleen wordt bewaakt door bomen en vogels, voelt geen enkele graffiti-artiest de behoefte om een "tag" achter te laten om de muren van het gebouw noch maken skaters gebruik van de betonnen vloer. De Vlaamse jeugd moet dus wel de Heilige Maagd als een vriendin beschouwen : toch zenden ze haar niet zo vaak een e-mail, laat staan haar een bezoek brengen.

Terwijl je de kapel bezoekt, kan je misschien één van de volgende liedjes op je *walkman* afspelen :

- Tabuia rasa van Arvo Pärt
- Cold Song van Klaus Nomi
- Contain van Plastikman
- Pater Noster van Nicolai Kedrov uitgevoerd door het Rybina Choir
- Evening Song van Philip Glass

5e mirakel

Te weinig mensen kennen dit meesterwerk van de moderne architectuur : met uitzondering van enkele duizenden bedevaarders.

2.4.8. 8 oktober 2009 : VOLLEDIGE BEDEVAARTSITE BESCHERMD ALS MONUMENT

Op 8 oktober 2009 heeft minister Geert Bourgeois het Ministerieel besluit houdende de bescherming als monument van het bedevaartoord en de bedevaartkapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare te Oudenaarde (Edelare) ondertekend, omwille van de artistieke, historische en sociaal-culturele waarde van het monument.

De volledige bedevaartsite is beschermd als monument : de huidige bedevaartkapel, de aanpalende betonverhardingen, de tuin- en keermuren & de kleine ommegang, alsook de site van de afgebrande kapel & de parkeerplaatsen onder de bomen.

2.5. SYSTEMATISCHE BOUWHISTORISCHE OPNAME

De kapel is enkel geconcipieerd in beton brut, waaraan vrij vlog glas werd toegevoegd om de bedevaarder beter te beschermen tegen wind en koude. Afwerklagen zoals bepleistering, kaleilagen, stucwerk, picturale afwerklagen, muurschilderingen, historisch behang,... komen hier dan ook niet voor.

Zie interieurfoto's anno 1965 © Pierre Noël : 2.3. BEELDMATERIAAL.

Gezien de kapel van Kerselare pas in 1963-65 werd opgericht, zijn er ook geen bouwhistorische sporen terug te vinden. Wel zijn er heel wat foto's van tijdens de werf en kort na de realisatie, alsook vele ontwerptekeningen van de hand van architect Juliaan Lampens beschikbaar, waaruit we toch enkele belangrijke ontwerpideeën / concepten kunnen afleiden.

Het podium was ook in zichtbeton dat een aansluitend patroon vormt met de rest van de vloer; het blauwgrijze tapijt was oorspronkelijk niet aanwezig.

Oorspronkelijk stonden er alleen maar "naakte" beton banken opgesteld (zonder dikke houten plank), er stonden helemaal geen comfortabele stoelen. De zitbanken - die allen op maat gemaakt zijn - stonden verspreid in de ruimte, dus al zeker niet voor de spildeuren in de langswanden, (zie interieurfoto's 1965 © Pierre Noël) en waren gemaakt om :

- boete te doen
- de ruimtelijkheid te dienen

De banken zijn verschillend van lengte omdat ze zijn gemaakt in functie van de verschillende breedtes van de grootformaat tegels in de vloer. Het kruis (zonder Christusbeeld) stond oorspronkelijk tussen de banken opgesteld (tussen de mensen, midden in het volk), er is wel een rechthoekige koker in het "podium" voorzien om het kruis toch te kunnen verplaatsen (de priesters vonden dat het beter bij het altaar stond).

De uitkragende betonplaat van het bij-altaar waarop het tabernakel stond, was oorspronkelijk 2,25 m lang (nu 0,80 m); het werd om reden van instabiliteit ingekort. Het deurpaneel van het tabernakel hangt op heden nog aan een wand in de offerkaarsenkapel. Boven het tabernakel moest een godslamp staan, die altijd zou branden...

Van de biechruimte schiet niet veel meer over, het is volledig ingericht als bergruimte, o.a. met stijlwallen, glazen wanden en vals plafond (jammer genoeg zichtbaar vanuit de bidruimte).

In sacristie en spreekruimte zien we hedendaags vast meubilair en binnendeuren, die niet aansluiten bij de stijl van de kapel en de stijl van architect Juliaan Lampens. Er bestaan nochtans heel wat detailtekeningen van het vast meubilair en de binnendeuren voor de sacristie en de spreekruimte. De meubels werden echter, om onbekende reden, nooit integraal uitgevoerd. Deze sluiten aan bij het meubilair in veel woningen van architect Juliaan Lampens.

De huidige kaarsenstaanders die aan beide zijden van de offerkaarsenkapel staan opgesteld, doen afbreuk aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens. De kaarsenstaander bij de glaspartij was ook niet voorzien in dit concept en haar inplanting verstoort het in het concept gewenste vrije doorzicht op de waterpartij. Er bestaan 2 detailtekeningen van kaarsenstaanders, ontworpen door architect Juliaan Lampens.

zie afzonderlijk bundel op A4 formaat, horizontale opmaak :
ONTWERP 1961 – 1965

3. BESCHRIJVING en INVENTARIS van de erfgoedelementen van het onroerend erfgoed (huidige toestand)

3.1. ALGEMENE BESCHRIJVING, TYPERING EN RUIMTELIJKE CONTEXT

bron : GRS OUDENAARDE – INFORMATIEF GEDEELTE

3.1.1. ALGEMENE SITUERING

De stad Oudenaarde is gelegen binnen de provincie Oost-Vlaanderen, in de Vlaamse Ardennen, langs de Schelde en situeert zich tussen de centra Gent, Aalst, Ronse en Kortrijk. De situering in het zuiden van de provincie maakt dat de taalgrens niet zo ver uit de buurt is.

Oudenaarde ontsluit in de richting Noord-Zuid via de N60 Gent-Ronse-Valenciennes en de richting Oost-West via de verbinding Kortrijk-Ninove (N8). Zowel de noordelijke als de westelijke verbinding geven verder aansluiting op de A19-E17 (Gent-Kortrijk).

Oudenaarde behoort tot het arrondissement Oudenaarde en grenst als gemeente aan Kruishoutem, Zingem, Zwalm, Horebeke, Maarkedal, Kluisbergen en Wortegem-Petegem.

Oudenaarde is opgebouwd uit een veelheid van entiteiten waarbij, naast het verstedelijkte centrum, diverse (kleine) kerkdorpen samen de fusie Oudenaarde uitmaken. Tot dit geheel behoren Oudenaarde zelf, Eine, Mullem, Heurne, Welden, Nerderename, Ename, Mater, Volkegem, Edelare, Leupegem, Melden, Bevere en Ooike.

LANDELIJK GEBIED

Het landelijk gebied van Oudenaarde wordt gekenmerkt door twee geografische gebieden. Enerzijds maakt het westelijk deel van Oudenaarde deel uit van de Zandleemstreek (Interfluvium Leie-Schelde) en anderzijds sluit het oostelijk deel aan bij de Leemstreek van de Vlaamse Ardennen.

Het oostelijk openruimtegebied van Mater, het gebied aan de rechteroever van de Schelde, wordt gekenmerkt door de overgang van het zandleemgebied naar de leemstreek. Op sommige plaatsten vormt het met de Leemstreek een zeer abrupte helling (Edelare, Kattenberg), op andere locaties gebeurt de stijging zeer geleidelijk (Schaatsputte, Welden). Binnen deze zandleemstrook wordt de steilrand met de Vlaamse Ardennen op diverse plaatsen onderbroken door brede en laaggelegen depressies omheen de zijbeken (Rennebeek, Maarkebeek, Riedekensbeek, Oossebeek en Paardestokbeek-Zwalm). De benedenloop van deze beken bepaalt in belangrijke mate het uitzicht in dit deel van de Zandleemstreek.

In dit gebied zijn de woonkernen Welden, Volkegem, Edelare en Mater gelegen. Verder kent het gebied een sterke verspreide bebouwing met enkele kleinere woonconcentraties (Neerwelden, Natendries, Hoek, langs de oostzijde van Enamebos) en woonlinten (Jagerij, Boskant,...).

De omgeving van Mater is een landbouwgebied sterk doorsneden door beekvalleien. Heel wat landbouwbedrijven zijn hier gelegen. Het landbouwgebruik bestaat uit grasland (flanken beekvalleien) en akkerland. De landbouwpercelen zijn minder goed gestructureerd door de eigenheid van de streek.

De kerkdorpjes Edelare en Volkegem zijn kleine woon- en landbouwdorpjes. In Volkegem is de bebouwing geconcentreerd rond het dorpsplein. Meer noordwaarts ligt de woonconcentratie Natendries-Ganzendries. De kernbebouwing van Edelare is geconcentreerd tussen Edelareberg en het Kezelfort. Edelare heeft zich tegen de Kerzelaereberg gevormd. Het dorp ontwikkelde zich grotendeels in functie van Oudenaarde. Vandaag is er een vergroeiing met de stad op te merken. In beide kernen is het voorzieningenaanbod zeer minimaal.

Tussen beide kernen bevindt zich op de top van de 85m hoge Edelareberg de kapel van Kerzelaere, het drukst bezochte Maria-oord van de streek. Rond de kapel is er een bedevaartweide met ommegang die boven de kam van de heuvel loopt en prachtige vergezichten biedt.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 92/224

VERKEER

Kerzelare wordt met Oudenaarde verbonden met volgende belangrijke verbindingsweg : Edelareberg – Kerzelare – Geraardsbergenstraat – Hauwaert (N8) (verbindingsweg voor de deelgemeenten Edelare en verder lopend naar Horebeke en Brakel).

TOERISME

Kerzelare is belangrijk voor het toeristisch-recreatief gebeuren van Oudenaarde en omgeving. In de dorpskern van Kerzelare werd een groene parking aangelegd om periodisch de parkeerdruk langs de N8 weg te nemen.

3.1.2. RUIMTELIJKE CONTEXT

In het inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 wordt de ruimtelijke context als volgt omschreven :

Edelare, een kleine landelijke deelgemeente van Oudenaarde, is thans nog vooral bekend door het op de hoogte ingeplant bedevaartsoord met de kapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare. Edelareberg ook z.g. Kerzelareberg vormt een opvallende verhevenheid van ca. 83 m. De steile helling wordt ingesneden door kleine valleitjes en paalt ten zuiden van Oudenaarde onmiddellijk aan de Scheldevallei. De typisch beboste noord- en zuidwesthelling wordt gekenmerkt door villabebouwing en taludbegrenzing op de onbeboste gedeelten. Op de afgeplatte kop wisselen akkerland, weiden en boomgaarden elkaar af. Ten noorden van Edelare, aan de grens met Volkegem, verwijst het Fonteinveld naar de bronnen die de stadsfontein van Oudenaarde bevoorraden.

Losse vondsten uit de prehistorie en de Romeinse tijd wijzen op een oude bewoning. De steenweg Oudenaarde-Aalst, zou teruggaan tot de Romeinse weg Hofstade-Velzeke-Kortrijk. Een tweede belangrijke baan naar Geraardsbergen liep oorspronkelijk langs de Vlaamse Ardennendreef en werd later verlegd over Edelareberg langs de kerk van Edelare naar Kerselare.

De Germaanse toponiemen Edelare en Kerselare verwijzen naar bosachtig en moerassig terrein. Op Edelareberg, het hoogste punt van Edelare, ontstond ca. 1452 het druk bezocht mariaal bedevaartsoord, bekend als O.L.Vrouw van Kerselare.

Vanuit Edelare werd Oudenaarde in de loop der tijd meermaals belegerd, bijvoorbeeld in 1684 door de Fransen onder leiding van Villeroy. In 1822-25, onder het Hollandse bewind, werd door de Hollanders een fort gebouwd op Edelareberg deel uitmakend van de z.g. Wellingtonbarrière ter verdediging van de Scheldevallei tegen de Fransen. Dit z.g. Kezelfort is nog grotendeels bewaard.

3.1.3. ALGEMENE BESCHRIJVING : KAPEL VAN KERSELARE

Het drukbezocht bedevaartsoord Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare ligt in een kleine oase van groen, boven op de Edelareberg, op de baan Oudenaarde - Brakel. Er is een gezellig pleintje met 8 linden, een pomphuisje en vele kroegen en eethuizen, o.a. de artisanale suikerbakkerij "Jan van Gent" van o.a. het oude bedevaartsnoepje "lekkie". In de bedevaartsmaand mei staan er ook allerlei kraampjes en snoepgoed.

Bij het voorleggen van hun ontwerp aan de KCML omschreven de ontwerpers hun concept als volgt :

“ Een uitgestippelde omgang, met als eindpunt de kapel op lager peil gelegen. De kapel zelf vormt een groot sanctuarium met opwaartse beweging. Ze is geplaatst midden de gemeenschap, het altaar is zichtbaar door de gelovigen binnen en buiten de kerk, vanuit het atrium en ook van op de esplanade. Het atrium werd zeer streng verwerkt, gedeeltelijk ingegraven, teneinde de inplanting tussen het bestaande plantsoen niet te schaden en het bouwterrein een ruimer uitzicht te geven. De beschutting van het publiek tegen de wind werd hierdoor bevoordeligd. Het wordt overkoepeld door een grote luifel, geheelvormend met de kapel, en tevens dienend als beschutting tegenover de grillige weersomstandigheden.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 93/224

De kapel is opgevat om een grote toeloop van volk, ongeveer vijftienhonderd per dag, te kunnen verwerken gedurende de meimaand, welke een bijzondere vereiste is voor een bedevaartkapel. Ze laat toe buiten de persoonlijke devotie, dat een massale gemeenschap zowel binnen als buiten gezamenlijk de eredienst kunnen opdragen.

Het atrium wordt gebouwd met de afbraakstenen (Doornikse steen) van de oude kapel, als aandenken. Materialen aansluitend met het verleden, traditie. De kapel zelf wordt thans opgebouwd in gewapend beton, verwerkt in een geordende bekisting, en glazen wanden: hernieuwing. ...

Het atrium wordt gescheiden van de kapel door een openschuivende glaswand. De verkoopruimte voor devote artikelen werd afzonderlijk gehouden van de sacrale ruimten. De zaal voor offerkaarsen en dergelijke werd eveneens totaal afgezonderd, doch in de ruimtemassa opgenomen ”.

De nieuwe kapel werd ingeplant op een lager gelegen, uitgegraven terrein van de vroegere bedevaartweide en is toegankelijk via een hellend pad en trap in ruw beton.

Kapel en toegangspaden maken deel uit van één architecturaal concept gevat in een strakke vormgeving. Het geheel, zowel binnen als buiten de kapel, is voorzien van een afwerkingsvloer uitgevoerd in ter plaatse gestort beton volgens een strak functioneel raster met open voegen, ritmisch aangepast aan het noodzakelijke meubilair en in eenheid met het altaar.

De moderne constructie is opgetrokken uit ter plaatse gestort gewapend beton onder een sterk hellend lessenaarsdak dat verder doorgetrokken is in een betonnen schuin oplopende en hoog oprijzende luifel over het voorplein. De kapel wordt aan het voorplein afgesloten door een grote beglaasde wand, zodat het altaar ook van buiten af zichtbaar is. De beglaasde wand naar het atrium met beschermende luifel is gericht naar het ZO en de plaats van de vroegere kapel.

Twee stoere keermuren begeleiden de bedevaarder & de toevallige passant naar de bedevaart- & offerkaarsenkapel. Beide keermuren zijn met hergebruikt materiaal opgebouwd in de periode 1963 – 1965 en afgewerkt met een betonnen omgekeerde T- balk. De ene keermuur langs de Papelesstraat met Doornikse breuksteen afkomstig van de afgebrande kapel, de andere aan het atrium met overbakken veldoven scheldesteen die op de reguliere markt helemaal niet verkoopbaar was en hier dan maar terecht kwam als ” een schenking ”.

Rondom de kapel bevindt zich nog steeds de kleine ommegang, daterend van 1954, bestaande uit 7 staties, door Tondeleir Octave & Zoon, rotsbouwkundige paysagiste uit Oude God nabij Antwerpen. Zeven bas-reliëfs in kunstrotsen stellen de zeven weeën van de H.Maagd voor als Maria, moeder van smarten.

Er is ook een lange ommegang; wandeling van circa 3 km met 15 kapelletjes (Mysteries van de Rozenkrans) op de weg en mooie zichten op de Vlaamse Ardennen.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 94/224

3.2. **BESCHRIJVING VAN HET BOUWKUNDIG ERFGOED**

3.2.1. **OPMETINGSPLANNEN VAN BESTAANDE TOESTAND**

plannen	BEDEVAARTKAPEL		
planversie :	A	OPMETING BESTAANDE TOESTAND d.d. 21 september 2006	schaal
OPM 00	A	VLOERPATROON	1 / 150
OPM 01	A	BEGANE GROND	1 / 150
OPM 02	A	DOKSAAL	1 / 150
OPM 03	A	DAKPLAN	1 / 150
OPM 04	A	LANGSGEVEL ZUID.WEST	1 / 150
OPM 05	A	LANGSGEVEL NOORD.OOST	1 / 150
OPM 06	A	GEVEL NOORD.WEST & ZUID.OOST	1 / 150
OPM 07	A	ZICHT C.C (NOORD.WEST) & ZICHT D.D (ZUID.OOST)	1 / 150
OPM 08	A	LANGSDOORSNEDE A.A	1 / 150
OPM 09	A	DWARSDOORSNEDE B.B	1 / 150
	A	DETAILSNEDE DAKSTRUCTUUR OFFERKAARSEN	1 / 25
	A	DETAILSNEDE DAKSTRUCTUUR naast & tpv SPUWERS	1 / 25
	A	DETAILSNEDE DAKSTRUCTUUR tpv LICHTKOEPEL	1 / 25
	A	DETAILSNEDE DAKSTRUCTUUR BEDEVAARTSKAPEL	1 / 25
	A	DOORBUIGING ONDERPLAAT	1 / 150
	A	GRAFISCHE VOORSTELLING DOORBUIGING HOOFDBALKEN	1 / 100

plannen	STABILITEIT BEDEVAARTKAPEL		
planversie :	A	d.d. 12 december 2014	schaal
STAB 01	A	FUNDERINGSPLAN & INPLANTING DIEPSONDERINGEN	1 / 150
STAB 02	A	BEGANE GROND	1 / 150
STAB 03	A	DOKSAAL	1 / 150
STAB 04	A	DAK : ONDERPLAAT	1 / 150
STAB 05	A	DAK : BETONBALKEN	1 / 150
STAB 06	A	DAK : BOVENPLAAT	1 / 150
STAB 07	A	DAKPLAN & INPLANTING BOORKERNEN	1 / 150
STAB 08	A	LANGSDOORSNEDE A.A	1 / 150
STAB 09	A	LANGSDOORSNEDE B.B	1 / 150
STAB 10	A	DWARSDOORSNEDE C.C	1 / 150
STAB 11	A	DWARSDOORSNEDE D.D.	1 / 25

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 95/224

plannen		INTERIEUR	
planversie :	A	d.d. 12 december 2014	schaal
art. 27.61.		KAARSENSTAANDERS IN OFFERKAARSENKAPEL	
	A	ORIGINEEL ONTWERP arch. Juliaan LAMPENS	1 / 15
	A	DETAILSNEDE OFFERKAARSENKAPEL	1 / 25
	A	VOORBEREIDING WERKTEKENING	1 / 10
art. 27.62.		RESTAURATIE TABERNAKEL	
	A	AANZICHT & DETAILSNEDE KOORWAND	1 / 25
	A	ORIGINEEL ONTWERP arch. Juliaan LAMPENS	1 / 5
art. 54.1.		BINNENDEUREN	
art. 54.11.	A	INTERIEUR SACRISTIE : ONTWERP arch. LAMPENS	1 / 25
art. 54.11.	A	BINNENDEUREN : ONTWERP arch. LAMPENS	1 / 25
art. 54.12.	A	BEPLANKTE BINNENDEUREN : ONTWERP arch. LAMPENS	1 / 25
art. 57.1.		VAST MEUBILAIR	
art. 57.11.	A	MEUBEL A : ONTWERP arch. LAMPENS	1 / 25
art. 57.11.	A	MEUBEL A : 3D-TEKENING	1 / 25
art. 57.12.	A	MEUBEL B : ONTWERP arch. LAMPENS	1 / 25
art. 57.12.	A	MEUBEL B : 3D-TEKENING	1 / 25
art. 57.13.	A	MEUBEL C : ONTWERP arch. LAMPENS : C1	1 / 25
art. 57.13.	A	MEUBEL C : ONTWERP arch. LAMPENS : C1	1 / 25
art. 57.13.	A	MEUBEL C : ONTWERP arch. LAMPENS : C1	1 / 25
art. 57.13.	A	MEUBEL C : ONTWERP arch. LAMPENS : C2	1 / 4
art. 57.13.	A	MEUBEL C : ONTWERP arch. LAMPENS : C3	1 / 25
art. 57.14.	A	BIECHTSTOEL	1 / 50

plannen		LANDSCHAPPELIJK ERFGOED	
planversie :	B	UITVOERINGSONTWERP d.d. 19 december 2014	schaal
OMG O1	B	BEDEVAARTSITE : BESTAANDE TOESTAND	1 / 500

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 96/224

3.2.2. INVENTARIS HISTORISCH INTERIEUR

interieur bedevaart- en offerkaarsenkapel

- 6 glazen toegangs- of sasdeuren met bovenlicht
- 7 houten buiten- en binnendeuren
- metalen offerblok (niet-origineel)
- 2 wijwatervaten (niet-origineel)
- kaarsenstaanders in de bidruimte (niet-origineel)
- 14 beton zitbanken van diverse lengte met houten plank
- modern kerkstoelen (niet-origineel)
- grijsblauw tapijt op podium (niet-origineel)
- beton altaar
- houten kruis met kruisbeeld (Jezusbeeld niet-origineel)
- uitkragende betonplaat voor tabernakel
- beton wenteltrap naar het doksaal
- stijlwallen in biechtruimte (niet-origineel)
- allerlei sokkels, planten(houders), kaarsenhouders,... in de bidruimte
- 4 glasramen boven het doksaal (niet-origineel)
- wit vast meubilair in winkel en sacristie (niet-origineel)
- kaarsenstaanders in de offerkaarsenkapel (niet-origineel)
- originele deur van het tabernakel in de offerkaarsenkapel
- miraculeus Mariabeeldje in zilveren schrijn
- houten krokodil opgehangen aan het doksaal

cultuurhistorische goederen

Uit het Beschermingsbesluit en inhoudelijk dossier d.d. 20.11.2009 leiden we ook de cultuurhistorische goederen af :

- miraculeus beeldje van O.-L.-Vrouw van Kerselare (roerend, cultuurgoed)
- *betonnen altaar* (onroerend, geen cultuurgoed)
- *betonnen knielbanken* (onroerend, geen cultuurgoed)
- *betonnen zitbanken* (onroerend, geen cultuurgoed)
- *vier glasramen* (roerend, geen cultuurgoed)
- *krokodil* (roerend, geen cultuurgoed)

MOTIVERING :

Het Ministerieel besluit houdende **bescherming als monument** van het bedevaartsoord en kapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare te Oudenaarde dateert van **08.10.2009**.

In de richtlijn om te beoordelen of cultuurgoederen deel uit maken van de bescherming d.d. 21.12.2015 wordt **voor beschermingsbesluiten vanaf 2009** en voor 2015 vastgelegd :

Vanaf 2009 wordt er bij het Monumentendecreet van 1976 door de Vlaamse administratie een beleidskader cultuurgoederen gehanteerd.

Omdat de definitie uit de decreetswijziging van 1999 het toelaat om zeer veel elementen en roerende goederen aan de bescherming te koppelen, werd het haast onmogelijk om objectief uit te maken wat nu precies deel uitmaakte van de bescherming en wat niet. Sinds 2009 moeten cultuurgoederen aan een aantal inhoudelijke criteria voldoen en uitdrukkelijk opgesomd zijn in het beschermingsbesluit of een bijlage bij het beschermingsbesluit. Die inhoudelijke criteria vormden de inspiratie voor de huidige definitie.

Wat betekent dit concreet?

De cultuurgoederen opgesomd in het beschermingsbesluit of in de bijlage bij het besluit, zijn mee beschermd. Alle andere roerende goederen zijn niet mee beschermd. Einde onderzoek.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 97/224

In het beschermingsbesluit d.d. 08.10.2009 wordt enkel het volgende opgesomd in verband met cultuurgoederen :

1. Artistieke waarde :
De artistieke waarde van het **miraculeus beeldje van O.-L.-Vrouw van Kerselare** als een gepolychromeerd laatgotisch beeldje uit de eerste helft van 15de eeuw van de Mechelse St.-Lucasgilde, gevat in een zilveren schrijn in de vorm van een Mariabeeld van de Oudenaardse zilversmid Van den Hende van 1763.
2. Historische waarde van de bedevaartsite :
Het thans nog steeds druk bezocht bedevaartsoord heeft een grote historische waarde als mariaal bedevaartsite opgericht in de 15de eeuw. De grote volkstoeloop naar de kapel en het **Mariabeeldje** is te danken aan de talrijke mirakels die werden genoteerd vanaf de 15de eeuw.
3. Artistieke waarde :
Het befaamde bedevaartsoord is een getuige van een eeuwenlange en nog sterk levende **Mariadevotie** in de streek, opklimmend tot de 15de eeuw.

In het inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 08.10.2009 worden meerdere cultuurgoederen vermeld, naast het Mariabeeldje (niet herhaald):

Beschrijving

Het **betonnen altaar** is opgesteld op een betonnen verhoog halfweg de ruimte, goed zichtbaar voor alle bezoekers en optimaal beantwoordend aan de functionaliteit van een bedevaartkapel.
(*opmerking van de ontwerper : onroerend door aard, geen cultuurgoed*)

Het **tabernakel** is geplaatst op een zwevende tafel opgehangen aan een betonnen wand.
(*opmerking van de ontwerper : de originele tabernakeldeur is heden opgehangen in de offerkaarsenkapel; de restauratie van het originele tabernakel is voorzien in fase 1 – lot 3 : INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER) en is reeds ontvankelijk verklaard*)

Achter de betonnen tabernakelwand zijn twee parallelle ruimten voorzien, oorspronkelijk een boete of biechtkapel, nu in gebruik als berging, met tegen de muur **een rij betonnen knielbanken**, en een sacristie, nu ook met een winkeltje voor devote artikelen.
(*opmerking van de ontwerper : onroerend door aard, geen cultuurgoed*)

De oorspronkelijke **betonnen zitbanken** zijn nog in de kapel aanwezig. Ze waren oorspronkelijke opgesteld volgens een weloverwogen ontwerp in overeenstemming met het patroon van de vloer, maar zijn nu tegen de zijwanden geplaatst.
(*opmerking van de ontwerper : onroerend door aard, geen cultuurgoed*)

In 1961 kreeg glazenier Maurits Nevens (Hoboken) de opdracht acht nieuwe glasramen te ontwerpen voor de bedevaartkapel met als thema het “Magnificat”. Toen de kapel afbrandde waren al **vier glasramen** uitgevoerd door het atelier van Herman Mortier. In 1982 tenslotte werden deze vier glasramen opgehangen in de nieuwe kapel voor de glazen wand van het doksaal.
(*opmerking van de ontwerper : behoort niet tot het origineel concept van architect Juliaan Lampens, geen cultuurgoed*)

Het historisch overzicht vermeldt ook nog de krokodil. Noch de krokodil die nu opgehangen is aan het doksaal, noch de krokodil die in de sacristie staat, zijn het originele exemplaar (in brand gebleven) en hebben bijgevolg geen waarde als cultuurgoederen.

Historisch overzicht

De kapel werd vergroot in 1570 in opdracht van Jacob van Joigny, baron van Pamele, vermoedelijk als gevolg van de gelofte door zijn vader Joos nadat hij in Egypte door een **krokodil** aangevallen werd. De gebalsemde krokodil werd later als votiefbeeld in de kapel opgehangen en in 1804 en 1860 vervangen door een houten geschilderde krokodil van beeldhouwer Van Biesbroeck.
(*opmerking van de ontwerper : niet-origineel, behoort niet tot het origineel concept van architect Juliaan Lampens, geen cultuurgoed*)

In bijlage 5 worden de invulfiches “ Fiche analyse statuut cultuurgoed in oude beschermingen ” van de diverse cultuurgoederen toegevoegd, met foto’s.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 98/224

miraculeus O.L.Vrouwbeeldje (www.dekenaat-oudenaarde.be)

Dit Onze-Lieve-Vrouwbeeldje bevindt zich binnenin het reliekschrijn waarmee na de H. Missen gezegend wordt. Het is slechts 30 cm hoog. Door een venstertje in het schrijn is alleen het hoofdje van Maria zichtbaar. De meeste bedevaarders kennen wel het schrijn, werk van de Oudenaardse Zilvermid A. Van den Hende, (1763), maar beseffen niet welk prachtig laatgotisch Mariabeeldje in dit schrijn verborgen zit.

In 1991, naar aanleiding van het 550-jarig bestaan van het bedevaartsoord, onderzocht de Dienst van het Nationaal Kunstpatrimonium te Brussel dit beeldje wetenschappelijk en deed ook wat bijkomend vergelijkend onderzoek :

Het Mariabeeldje is een laatgotisch Mechels sculptuurtje waarschijnlijk te dateren tussen 1400 en 1440. Pastoor Rogier van Brakel plaatste het in een nis in de gevel van zijn pastorie te Volkegem in 1441. Was hij de eerste eigenaar? Had hij het zelf besteld? Of had hij het gekregen of geërfd? Het kan dus een stuk ouder zijn dan 1441. Na zijn dood in 1452 laat Catherina van Brakel het beeldje ophangen in een kerselaar te Edelare, langs de drukke weg van Oudenaarde naar Geraardsbergen. Een weinig later wordt er een eerste kapelletje gebouwd.

In de loop der eeuwen is dit beeldje jammerlijk beschadigd. Maria draagt haar kindje in beide handen, tegen haar boezem aangedrukt. Het "Soete Jezuskind" is in een witte doek gewikkeld, maar het hoofdje is verdwenen.

De laatgotische beelden van de Mechelse Sint-Lucasgilde vertonen dezelfde specifieke kenmerken. Maria heeft een zeer jeugdig verfijnd ovaal gelaat, een hoog gewelfd voorhoofd, fijn afgelijnde ogen, dunne sierlijke wenkbrauwen, een kleine neus en een beheerste mysterieuze glimlach. Het ovale hoofdje is omkranst door twee haarvlechten waartussen een witte sierdoek is gevlochten, zodat het geheel de vorm van een tulband kreeg. Mariabeeldjes met dit serene gezichtje met een zeer hoog voorhoofd kregen in de kunstgeschiedenis de naam van "Poupées de Malines".

In feite weerspiegelen deze Mariabeeldjes het vrouwelijk schoonheidsideaal van de laatste helft van de 15de eeuw. Het is normaal dat gelovige kunstenaars Maria niet alleen als goed en heilig, maar ook als de mooiste onder de vrouwen wilden afbeelden. Hoge adellijke en rijke dames, lieten zich toen niet alleen de wenkbrauwen maar ook een deel van de voorhoofdsharen epilieren waardoor ze dit hoge voorname voorhoofd verkregen. Men vindt dit typisch kenmerk ook terug bij vele prachtige vrouwenfiguren van onze Vlaamse Primitieven.

Maria is gehuld in een rode rok, (nu roze verkleurd), met een ruime vierkante halsuitsnijding, waarover ze een wijde gouden mantel draagt, donkerblauw gevoerd, die in sierlijke V-vormige plooiën neervalt. Het gebruik van de basiskleuren, rood, blauw en goud is ook kenmerkend voor deze periode. Alleen adellijke dames konden zich kleren in dergelijke tinten veroorloven. Het gewone volk droeg overwegend valse tinten.

Deze beeldjes werden steeds gepolychromeerd. E.H. Soens schrijft in zijn Geschiedenis van Kerselare dat Geraard Tavernier, gekend Oudenaards miniaturist, in 1554, het beeldje nadat het een jaar spoorloos was, heeft gestoffeerd, wat toen zoveel betekende als gepolychromeerd. Ik vermoed dat hij het beeldje heeft opgefrest en waar nodig bijgewerkt, nadat het elf jaar buiten in een nis bloot stond en één jaar in weer en wind aan een kerselaar hing.

Het Sint-Lucasgild te Mechelen onderwierp haar leden aan strenge kwaliteitscontrole. De houtsnijders moesten het te gebruiken hout vooraf door de gilde laten keuren. De kleurpigmenten voor de polychromie dienden ook gekeurd en vastgelegd. Elk werk ontving als het voldeed, een merkteken of stempel, die werd ingebrand of ingeslagen. Voor Mechelen zijn dat drie paaltjes die ook in het stadswapen van Mechelen staan.

Het Mariabeeldje van Kerselare draagt geen stempel in de rugzijde. Het beeldje is gesneden met een onafgewerkte rugzijde, kennelijk om tegen een muur te staan of opgehangen te worden. Men kan vaststellen dat een deel van de rugzijde werd weggesneden om een haak aan te brengen ten einde het beeldje te kunnen bevestigen aan de boom? Of de wand van de glazen kist of aan het zilveren schrijn?

Wegens de vele specifieke stijkenmerken, eigen aan deze laatgotische periode, kunnen we met een grote graad van zekerheid stellen dat dit beeldje een werkje is van de Mechelse Sint-Lucasgilde.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 99/224

3.2.3. DIAGNOSENOTA

Het ontwerpbundel 1961 – 1965 geeft een goed inzicht in de totstandkoming van het uiteindelijk gerealiseerde ontwerp.

Het schadebeeld aan de bedevaartkapel was reeds zeer duidelijk bij het allereerste verslag van Monumentenwacht Oost-Vlaanderen vzw d.d. april 2006. Nadien zijn er reeds enkele noodherstellingen uitgevoerd aan het dak. Tot op heden is er nog niets ondernomen aan het "béton brut" aspect van de kapel, noch buiten, noch binnen.

DIAGNOSENOTA : BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL

dak

Architect Juliaan Lampens zag de bedevaartkapel gewoon als een beschutting tegen weer & wind, en zo was er oorspronkelijk slechts één materiaal : gewapend beton nodig. (later werd hier nog glas aan toegevoegd) Oorspronkelijk was de dakconstructie bedoeld in waterdicht beton. De aard van de uitvoering, de betonsamenstelling & de zeer geringe betondikte zijn echter van die aard dat deze kwaliteit sowieso niet kan worden gerealiseerd. De (allereerste ?) roofing is na enkele jaren geplaatst : 1 oktober 1979. (uittreksel uit liber memorialis van pastoor A. Hye)

Nu bevindt zich op het dak een verhoogde houten balk om het zijdelingse overstromen van het hemelwater te beperken; dit is esthetisch en bouwhistorisch niet conform het originele concept van architect Juliaan Lampens, maar bouwtechnisch eigenlijk wel noodzakelijk. Bij de restauratie zal er goed moeten worden nagedacht over de waterdichtheid van de dakplaat : het is een uitdaging om een meer esthetische oplossing te bedenken dan de roofing op heden.

De bedekking (bitumineus membraan) is fel verweerd. De roofing vertoont barstjes en de naden komen op vele plaatsen los waardoor plaatselijk water insijpelt. Dit komt ook voor als gevolg van regeninslag door de zijdelingse openingen (vlieggaten) in de beide langsgevels in beton op de onderplaat van de dakconstructie.

Bij de betonconstructie van de lichtkoepel stelt zich voorlopig nog geen stabiliteitsprobleem; wel treedt er overduidelijk vorstschade op en er sijpelt water in als gevolg van de losgekomen randaansluitingen van de dakbedekking. De koepel zelf is eveneens verweerd en geel opaal verkleurd door de jaren. Het metalen kruis bovenaan het hellend dak is roestig. Ook hier zijn de dakaansluitingen losgekomen.

Er zijn noch een bliksembeveiliging, noch vasthechtingpunten voor een valbeveiliging op het dak aanwezig.

afb. 3.1 en afb. 3.2
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
INSPECTIE DAK d.d. 4 april 2007

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 100/224

beton

Oorspronkelijk is de bedevaartkapel ontworpen & in situ gerealiseerd met een minimum minimum aan materialen, in het bijzonder beton & glas.

Het concept had duidelijk voorrang op de uitvoering. Er is quasi geen werftoezicht geweest en wanneer men de werffoto's bekijkt, ziet men al aan de stelling dat een verzorgde uitvoering problematisch was.

Het beton is bekist, gewapend & uitgevoerd met een granulometrie (korrelverdeling), waarbij er heel wat grindnesten voorkomen in het "eindproduct"... De houtnerven van de bekisting met variërende plankbreedtes zijn duidelijk zichtbaar. De dikte van de beide dragende hoofdwanden (dikte : 40 cm) heeft voldoende massiviteit, doch op meerdere plaatsen komt de wapening aan het buitenoppervlak te voorschijn met schadelijke roestvorming tot gevolg.

De warme bruinere kleur van dit zichtbeton is volgens dhr. Jean-Pierre Ottevaere te wijten aan het gebruik van portlandcement in die tijd (de jaren zestig van de vorige eeuw). De mosvorming op het beton van de kapel geeft wel een bepaalde patine aan het gebouw, maar dit mag technisch bekeken worden : als de verwijdering van het mos noodzakelijk is voor de restauratie, dan kan Onroerend Erfgoed dit aanvaarden. Mos houdt vocht aan en is dus nefast voor de kwaliteit van het beton.

Bij de kapel OLV van Kerselare kan niet eender welke restauratietechniek toegepast worden, om het oorspronkelijke uitzicht niet te schaden, dit is immers een uitzonderlijk monument in betonarchitectuur. Hier zal men een stap verder moeten gaan dan het louter saneren van het beton. Het uiterlijk aspect en de patina van de betonrestauratie zal uiterst belangrijk zijn. Om deze reden is er al een vooronderzoek op de samenstelling en de aard van het beton uitgevoerd, om na te gaan en te onderzoeken hoe er op een geheel overeenstemmende manier zal kunnen gerestaureerd worden.

Het klooster La Tourette (in de onmiddellijke buurt van Lyon) van arch. Le Corbusier is in restauratie; bij die restauratie heeft men geopteerd om de betonhuid te overpleisteren, de minste dikte om te restaureren. Dichtbij is er de restauratie van de Universiteitsbibliotheek te Gent (glad uiterlijk & verticale wanden), waar men een nieuwe laag beton zal aanbrengen d.m.v. een glijbekisting.

De stabiliteit van de dakconstructie moest onderzocht worden.

De dakplaat is opgebouwd uit een onder- & bovenplaat aan dwarse hoofdbalken die de 18 meter brede kapel overspannen. Voornamelijk in de overstekende betonluifel boven het atrium komen enkele scheuren en loszittende betondelen voor vermoedelijk ten gevolge van thermische zettingen. Om deze reden staan nu dranghekkens opgesteld, het atrium blijft verder volledig afgesloten voor bezoekers om veiligheidsredenen en ook het parkeren op de site wordt verhinderd door het plaatsen van een parkeerbeugel aan de toegangshelling.

De huidige bovenplaat behouden is geen "conditio sine qua non " voor de restauratie van de bedevaartskapel : als de onderplaat kan behouden worden, dan raak je visueel niet aan de architectuur van Lampens.

In augustus 2011 werden de plafondplaat interieur en exterieur (= luifel), alsook de betonwand noord - oost volledig afgehamerd; de betonwand zuid - west was niet bereikbaar voor de kraanwagen, de betonvloer is er immers te onstabiel. Heel wat wapening van de betonwand kwam hierdoor bloot te liggen; de betondekking werd niet nagemeten. De beton plafondplaat vertoont op meerdere plaatsen scheuren vermoedelijk door thermische zettingen. Er werden ook 2 boringen uitgevoerd in de plafondplaat exterieur.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 101/224

afb. 3.3

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
LOCATIE BOORKERNEN IN DAKLUIFEL BOVEN ATRIUM

Het wapeningsijzer is op vele plaatsen onvoldoende diep angebracht (onvoldoende betondekking). Door corrosie-expansie van het wapeningsijzer (roesten) in combinatie met vocht- en vorstschade zijn op vele plaatsen delen beton afgebrokkeld. Voornamelijk op de delen waar geen rand- en/of waterlijsten voorzien zijn is de schade aanzienlijk hoger (bv. afvoergeul vergaarbak).

Het grootste zorgenkind zijn de spuwers, waar stalactieten worden gevormd, waarvan de wapening blootligt en waar de betonbalk volgens een plastische lijn verloopt. Het zichtbeton is er zeer slecht aan toe; het beton springt er systematisch af, het ijzer blijft corroderen. Er is gestort zonder ook maar enige afstandshouders te gebruiken, waardoor er slechts een paar mm en daardoor onvoldoende betondekking op de wapening zit, waardoor deze verder en verder roest.

Intern zijn op enkele plaatsen op de betonwanden sporen van waterinsijpeling (algengroei en zoutuitbloeiingen) merkbaar door lekkages in de dakbedekking. Ook op de beton plafondplaat komen hier en daar sporen van waterinsijpeling voor (uitloging).

Het water dat langs de zijdelingse openingen in de langsgewels (slechts zeer gedeeltelijk bedekt met roofing) binnenkomt, kan helemaal niet weg, het zou wel verdampen volgens arch. Lampens ...

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 102/224

afb. 3.4, afb. 3.5, afb. 3.6 en afb. 3.7

bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

**MOS, VERVUILING & AANTASTING OP " BÉTON BRUT " BUITENWANDEN BEDEVAARTKAPEL
STOREND UITZICHT OP DE ZWITSERSE CHALET, NIET PASSEND IN CONCEPT ARCH. LAMPENS**

afb. 3.8, afb. 3.9, afb. 3.10 en afb. 3.11

bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

**DETAILS INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL : " BÉTON BRUT " & GRINTNESTEN, VERSPRINGENDE PLANKEN-
BEKISTING, BRAMEN, INGESLEPEN HERNEMINGSVOEG**

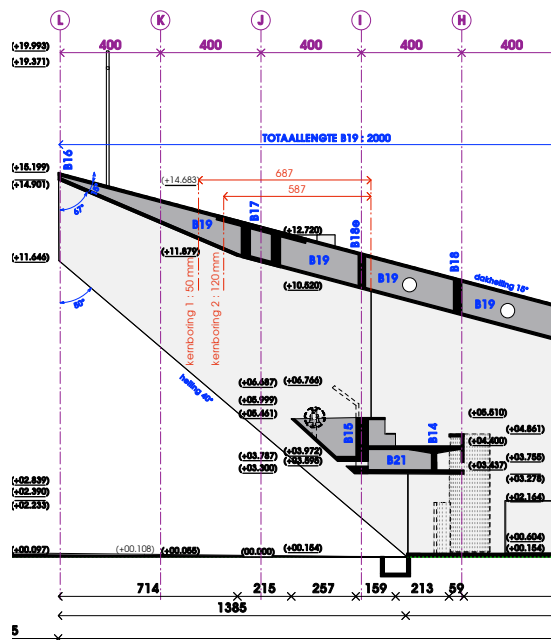
3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 103/224

afb. 3.12, afb. 3.13, afb. 3.14 en afb. 3.15

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

LOSSE VERDWENEN STUKKEN & DIAGONALE SCHEURVORMING IN "UITKRAGENDE LUIFEL" DE RODE ASLIJN (foto links onder) MARKEERT DE KNIK IN DE ONDERPLAAT

afb. 3.16, afb. 3.17, afb. 3.18 en afb. 3.19

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

links : **inplanting van de betonkernboringen in de onderplaat t.p.v. de uitkraging (d.d. 08.2011)**

rechts : **dikte onderplaat bij kern 1 : 50 mm
dikte onderplaat bij kern 2 : 120 mm**

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 104/224

afb. 3.20, afb. 3.21, afb. 3.22 en afb. 3.23
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
verdere aftakeling spuwvers boven tussenwater

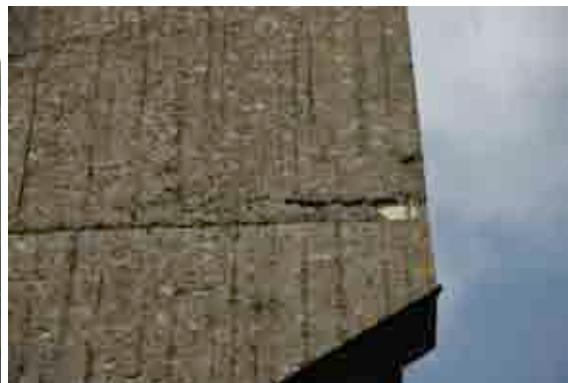

afb. 3.24, afb. 3.25, afb. 3.26 en afb. 3.27
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
vlekken & sporen van vocht in het interieur bedevaartkapel

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 105/224

afb. 3.28 en afb. 3.29
fragment wand W2 : noord oost gevel (behamerde gevel)

afb. 3.30 en afb. 3.31
fragment wand W1 : zuid west gevel (niet behamerde gevel)

afb. 3.32 en afb. 3.33
affakeling lichtkoepel bovendaks, noord oost gevel

afb. 3.34 en afb. 3.35
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba (alle foto's op deze blz.)
spontaan & plotseling neergevallen losse stukken & brokken beton in interieur

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 106/224

afb. 3.36, afb. 3.37, afb. 3.38 en afb. 3.39
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
vervuiling & aantasting wand kaarsenkapel bij tussenwater

afb. 3.40 en afb. 3.41
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
nieuwe voorlopige steunconstructie in interieur kaarsenkapel

De dakplaat boven de offerkaarsen buigt door en is afgescheurd van de muren en wordt al enkele jaren op 3 plaatsen ondersteund ter plaatse van de dwarsbalken, zonder het op te krikken. In het midden van de ruimte bevinden zich 3 naast elkaar gelegen scheuren. De betonbalken die de overspanning maken zijn qua hoogte en breedte in orde, maar de uitvoering laat te wensen over.

De kaarsenkapel had oorspronkelijk geen deuren, wel een glazen wand naar de vijver toe.

We verwijzen hier ook naar bijlage 17 : A4-bundel (diagnose, oplijsting mechanische schade + knelpunten en oplossingsformulatie), alsook het A3-bundel (aanvullende studie & conclusie: tabel met behandelingsvoorstel en prints van het 3D-model), opgemaakt door studieburomouton bvba in samenwerking met **ARSIS** bvba, waarin zowel een diagnose wordt gesteld als een oplossing of behandelingswijze wordt geformuleerd, ook voor de kaarsenkapel.

Het heeft geen zin een dakdichting (epdm) aan te brengen op de onderplaat van de kaarsenkapel, omdat deze te beschouwen is als een buitenruimte.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 107/224

vooronderzoeken en discussie restauratieaanpak beton

Op heden is er nog geen consensus met betrekking tot de restauratieaanpak van de kapel en de kaarsenkapel, niettegenstaande er al heel wat vooronderzoek is verricht. Er is nog meer vooronderzoek noodzakelijk om tot een algehele consensus te komen.

Op heden is er nog steeds geen enkel voorbeeld gekend van "béton brut" - restauratie waarbij het originele uitzicht is behouden. Bij de meeste restauraties is er een isolatie-, pleister-, schilderlaag over geplaatst, wat hier esthetisch onaanvaardbaar is.

Hierna volgt, omwille van het belang van een verantwoorde keuze van de toe te passen restauratietechniek, een overzicht van de stappen die tot op heden genomen zijn in de **voorstudie van de betonproblematiek**, de mogelijke restauratieopties die hieraan werden gekoppeld en de adviezen die hierop werden verstrekt door technische instanties en administratieve overheden. Sommige standpunten en stellingen werden gegeven op basis van de resultaten van het onderzoek die op dat moment voorhanden waren, doch die op basis van verder onderzoek en voortschrijdend inzicht niet langer relevant zijn. Daarom worden deze standpunten ook gekaderd.

Naar aanleiding van de inspectierapporten van Monumentenwacht vzw en onderzoek van enkele kernboringen doorheen de bovenplaat, werd beslist om over te gaan tot onderzoek van de dikte en de wapening (diameter en tussenafstand) van de plafondplaat : uitgevoerd door ABG betonconsultants eind 2010. Zie bijlagen :

- Bijlage 9 : INSPECTIERAPPORT 41183/2009/B d.d. 18.03.2009 opgemaakt door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen vzw
- Bijlage 10 : INSPECTIERAPPORT 41183/2010/B d.d. 03.03.2010 opgemaakt door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen vzw : detailinspectie vijvers
- Bijlage 11 : BEPROEVINGSVERSLAG 2010/375-SDB/TDG/CM p10-254 d.d. 17.08.2010 door Universiteit Gent, Laboratorium Magnel voor betononderzoek
- Bijlage 12 : ONDERZOEK PLAFONDPLAAT inclusief diktebepaling en wapeningsdetectie d.d. 09-10.12.2010 opgemaakt door A.B.G. Consulting B.V.B.A. :
 - Visuele inspectie en foto's
 - Meting dikte plaat & meting betondekking
 - Wapeningsdetectie

Daarnaast is er ook een hoogtemeting uitgevoerd om de doorbuiging van de plafondplaat na te gaan. De maximaal gemeten doorbuiging bedraagt : 138 mm, hetgeen overeenstemt met 1/130, wat bijna het dubbele is van het toelaatbare. Bijgevolg werd beslist om zo spoedig mogelijk beveiligingsmaatregelen te treffen d.m.v. stutten (april 2012 door STABIL), zodat de bouwheer al het mogelijke zou hebben gedaan als "goede huisvader" inzake veiligheid voor de bedevaarders.

Toen waren nog geen stabiliteitsplannen van ir. Leon DURIN teruggevonden in het archief van de vzw stichting Juliaan Lampens.. De plannen stabiliteit zijn immers pas later naar boven gekomen na de schenking bij testament van dhr. Van Wassenhove aan UGent.

- Bijlage 13 : HOOGTEMETING PLAFONDPLAAT d.d. 28.04.2011 door landmeter D. BONNEURE

Bijkomend niet-destructief & destructief onderzoek (proeven) bleek noodzakelijk om tot een correcte diagnose te komen en in een later stadium de juiste restauratieopties te kunnen nemen : uitgevoerd door ABG betonconsultants in augustus 2011.

- Bijlage 14 : BIJKOMEND (DESTRUCTIEF) (VERVOLG)ONDERZOEK PLAFONDPLAAT d.d. 23-24.08.2011 opgemaakt door A.B.G. Consulting B.V.B.A. :
 - Visuele inspectie en foto's
 - Meting carbonatatie diepte
 - Meting betondekking
 - Nemen van betonmonsters voor chloridenonderzoek
 - Nemen van boorkernen
 - Potentiaalmetingen
 - Beproevingsverslag Labo GEOS

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 108/224

3 toonaangevende firma's (SIKA, DENEFF + TRICONSULT en ECC) hebben een gevalstudie i.v.m. gelijmde wapening opgemaakt, waarbij in chronologische volgorde :

- de volledige onderplaat wordt ondersteut (visueel te behouden)
- de bovenplaat volledig wordt afgebroken
- de hoofd- & dwarsbalken (geheel of gedeeltelijk) worden afgebroken
- vervolgens nieuwe hoofd- en dwarsbalken en nieuwe bovenplaat realiseren

Het risico op nog meer scheurvorming in de plafondplaat is echter groot.

Zelfs de optie "RECONSTRUCTIE" werd besproken : in dit geval zouden de beide langswanden worden behouden tot aan de onderzijde van de onderplaat en het volledige dak (onderplaat + hoofd- en dwarsbalken + bovenplaat) worden gereconstrueerd.

restauratieoptie 1 : HYDROJET + RECONSTRUCTIE

In juni 2012 is er een "second opinion" gevraagd aan studieburomouton bvba. Er wordt op zoek gegaan naar plannen stabiliteit in het archief van de Kerkfabriek, bij aannemer TEERLINCK (geen archief meer) en in het archief van de vzw stichting Juliaan Lampens. Pas in mei 2013 ontvangt de ontwerper scans van de plannen architectuur en stabiliteit. Op basis hiervan maakt studieburomouton bvba in augustus 2013 een stabiliteitsstudie op en voert hij een vooronderzoek uit met een hoogtewerker om de diagonale scheuren en barsten in de onderplaat (bij balk B16) te onderzoeken.

Bijlage 15 : STABILITEITSONDERZOEK opgemaakt door studieburomouton bvba

studieburomouton bvba stelt mogelijke restauratieopties voor : zo weinig mogelijk ingrijpen, zoveel mogelijk behouden :

- BEHOUD INTERIEUR : ONDERPLAAT & WANDEN
Intern worden geen betonrestauratiewerken gepland, uitz. de opstelling van een stelling ter ondersteuning van de onderplaat.
- BOVENPLAAT : (verschillende denkplaatjes die nog verder onderzocht worden)
 1. INTEGRALE AFBRAAK BOVENPLAAT
 2. GEDEELTELIJKE AFBRAAK BOVENPLAAT
 3. OPSTORTLAAG
 4. DAKHUID VERNIEUWEN
- (BUITEN)WANDEN

Voor de restauratie van de betonnen buitenwanden (en deels ook de dakplaat) wordt voorgesteld d.d. 01.09.2014 om de volledige buitenwand aan te pakken d.m.v. **hydro-afbraak** i.p.v. een plaatselijk herstel, zodat er over enkele jaren niet opnieuw moet gerestaureerd worden op de plaatsen die nu niet voorzien zijn (carbonatisatie vraagt de aanpak van het geheel) en omwille van de esthetiek, om een patchwork te vermijden. De invliegopeningen zullen verdoken worden afgesloten.

Specifieke aandacht is dan evenwel nodig om het huidige betonaspect van de ruwe plankenbekisting na te bootsen. Hiervoor kunnen verschillende patronen toegepast of herhaald worden. Het systeem moet artisaan, maar beheersbaar zijn en er mag niet te merken zijn dat het gaat om een repetitief systeem. De originele storthoogtes worden behouden; de schuine stortnaad zou eventueel kunnen weggelaten worden. Er zijn ook al stalen van beplanking getest en monsters in zelfverdichtend versus verdichtingsarm beton. De monsters met zelfverdichtend beton geven betere (minder fouten) resultaten, i.h.b. minder grintnesten. De structuur van het oppervlak is vergelijkbaar met de structuur van het uitgevoerde interieur – beton; de kleur moet nog worden geoptimaliseerd.

Ondertussen zijn er ook een elektrische sonderingen 100 kN uitgevoerd door SGS, waaruit blijkt dat het draagvermogen van de grond eerder matig is door de aanwezigheid van vrij samendrukbare leemlagen.

Bijlage 16 : GEOTECHNISCH ONDERZOEK d.d. 24.04.2014 door SGS BELGIUM NV:
- 3 x CPT-E 100 kN (conform ISO 22476-1, type TE1, class 2) : S01, S02, S03
- 1 x CPT-M 100 kN (conform ISO 22476-12, type TM4, class 7) S04

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 109/224

restauratieoptie 2 : BETONCONSERVATIE

Onroerend Erfgoed is van mening dat volledige wanden hydro-afbreken en aanstorten (restauratieoptie 1) omwille van de esthetiek geen optie is vanuit erfgoeddoelpunt. Bijgevolg is er op uitdrukkelijk verzoek van Onroerend Erfgoed (e-mail d.d. 03.09.2014) verder vooronderzoek gebeurd op de kapel van Kerselare om de haalbaarheid van de restauratieoptie "**zoveel mogelijk betonconservatie**" verder te onderzoeken, in plaats van radicaal te gaan voor "hydrojet + reconstructie".

Na afloop van de bespreking van maandag 11. bleven Willem Hulstaert en ik (Jan Mortier) met een nogal onbevredigd gevoel zitten. Het dossier lijkt ons hoe langer hoe meer te evolueren naar afbraak en reconstructie daar waar de filosofie in de erfgoedzorg is dat het beter is te conserveren dan te reconstrueren.

Er wordt steeds verwezen naar het lopend project van de Boekentoren waar de betonschil integraal door hydro-afbraak wordt verwijderd en terug aangestort, doch betonrestauratie kan ook genuanceerder en op ander manieren : ...

Het kan in geen geval de bedoeling zijn om - in de rush om de aanvraag vóór 1.12.2015 ontvankelijk te laten verklaren - een dossier in te dienen waarbij maximaal vervangen en minimaal gerestaureerd wordt. Gelieve hier ernstig rekening mee te willen houden bij indiening van het dossier pre-lectuur.

studieburomouton bvba heeft arch. Guido STEGEN van **ARSIS** architectenvennootschap bvba bereid gevonden om dit dossier nader te bekijken.

Eerst en vooral moeten evenwel grote mechanische defecten opgelost worden :

1. De bovenplaat vertoont scheuren aan beide uiteinden van de 'vlieggaten'. Naar alle waarschijnlijkheid zijn scheuren het gevolg van een temperatuurverschil tussen de bovenplaat en de rest van de structuur. Bij een temperatuurverschil van 10 °C bedraagt de lengteverandering 3 mm met het scheuren tot gevolg.
Oplossing : een uitzettingsvoeg wordt aangebracht in de bovenplaat tot aan de randbalken. Zodoende worden de tempertuurspanningen in de plaat minder en dienen enkel deze van de randbalken nog opgenomen te worden. De randbalken dienen door te lopen om de schijfwerking van het dakvlak te behouden.
2. De betonbalken zijn vroeger isostatisch berekend. Opleg realiseren, balken buigen door. Aan de buitenzijde van het oplegvlak komt er een trekkracht ten gevolge van de doorbuiging van de betonbalk in het midden van zijn overspanning. Door die trekkracht ontstaan scheuren van 3 à 4 mm onderaan het oplegvlak. Het was niet voorzien om de balken in te klemmen op de muren. De krachtwerving zo weinig mogelijk veranderen. De voeg wordt bijgewerkt en elastisch opgekit in een kleur dat esthetisch aansluit op het kleuraspect van de rest van het beton. Bij de kaarsenkapel lijken de scheuren beter onder controle te kunnen worden gebracht en wordt er geen elastische voeg gemaakt, daar zou dit te storend zijn.
3. Dakplaat : fout in uitvoering : dikte soms slechts 6 à 7 cm in plaats van de voorziene 10 cm. De eerste 4 vakken van as C tot as G zullen manueel worden behandeld met hydrojet, ze worden afgespoten tot ± 6 cm dikte overblijft (ruw zetten) na ondersteuning in de vlieggaten met behulp van (DOKA-)balken om de 2 à 3 meter, waarna druklaag kan opgestort worden tot 10 cm dikte zoals bij prédalles gebeurt. Daarna wordt de bovenplaat afgewerkt met een waterdichte cementlaag om de roofing te kunnen weglaten. Tijdens de werken kan men op een stelling staan om dit veilig uit te voeren. De aannemer zal eerst een diktemeting doen : op basis van dit verslag zal hij passende maatregelen nemen om de veiligheid te garanderen. Ter hoogte van de aanstort/slip op as G kan men en eventueel hoogteverschil opvangen.
4. De randbalk bij de luifel moet vervangen worden. Deze is afgescheurd, tengevolge van het fel doorbuigen van de uitkragende balken juist naast de zijwanden van de kapel. De plaatdiktes hier zijn nog verder te onderzoeken. De bovenplaat wordt hier lokaal of integraal verwijderd om toegang te verschaffen tot de onderplaat en daar de nodige verstevigingen te kunnen aanbrengen.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 110/224

5. De spuwvers zijn nu uitgevoerd in flinterdun (8cm) beton. Hier is geen chemische herstellingswijze mogelijk, dit heeft hier geen zin. Met hydrojet schiet er niets meer over van het beton om tegenaan te storten. De spuwvers worden beter vernieuwd / hergoten met trillingsarm beton. Een eventuele grintnest kan nog hersteld worden, zoals andere grintnests in het te behouden beton. De spuwvers worden ook beschermd met cementering in plaats van roofing. Er zal zoveel mogelijk beschermd worden met cementering in plaats van roofing, omdat roofing meer schade doet dan goed. Ook bij de dakbalken van de kaarsenkapel en bij het bovenlicht (V-vormige opstort, soort nok realiseren) zal er beschermd worden met cementering.
6. De lichtkoker ziet er nu slecht uit; er is rubber op aangebracht die nu afpelt. Het water zit gevangen tussen het rubber en het beton zodat de 1ste 3 à 4 mm kapot vriest. De toestand van de ophanging van de lichtkoker is onbekend. Er zal een nieuwe vierpunts verankering erbovenop worden gerealiseerd, alsook een goede waterdichtheid & waterhuishouding. Er zal hoger bij de koepel een "bakgoot" gemaakt worden zodat de situatie "binnenkoker in combinatie met buitenklimaat" niet meer zal bestaan. De buitenkant wordt elektrochemisch geconserveerd en geleverd in dezelfde kleur van het betondak. Hier wordt ook met cementering gewerkt, o.a. om het water af te leiden.
7. Vloerplaten inkom : onderzijde plaat is uitgevoerd met veel modderresten op de bekisting, de wapening is aangetast en de plaat is niet meer veilig; er wordt hier geopteerd voor lokaal herstel en er wordt een kolommetje onder de plaat gemetst ipv wapening oplijmen (= duur).
8. Kaarsenkapel : De vloerplaat heeft een corrosieprobleem en zal kathodisch beschermd worden (niet zichtbaar); de randbalk vlak boven het water is lokaal te herstellen. Op de kop van de ondersteuningsmuurtjes onder deze vloerplaat wordt een nieuwe betonkolom aangestort. De onderplaat van het dak is gescheurd (onveilig gevoel) en zal worden opgehangen aan de balken d.m.v. een stalen profiel, omwille van het eigengewicht en de mechanische verankering in plaatdikte 6 cm. De barst heeft een thermische oorzaak en is dus een dynamische barst, die niet mag opgevuld worden met beton. De balkkoppen worden volledig hersteld en beschermd met een waterdichte cementering (broekstuk).
9. Doorgaande scheuren in de hoofdwanden waardoor de wapening corrodeert : Injecteren / opvullen, andere zijde afdichten met zeer vette klei (nadien te verwijderen, zodat de wand of plaat intern niet bevuild wordt).

Met betrekking tot de betonconservatie zelf was verder vooronderzoek noodzakelijk. Allereerst is er een plan opgemaakt van welke observaties moesten genomen worden :

- carbonatatie : algemeen gesteld is de carbonatatediepte vrij beperkt.
- monsternamen om 2 redenen :
 - etringietvorming bij te nat beton; stopt als er geen watertoevoer meer is / soms moeilijk te verhinderen (laboproef)
 - porositeit betonhuid : nagaan of steenverharder kan gebruikt worden, ivm migratie koolzuur of CO₂
- metingen elektrische continuïteit : nagaan of chemische behandeling mogelijk is; als de wapeningen onvoldoende met elkaar zijn verbonden is chemische behandeling niet altijd mogelijk. Als de wapening niet gepassiveerd is, zijn er bruine sporen te zien. De aannemer moet dit verifiëren.
- hardheid beton : 30 metingen met de sclerometer om conclusie te kunnen trekken over de kwaliteit van het beton
- 204 x geboord Ø6 mm in gebouw, om de carbonatatediepte te meten, en in functie van de lokale tendenzen, de conserveringsmethode te bepalen

Het scenario gaat uit van bepaalde aannames. Wat kan er in het slechtste geval gebeuren? Enkele wapeningen raken niet gepassiveerd door de behandeling en blijven roesten (idem bij kathodische bescherming). Na enkele jaren moet men, wat niet is gelukt, punctueel aanpakken, dus bij betonconservatie moet men er rekening mee houden dat er soms in 2 stappen moet gewerkt worden.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 111/224

Aan de hand van enkele beelden van gerestaureerde kerken, bvb. de St. Antoniuskerk te Basel die 20 jaar geleden werd gerestaureerd, wordt de vraag gesteld : Is herstelling aanvaardbaar / zichtbaar? Kolommen met vlekjes, soms iets donkerder, verschillende structuur niet de ambitie, kleurverschil bij terug aangieten, grintresten, vuile plekken,... : moet men daar wakker van liggen ? De (lucht)bezoedeling is minder dan jaren geleden : daarom moet men nu direct herstellingen op kleur zetten.

afb. 3.42 en afb. 3.43
bron © ARSIS architectenvennootschap bvba
**Sint-Jan-de-Doperkerk
in Sint-Jans-Molenbeek**

**Sint-Antoniuserk
Basel (Zwitserland)**

Er worden verschillende methoden ivm betonconservatie weerhouden :

1. **VOORBEHANDELING** : reinigen en losgekomen beton verwijderen, hierna kan ook de barsteninventaris vervolledigd worden
2. **LOKAAL HERSTELLEN** : zonodig betonstaal verdiepen; de kleurschakering in het beton is nu al groter dan na gebruik van herstelmortel
3. **KATHODISCH BESCHERMEN**: passiveren van het staal, met Zn- of Alu- in fusie, aan te brengen op de oppervlakte van het beton en punctueel te verbinden met wapening : het beton moet voldoende geleidend zijn (bv. met voldoende vocht); opofferingsanode. Na 10 jaar moet er gecheckt of het Zn zich getransformeerd heeft naar ZnO, zonodig plaatselijk minder zichtbaar maken door te bedekken met sloxaanverf. Hier wordt deze methode voorgesteld waar het geen of weinig zichtbaar beton betreft, mogelijks wel in spleten zichtbaar. Bvb. lichtkoker, overschilderen met verf in goede kleur, aansluitend bij dakkleur. Bij kathodische bescherming moet er nadien in principe niet hersteld worden om technische redenen, het kan wel nodig zijn om esthetische redenen. Richtprijs $\pm 150 \text{ €/m}^2$.
4. **REALKALISEREN** : passiveren van het staal; extern een wapeningsnet op het beton aanbrengen & nat houden met cellulosepap : alkalische buffer ontstaat, en het onoplosbare beschermende laagje op het staal wordt hersteld. Richtprijs $\pm 280 \text{ €/m}^2$. Na afbraak en reinigen ziet het beton er uit als voordien. Realkaliseren vraagt wel een minimale dekking van 10 mm op de wapening, desnoods wordt er een "puist" opgelegd, dit zal dus wel zichtbaar zijn. Dikke elementen en behandelingen die slechts mogelijk zijn aan één zijde, kunnen alleen maar gerealkaliseerd worden. Dunnere elementen zijn wel kathodisch éénzijdig te beschermen.
(Richtprijs hydrojet + aangieten $\pm 800 \text{ €/m}^2$; bij de E.P. van kathodisch herstellen en realkaliseren dienen ook nog de voor- & nabehandelingen ingecalculeerd te worden om appels met peren te kunnen vergelijken.)

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 112/224

Er is nog verder vooronderzoek nodig om op bepaalde plaatsen de restauratiemethode definitief te kunnen vastleggen : (om de lichtgrijze zones in de tabel te kunnen verbeteren)

1. PORIËNSTRUCTUUR : wanneer de poriënstructuur op natuurlijke wijze is dichtgegaan tgv de carbonatatie, dan heeft het geen zin om een steenverharder op te zetten; in het andere geval kan een kalkhydroxide soelaas brengen.
De sporen op de ZW-wand zijn afkomstig van het dak, hier zal de poriënstructuur zeker dichter geworden zijn, water is meegevoerd en aan de oppervlakte zichtbaar geworden, verrijkt aan calcium, is droog af te borstelen, eventueel met een zuur te spoelen maar hiervan is arch. Stegen geen voorstander.
2. SCHEUREN : zijn deze statisch of dynamisch. Statische scheuren kunnen geïnjecteerd worden, als men dynamische scheuren injecteert zullen die opnieuw scheuren. Dynamische scheuren moeten soepel / elastisch opgevuld worden om tocht en corrosie van de wapening te vermijden.
3. CONTROLE OP ETRINGIET (labo)
4. ONDERZOEK IN ONTOEGANKELIJKE HOLTEN
5. INVENTARIS VAN BESTAANDE DAKPLAATDIKTE

Het restaureren van de betonconstructie houdt onder andere in :

- droog borstelen
- reinigen :
 - biocidebehandeling
 - met water onder hoge druk
 - hydropneumatisch met calciëgranulaat
 - droog zandstralen
 - chemisch : sulfaat- en calciëkorsten
- inspectie naar gebreken en verwijderen
- verdiepen van betonstaal
- herstellen van leemten
- scheuren behandelen :
 - injectie van statische scheuren
 - dichten van dynamische scheuren
- herzien detaillering :
 - biocidebehandeling
 - met water onder hoge druk
- gehele of gedeeltelijke reconstructie
- kathodische bescherming
- realkaliseren
- indringing van corrosieremmers (facultatief)
- steenverharder, steenverdichter
- dekkende verf
- lasuur (facultatief)

Behandelingsmethode zone per zone :

Arch. Stegen overloopt zone per zone de behandelingsmethode aan de hand van het 3D-model. We verwijzen hiervoor naar de A3- en A4-bundel. Hierna worden de belangrijkste opmerkingen genoteerd.

Bijlage 17 : BIJLAGEN bij de overlegvergadering d.d. 14.10.2014 opgemaakt door studieburomouton bvba i.s.m. met ARSIS architectenvennootschap bvba :

- DIAGNOSE, OPLIJSTING MECHANISCHE SCHADE + KNELPUNTEN EN OPLOSSINGENFORMULATIE (A4-bundel)
- AANVULLENDE STUDIE & CONCLUSIE : Tabel met behandelingsvoorstel en prints van het 3D-model (A3-bundel)

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 113/224

- Aangezien het reliëf hier uitzonderlijk belangrijk is ten gevolge van het bijzondere "beton brut" karakter van dit monument, zal er hersteld moeten worden door kunstenaars of "roccailleurs". Het beton brut karakter, het effect van de onregelmatige (diepte van de) planken en de spleten ertussen, de contouren van de planken primeren hier op het uitzicht van het geschaafde hout. Het is evenwel niet mogelijk om het geschaafde hout te imiteren. Bij grote oppervlakten zal het niet lukken met een roccailleur.
- Arch. Stegen schat de betonherstellingen in op 5% van de wandoppervlakte, voornamelijk bij de noord.oost gevel. De hernemingsvoegen (horizontale banden) zijn het moeilijkst te herstellen; dit zijn fragiele plekken met roest. De horizontale randen zijn grintresten geworden, omdat de plank tot tegen de wapening werd gestoken; de aanstort in die plankdikte is niet goed. De stortfases vallen nu niet op, hoe zal dat eruit zien na herstelling?
- De bouwheer mag niet verrast zijn van het uitzicht na het uitvoeren van deze betonconservatie en moet geen desillusies hebben, herstellingen mogen gezien worden, herstellingen zullen wel weer patineren in de tijd of eventueel kunnen storende herstellingen bij gepatineerd worden. De bouwheer zal moeten meestappen in dit verhaal...
- Reinigen door middel van verzadigde stoom haalt alleen oppervlakkig vuil weg, en laat de patine intact. Voor de toepassing van de elektrochemische conservering is dit waarschijnlijk niet voldoende; de betonhuid mag niet volledig dichtgekit zijn door calciet of gipsvorming (zie porositeitcontrole)
- Er zal niet ineens versnelling van de carbonatie of het roestprobleem optreden als de hygro-thermische factoren niet gewijzigd worden.
- D1 – D2 : onderkanten niet kathodisch beschermen = fout tabel
- Bij de scheur van boven tot beneden in de buitenwand is na te gaan of dit een funderings- of een uitzettingsprobleem betreft.
- Het doksaal wordt volledig gerealkaliseerd. Buiten is de wapening zichtbaar. Hierop moet een dekking van 10 mm komen, dit betekent dus een herstelling in kleur én reliëf !
- Zones die niet gecarbonateerd zijn zoals de driehoekige wanden bij de vijver (2 – 4 mm) : niets doen behalve reinigen.
- Er werden intussen nog een aantal boorkernen onderzocht van de vloerplaat van de bedevaartkapel zelf. Deze destructieve monstername werd uitgevoerd onder de toekomstige positie van de betonbanken, zodat dit later niet zichtbaar is in de kapel. Test wijst uit dat er geen carbonatie is (0 mm!), zowel onderkant (leem en vocht) en bovenkant (betonnen vloertegels). De onderwapening ligt ver van de onderzijde; gelukkig want die is onregelmatig vanwege het storten op de grondaanvulling.
- De vloerplaat is wel degelijk op grondaanvulling (fijne leem) als verloren bekisting gebetonneerd, en vreemd genoeg is deze aanvulling amper of niet ingezakt onder eigen gewicht. Dat kan als de leem niet zomaar leem is maar geamendeerd met kalk. We hebben de test gedaan, en de aanvulling reageert inderdaad op zoutzuur. De techniek van amendering met kalk (ongebluste kalk, of zelfs calciumhydroxyde) is een oude gekende techniek (zie "pisé"), zeer goedkoop, en nog steeds gebruikt (zie grondverbeteringen voor wegenwerken, of stabiliseren van treinbermen en -bedingen). De leem van de aanvulling is niet homogeen stijf maar wat korrelig, wat betekent dat de vermenging niet perfect was ..., maar het heeft gewerkt. En tenslotte: er zitten ook wat fijne kalksteengranulaten in.
- Al de rest beton binnen : borstelen, schade of roestige wapening herstellen.
- Aannemers doen niet meer graag realkalisatie : kathodisch beschermen met opofferingsanode vraagt veel minder know-how. Bij aanstorten is de moeilijkheidsgraad nog exponentieel veel hoger.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 114/224

Facultatieve behandelingsmethoden :

1. CORROSIEREMMERS aanbrengen : zeker te doen bij poreus BIMS-beton (*na deze vooronderzoeken nu zeker dat de onderplaat van de bedevaartkapel BIMS is*), kan succesvol zijn. Moeten we het dan doen? Debat...
2. LAZUREN : is niet de grote kost, er kan een beperkte oppervlakte worden opgenomen in het dossier zodat hiervoor een E.P. bekomen wordt. Er kunnen 2 problemen optreden bij de restauratie : ofwel is de vorm van de lokale herstelling niet goed, ofwel is de kleur niet goed. In het laatste geval kan lazuren dit verdoezelen of vervagen. Dit is geen maatregel om te conserveren, maar een louter esthetische ingreep.

NAZORG :

- De bouwheer moet rekening houden met een 2-jaarlijkse inspectie en een 5-jaarlijks onderhoud of reparatie. Dit is een zeer veilige aanneme; afgaand op de precedentes, is een 5-jaarlijkse inspectie voldoende, en voor de herstelling mogelijks slechts één enkele backup na 5 à 10 jaar.
- Als de bouwheer akkoord gaat met betonconservatie, kan hij niet op 10-jarige verantwoordelijkheid terugvallen bij noodzakelijke reparaties.
- Geen enkele restauratiekeuze is onderhoudsvrij.
- De nazorg is inherent aan de keuze van dit restauratievoorstel : in geval van realkaliseren betreft het een eventueel gemiste wapening; bij kathodisch beschermen betreft het een anode die zich opoffert, deze is dan te behandelen met ZINCA. In het ergste geval zijn er volgens arch. Stegen 20 herstellingen noodzakelijk gedurende 2 à 3 werkdagen met een hoogwerker en kost dit < 25.000 €.
- *Opmerking : De nazorg en monitoring van het kathodisch beschermen van het staalskelet van de Boerentoren worden niet betoelaagd.*

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 115/224

Labo MAGNEL (Ugent) : discussie over ELEKTROCHEMISCHE BEHANDELING BETON BRUT

Prof. Dr. ir. Geert DE SCHUTTER (Ugent)
Faculteit Ingenieurswetenschappen en Architectuur – Vakgroep Bouwkundige Constructies.
Laboratorium Magnel voor betononderzoek

Meestal bevindt de wapening zich achter het carbonatiefrent. Het gebouw volgt de trend die gekend is naargelang de waterbelasting : intern sterk gecarbonateerd, de buitenkant weinig gecarbonateerd, waar het beton sporadisch nat is matig gecarbonateerd. Er is weinig uitzondering op deze regel. Zeer lokaal kan de wapening zich wel in gecarbonateerd gebied bevinden ter hoogte van de diepere beplanking tijdens bekisten of ter plaatse van de gietvoegen. Dit kan plaatselijk behandeld worden. De noordoostelijke buitenwand is al helemaal beklopt, de beroeste wapening is al zichtbaar; hier is de carbonatatie diepte op heden zeer duidelijk.

Onzichtbare delen krijgen een KATHODISCHE BESCHERMING met offeringsanode :

- of gespoten zink + verf
- of opgekleefde strippen

Dit is een zondermeer een ingreep op het uitzicht van de architectuur, doch wel een goedkopere behandeling dan realkaliseren, én wordt slechts toegepast bij de onzichtbare delen.

Deze methode kan evenwel niet toegepast worden op de zichtbaar blijvende onderdelen, zoals bvb. de buitenwanden. Hier wordt dan geopteerd voor REALKALISEREN, na plaatselijk traditioneel herstel, om de veroudering te passiveren / stil te leggen. Hoe moet of mag het gebouw er uiteindelijk uitzien ? Veroudering passiveren en zo weinig mogelijk doen ?

De kop van de keermuur is ook een uitzondering. Hier treedt veel schade op, kubisch verval, uiteen breken; vermoedelijk gevolg van etringietvorming. Op dit beton wordt nog verder labo-onderzoek verricht.

UGent vraagt waarom het geen alkali-silica-reactie (ASR) zou kunnen zijn, als gevolg van de aanwezigheid van reactieve granulaten? Als het ASR zou zijn, dan is afbreken mogelijk de enige optie. UGent denkt op basis van de foto's dat het vorstschade zou kunnen zijn. Misschien moeten enkel de koppen hernomen worden. Is het omgekeerde beton T-element op de keermuur al of niet constant gefabriceerd met dezelfde betonsamenstelling? Er is een onderzoek van de betonsamenstelling gebeurd ten tijde van de processen, zo goed als onmiddellijk na de oplevering. UGent wijst ook op mogelijke problemen als er kalksteen is toegepast in het beton. Volgens het recente vooronderzoek van GEOS is er geen ASR aangetroffen; in de scheur komt een beetje etringiet voor die echter geen expansieve schade veroorzaakt.

In het interieur wordt er niets ondernomen, tenzij enkele op punt stellingen naar het oorspronkelijke ontwerp van architect Juliaan Lampens. De hygrothermische omstandigheden veranderen niet in de kapel, en na 50 jaar mag er worden geoordeeld dat het carbonatatiefront stil ligt.

UGent ziet op heden het grootste probleem in het realkaliseren.

Deze methode houdt namelijk een risico in van inductie van betonschade zoals alkali-silica-reactie enz. UGent meldt dat tijdens een recent congres door een Britse collega vermeld werd dat het realkaliseren van betonnen constructies verboden is & recent mondeling bevestigd door dr. ir. Pieter DESNERCK, Cambridge University.

(VOGEL spreekt dit tegen, hij is onlangs naar een congres geweest in Belfast, waar dit zeker niet ter sprake kwam. UGent informeert zich nader en meldt dat het dan blijkbaar toch geen "formeel" verbod betreft, doch de facto weigert The UK Highways Agency blijkbaar om het toe te laten, wat in de praktijk toch lijkt neer te komen op een verbod...)

Als carbonatatie geen probleem is, waarom dan het risico nemen om naast plaatselijk herstel ook nog te realkaliseren ? UGent heeft weet van schadegevallen waarbij het beton nadien volledig verweert tot quasi peperkoek. Er dient eerst en vooral een chemisch onderzoek te gebeuren op het aanwezige beton om na te gaan of realkaliseren hier een goede behandelingswijze is.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 116/224

UGent maakt de opmerking in hoeverre enkel en alleen traditioneel herstel van de NO betonwand (waar loszittend beton is afgekapt) voldoende kan zijn ? De zichtbare wapening is de hoofdwapening, de sectie is slechts ietwat verminderd in de tijd. Een carbonatatie diepte van 20 mm zit nog net binnen de grenzen van een klassieke herstellmethodologie; wel moet men het gecarbonateerd beton wegnemen. Bij een wanddikte van 40 cm kan men 2 cm weghalen; alleen is het " brute " architecturaal aspect moeilijk te reproduceren.

De wapening is zeer onregelmatig geplaatst, dit is zeer duidelijk t.p.v. de spuwers. In de jaren '60 had men weinig of geen aandacht voor de duurzaamheid van het beton, noch voor afstandhouders. De tijdsgeest is nu veranderd.

UGent vreest dat we hier na realkaliseren over 20 jaar weer zullen zitten. Waarom niet kiezen voor een duurzamere methode : aanstorten met een duurzame huid. Als men toen vanop wankele stellingen en zonder hedendaagse technologie zo kon bekisten, moet men dit op heden zeker en vast terdege kunnen realiseren. Men zal sowieso een afweging moeten maken tussen :

- het kostprijaspect van het aangieten (geen grintnesten optreden die problemen geven)
- kostprijs en risico van realkaliseren

Beide zijn te begroten, en dit vergt verdere studie. UGent wijst er DUIDELIJK op dat carbonatatie aan de oppervlakte optreedt terwijl realkaliseren in de diepte gebeurt.

ARSIS is van mening dat er wanden zijn waar er minder kan uitgevoerd, waar men enkel lokaal kan herstellen. Hij wijst ook op onvoldoende dekking op de wapening en het groot aantal grintresten, die kort na de bouw al met mortel zijn beschermd en die na reiniging van het beton opnieuw zichtbaar zullen zijn. De korstmossen egaliseren momenteel het aanzicht van het beton. Een rocailleur zal de " kunstige herstellingen " moeten uitvoeren. De plaatselijke herstellingen zullen weinig storend zijn, aangezien het reliëf dominant is.

UGent wijst er ook op dat men bij de begroting van de kathodische bescherming ook de blijvende kost voor het onderhoud moet inrekenen. Deze methode met opgelegde stroom is een meer betrouwbare techniek, beter controleerbaar waar het voor de architectuur niet storend is. Deze conserveringsmethode is moeilijk op buitenwanden en doksaal qua esthetiek. Hoe invasief? Systemen van ingebouwde anodes.

Hans van den HONDEL, VOGEL Kathodische Bescherming B.V. & project ir. KBC-toren te Antwerpen, haalt aan dat in Nederland realkalisatie enkel wordt toegepast omwille van het esthetisch aspect. Het is een " moord " als je oud beton weghaalt bij Erfgoed. Welke pH ga je toevoegen? Het wordt wel weinig uitgevoerd. Ingeboorde anodes (elektrisch verbonden) hebben een beperkte reikwijdte; een oppervlakteanode verspreidt zich beter; doch je blijft altijd iets zien. Realkalisatie kan niet toegepast worden op voorgespannen beton. Men moet ook opletten met reactief materiaal. Slechte resultaten hebben meestal te maken met een onvakkundige uitvoering.

Bij een galvanische kathodische bescherming (reikwijdte is 400 à 500 mm of ± 10 stuks per m^2) heb je achteraf geen kosten. Het is beter met opgelegde stroom; deze moet je wel monitoren en nazien of de stroom wel aanstaat, niet te zwaar is en niet te licht is,... Deze kosten zijn te ramen op ± 2.000 € / jaar.

ARSIS vat zelf samen dat er geen probleem is met de opname van realkaliseren in de restauratiestrategie die hij heeft uitgewerkt. Er blijft nog fijn-tuning te gebeuren van wat meer of wat minder, maar realkaliseren blijft een middel om het verwijderen van beton te reduceren en de authenticiteit van het monument te bewaren. De grens vanaf wanneer realkaliseren wordt toegevoegd aan de herstelling is geen exacte wetenschap. Dat is een risico- en kostenafweging.

Onroerend Erfgoed heeft als taak te waken over het behoud van authenticiteit, heeft enkel over realkalisatie gehoord op congressen, doch heeft op heden zelf nog geen ervaring met monumenten in gewapend beton die op deze wijze werden gerestaureerd.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 117/224

Aanvullende vooronderzoeken zijn noodzakelijk :

Er zijn nog 7 laboanalyses gepland door ARSIS :

- 4 stalen ivm de aanwezigheid van expansieve reactie (etringiet of ASR)
- 2 stalen waarvan de aard van de granulaten moet worden bepaald om te weten of ze ASR-gevoelig zijn
- 1 staal om de granulaten te identificeren.
Volgens macroscopische observatie en de oorspronkelijke plannen, zou het BIMS kunnen zijn in de onderplaat van het interieur van de bedevaartkapel.

De cruciale vraag voor dit magnum opus van architect Juliaan Lampens is en blijft : wat is esthetisch aanvaardbaar, wetende dat " béton brut " het hoofdthema van het ontwerp is. ARSIS schat op heden zo'n 5% herstel in bij realkalisatie; bij klassiek herstel moet men dit x 4 doen ten gevolge van het weghalen van gecarbonateerd beton.

UGent meldt dat de diverse proeven tezamen moeten worden geëvalueerd, om tot een goede projectdefinitie te kunnen komen :

- potentiaalmeting (dit alleen is niet betrouwbaar genoeg)
- corrosiestroommetingen
- resistiviteitsmetingen

Volgens UGent blijven er hiaten in de betontechniekennis op heden en wordt hierop sowieso verder gestudeerd. Als plaatselijk herstel niet storend is, waarom dan meer risico nemen? Realkaliseren is destijds niet overwogen voor de restauratie van de Boekentoren te Gent, naar ontwerp van architect Henry Van de Velde voor de UGent, omwille van het feit dat in de jaren 1950 op de gladde betonwand coatings werden aangebracht die het oorspronkelijk uitzicht wijzigden en niet zonder schade konden worden verwijderd. Bij de kapel van Kerselare is dit niet het geval.

UGent stelt dat het cruciaal is om de volgende elementen te onderzoeken :

- welk beton,
- chemie,
- mineralogie van de granulaten

Het precieze resultaat is nog niet duidelijk, verwekingsprocessen worden pas duidelijk na 20 jaar. Er kan eventueel wel een versnelde proef uitgevoerd worden.

Beton aanstorten is nauwkeurig uit te voeren en het risico met fijn granulaat max. 6 mm is uitzonderlijk beperkt. Men mag niet riskeren dat de goede beton wordt aangefast.

De bouwheer wenst een zorgvuldige DUURZAME restauratie van de kapel O.L.V. van Kerselare en wil zeker en vast niet voor de verkeerde opties kiezen. Duurzaamheid is en blijft de topprioriteit voor de bouwheer. Daarom wil de bouwheer ook verschillende visies horen over de elektrochemische restauratie. De tegenstellingen en twijfels met betrekking tot het elektrochemisch conserveren zijn nog niet uit de weg geruimd.

De bouwheer wenst duidelijke antwoorden op :

- Hoe stabiel is realkalisatie ?
- Breng je de stabiliteit van het gebouw hiermee op langere termijn in gevaar ?
- Is het normaal dat je binnen een termijn van 10 jaar enkele herstellingen zou moeten doen? Men wil een beeld krijgen van de risico's op lange termijn.

Er dient verder onderzoek te gebeuren om te komen tot een meer probabilistische inschatting, waarbij expliciet rekening wordt gehouden met risico's en onzekerheden in het geval van realkalisatie.

In afwachting van de erfgoedpremie en de restauratie, zal de bouwheer het bedevaartsoord O.L.V. van Kerselare als een goede huisvader onderhouden : de stutten onder de dakplaat blijven behouden tot aan de restauratie en het dak wordt jaarlijks geïnspecteerd op lekken.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 118/224

buitenschrijnwerk

De ijzeren onderdelen van de ramen en deuren zijn roestig.
De beton pivotdeuren zijn niet meer operationeel; de pivot is te herstellen.

glas

Onder het doksaal zitten nog breuken in het glas, maar deze zijn niet recent.
Ooit was er onder het doksaal ook een schuifdeur aanwezig.

De glas-in-lood ramen waren bedoeld voor de oude (afgebrande) kapel; het was nooit de bedoeling van arch. Juliaan Lampens om deze op te hangen boven het doksaal. Ze verstoren de architecturale sereniteit & zuivere puurheid van zijn ontwerp.

De lichtschacht boven het altaar was destijds voorzien van een heldere lichtkoepel, maar is nu helemaal vertroebeld en ondoorzichtig.

kruis

Het kapelkruis is roestig, de bevestiging is na te zien.

veiligheid

Het doksaal is toegankelijk via een spiltrap, maar de veiligheid op het doksaal is op heden niet gegarandeerd. De borstwering is op heden slechts 46 cm hoog ! Vandaar dat de spiltrap op heden is afgesloten voor bezoekers. Aangezien de eigenaar (de kerkfabriek) verantwoordelijk kan gesteld worden voor ongevallen, is een oplossing voor de veiligheid op het doksaal hier nader te onderzoeken. Volgens de geldende normen moet een borstwering geplaatst worden met hoogte 110 cm vanaf het niveau waar de persoon staat, bij een valhoogte < 12 meter. Hier is het wel van esthetisch belang dat deze toevoeging zo min mogelijk zichtbaar is.

Ook de veiligheid ter plaatse van de waterpartijen is nader te onderzoeken.

Er is op heden geen bliksembeveiliging voorzien, noch een valbeveiliging voor een veilig onderhoud van het dak. vzw Monumentenwacht is vragende partij.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 119/224

Nu volgt een samenvatting van de diverse chronologische uitgevoerde vooronderzoeken, waarvan de rapporten in bijlage worden toegevoegd :

1. INSPECTIERAPPORT 41183/2009/B
opgemaakt door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen vzw d.d. 18.03.2009

De dakbedekking (bitumineus membraan /roofing) is fel verweerd en ingescheurd. De roofing vertoont barstjes en de naden komen op vele plaatsen los waardoor plaatselijk zeer lichte watersijpeling mogelijk is, ook t.p.v. alle randaansluitingen na te zien. Het metalen kruis vertoont lichte tot matige roestdoorslag voornamelijk t.h.v. de voet.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 120/224

De lichtschacht op dak is ingestreken met een niet-dampdoorlatende coating. Hierdoor is de constructie feller aangetast door vochtschade. De beschermingslaag komt massaal los en dient volledig verwijderd te worden. De lichtkoepel in kunststof is verweerd en ontleurd maar is overwegend nog in redelijke staat.

Bij de aansluitingen met de wanden van de lichtschacht werd geen randprofiel voorzien waardoor de aansluitingen loskomen en waterinsijpeling merkbaar is. Bij de zalinggoot is vermoedelijk door vorst- en vochtschade de onderliggende betonlaag deels afgebrokkeld.

Bij hevige regen en wind komt, door de zijopeningen, veel water op de onderdakse betonplaat terecht waardoor binnen in de kapel reeds vochtsporen (algen) worden opgemerkt. Vroeger werd dit water vermoedelijk gedeeltelijk afgevoerd via kanalen die echter volledig afgesloten werden met asfalt. Hierdoor wordt een soort opvangbekken zonder afvoer gecreëerd waarbij het water moet verdampen, maar waardoor het water bij hevige regenval kan overlopen (met waterinsijpeling in het interieur als gevolg).

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 121/224

Er zijn geen waterlijsten voorzien ter hoogte van de afloop van de vergaarbakken naar de vijver, waardoor de onderliggende betonstructuur vocht- en vorstschade vertoont. Op de meeste plaatsen zijn geen randprofielen of druiplijsten aangebracht waardoor de roofing makkelijk kan loskomen en opwaaien en/of eventuele vocht- en vorstschade kan ontstaan aan de onderliggende betonstructuur.

Het wapeningsijzer is op vele plaatsen onvoldoende diep aangebracht (onvoldoende betondekking). Door corrosie-expansie van het wapeningsijzer (roesten) al dan niet in combinatie met vochtschade (waterinsijpeling via de roofingbekleding) zijn op vele plaatsen delen beton afgebrokkeld. De plafondplaat vertoont ook op meerdere plaatsen scheuren vermoedelijk door thermische zettingen.

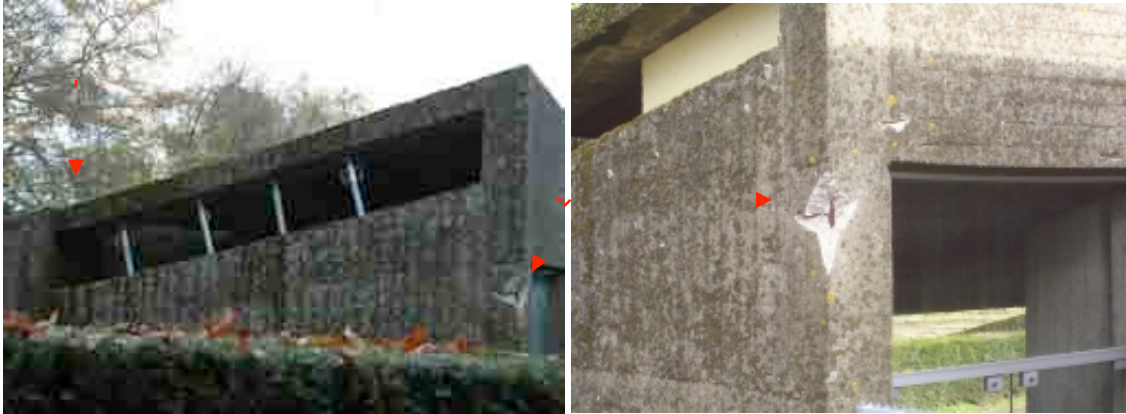

Er treden felle barsten op waar de langs balken op de zijwanden rusten; het betreft hier vermoedelijk spanningbarsten ontstaan ten gevolge doorbuiging van de dakplaten.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 122/224

Bij de kaarsenkapel is de 'zwevende' dakplaat (licht) verzakt ten gevolge van torsiekrachten bij de draagpalen (voornamelijk bij de zuidhoek). De paal is deels verzakt door afbrokkeling van het beton. De zwevende dakplaat is nu ondersteund.

De betonplaat vertoont op meerdere plaatsen scheuren.

De ijzeren onderdelen van de pivoterende betondeuren zijn roestig. De deuren zijn geblokkeerd. Ook is de ijzeren steunbalk tussen de ramen in de sacristie fel roestig, evenals het metalen grondprofiel van de ramen in de kaarskapel.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 123/224

2. INSPECTIERAPPORT 41183/2010/B : detailinspectie vijvers d.d. 03.03.2010 opgemaakt door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen vzw :

De vijvers werden droog gelegd om de betonwanden en vloer te reinigen en te inspecteren.

2.1. VIJVER TUSSEN DE BIDKAPEL EN DE KAARSENKAPEL

a) wanden en bodem

Het beton is plaatselijk aangetast door erosie (voornamelijk ter hoogte van de waterlijn). Hier en daar merken we uitspoeling van het bindmiddel (onzuiverheden) waardoor de samenhang van de granulaten niet overal meer optimaal is. Op verschillende plaatsen komen eveneens grindnesten voor (samenstelling beton). Maar voor het overige zijn de wanden en de bodem algemeen in goede staat.

b) brugplaten inkom

noordelijke inkom (hoofdingang)

De brugplaat is aan de onderzijde fel aangetast en verzwakt door betonrot. Vermoedelijke oorzaken zijn:

- schommelend waterniveau vijver,
- ontbreken van druiplijsten aan de randen,
- onvoldoende betondekking.

Het wapeningsijzer is op vele plaatsen onvoldoende diep aangebracht (onvoldoende betondekking). Door corrosie-expansie van het wapeningsijzer (roesten) in combinatie met vocht- en vorstschade zijn op vele plaatsen delen beton afgebrokkeld. Voornamelijk op de delen waar geen rand- en/of waterlijsten voorzien zijn is de schade aanzienlijk hoger. Ook de samenstelling van de beton is op enkele plaatsen twijfelachtig: we merken sporen op van grindnesten en zand/kleimateriaal.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 124/224

brugplaat zuidzijde

De brugplaat is algemeen in goede staat. Enkel onderaan komt wat kalkafzetting voor. Op een enkele plaats is de wapening roestig door onvoldoende betondekking.

De randen zijn aangetast door betonrot en brokkelen fel af. Oorzaken kunnen zijn :

- afloop water (ontbreken druiplijsten),
- samenstelling beton (onzuiverheden).

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 125/224

2.2. VIJVER ACHTERAAN DE KAARSENKAPEL

a) wanden en bodem

Hier en daar merken we, door erosie, uitspoeling van het bindmiddel waardoor de samenhang van de granulaten niet overal meer optimaal is. Op verschillende plaatsen komen eveneens grindnesten voor (samenstelling beton). Maar voor het overige zijn de wanden en de bodem algemeen in goede staat.

De wanden werden in het verleden voorzien van een cementering (bekuiping). Deze komt op vele plaatsen los (brokkelt af) door waterinsijpeling tussen de betonnen wand en de bekuiping (ontbreken afdekking).

b) afvoerput (riolering)

De betonnen afvoerput is algemeen in goede staat. Hier en daar komen enkele fijne barstjes voor en merken we mos of algengroei op. Ter hoogte van het niveau van de vijverbodem (betonplaat) merken we een horizontale barst op (overgang tussen plaat en put). In de barst komt struikgewas voor. Dichten van de barsten (dilatatiekit?) en verwijderen van de struik is noodzakelijk. De put is fel vervuild met allerlei bouwafval.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 126/224

c) vloerplaat kaarsenkapel (ter hoogte van waterlijn)

De algemene delen van het gebouw werden beschreven in het rapport 41173/2009/EXT. Enkel de delen die niet zichtbaar werden tijdens die inspectie (voornamelijk de delen ter hoogte of net onder de waterlijn) zijn hier opgenomen.

Voornamelijk de randen zijn fel aangetast door betonrot en brokkelen fel af. Het wapeningsijzer is op vele plaatsen onvoldoende diep aangebracht (onvoldoende betondekking). Door corrosie-expansie van het wapeningsijzer (roesten) in combinatie met vocht- en vorstschade zijn op vele plaatsen delen beton afgebrokkeld.

Voornamelijk op de delen waar geen rand- en/of waterlijsten voorzien zijn is de schade aanzienlijk hoger.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 127/224

d) pijlers/schotten (dragere) van de vloerplaat van de kaarsenkapel

Hier en daar merken we, door erosie, uitspoeling van het bindmiddel waardoor de samenhang van de granulaten niet overal meer optimaal is. Op verschillende plaatsen komen eveneens grindnesten voor (samenstelling beton). Maar voor het overige zijn de pijlers algemeen in goede staat.

Eén pijler is ter hoogte van de waterlijn licht tot matig verzwakt door erosie dit met bloot komen en roesten van de wapening tot gevolg.

3. **BEPROEVINGSVERSLAG 2010/375-SDB/TDG/CM p10-254** opgemaakt door UGent, LABORATORIUM MAGNEL voor BETONONDERZOEK d.d. 17.08.2010

Tijdens herstellingswerken aan de dakbedekking in april 2010 is een kernboring doorheen de bovenplaat uitgevoerd, waaruit blijkt dat de betondikte slechts 65 à 70 mm bedraagt (i.p.v. de te verwachten 100 à 120 mm). Het bovenvlak onder de roofing is brokkelig & zeer ruw, het ondervlak vertoont het uitzicht van de verloren bekisting met houten planken, gewapend met slechts 1 zeskantige staaf met karteling van 8 mm. In juli 2010 zijn er bijkomende kernboringen in verschillende velden uitgevoerd, die variëren in totaaldikte van 56 tot 115 mm. Deze vertonen soms naakte onderwapening enkel en alleen volgens de helling van het dak, met uitgesproken roestvorming op deze wapening, niet de minste resterende betondekking, ...

Op deze kernboringen werden testen i.v.m. druksterkte uitgevoerd door labo MAGNEL aan de UGent : de druksterkte varieert van 30,0 N/mm² tot 73,4 N/mm² (waar men 25,0 N/mm² mag verwachten). Het extreme hoge resultaat is wellicht te wijten aan het ter plaatse gemaakt & gestort beton, misschien is er op die plaats nogal wat meer cement aanwezig ? Volgens info van de aannemer wordt deze veronderstelling echter ten stelligste ontkracht, want alle beton is aangeleverd door een niet nader benoemde betoncentrale uit Gent.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 128/224

4. ONDERZOEK PLAFONDPLAAT inclusief diktebepaling en wapeningsdetectie d.d. opgemaakt door A.B.G. Consulting B.V.B.A. d.d. 09 + 10.12.2010 :

- VISUELE INSPECTIE EN FOTO'S
- METING DIKTE PLAAT
- METING BETONDEKKING
- WAPENINGSDETECTIE

Na de druktesten werd besloten om via niet-destructief onderzoek de plafondplaat te onderzoeken. Verschillende onderzoeksbureaus werden hiervoor aangeschreven. Labo MAGNEL (UGent) & labo REYNTJENS (Katholieke Universiteit Leuven) & GMA (vroeger : labo Van Vooren) haken alle 3 af omdat zij een niet-destructief onderzoek niet kunnen uitvoeren. ABG betonconsultants kan wel een niet-destructief onderzoek uitvoeren en neemt de opdracht aan, dit i.s.m. bureau IN SITU S.A. uit Groothertogdom Luxemburg.

De opdracht was de dikte en de wapening (diameter en tussenafstand) van de plafondplaat te onderzoeken. Dit lijkt eenvoudig, maar is het niet. ABG heeft dan ook beroep gedaan op het studiebureau IN SITU S.A. (Luxemburg). ABG stelde vast dat de plafondplaat in dikte varieert van 70 tot 300 mm. De plafondplaat is gestort op een schuine plankenbekisting, waarbij weinig vloeibare beton is gebruikt, die dan met rakels opgestuwd werd naar de hoeken, tot de beton begon uit te harden. Door deze uitvoeringswijze bekomt men in het midden van de plaat diktes van 70 mm en aan de uiteinden diktes tot 300 mm.

ABG vindt in de plafondplaat wapening terug in 2 richtingen, langs en dwars, \varnothing 8 mm om de 100 mm, echter met een geringe betondekking; in het bijzonder 22 % van de langswapening en 42 % van de dwarswapening vertonen immers minder dan 25 mm betondekking.

ABG heeft één enkele chlorideproef uitgevoerd op een brokje plafondplaat, met 0,3 % chloridegehalte zit dit onder de norm (0,4%); 1 proef is echter onvoldoende om zekerheid te hebben. Dit brokje beton is zeker en vast geen bimsbeton; het kan wel nog zijn dat er bovenop het zichtbeton bimsbeton is gestort, dit zal pas met zekerheid kunnen worden vastgesteld of uitgesloten na verder destructief onderzoek van de plafondplaat.

Het beton klinkt "echt niet goed", ABG is er dan ook helemaal niet gerust in. Er zijn zeker en vast geen voldoende redenen om te zeggen dat het "safe" is. ABG durft er niet op lopen. Het veiligheidsaspect is uiterst belangrijk.

Er zijn geen originele stabiliteitsberekeningen beschikbaar. Het gebouw staat er 45 jaar, dus de originele stabiliteit zal wel in orde zijn. Maar hoe zit het met de huidige stabiliteit ten gevolge van waterinsijpeling, roestvorming, ...?

Wat is het effect & de oorzaak van de lange, dwarse en zelfs diagonale scheuren?

De ontwerper heeft de doorbuiging van de hoofdbalken gemeten met een eenvoudige lasermeter en meet \pm 50 à 60 mm doorbuiging of zo goed als 1/300 van de overspanning (18 m), wat nog net aanvaardbaar lijkt, de doorbuiging dient gemeten én van de hoofdbalken én van de plafondplaat halverwege tussen 2 hoofdbalken.

Ook ABG vindt de doorbuigingen niet geruststellend. Waren ze al of niet origineel reeds aanwezig ten gevolge van het doorbuigen van de bekisting & de ondersteuning van de bekisting of betreft het een elastische doorbuiging? ABG raadt hoe dan ook aan de doorbuigingen door een landmeter topografisch te laten opmeten. Als de doorbuiging niet te erg is, kan de plafondplaat in situ nog geconsolideerd worden.

Bijkomend (niet-)destructief onderzoek (proeven) is noodzakelijk om tot een correcte diagnose te komen en in een later stadium de juiste restauratieopties te kunnen nemen. Wat moet er nog gemeten worden?

1. CARBONATIE = natuurlijke veroudering beton, aantasting door CO_2 , lucht, ...
Wapening roest, zet uit en duwt brokjes beton af: "*De patiënt wordt almaar zieker*".
2. Al of niet de aanwezigheid van BIMSBETON.
3. Toestand van de wapening d.m.v. POTENTIALMETINGEN (blz. 17 : lokale roest) :
corrosie-activiteit meten. Deze methode is niet of weinig destructief.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 129/224

5. HOOGTEMETING PLAFONDPLAAT opgemaakt door landmeter Dirk BONNEURE d.d. 28.04.2011

Landmeter Dirk Bonneure heeft de plafondplaat digitaal opgemeten. Alle hoogtepeilen staan genoteerd op het plan in bijlage 13. Een dikke stippellijn verbindt de punten van de diepste doorbuiging per alfabetische as en er tussen in, volgens de overspanning van 18 m tussen de wanden op assen 1 & 7.

De ontwerper merkt uitdrukkelijk op dat de oorspronkelijke doorbuiging, direct na de uitvoering van de werken, ongekend is en niet meer kan achterhaald worden. De doorbuiging kan dus al aanwezig geweest zijn vanaf het begin of zich in verloop der tijd gemanifesteerd hebben. Enerzijds is er weinig werftoezicht geweest en anderzijds zijn er de werffoto's, waaruit we kunnen concluderen dat een verzorgde uitvoering zeker en vast problematisch was gezien de opbouw en de stevigheid van de stelling.

Tussen de assen J – K – L (overkragende luifel, boven het atrium) zijn er opmerkelijk grote doorbuigingen waarneembaar : 106 tot 138 mm; dit zijn allesbehalve geruststellende cijfers. Bij ter plaatse gestort beton mag de doorbuiging 1/250 van de overspanning niet overschrijden (hier is de overspanning : 18.000 mm tussen de 2 langswanden) : max. 72 mm. Alle doorbuigingen > 72 mm zijn daarom aangeduid op een plan met een grijze achtergrond.

Zelfs "mochten" we een doorbuiging van 1/200 (= 90 mm) aanvaarden dan overschrijden nog vele punten deze grens. Bij een doorbuiging van 1/150 (= 120 mm) zijn er nog steeds 2 opgemeten punten ter hoogte van de luifel die deze grens overschrijden! De maximaal gemeten doorbuiging bedraagt : 138 mm, hetgeen overeenstemt met 1/130, wat bijna het dubbele is van het toelaatbare.

Bij de overkragende luifel (assen I – K – L) starten de langswanden niet op het maaiveld, maar zijn eerder " uitkragende vleugels ". Er treden meerdere diagonale scheuren op in de zone J – K – L bij de assen 1 en 7, wat wijst op een te hoge wringing op deze "vleugels". Recent is er op de hoek L7 een volledig stuk uit de onderplaat naar beneden gevallen. Hierna werd beslist om de onderplaat te stutten ter plaatse van de balken die de overspanning van 18 meter maken, dit in 2 rijen, om de 6 meter, hetgeen enerzijds ook de belasting per stut vermindert en anderzijds minder zal storen in de kapel; dit om nog verdere ontoelaatbare doorbuigingen te vermijden.

Op heden is er vanaf as A tot en met as I een vrij grote zekerheid is over de geometrie van de dakconstructie (vanaf as C tot en met as I zijn er immers vliegopeningen bovenaan de langswanden) : om de 4 meter zijn er hoofdbalken aanwezig die de overspanning van 18 meter overbruggen; vanaf as G zijn er ook dwarsbalken (met plaatselijk ronde openingen) die de uitkraging van de luifel mogelijk moeten maken.

De geometrie van de dakconstructie tussen de assen I en L is volledig onbekend op heden : er is geen zekerheid over de dubbele hoofdbalk met een dikkere boven- & onderplaat. Het is wel uitzonderlijk vreemd dat tussen de assen J & K de grootste doorbuiging wordt opgemeten; bij een dubbele balk zou men normaliter minder doorbuiging verwachten.

De onder- en bovenplaat hebben een sterk variërende dikte en de beide platen mogen om veiligheidsredenen niet meer betreden worden.

Er wordt niet overgegaan tot monitoring van de doorbuiging van de dakconstructie. Ofwel is de doorbuiging bij wijze van spreken "gestabiliseerd" ofwel vergroot ze nog steeds, verminderen is totaal uitgesloten. De bestaande doorbuiging is op sommige plaatsen nu al te groot is. Anderzijds zullen de aanwezige barsten ook niet verminderen, deze zijn breder dan 0,4 mm en zeer duidelijk zichtbaar van op de begane grond. De corrosie van de wapening(en) is er al gestart en deze zal alleen maar toenemen en versnellen in de tijd.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 130/224

6. BIJKOMEND (deels DESTRUCTIEF) (VERVOLG)ONDERZOEK ONDERPLAAT opgemaakt door A.B.G. Consulting B.V.B.A. d.d. 23 + 24.08.2011

- VISUELE INSPECTIE EN FOTO'S
- METING CARBONATATIEDIEPTE
- METING BETONDEKKING
- NEMEN VAN BETONMONSTERS VOOR CHLORIDENONDERZOEK
- NEMEN VAN BOORKERNEN
- POTENTIAALMETINGEN
- BEPROEVINGSVERSLAG LABO GEOS

ABG Betonconsultants heeft bijkomende metingen uitgevoerd om tot een correcte diagnose te komen en in een later stadium de juiste restauratieopties te kunnen nemen

- ⊕ CHLORIDEONDERZOEK : geen chlorides, geen zouten
- ⊕ PETROGRAFISCH ONDERZOEK BOORKERNEN : W/C-factor voldoet, geen schade als gevolg van aantasting door ASR of andere expansieve reacties, sulfaatgehalte OK.

Minder positief zijn de resultaten van volgende onderzoeken :

- FERROSCAN
- CARBONATATIE EN BETONDEKKING
- POTENTIAALMETINGEN

visuele inspectie

Betonschade : scheuren, grindnesten, roestende wapening, alsook de aantasting door vocht (infiltraties, stalactieten).

De wapening vertoont een gemiddelde tussenafstand van ca. 140 mm à 200 mm en de diameter bedraagt 6 mm. Deze diameter wordt bevestigd door zowel metingen met de ferroscaan als kernboringen.

De dikte van de plaat varieert in zeer sterke mate. Dit is ook zichtbaar aan de bovenzijde van de plaat : de dikte neemt toe naar de balken toe en is het geringst in het midden. Op verschillende plaatsen voldoet de dikte niet aan de veronderstelde waarde (100 à 120 mm). De kernen die uit de onderzijde van de plafondplaat ter hoogte van de luifel geboord werden, vertonen een dikte van respectievelijk 120 en 50 mm, wat de eerdere metingen met radar bevestigt.

Er werd geen bimsbeton in de geboorde kernen teruggevonden, wel massief beton met porfier als steenslag.

Na het boren van de kernen werd de ruimte tussen de twee plafondplaten met de endoscoop geïnspecteerd. In deze ruimte zijn verschillende vogelnesten aanwezig, wat de kwaliteit van het beton nadelig kan beïnvloeden.

Verder is boven de opening van kern 2 nog een groot deel van de bekisting zichtbaar waarop de bovenste plafondplaat gegoten werd.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 131/224

ferroscan

De ongeschaafde plankenbekisting (ruwe gezandstraalde bebording)was duidelijk niet waterdicht, waardoor er her en der cementmelk tussen de voegen vloeide. Dit heeft grintnesten tot gevolg, hetgeen helemaal niet goed is voor het beton. Er werd ook niet goed of te weinig verdicht.

Het uitzicht met de gestraalde lattenbekisting, uitstulpingen en grintnesten was de bedoeling van arch. Lampens en bepalen wel het zeer specifieke uitzicht van de "architecture brute", maar omdat er geen afstandhouders gebruikt werden, zat de wapening lokaal te dicht bij de bekisting. Dit is zowel bij de wanden als bij het plafond het geval.

Bij het eerste onderzoek werd niet - destructief vastgesteld dat de plafonddikte sterk varieert, en soms zelfs slechts 50 mm bedraagt. De platen zijn schuin gestort en met een rakel heeft men proberen de beton in helling trekken.

Met de Ferroscan is bepaald dat de wapeningsdiameter slechts 6 mm bedraagt, niet volgens een vast patroon, dus geen netwapening. Er zit zeer veel variatie op de tussenafstanden van de wapening, weinig eenvormigheid van plaatsing, wat wijst op een slordige uitvoering. Dit voldoet helemaal niet aan de stabiliteitseisen. ABG raadt een bijkomende stabiliteitsstudie aan van de platen en balken.

carbonatatie en betondekking

Carbonatatie is de geleidelijke aantasting door verzuring. De carbonatatediepte buiten ligt rond de 15 mm, wat vrij normaal is voor beton van die leeftijd. Dit betekent wel dat op plaatsen waar de betondekking minder dan 15 mm bedraagt, de wapening roest. Ook onderhuids is er wapening aan het roesten, die op termijn hetzelfde fenomeen zal vertonen.

Binnen bedraagt deze waarde ongeveer 60 mm, wat normaal is voor een binnenklimaat. ABG merkt op dat er op de glaspartijen condens zat deze morgen, dus het proces is ook binnen aan de gang, maar verloopt trager. Meer dan 70% is bedreigd, maar de wapening roest binnen minder vlug. Lekken in het dak zijn zeer nefast voor de betonschade, daarom stelt ABG ook voor om op korte termijn de openingen in de zijgevels af te sluiten d.m.v. een glasplaat.

Ongeveer een derde van de dwarswapening in de luifel en ongeveer 15% van de langswapening voldoet niet aan de voorgeschreven betondekking. Binnen geldt hetzelfde voor de langswapening, maar daar werd bij de dwarswapening slechts een te geringe betondekking vastgesteld bij ca. 7%.

Er doet zich lokaal betonschade voor als gevolg van carbonatatie. Buiten ligt gemiddeld ca. 11% van de totale wapening in gecarbonateerd beton. Binnen is dit 83%. Lokale gebreken (bv. grindnesten) kunnen bovendien aanleiding geven tot een lokaal hoge carbonatatie - diepte.

De schade manifesteert zich (visueel) buiten meer wegens blootstelling aan de buitenomgeving (vocht) en een geringere gemiddelde betondekking (dwarswapening).

Binnen in de kapel verloopt de carbonatatie sneller, doch er zal zich enkel schade voordoen indien er voldoende vocht aanwezig is. Dit betekent dat vochtinfiltraties ten allen tijde moeten worden vermeden en voldoende ventilatie moet worden voorzien.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 132/224

chloridenonderzoek

De gemeten chloridengehaltes overschrijden de veilige drempelwaarde niet. We kunnen aantasting door chloriden dus vrijwel geheel uitsluiten.

potentiaalopmetingen

De betonschade die op heden zichtbaar is, komt duidelijk naar voor in de grafische weergave bij zones 1 (onderzijde luifel) en 2 (onderzijde luifel nabij raam). Naast deze schadezone verbetert de toestand echter vrij snel. Dit wijst op een lokale aantasting van het beton. Uitzondering hierop zijn zones 3 (onderzijde zone spuwers) en 4 (binnen), waar over nagenoeg de volledige gemeten zone een matige waarschijnlijkheid van corrosie wordt vastgesteld. Op heden is ter plaatse van zone 4 nog geen schade zichtbaar, maar dit sluit niet uit dat de wapening mogelijk reeds aangetast is.

petrografisch onderzoek boorkernen

Zoals reeds hoger aangegeven is de plafondplaat samengesteld uit beton met porfier en werd er geen bims - beton aangetroffen. De gemeten carbonatatie - dieptes stemmen overeen met deze gemeten in - situ. Langs een bestaande scheur werd een aanzienlijk grotere carbonatatie vastgesteld. De vastgestelde W/C - factor voldoet voor de vooropgestelde milieuklasse.

Er werd bij beide kernen scheurvorming vastgesteld tot aan de wapening. Er werden ook sporen van roestvorming van de wapening aangetroffen. Deze beide vaststellingen zijn het gevolg van het roesten en dus uitzetten van de wapening als gevolg van aantasting door carbonatatie.

Er is geen schade als gevolg van aantasting door ASR of andere expansieve reacties. Het gemeten sulfaatgehalte overschrijdt de toegelaten waardes (EN 197-1) niet.

besluit

Het beton moet gerestaureerd worden :

- of : wapening blootgelegd, antiroestbehandeling in 2 lagen en mortellaag eroverheen
- of : carbonatatiereemmende coating (film moet dicht zijn); structuur wordt dan verlaten
- of : hydrofuge (kleurloos)
- of : grintnesten behandelen met een roestinhitor (kleurloos) om roest op wapening te deactiveren (bvb. FerroGuard 903 SIKA). Dit product dringt normaliter bij glad beton slechts 1 cm in het beton, dus onvoldoende om de wapening te bereiken, maar via de grintnesten is er hier wel een diepere indringing mogelijk. De indringdiepte kan achteraf gemeten worden; ABG beschikt over een thesis over dit onderwerp.

ABG merkt op dat je ook bij een kleurloze behandeling de betonreparaties ziet !

NOOT : Ook bij woningen van Lampens werden reeds meerdere reparaties uitgevoerd, die zeer duidelijk te zien zijn. Er is tot nu nog geen enkel voorbeeld bekend van " béton brut " restauratie waarbij het originele uitzicht is behouden.

ABG vermeldt dat de betonkwaliteit van de wanden en het plafond dezelfde is, er is volgens hen helemaal geen bimsbeton verwerkt. Geen zetting, geen uitzettingsvoegen toegepast. In de luifel zijn haarscheurtjes tot scheuren van enkele tienden mm waarneembaar.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 133/224

7. SECOND OPINION : STABILITEITSONDERZOEK opgemaakt door studieburo mouton bvba

Een allereerste stabiliteitsberekening toonde aan dat de dakbalken acceptabel waren.

In tussentijd is er een grote zoektocht geweest naar de stabiliteitsplannen bij architect, experts, aannemer,... Uiteindelijk zijn in 02/2013 toch 11 van de 19 stabiliteitsplannen opgemaakt door STUDIEBUREAU ir. L. DURIN, waarvan in mei 2013 een scan werd bezorgd door vzw stichting Juliaan Lampens. Ir. DURIN was een zeer groot ingenieur in Gent, niettegenstaande hij nu voor velen onbekend is. Naar verluid zou hij tijdens WOII door Albert Speer opgeëist zijn, wat zijn kwaliteiten als ingenieur benadrukt.

Op basis van de stabiliteitsplannen van STUDIEBUREAU ir. L. DURIN heeft studieburo **mouton** bvba een schaduwberekening (3D-model) uitgevoerd. De voorziene wapening werd ingevoerd (torstaal S400) in het model. Deze berekening toont aan dat de stabiliteitsstudie heel keurig werd uitgevoerd door ir. DURIN.

De ontwerper benadrukt wel dat dit een theoretische berekening blijft : er wordt van uitgegaan dat de stabiliteitsplannen ook dusdanig zijn uitgevoerd in de werffase. Zo wijzen de boorkernen echter uit dat bvb. een plaatdikte van 100 mm op het stabiliteitsplan van ir. DURIN in werkelijkheid 75 mm blijkt te zijn.

Guy Mouton wijst op de genialiteit van deze constructie; ook bij ander werk van Juliaan LAMPENS zitten interessante structurele concepten. Niettegenstaande de kapel 15 meter hoog is op slanke wanden, blijkt dit een zeer stijve constructie : slechts ± 17 mm beweging bij een hevige windlast.

Het rekenmodel wijst uit dat de wapening van de balken in orde is; maar de platen zijn dun uitgevoerd. In situ wordt ook vastgesteld :

1. DOORBUIGING / VERVORMING groot op sommige plekken :
 - op as G ter hoogte van de lichtkoepel
(de lichtkoepel boven het altaar is pas in werffase toegevoegd, de bekisting van de onderplaat van het dak was reeds geplaatst)
 - op as J ter hoogte van de dubbel T-balk, in de luifel
(geen tegenpeil uitgevoerd)
2. SCHEURVORMING IN DE LUIFEL
(mogelijks verzakking van de stelling op de gravé / tijdelijke koffer bij het storten van de dubbele balk)
3. SCHEURVORMING IN ONDERPLAAT // BUITENWANDEN
(heeft te maken met de krimp van het bimsbeton en is niet gevaarlijk omdat de plaat draagt in de langsrichting, scheuren // overspanning)

In het document "RESULTAAT STABILITEITSONDERZOEK EN PLAATSBEZOEK d.d. 07.09.2013" wordt hierop dieper ingegaan en een mogelijke verklaring gegeven.

Ook de fundering is nagezien. Onder de top zit een heel grote zool van $6 \times 7,5 = 45 \text{ m}^2$ en draagt ca. 10 ton/m^2 of 1 kg/cm^2 . De kleigrond zal deze draagkracht aankunnen, gezien de funderingszool 1,30 m diep zit. Bovendien werken de zijwanden als een geheel stijve wand waardoor de fundering als een mes in de ondergrond snijdt en waardoor er geen puntsgewijze verzakking is. Nergens is zettingsschade waar te nemen.

Er dient evenwel rekening gehouden te worden met de vooronderzoeken uitgevoerd door ABG Consulting bvba (zie bijlagen 12 en 14), waaruit blijkt dat er zich lokaal betonschade voordoet als gevolg van carbonatatie. Buiten ligt gemiddeld $\pm 11\%$ van de totale wapening in gecarbonateerd beton, binnen is dit 83%. Vochtinfiltraties moeten bijgevolg vermeden worden.

Er dient hier wel opgemerkt dat de dakhuid in oorsprong niet voorzien was in het ontwerp van Juliaan Lampens. (zie ook : BOUWHISTORISCHE NOTA)

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 134/224

mogelijke restauratieopties : (door Guy MOUTON)

Er wordt gewezen op de zeer hoge architecturale waarde van de kapel van Kerselare (en het oeuvre van Lampens), ook internationaal zeer gewaardeerd bvb. door internationaal hoog aangeschreven architecten zoals :

- RCR arquitectos (Spanje)
- Bevk Perovic Arhitekti (Ljubljana)
- Arch. Christian KEREZ (Zwitserland)

De kapel van Kerselare is dan ook met respect te restaureren. Zo weinig mogelijk ingrijpen, zoveel mogelijk behouden. Zover mogelijk teruggaan naar het oorspronkelijk ontwerp van Juliaan Lampens.

- **BEHOUD INTERIEUR : ONDERPLAAT & WANDEN**

De vergadering is het eens over het esthetisch belang hiervan.

- **BOVENPLAAT :** (verschillende denkplistes die nog verder onderzocht worden)

- 1. **INTEGRALE AFBRAAK BOVENPLAAT**

- ⊕ betere inspectie van alle te behouden elementen :
hoofd- en dwarsbalken
onderplaat : vooral in uitkregend gedeelte; binnen en buiten
 - ⊕ mogelijk ophangen van onderplaat aan nieuwe bovenplaat
binnen : 13 cm bimsbeton : wat is het gewicht?
buiten : 6 cm zwaar beton : 2 uiterste velden gescheurd, scheurwijdte 0,4 mm > 0,3 mm (teveel voor buiten)
 - ⊕ nieuwe plaat : dikker : 10/12 cm (8 cm is min. i.v.m. dekking op wapening)
meer wapeningen > scheurwijdte beperken tot 0,15 mm?
 - ⊖ zal meer vervormen / doorbuigen : kan het glas tijdelijk weggenomen?
 - ⊖ nieuwe beton moet onder spanning komen > meer vervorming
 - ⊕ esthetisch : beton als dakhuid
 - ⊕ er kan druipneus voorzien worden aan top bij overgang nieuw / oud beton
 - ⊖ de kopse kant aan de top van de luifel is duidelijk zichtbaar
 - ⊖ de zijrand van de nieuwe bovenplaat is zichtbaar bovenaan buitenwanden

- 2. **GEDEELTELIJKE AFBRAAK BOVENPLAAT**

- afspuiten onder hoge druk van beton en nieuwe druklaag met wapeningsnet
 - ⊕ minder vervorming
 - ⊖ moet ondersteund op onderplaat en onderliggende schoorconstructie
 - ⊖ moeilijk werken via vlieggaten in zones van 110 cm hoog, er moet ventilatie voorzien worden, evt. plaatselijk openingen maken in de dakplaat

- 3. **OPSTORTLAAG**

- dikke laag met nieuw wapeningsnet
 - ⊖ vervorming

- 4. **DAKHUID VERNIEUWEN**

Architect Lampens zag de Kapel slechts uitgevoerd in 1 materiaal : beton. Vervolgens werd hier nog glas aan toegevoegd. De (eerste?) roofing is na enkele jaren geplaatst : 1 oktober 1979. De vergadering is voorstander van een oplossing met zichtbeton en afleiden van eventueel insijpelend hemelwater over de onderplaat naar de spuwers, zoals voorzien in het oorspronkelijk ontwerp. Verder onderzoek dringt zich op. Cfr. eigen woning van de Zwitserse ir Patrick Gartmann (Conzett-Bronzini-Gartmann) in Chur, uitgevoerd in thermisch isolerend beton (1000 kg/m³). Het platte dak is in totaal 65 cm dik en waterdicht op basis van "DIFFUSIONSOFFENEM SCHLAMMANSTRICH" : cementlaag met zandinstrooiing.

Als het beton uitzicht technisch niet haalbaar is, dient er volgens Onroerend Erfgoed gezocht te worden naar andere waterdichte oplossingen die aansluiten bij het beton brut-aspect.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 135/224

- **(BUITEN)WANDEN**

volledige reiniging noodzakelijk om kleurverschillen te beperken, wellicht wordt dan dezelfde betontint bekomen als intern
wegspuiten : bvb. smetjet
spuitbeton + plankenbekisting

Vooronderzoek dringt zich op door ervaren aannemers :

- De Duitse aannemer BIK UHR heeft reeds referenties van herstelwerken op 'beton brut' d.m.v. spuitbeton met toepassing van het indrukken van een plankenbekisting
- Aannemer BALM Spuitbeton uit Nederland geeft een tegengesteld advies. Ze noemen het beton 'open', een open structuur, daarom zouden ze het beton niet met hogedrukwater wegspuiten, maar ze adviseren om met de 'hand' weg te hakken. Anderzijds stellen ze dat spuitbeton afwerken met beplanking niet zal leiden naar een goede oplossing, het moet handmatig gerepareerd worden... door ervaren jongens met zin voor monumenten...

Er wordt ook verwezen naar de restauratie van de Boekentoren, waar testvlakken zijn uitgevoerd. Men heeft een gesprek gehad met architect Paul Robbrecht (Robbrecht en Daem architecten) en ingenieur David De Wolf (Bureau d'Etudes Greisch) om input te uit te wisselen. Men kan immers heel wat opsteken & leren uit de onderzoeksresultaten en de diverse proefopstellingen voor de restauratie van de Boekentoren te Gent.

Als restauratieoptie wordt het afhalen van de bovenplaat van het dak voorgesteld. Dit heeft tal van voordelen. De onderplaat kan beschermd worden met EPDM en met behulp van HDPE tapbuizen / spuwars kan het hemelwater afgeleid worden naar de grote betonspuwers bij de tussenvijver. Deze worden vanaf as G voorzien op 6 m van de buitenwanden. Er zal wel nog bouwfysisch nader onderzocht worden als er onder deze dakhuid cellenglasisolatie (FOAMGLAS) moet geplaatst worden i.v.m. de ligging van het dauwpunt om condensatie op de onderplaat te vermijden. De dakplaat kan zwaarder (met voldoende betondekking op de wapening levert dit een minimum plaatdikte van 90 mm op) en dus ook meer waterdicht gemaakt worden, zodat het oorspronkelijke idee van arch. Lampens (beton uitzicht) in ere hersteld kan worden.

De stabiliteit en enkele scenario's werden nog verder onderzocht. Doordat de dakplaat zwaarder wordt (minimum : 90 of maximum : 120 mm), worden de balken meer belast. De beugelberekening levert enkele kritische punten op, maar als de dakplaat weg is, is er ook plaats om deze " kritieke " balken te versterken (hoofd - draagbalken B18 en B18e), bvb. door middel van gelijmde wapening waar nodig. De bijkomende zettingen zijn klein en niet zorgwekkend. Wel is er nog onzekerheid over de vroegere zettingen.

De onderplaat van het dak blijft behouden. Enkel de onderzijde van de luifel tot as J wordt vernieuwd, omdat deze teveel schade en barstvorming vertoont. Veiligheidshalve wordt er voorzien om de luifel exterieur te vernieuwen tot aan het glas boven het doksaal; tijdens de werf zal duidelijk worden hoever dit effectief noodzakelijk is. Dit heeft als voordeel dat balk B16 (aan het uiteinde van de luifel) kan op punt gesteld worden en er ook een druiplijst kan gemaakt worden ter hoogte van B16. Ook kan dan de ophanging van de beglazing fijner gedetailleerd worden. Guy Mouton heeft hiervoor al inlichtingen ingewonnen bij Daidalos Peutz.

Voor de restauratie van de betonnen buitenwanden, de kopse vlakken en deels ook de dakplaat, wordt voorgesteld d.d. 01.09.2014 om de volledige buitenhuid aan te pakken d.m.v. **hydro-afbraak** i.p.v. een plaatselijk herstel, zodat er over enkele jaren niet opnieuw moet gerestaureerd worden op de plaatsen die nu niet voorzien zijn (carbonatatie vraagt de aanpak van het geheel) en omwille van de esthetiek, om een patchwork te vermijden. De invliegopeningen zullen verdoken worden afgesloten.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 136/224

Er wordt geopteerd om hydro - afbraak toe te passen met de robot en manueel. Ook de dakplaat kan deels met hydro - afbraak worden verwijderd; bij de afbraak van de bovenplaat zal er moeten opgelet worden voor trillingen die mogelijks scheuren kunnen veroorzaken in de onderplaat. De 2 langse buitenwanden zijn hier 40 cm dik, men zal stralen tot juist achter de wapening, dan wordt nagezien of er daar carbonatatie optreedt, zo ja, worden er nog extra cm achter de wapening weg gestraald. De dakbalken worden geschoord, dit betekent dat men rekent op het eigengewicht van de wanden wat de stabiliteit betreft.

Specifieke aandacht is nodig om het huidige betonaspect van de ruwe plankenbekisting na te bootsen. Hiervoor kunnen verschillende patronen toegepast of herhaald worden. Het systeem moet artisaan, maar beheersbaar zijn en er mag niet te merken zijn dat het gaat om een repetitief systeem. De originele storthoogtes worden behouden; deze zijn alle ter plaatse opgemeten door de ontwerper. De schuine stortnaad zou eventueel kunnen weggelaten worden (uitvoeringsdetail), net zoals bij de offerkaarsen, die later is opgericht.

Destijds zijn eerst de beide langswanden van de kapel gestort (as C tem as L), vervolgens onderplaat, balken en dakplaat. De houten ruwe planken (destijds bebording gebruikt) kunnen gezandstraald en ingepapt worden. Nu is de aanstort wel heel wat dunner (± 60 mm) dan destijds.

Uit de werkschetsen, toegevoegd in het bundel, blijkt dat er zowel voor de dakplaat als voor de buitenwanden zal gewerkt worden in verschillende fasen (sommige fasen kunnen gelijktijdig uitgevoerd worden) om zo weinig mogelijk krimp in de betonstructuur te krijgen. Voor de dakplaat kan er telkens met 1 volledige betonmixer per fase gestort worden; voor de betonwanden zal dit maar telkens $\pm 2m^3$ zijn overeenstemmend met lengtes van 4 of 8 m. Prefab lukt niet, met prédalles krijgt men ook direct grotere diktes. Men wil de scheurwijdte zo sterk beperken dat het beton zeer weinig waterdoorlatend is.

De bekisting (DOKA met verticale verstevigings I profielen van 12 tot 16 m lengte) kan onderaan verankerd worden (onder het maaiveld als de buitenbevoering toch vernieuwd moet worden, dus later niet zichtbaar) en bovenaan vastgeklemd worden, zodat ze niet opengaat bij het storten van het beton. Het systeem moet strak sluitend en perfect waterdicht zijn.

Er wordt nog proefondervindelijk nagezien in hoeverre zelfverdichtend beton het gewenste esthetische resultaat zal opleveren (ruwheid), men kan hier eventueel ook opteren voor verdichtingsarm beton met vloeibaarheid 5. Men kan verdichten door te trillen/tikken op de bekisting (zoals vroeger, maar het is een methode met weinig zekerheid, dus zeer afhankelijk van de uitvoerende arbeider). Er zullen ook toeslagstoffen noodzakelijk zijn.

Intern worden geen betonrestauratiewerken gepland, met uitzondering van de opstelling van een stelling ter ondersteuning van de onderplaat. Zie schets in bundel.

Onroerend Erfgoed (verkort : OE) is van mening dat het concept van de restauratie beredeneerd en doordacht is, maar dat nog veel kortgesloten moet worden door voorafgaand proefondervindelijk onderzoek; dit kan evenwel ook in het restauratiedossier worden opgenomen en uitgevoerd door de aannemer die de restauratiewerken zal uitvoeren tot voldoening van alle partijen :

- betonuitzicht
- betonsamenstelling
- toeslagstoffen
- bekistingsolie
- ...

OE aanvaardt het brutale uitzicht zonder grintnesten, anders kan er over 20 jaar opnieuw gerestaureerd worden. Een overdikte is hier geen probleem omdat er hier geen specifieke afwerkingsdetails voorkomen in tegenstelling tot de Boekentoren; het belangrijkste is dat er voldoende dekking is op de wapening. Wel zal de breedte van de vloertegels buiten moeten aangepast worden, maar deze zijn toch te vernieuwen; en moet de aansluiting op de keermuur in het verlengde worden nagezien.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 137/224

beton brut

Omdat het beton brut karakter van de bedevaartkapel zo belangrijk en typerend is, is het van groot belang voorafgaandelijk materiaaltechnisch onderzoek op het beton.

Eerst zijn verschillende soorten beplanking getest :

multiplex meranti gezandstraald

multiplex oregon gezandstraald

multiplex meranti

betonplex

multiplex oregon

plankenbekisting

Om het technische bestek op punt te stellen, zijn we ook nagegaan of het mogelijk is om zelfverdichtende beton te gebruiken in combinatie met een plankenbekisting.

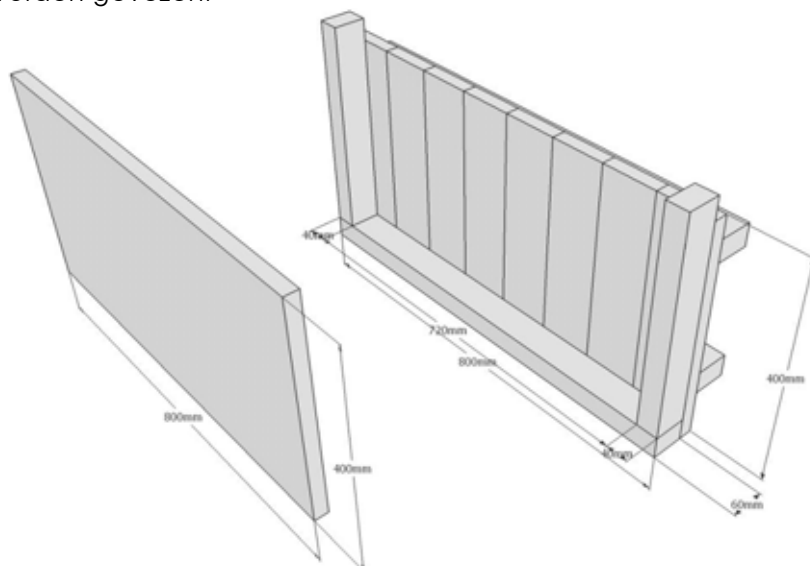
Werkwijze :

- Om de het aspect textuur te beoordelen zijn er verschillende proeftegels gemaakt, met benaderende afmetingen : 800 (b) x 600 (h) x 60 (d) mm.
- De bekistingmethode is voor alle stalen dezelfde. Een ruwen planken oppervlak in een (schalieberd). 3 planken per proefstuk worden met een off-set gemonteerd om het ruwe uitzicht van de bestaande situatie te benaderen.
- De proefstukken dienen 3 dagen uit te harden alvorens te ontkisten.
- De voegen worden langs buitenaf dicht gekit om verlies van water/specie te vermijden.
- De proefstukken worden verticaal gezet en langsboven gevuld.
- Er wordt nu geen wapening voorzien.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 138/224

Bekisting :

- De bekisting wordt vervaardigd uit CML tengellatten (40 x 60 mm), waterafstotend plaatmateriaal en ruwe geschaafde schalieberdplanken (vuren, 25 mm x 100 mm).
- De planken worden genageld op 2 onderregels en de overige verbindingen worden gevezen.

Proeven – varianten :

- Er wordt geopteerd om 8 proefstukken te maken, die variëren in de voorbehandeling voor het storten.

1	Zelfverdichtend	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	bekistings olie A
2	Zelfverdichtend	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	bekistings olie B
3	Zelfverdichtend	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	Cementpap (Vernis?)
4	Zelfverdichtend	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	Verzadigd (vernis?)
5	F5 (dmax 6mm)	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	bekistings olie A
6	F5 (dmax 6mm)	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	bekistings olie B
7	F5 (dmax 6mm)	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	Cementpap (Vernis?)
8	F5 (dmax 6mm)	1/2 Gezandstraald / 1/2 onbehandeld	Verzadigd (vernis?)

2 extra proefbekistingen worden voorzien als reserve (9&10)

- De 8 monsters zijn gestort op 20/08/2014 en ontkist op 25/08/2014.
(ter informatie : ontkisten kan ook al na 3 dagen)
- Bij monster 1 en 2 & monster 5 en 6 is telkens een verschillend merk bekistingsolie gebruikt. Er werden 2 lagen olie (hoeveelheid niet gespecificeerd) aangebracht; respectievelijk BASF Rheofinish 299C (monsters 1 en 5) & Demula Ontkistingsmiddel "L" (monsters 2 en 6).
- Er bestaan meerdere merken bekistingsolie, het is aan de aannemer te bewijzen dat de bekistingsolie die hij wil toepassen voldoet. Ook de intensiteit van de olie of een derde laag kan nog invloed hebben, dit aspect moet meegenomen worden in verdere proefstorten.
- Bij monsters 3 en 7 werden de planken verzadigd met cementpap.
- Bij monsters 4 en 8 is de beplanking volledig verzadigd met water.
- Bij elk monster is de rechterzijde gezandstraald.
- De betontint is bij deze monsters nog niet van belang, die kan nog bijgeschaafd worden door pigmenten toe te voegen.
- Er zullen telkens nieuwe planken moeten gebruikt worden om te bekisten, zo kan er ook geen repetitief karakter optreden.
- Opmerking Onroerend Erfgoed : het aanstorten tegen een gehydrostraalde betonwand verschilt van het aanstorten tegen schalieberd, verschil in voorbevochtiging van de betonwand, verschil in bekistingsolie,...

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 139/224

De monsters 1 tem 4 zijn uitgevoerd in **ZELFVERDICHTEND BETON** (wordt **niet** getrild) :

boven : monster 1 & 2
onder : monster 3 & 4

De monsters 5 tem 8 zijn uitgevoerd in **VERDICHTINGSARM BETON** (wordt getrild) :

boven : monster 5 & 6
onder : monster 7 & 8

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 140/224

Bespreking monsters : resultaten structuur

- De monsters met zelfverdichtend beton geven betere (minder fouten) resultaten, i.h.b. minder grintnesten. De structuur van het oppervlak is vergelijkbaar met de structuur van het uitgevoerde interieur - beton. Het interieur - beton is echter zeer sterk onvolmaakt en toont vele grintnesten en morteluitpuilingen (hoge concentratie van mortelsubstantie in de beton-samenstelling van vroeger ?)
- De monsters met verdichtingsarm beton (8, natgemaakte planken) bevatten fouten die mogelijks beter harmoniëren aan het interieur - beton.
- Algemeen : de tint kan nog niet worden ingeschat omdat het beton nog verder zal uitdrogen.

Besluit :

- Er wordt geopteerd om hydro-afbraak toe te passen met de robot en manueel, (aantal mm hydro-afbraak en overdikte nog niet bepaald). Er zal dan bij de restauratie 60 à 80 mm aangestort worden. Omwille van deze geringe dikte is verdichtingsarm beton technisch uit te sluiten. De stalen in verdichtingsarm zijn vrij goed, maar beperkt in (val)hoogte. Echter omwille van de grotere stortheogten (tot 2,40 m) en de te plaatsen wapening, kan verdichtings-arm beton problemen opleveren op de werf. Er zou nog moeten uitgetest worden of dergelijke aanstort haalbaar is op een breedte van 60 mm met wapening en zelfverdichtend beton.
- Omwille van de duurzaamheid moet de restauratie langs de buitenzijde absoluut zoveel als mogelijk vrij zijn van grintnesten, dit zal dus sowieso afwijken van het beton langs de binnenzijde van het gebouw dat wel deze negatieve fouten bevat.
- Omwille van de dunne aanstortlaag (maximum : 80 mm) en de aanwezigheid van wapening : 20 tot 30 mm, zullen de resultaten in werkelijkheid afwijken van huidige proefresultaten. Goede resultaten met verdichtingsarm beton zullen sowieso moeilijk te verwezenlijken zijn zonder grintnesten.
- Alhoewel de textuur van het ZVB van de monsters 1 en 2 aanvaardbaar aansluiten bij het beton langs de binnenzijde van de kapel, zal het 'perfecte(re)' aspect toch nog contrasteren met het toegepaste beton. De buitenzijde van de kapel wordt alleen samen gezien vanuit de bedevaartkapel ter plaatse van de glazen wand naar het atrium. Deze binnen - buitenwanden zijn nader te onderzoeken bij de uitvoering om te zien of deze al of niet onbehandeld kunnen blijven of slechts plaatselijk hersteld. In het dossier worden de beide restauratiemogelijkheden in VH opgenomen.
- Heden wordt de betonsoort vastgelegd, nl. **zelfverdichtend beton**, om meerprijzen tijdens de werf te voorkomen. Betonkwaliteit C35/40 (600 kg fijn stof, o.a. hoogovencement en witkalksteen; Portlandcement is moeilijker te binden).

monsters 2 en 1 (2014) tpv de noord oost wand van het interieur bedevaartkapel

aspect " **béton brut** " (1966)

- De monsters zijn nog te perfect en niet genoeg ' béton brut '. De naden tussen de beplanking werden opgespoten met silicone zodat er geen cementmelk tussen de naden kon lopen. Er is weinig verschil op te merken tussen gezandstraalde en niet - gezandstraalde zones.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 141/224

- Het bestaande beton zit vol " fouten " die mee het " ware " karakter van de kapel bepalen. Specifieke aandacht is nodig om het huidige betonaspect van de ruwe plankenbekisting na te bootsen, verschillende plankbreedtes en – hoogtes, ' melk ' tussen de naden,... OE aanvaardt het brutale uitzicht zonder grintnesten, anders kan er over 20 jaar opnieuw gerestaureerd worden.
- Volgens het origineel bestek zou de bekisting met betonplex worden uitgevoerd; dit is na de bespreking en de op punt stelling van de prijs offerte bij aanbesteding van de aannemer Teerlinck - Nihoul gewijzigd & tijdens de werf uitgevoerd met ongeschaafde valiezenplanken (bebording). Oorspronkelijk ook rolgrint gebruikt.
- In het technisch bestek zal worden voorgeschreven dat de aannemer het uitzicht van de binnenzijde van de referentiewand zuid - west (2de stortfase) moet nastreven qua uitzicht. De aannemer zal ook vooraf proefmuren moeten oprichten tot het gewenste resultaat bereikt wordt. Er zullen ook boringen en proeven moeten worden voorgeschreven.

referentie : zuid west wand tweede stortfase (1966)

- De bovenplaat zal afgebroken worden, de draagbalken waar nodig versterkt of hersteld. Bij de luifel zal ook de onderplaat worden verwijderd tot aan de knik. Van de knik tot aan het glas kan men opteren (na het uitvoeren van proefvlakken door de aannemer in situ) voor plaatselijk herstel om het zicht van binnen naar buiten niet te bruuskere, op voorwaarde dat dit geen patchwork oplevert. De buitenwanden worden volledig gerestaureerd, in het interieur blijven de wanden en het plafond behouden in hun huidige toestand, op uitdrukkelijke voorwaarde dat de onderwapening van de hoofdbalken niet is gecorrodeerd.

reiniging

Er is ook al een reinigingstest uitgevoerd door middel van verzadigde stoom, zodat de originele patina zichtbaar wordt (WTCB TV197)

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 142/224

8. GEOTECHNISCH ONDERZOEK
opgemaakt door **SGS BELGIUM NV d.d. 24.04.2014**

De ontwerper heeft via de databank "dov.vlaanderen.be" opgezocht waar er in de buurt sonderingen en boringen zijn uitgevoerd, maar er is nog geen enkele sondering uitgevoerd in de onmiddellijke omgeving rondom de kapel. Daarom is beslist om een elektronische diepsondering te laten uitvoeren door SGS BELGIUM NV : zie [bijlage 16](#).

- 3 x CPT-E 100 kN (conform ISO 22476-1, type TE1, class 2) : S01, S02, S03
- 1 x CPT-M 100 kN (conform ISO 22476-12, type TM4, class 7),
continu mechanisch met mantelconus M1 : S04

De sonderingen tonen aan dat het draagvermogen van de grond eerder matig is door de aanwezigheid van vrij samendrukbare leemlagen. Volgende lagen kunnen worden onderscheiden :

- laag 1 : betonboring en voorboring Quartair,
- laag 2 : zwakke leemlaag Quartair,
- laag 3 : leemhoudend zand Tertiair,
- laag 4 : klei, licht zand houdend, zandsteen houdend (Geologische formatie Tielt)

De proeven zijn onderling wel redelijk homogeen van opbouw. Enkel ter hoogte van sondering S03 is een vrij zwakke zone aanwezig tot ongeveer 3,00 m onder maaiveld.

Opvallend is evenwel dat de sonderingen blokkeren op de tertiaire zandsteenlagen die vrij ondiepe aanwezig zijn. Zelfs met een (veel robuustere) mechanische sondering (S 04) kon de zandsteenlaag niet gebroken worden.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 143/224

9. **BIJLAGEN** bij de overlegvergadering d.d. 14.10.2014
opgemaakt door studieburomouton bvba i.s.m. met ARSIS bvba :
- **DIAGNOSE, OPLIJSTING MECHANISCHE SCHADE + KNELPUNTEN EN OPLOSSINGEN-FORMULATIE** (A4-bundel)
 - **AANVULLENDE STUDIE & CONCLUSIE** : Tabel met behandelingsvoorstel en prints van het 3D-model (A3-bundel)

Om een alternatief voorstel "betonconservatie" te bieden voor de oplossing van "hydrojet + reconstructie, was verder vooronderzoek noodzakelijk : er is 4 à 5 werkdagen ter plaatse heel intensief veldonderzoek gebeurd. Volgende parameters werden in situ gemeten :

- Carbonatatie diepte : het gebouw volgt ook de theorie. Waar het beton zeer nat staat, is er weinig carbonatatie waarneembaar (< 5 mm); op andere plaatsen bedraagt de carbonatatie diepte ± 15 mm.
- Hardheid van het beton met de sclerometer
- Elektrische continuïteit
- Vochtigheid

Op basis van deze resultaten, wordt beslist om minimaal te herbetonneren, enkel op zones waar geen redden meer aan is. Naar chemische behandeling toe worden er vlak per vlak voorstellen uitgewerkt. Dit wordt uitgebreid besproken in de [bijlage 17](#).

Hierna vatten we de voornaamste probleemstellingen en ingrepen samen :

gehele of gedeeltelijke reconstructie (mechanische defecten oplossen)

C. Hoofd- & dwarsbalken rechtstreeks in contact met buiten

De betonbalken zijn vroeger isostatisch berekend. Opleg realiseren, balken buigen door, 3 à 4 mm trekkracht. Het was niet voorzien om de balken in te klemmen op de muren. De krachtwerking zo weinig mogelijk veranderen.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 144/224

De voeg wordt esthetisch gemarkeerd. Bij de kaarsenkapel wordt er geen elastische voeg gemaakt, daar zou dit te storend zijn.

De doorgaande scheuren in de hoofdwanden, waardoor de wapening corrodeert, zijn te injecteren of op te vullen.

De randbalk bij de luifel moet vervangen worden. Deze is afgescheurd, is een uitkragende balk ... De plaatdiktes hier zijn nog verder te onderzoeken. De bovenplaat wordt hier lokaal of integraal verwijderd om de onderplaat te kunnen redden.

D. Dak - bovenplaat

De bovenplaat staat op een andere temperatuur dan de rest van het beton, dit kan tot 10 °C temperatuurverschil bedragen en leiden tot een lengteverandering van 3 à 4 mm met scheuren tot gevolg. Oplossing : slip aanbrengen in uitzettingsvoeg op as G; voldoende wapening in randbalken om spanningen weg te nemen.

Bij de dakplaat is er ook een fout in de uitvoering gebeurd : de dikte is soms slechts 6 à 7 cm in plaats van de voorziene 10 cm. De eerste 4 vakken van as C tot as G zullen manueel worden behandeld met hydrojet, ze worden afgespoten tot ± 6 cm dikte overblijft (ruw zetten) na ondersteuning in de vlieggaten met behulp van DOKA om de 2 à 3 meter, waarna druklaag kan opgestort worden tot 10 cm dikte zoals bij prédalles gebeurt. Daarna wordt de bovenplaat afgewerkt met een waterdichte cementlaag om de roofing te kunnen weglaten. De aannemer zal eerst een diktemeting doen : op basis van dit verslag zal hij passende maatregelen nemen om de veiligheid te garanderen. Ter hoogte van de slip op as G kan men het hoogteverschil opvangen.

E1. Dak – onderplaat kaarsenkapel

De onderplaat van het dak is gescheurd en geeft een onveilig gevoel en zal worden opgehangen aan de balken door middel van een stalen profiel, omwille van het eigengewicht en de mechanische verankering in plaatdikte 6 cm.

De barst heeft een thermische oorzaak en is dus een dynamische barst, die niet mag opgevuld worden met beton. De balkkoppen worden volledig hersteld en beschermd met een waterdichte cementering.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 145/224

F. Spuwers en kroonlijst

De spuwers zijn uitgevoerd in 8 cm flinterdun beton. Hier is geen chemische herstellingswijze mogelijk, dit heeft hier geen zin. Met hydrojet schiet er niets meer over van het beton om tegenaan te storten. De spuwers worden beter vernieuwd / hergoten met trillingsarm beton. Een evt. grintnest kan nog hersteld worden. De spuwers worden ook beschermd met cementering i.p.v. roofing. Er zal zoveel mogelijk beschermd worden met cementering i.p.v. roofing, omdat roofing meer schade doet dan goed.

K. Buitenstructuren in gewapend beton

De randbalk van de kaarsenkapel, vlak boven het water ,is lokaal te herstellen. Op de kop van de ondersteuningsmuurtjes onder deze vloerplaat wordt een nieuwe betonkolom aangestort.

realkaliseren

Realkaliseren vraagt wel een minimale dekking van 10 mm op de wapening, desnoods wordt er een "puist" opgelegd, dit zal dus wel zichtbaar zijn.

A. Buitenwanden tot as A

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 146/224

D3. Luifel bovenplaat bovenzijde & E3. Luifel onderplaat onderzijde

J. Doksaal

kathodische bescherming

D1. Dak - bovenplaat kaarsenkapel : onderzijde

D2. Dak - bovenplaat bedevaartkapel : onderzijde

G. Vloerplaat kaarsenkapel & ingangen

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 147/224

De onderzijde van de vloerplaten bij de inkom, boven de vijver, is uitgevoerd met veel modderresten op de bekisting, de wapening is aangetast en de plaat is niet meer veilig; er wordt hier geopteerd voor lokaal herstel en er wordt een kolommetje onder de plaat gemetst ipv wapening oplijmen (= duur).

De vloerplaat van de kaarsenkapel heeft een corrosieprobleem en zal kathodisch beschermd worden (niet zichtbaar); de randbalk vlak boven het water is lokaal te herstellen. Op de kop van de ondersteuningsmuurtjes onder deze vloerplaat wordt een nieuwe betonkolom aangestort.

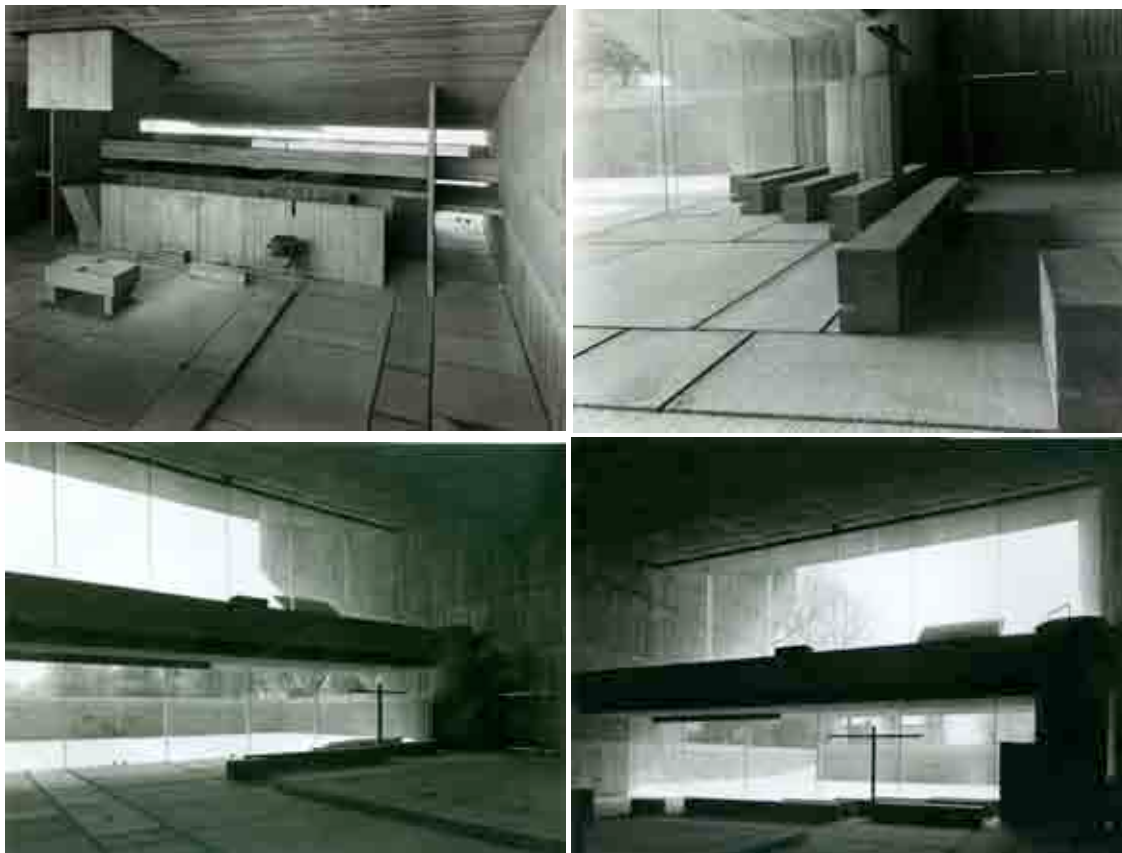
H. Lichtkoker

De lichtkoker ziet er nu slecht uit; er is rubber op aangebracht die nu afpelt. Het water zit gevangen tussen het rubber en het beton zodat de 1ste 3 à 4 mm kapot vriest. De toestand van de ophanging van de lichtkoker is onbekend. Er zal een nieuwe vierpunts verankering erbovenop worden gerealiseerd, alsook een goede waterdichtheid & waterhuishouding. Er zal hoger bij de koepel een "bakgoot" gemaakt worden zodat de situatie "binnenkoker in combinatie met buitenklimaat" niet meer zal bestaan. De buitenkant wordt elektrochemisch geconserveerd en geverfd in dezelfde kleur van het betondak. Hier wordt ook met cementering gewerkt, o.a. om het water af te leiden.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 148/224

DIAGNOSENOTA : INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT)

afb. 3.44, afb. 3.45, afb. 3.46 en afb. 3.47
bron © foto's : Pierre Noël

INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL ONZE - LIEVE - VROUW VAN KERSELARE anno 1965

Bemerk dat het kruis (zonder Christusbeeld) tussen de banken opgesteld stond (tussen de mensen, midden in het volk), er is wel een rechthoekige koker in het "podium" om het te verplaatsen (de priesters vonden dat het beter bij het altaar stond).

Oorspronkelijk stonden er alleen maar "naakte" beton banken opgesteld (zonder dikke houten plank), geen enkele comfortabele stoel. De zitbanken - die allen op maat gemaakt zijn - stonden verspreid in de ruimte en waren gemaakt om :

- boete te doen
- de ruimtelijkheid te dienen

De banken zijn verschillend van lengte omdat ze zijn gemaakt in functie van de verschillende breedtes van de groot formaat tegels in de vloer.

Het podium was ook in zichtbeton dat een aansluitend patroon vormt met de rest van de vloer; het tapijt was oorspronkelijk niet aanwezig.

De uitkragende en doorbuigende betonplaat van het bij - altaar waarop het tabernakel stond, werd om reden van instabiliteit ingekort. Het deurpaneel van het tabernakel hangt op heden nog aan een wand in de offerkaarsenkapel. Boven het tabernakel moest een godslamp staan, die altijd zou branden...

Het openschuivend gedeelte in de glazen achterwand onder het doksaal heeft niet lang stand gehouden, door vlugge breuk na doorhangen van het hogere doksaal.

Er bestaan ook heel wat detailtekeningen van het vast meubilair en de binnendeuren voor de sacristie en de spreekruimte. De meubels werden echter, om onbekende reden, nooit integraal uitgevoerd. Ze sluiten aan bij het meubilair in veel woningen van architect Juliaan Lampens. (cfr. A+U 523) (zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965)

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 149/224

Om de kapel haar zuiverheid te laten herwinnen, moeten sowieso alle overbodige toevoegingen, die afbreuk doen aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens, volledig worden verwijderd.

afb. 3.48 en afb. 3.49

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

bemerk de onnodige toevoeging van het tapijt op het podium, de toevoeging van een Christusbeeld aan het houten kruis op het podium, een Onze Lieve Vrouw - beeld op de preekstoel, de diverse invullingen achter de koorwand die de biechtruimte afschermt en op heden een rommelige berging verschuilt ...

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 150/224

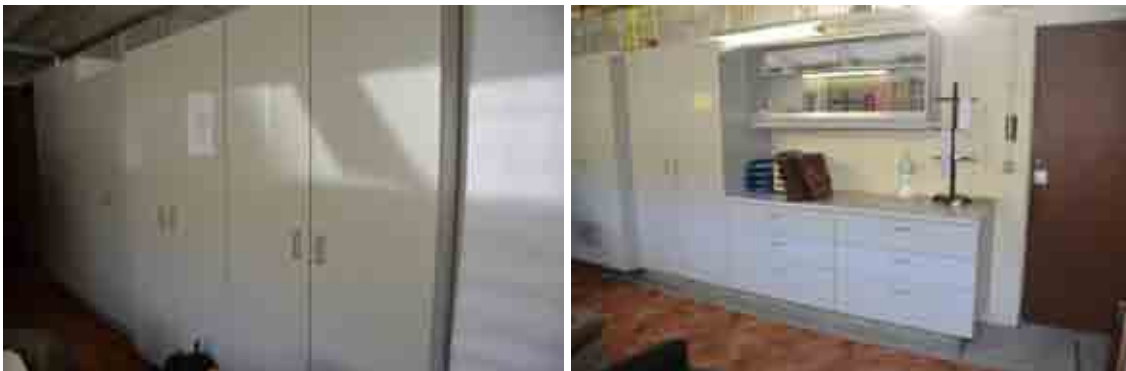
afb. 3.50, afb. 3.51 en afb. 3.52

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
ingekort bijaltaar met een tabernakel (niet authentiek, oorspronkelijk deurpaneel in offerkaarsenkapel) & toevoeging van houten trap bij de ladder naar de preekstoel en een Mariabeeldje erop

afb. 3.53, afb. 3.54, afb. 3.55, afb. 3.56 en afb. 3.57

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
toevoegingen in de biechtruimte & op heden een rommelige berging

afb. 3.58 en afb. 3.59

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
wit meubilair in sacristie, de betonwand was oorspronkelijk niet wit geschilderd

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 151/224

afb. 3.60 en afb. 3.61

bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

**toevoegingen in de spreekruimte bij de sacristie (winkel devotie – artikelen)
de aluminium wand is ondertussen al verdwenen ...**

afb. 3.62 en afb. 3.63

bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

**de brandglasramen, die destijds al waren besteld voor de oude afgebrande kapel boven het
doksaal & een kleine krokodil opgehangen aan het doksaal, geschonken door E.H. De Wolf,
pastoor te Waarbeke.**

afb. 3.64 en afb. 3.65

bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

pivoterende beton deur exterieur en interieur

De 2 pivoterende betonnen deuren zijn zo zwaar, dat ze niet veilig te hanteren zijn : eens ze beginnen open te draaien zijn ze niet meer tegen te houden. Daarom zijn ze dan ook eertijds 'vastgezet'. Volgens arch. Lampens waren de pivoterende deuren in beton vroeger voorzien met borstels, maar er is nu aan de binnenkant hout geplaatst. Het kan ook niet dat er banken worden geplaatst voor deze deuren, dit druist in tegen het concept. De grafstenen van kapelaans aan de wanden zijn ook later toegevoegd.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 152/224

Oorspronkelijk waren in het ontwerp van Lampens meerdere in- en uitgangen voorzien :

- 2 glazen deuren vanaf de bedevaartkapel (& een sas)
(nuttige vrije breedte : 2 x 190 cm)
- 2 glazen deuren vanaf de offerkaarsenkapel
(nuttige vrije breedte : 2 x 190 cm)
- 2 betonnen pivoterende deuren in de beide langswanden
(nuttige vrije breedte : 2 x 140 cm)
- dubbele schuifdeur in glazen wand tussen atrium & bedevaartkapel
(nuttige vrije breedte : 2 x 140 cm)

Het aantal bedevaarders in de kapel wordt beperkt tot maximaal ± 250 mensen per eucharistieviering, zodat er sowieso nog steeds een voldoende nuttige evacuatiebreedte (evacuatiebreedte op basis van 1 cm per persoon) is via de 2 glazen deuren. Er is hoe dan ook voldaan aan de basismatregelen voor brandpreventie.

DIAGNOSENOTA : INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER)

afb. 3.66, afb. 3.67, afb. 3.68 en afb. 3.69

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

2 bas-reliëfs in kunststof van beeldhouwer – bronsgieter De Bruyne uit Aalst werden toegevoegd, alsook kaarsenrekken aan de beide lange zijden van de kaarsenkapel waardoor het vrije zicht op de waterpartij en de staties van de kleine ommegang wordt verhinderd & een nieuwe voorlopige steunconstructie interieur

De huidige kaarsenstaanders die aan beide zijden van de offerkaarsenkapel staan opgesteld, doen afbreuk aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens. De kaarsenstaander bij de glaspartij was bovendien niet voorzien in dit concept en haar inplanting verstoort het in het concept gewenste vrije doorzicht op de waterpartij.

Er bestaan 2 detailtekeningen van kaarsenstaanders, ontworpen door architect Lampens. (zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965)

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 153/224

afb. 3.70
bron

© foto's : Pierre Noël

oorspronkelijk was er enkel & alleen aan de zijde van de gesloten betonwand een kaarsenstaander voorzien, gemaakt door een plaatselijke smid naar eigen handigheid & ontwerp (niet het ontwerp van arch. Lampens); de open ruimte in de vloer over de breedte van de kleine zijwanden naar de waterpartij is nog volledig vrij; ook de glazen wand is volledig vrij.

afb. 3.71
bron

© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
in de kaarsenkapel hangt op heden het resterende deurpaneel van het tabernakel dat geplaatst was op het originele bijaltaar.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 154/224

DIAGNOSENOTA : KEERMUREN

restauratie keermuur doornikse steen - breuksteen

Alle keermuren waren oorspronkelijk ontworpen in beton maar de kerkfabriek kreeg zomaar een lading stenen en beschikte ook over hergebruik Doornikse steen breuksteen én zo kon er flink bespaard worden op het budget.

De noord - oost keermuur is opgebouwd met gestapelde Doornikse steen – breuksteen van de afbraak van de oude bedevaartkapel (na de brand d.d. 21 februari 1961).

De hergebruik - natuurstenen zijn hier gebruikt als parement rond een betonnen steunwand. De gebruikte legmortel is op basis van zavel en bevat weinig of zelfs geen bindmiddel (cement of kalk). De keermuur is bovenaan afgedekt met een betonnen omgekeerd T - element, dat ook plaatselijk betonrot vertoont. Het voorvlak van het parement is ±15 à 20 cm breuksteen met erachter is er een holle ruimte van ±20 à 25 cm opgevuld met brokken baksteen & natuursteen. De keermuur is plaatselijk ingestort aan de achterkant. Meerdere "klonters" en "luizen" zijn doorheen de jaren uitgevoren.

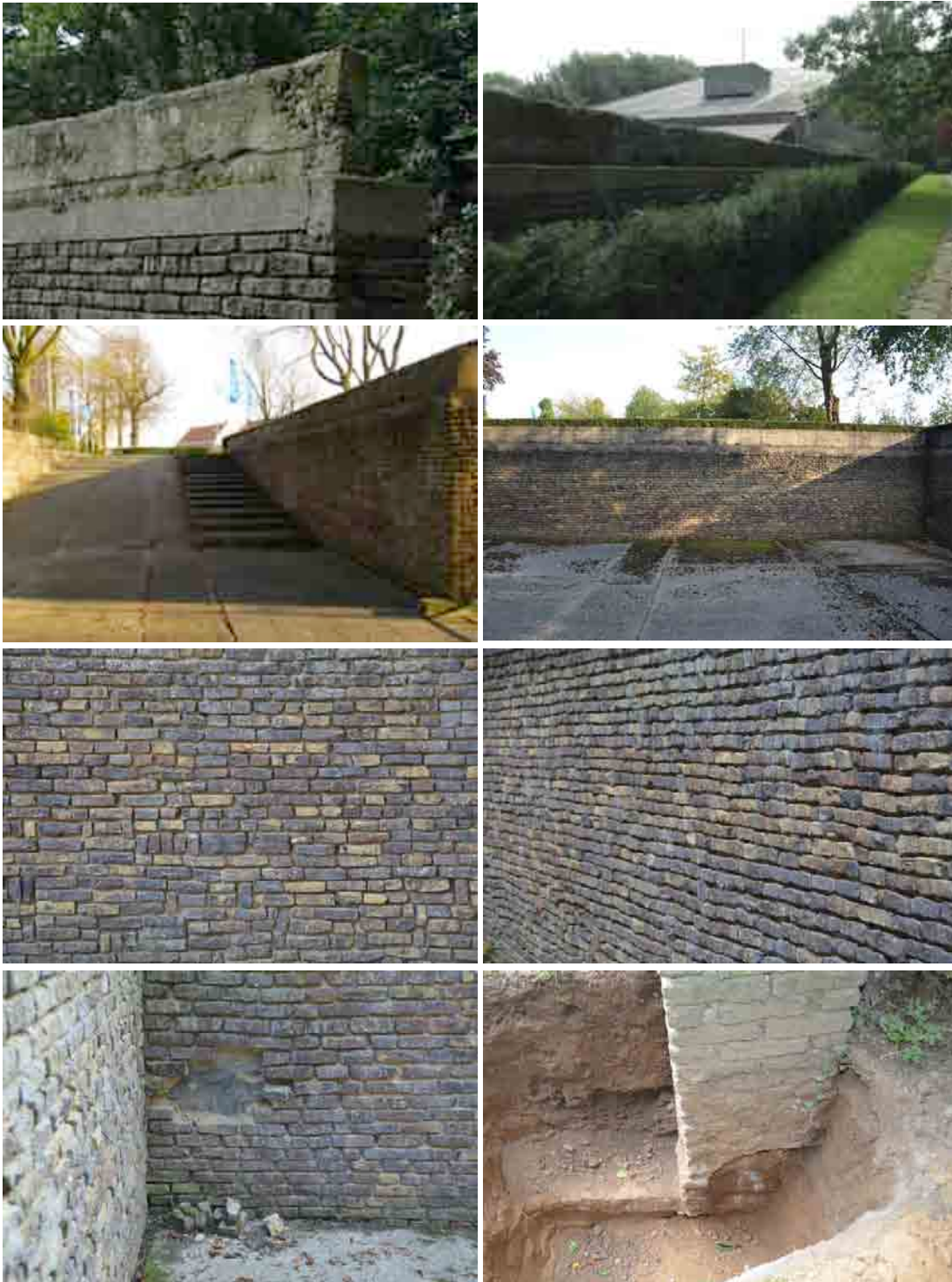
afb. 3.72, afb. 3.73, afb. 3.74, afb. 3.75, afb. 3.76 en afb. 3.77
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

Op de natuursteen keermuur (noord - oost) komt muurvegetatie (muurventjes) voor. Kalkmortel zou hiervoor een goede ondergrond zijn, beter voor waterhuishouding.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 155/224

restauratie keermuur overbakken scheldesteen

De zuid - west keermuur is opgebouwd met overbakken baksteen, een gestapelde veldoven Scheldesteen, in romeins formaat, rond een betonnen steunwand en bovenaan afgedekt met een betonnen omgekeerd T-element, dat plaatselijk betonrot vertoont. De gebruikte legmortel is op basis van zavel en bevat weinig of zelfs geen bindmiddel (cement of kalk). Stenen komen los te zitten of vallen uit de muur. Het parement is ongeveer 9 tot 11 cm dik aan beide zijden.

afb. 3.78, afb. 3.79, afb. 3.80, afb. 3.81, afb. 3.82, afb. 3.83, afb. 3.84 en afb. 3.85
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 156/224

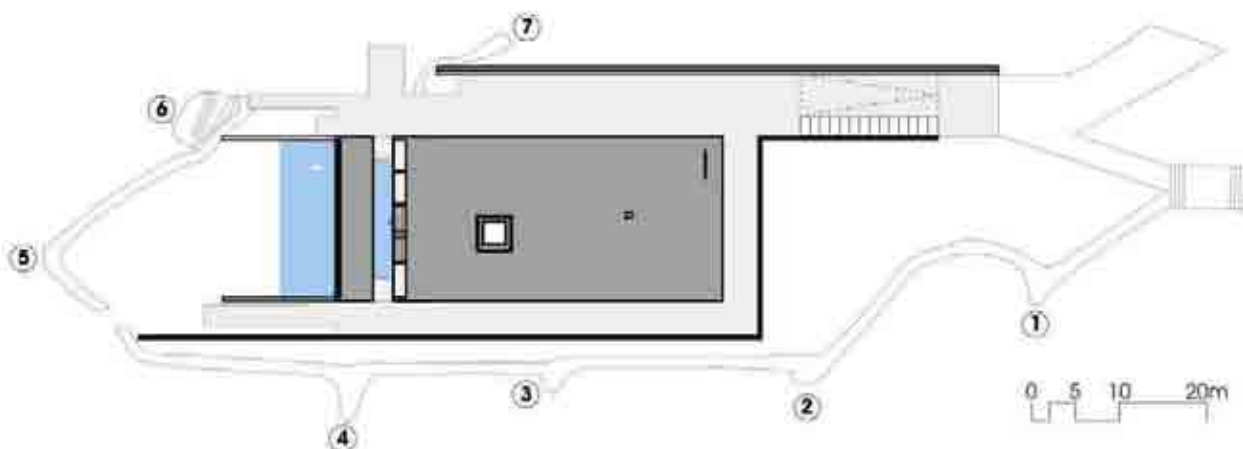
DIAGNOSENOTA : ROTSSCULPTUREN KLEINE OMMEGANG

uittreksel uit het **INHOUDELIJK DOSSIER** bij het **BESCHERMINGSBESLUIT** :

Op de vroegere bedevaartweide ten noordwesten van de oude kapel is in het begin van de jaren 1950 in opdracht van pastoor Hye, onder wie de nieuwe kapel gebouwd werd nadat de oude kapel in 1961 was afgebrand, ook de "kleine ommegang" aangelegd van " O.-L.-Vrouw van VII Weeën " in rotstaferele. De cementrustiek is op de eerste statie gesigneerd "Rotswerk/ Tondeleir Oct. en zonen/ Oude-God/ bij Antw.", de tweede statie is gesigneerd O.T. Bij de bouw van de nieuwe kapel werden enkele statiekapelletjes verplaatst rondom de bedevaartkapel.

De kleine ommegang dateert reeds van de jaren 50 van de vorige eeuw op de bedevaartweide bij de oude kapel (afgebrand in 1961), reeds voor het ontwerp van de nieuwe bedevaartkapel (1961 – 1965). In het kader van de realisatie van de kapel in " béton brut werd alleen statie 3 verplaatst in zuid - westelijke richting.

De " **7 staties** " maken een kleine ommegang rondom de bedevaartkapel, naar ontwerp van architect Juliaan Lampens van zuid over west naar noord. Deze " **rotssculpturen** " zijn ook beschermd als monument op de bedevaartsite van het bedevaartsoord Onze - Lieve - Vrouw van Kerselare. Er zijn nogal wat problemen met de 7 staties van de kleine ommegang.

INPLANTING KLEINE OMMEGANG met de " 7 STATIES "

statie 1	Opdracht van Jezus in de tempel
statie 2	Vlucht naar Egypte
statie 3	Maria op zoek naar twaalfjarige Jezus
statie 4	Maria langs de kruisweg
statie 5	Maria onder het kruis
statie 6	Maria ontvangt het gestorven lichaam van Jezus op haar schoot
statie 7	Jezus wordt in het graf gelegd

Zie 2.3. BEELDMATERIAAL

Het shadebeeld is zeer goed waar te nemen, op de detail foto – opnames en wordt algemeen vastgesteld bij elke statie. Hierna volgen de meest significante foto's :

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 157/224

links : **vrij liggend wapeningsgaas, rotspleister plaatselijk afgestoten**
rechts : **barst- & scheurvorming & vrij liggende ijzerwapening, rotspleister plaatselijk afgestoten**

links : **barstvorming & rotspleister plaatselijk afgestoten**
rechts : **rotspleister plaatselijk afgestoten, waardoor waterindringing mogelijk wordt en roestvorming kan ontstaan op het wapeningsgaas met afstoten van de rotspleister tot gevolg**

links : **aan de " buitenzijde " van de rotssculptuur vrij liggend ronde & gecorrodeerde wapening, groot deel rotspleister volledig verdwenen en losse delen rondom, het geheel kunstig te restaureren conform de oorspronkelijke rotssculptuur van Octave Tondleir**
rechts : **in het " gevelvlak " van de rotssculptuur vrij liggend ronde & gecorrodeerde wapening, groot deel rotspleister volledig verdwenen, het geheel kunstig te restaureren conform de oorspronkelijke rotssculptuur van Octave Tondleir**

Het schadebeeld van de rotssculpturen wordt algemeen gekenmerkt door :

- barst- & scheurvorming (van klein naar groot)
- vrij liggend wapeningsgaas, pleister afgestoten
- vrij liggende ijzerstructuren, pleister afgestoten
- roestvorming op het wapeningsgaas in ijzer
- roestvorming op het ijzerstructuren ter ondersteuning van de sculptuur
- sporen van plantengroei (van klein naar groot)
- openingen in achterzijde, waarlangs hemelwater binnendringt in de sculptuur en het wapeningsgaas & de ijzerstructuur verder doet roesten en de pleister afstoot

Minst beschadigde staties : statie 1 – 3 – 4 – 6

Meer beschadigde staties : statie 2 – 5

Meest beschadigde statie : statie 7

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 158/224

DIAGNOSENOTA : POMPHUISJE

Ten oosten van de kapel, nabij de 2 rijen linden, staat het zgn. pomphuisje, een gewit bakstenen gebouwtje in de vorm van een kapel, vroeger met strodak nu met leien. Op de achtergevel bevindt zich een arduinen statie van de "lange ommegang" van 1953.

pomphuisje met statie 1 : de boodschap aan Maria

Het pomphuisje is in behouden staat. Het witte schilderwerk is een beetje vervuild en de leien zijn bemost, zo ook de blauwe hardsteen van statie 1.

DIAGNOSENOTA : ZWITSERS CHALET

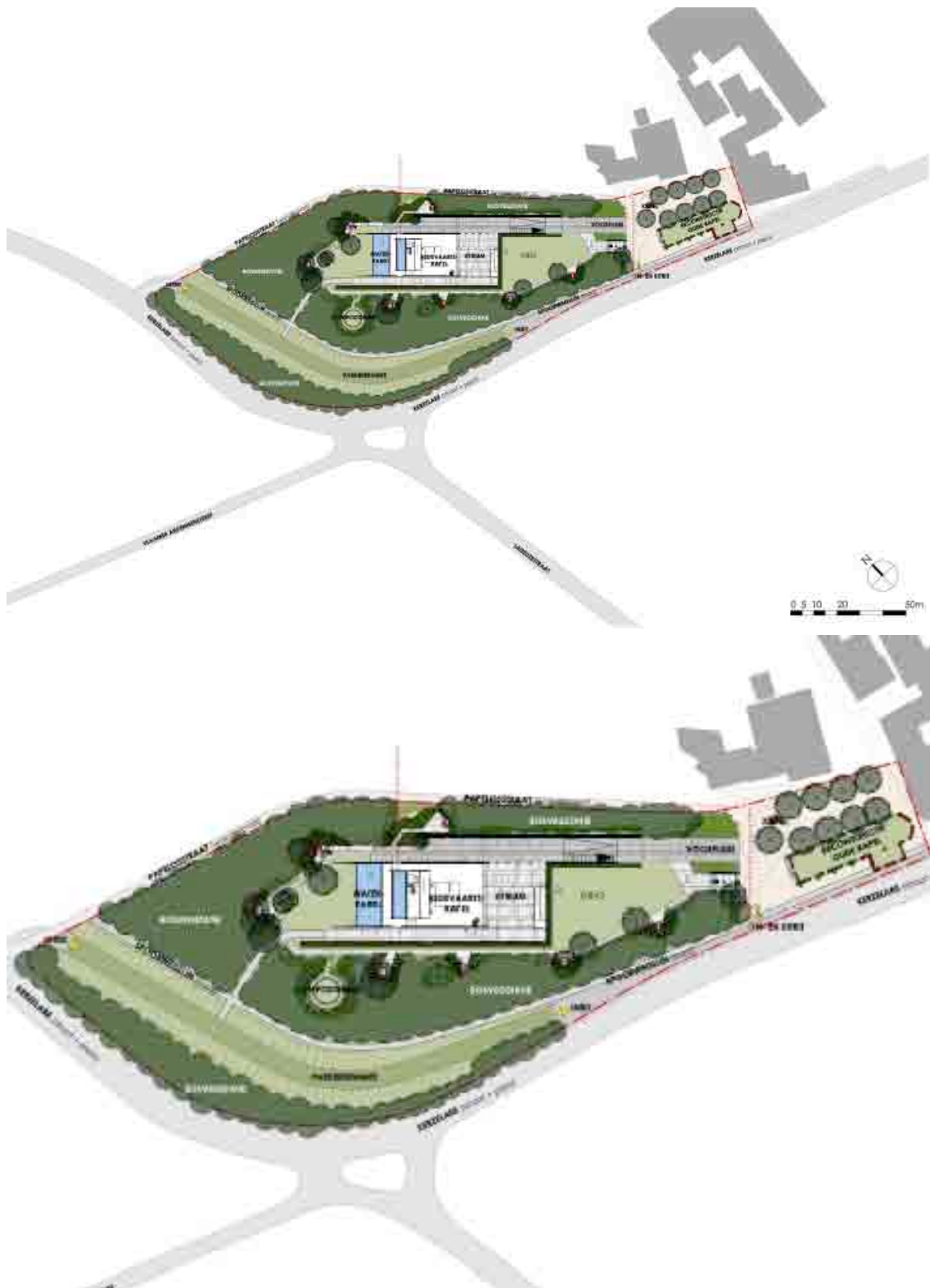

Zwitsers chalet

De Zwitserse chalet nabij de ingang wordt als storend ervaren, past totaal niet in het concept van architect Juliaan Lampens én belemmert het doorzicht op de omgeving.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 159/224

3.3. **BESCHRIJVING VAN HET LANDSCHAPPELIJK ERFGOED**

afb. 3.86
bron

© buro voor vrije ruimte
RESTAURATIE NABIJE OMGEVING (2014) : overzicht & detail

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 160/224

3.3.1. BESCHRIJVING LANDSCHAP, INCL. KOPPELING AAN RUIME OMGEVING

De vorm van de kapel wordt in samenspraak gebracht met het landschap van de Edelareberg, de berg (heuvel) wordt als het ware doorgetrokken in het ontwerp. Het beton wordt in zeer strakke lijnen gesculpteerd, zoals een beeldhouwer omgaat met het materiaal. En toch zijn er mensen die al jaren op die plek voorbijkomen, die de kapel nog nooit hebben opgemerkt. De architect heeft zijn ontwerp één laten worden met het landschap, het gebouw wordt als het ware landschap.

De modernistische kapel, naar de hand van architect Juliaan Lampens, werd ingeplant op een lager gelegen, uitgegraven terrein van de vroegere bedevaartweide en is toegankelijk via een hellend pad en trap in ruw beton. De kapel en toegangspaden maken deel uit van één architecturaal concept, gevat in een strakke vormgeving.

Harlind Libbrecht schreef in "DE JAPANSE KERSELAAR, De kapel van Juliaan Lampens, Artesis hogeschool, 12 januari 2010" dat de bewering " voor alles bestaat er een seizoen " ook perfect past bij Kerselare, want als de kerselaars bloeien, kan je die vanuit de kapel makkelijk zien staan door de grote glaspartij, het omliggende landschap komt, zoals de architect het zelf heeft verwoord, langs de voordeur naar binnen, en het landschap is de enige, het publiek betreedt de kapel langs de achterkant.

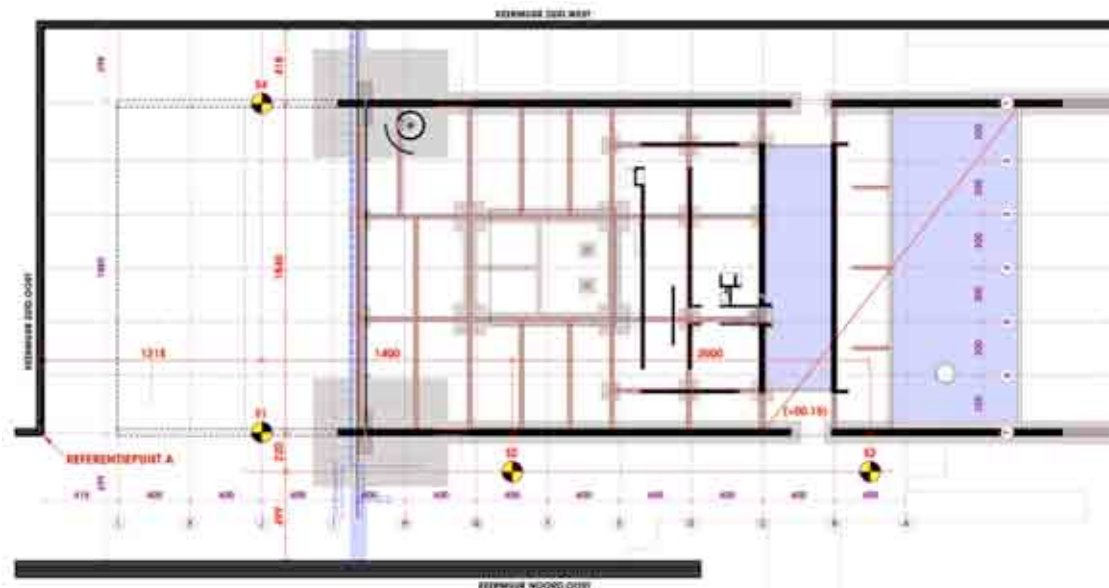
bron : © KIKIRPA. Iconografisch bronmateriaal

Aan de noordzijde van het perceel is duidelijk een bomenrij (populieren) te herkennen. Rond de kapel is nagenoeg enkel gazon aanwezig. De lage beplanting naast de vijver (Cotoneaster) was oorspronkelijk niet aanwezig.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 161/224

betonverhardingen binnen keermuren

De verharding van de buitenomgeving en het atrium is zwaar beschadigd door het opvriezen van de beton vloerplaten. De betonplaten zijn op meerdere plaatsen gebarsten, verzakt en gedeeltelijk afgebroskeld. Op 5 september 2006 is de toestand handmatig opgetekend door de ontwerper : toen was er al 40 tot 50 % van de betontegels zwaar gescheurd. Langs de zuidwestzijde van de kapel is nagenoeg 100 % van de betontegels gebarsten. Er moet ook opgemerkt worden dat de toestand er intussen niet op verbeterd is en nog zal verergeren in de toekomst. Hoe zal de buitenverharding er uit zien op het moment van restauratie?

Op 24 april 2014 is er een diepsondering uitgevoerd rondom de kapel, op 4 punten. Bij elke sondering werd een voorboring uitgevoerd doorheen de betonverharding; eens door de betondikte, begon het grondpakket, dus de verharding werd niet gefundeerd.

Proef nummer	Dikte betonboorkern
S1	13 cm
S2	6 cm beton + 2 cm klei + 17 cm beton
S3	18 cm
S4	13 cm

Volgens de technische beschrijving van arch. Rutger Langaskens & Juliaan Lampens zou er minimum 20 cm steenslagbeton worden voorzien onder de vloer van het atrium. De vloeren zelf waren voorzien in lichtgewapend (maasbepapening) beton, machinaal in de massa getrild en gepolijst (zogezegd macadam), dikte 10 cm.

(zie ORIGINEEL BESTEK, deel 2 : TECHNISCHE BESCHRIJVING, blz. 5/13)

Op 26 augustus 1963 (na aanbesteding & voorafgaand aan de gunning) heeft aannemer W. Teerlinck – Hinoul een gewijzigde prijsopfferte bezorgd, waaruit duidelijk blijkt dat de ondervloer in steenslagbeton ter hoogte van het atrium "vervalt"!

(zie ORIGINEEL BESTEK, deel 8 : PRIJSOPFFERTE bis TEERLINCK, blz. 1/3)

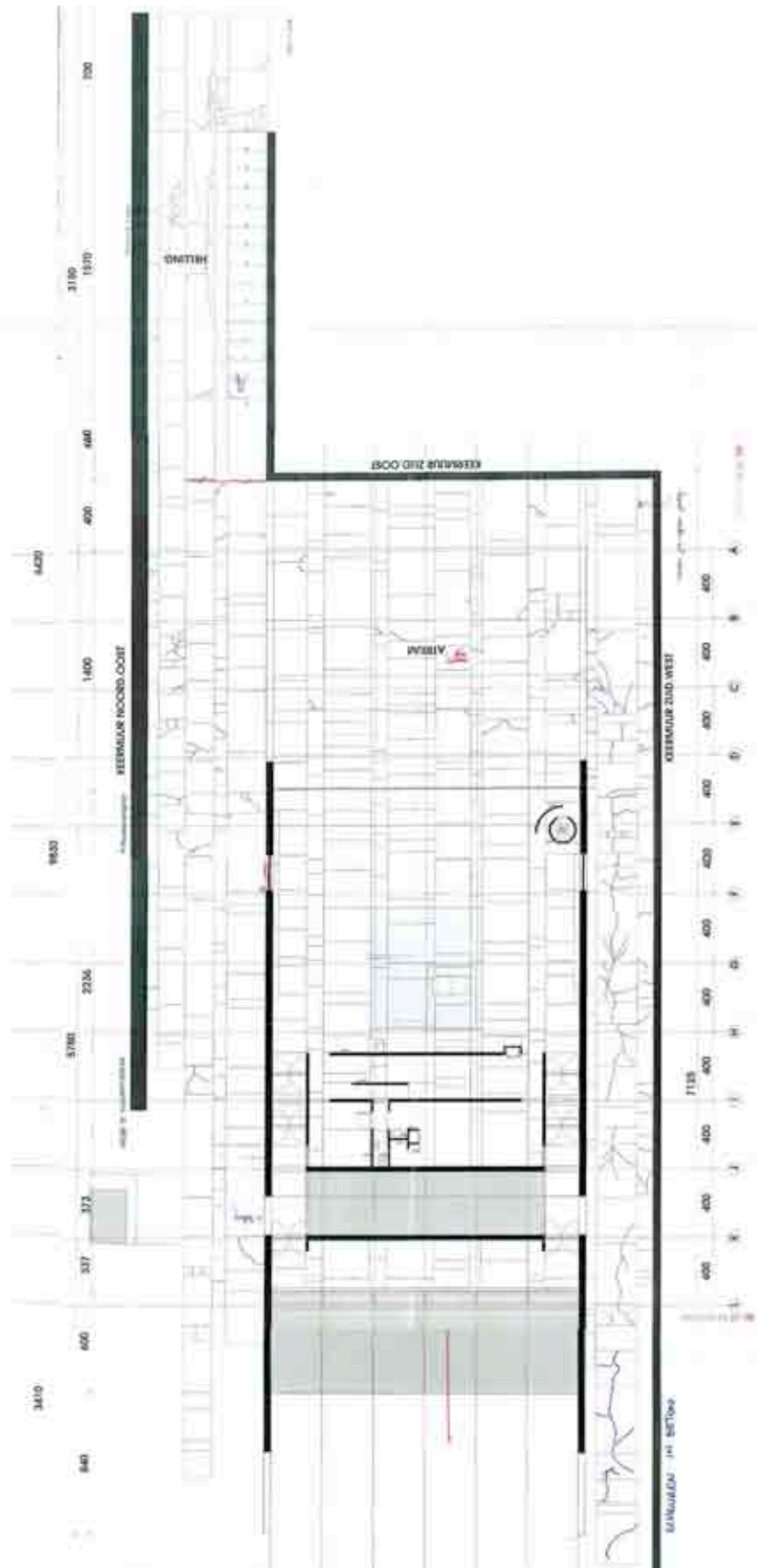
Hieruit besluiten we dat de groot-formaat tegels in beton destijds omwille van de kostprijs niet gefundeerd zijn op een onderfundering (zonder een stevige koffer), doch bijna onmiddellijk "geplaveid" op de leemachtige ondergrond. Dit verklaart dan ook de vele verzakkingen en barsten bij alle buitenverharding, de toegangstrap en -helling.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 162/224

afb. 3.87, afb. 3.88, afb. 3.89, afb. 3.90, afb. 3.91, afb. 3.92, afb. 3.93 en afb. 3.94
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
scheur- & barstvorming in betonverhardingen d.d. 5 september 2006

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 163/224

opmeting scheur- & barstvorming in betonverhardingen d.d. 5 september 2006
© architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
reeds 8 jaar geleden opgemeten en ondertussen verergerd

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 164/224

afb. 3.95, afb. 3.96, afb. 3.97, afb. 3.98 en afb. 3.99

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

scheur- & barstvorming in betonverhardingen bij betontrap en brandweershelling

Ook het hellend vlak en de trappen degraderen opmerkelijk vlug. Ook hier merken we barsten en plaatselijke herstellingen op, ten gevolge van het ontbreken van een onderfundering.

De helling is te steil voor een brandweerwagen : 12,5 % over een lengte van 15,50 m. Om te voldoen aan de basisnormen voor brandpreventie mag de brandweershelling op heden nog slechts 6 % bedragen.

De helling is eveneens te steil voor rolstoelgebruikers. Het maximale toegelaten hellingspercentage voor rolstoelgebruikers is afhankelijk van de lengte : voor hellingen > 10,00 meter is dit 5%. Als de helling langer is dan 10,00 meter, moet een tussenbord worden aangebracht.

De bedevaartkapel is origineel overduidelijk ontworpen om te worden onthaald & benaderd vanaf de trap én de toegangshelling (hoge zijde). Echter ten gevolge van de recente aanleg van de "groene" parking (op heden niet opgenomen in de bescherming) wordt op heden de kapel ook langs de achterzijde benaderd.

De "groene" parking werd gerealiseerd d.d. 2007 – 2008 vóór de bescherming van de bedevaartkapel als monument. De oude tramlijn Oudenaarde - Geraardsbergen werd vrijgehouden door een brede grasvlakte tussen de bedevaartsite en groene parking.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 165/224

pad bij kleine ommevang

afb. 3.100, afb. 3.101, afb. 3.102, afb. 3.103, afb. 3.104, afb. 3.105, afb. 3.106 en afb. 3.107
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba

De verharding in flagstones dateert vermoedelijk van 1954.

De verharding van de kleine ommevang bestaat uit natuursteen, zgn. flagstones. Deze verharding is in zeer slechte toestand. Verschillende tegels liggen los of zijn verdwenen.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 166/224

De tegels zijn op een beperkte fundering geplaatst en door de betredingsdruk en het inwerken van weersomstandigheden los komen te liggen. De voegen zijn uitgesleten waardoor brede en diepe niveauverschillen ontstaan tussen de verschillende tegels. Hierdoor voldoet het pad niet aan de richtlijnen van de integrale toegankelijkheid.

De trappartij naar de bedevaartweide met Piëta van Bert SERVAES (1909 – 1994) was ook reeds aanwezig vóór de bouw van de nieuwe kapel. Deze Piëta is gebruikt als referentiepunt / as - richting voor de inplanting van de nieuwe kapel. Net zoals de paden in flagstones vertoont ook deze trappartij losliggende tegels en verzakkingen, alsook aan de bovenzijde van de keermuren.

afb. 3.108, afb. 3.109, afb. 3.110 en afb. 3.111
bron © archief kerkfabriek O.L.V. Geboorte te Pamele & architectuurstudio de schacht & partner(s)
De verharding in flagstones vroeger en nu.

Daarnaast sluit deze verharding (materiaal en vormgeving) niet aan op de paden zoals voorzien op de (voor)ontwerpplannen opgemaakt door Juliaan Lampens. Op verschillende voorontwerp- en bouwaanvraagplannen van architect J. Lampens (zie blz. 1) is een hoekige padenstructuur waar te nemen, naar wij mogen aannemen bedoeld in ter plaatse gestort beton, zoals ook bij heel wat woningen van zijn hand.

woning VANDENHAUTE – KIEBOOMS
afb. 3.112 en afb. 3.113
bron © Stichting Juliaan Lampens vzw

woning DERWAELE - THIENPONT

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 167/224

groen

De taxushagen waren niet voorzien in het ontwerp van arch. Lampens. De haag rondom keermuur zuid-oost en zuid-west stond er al zo'n ± 10 jaar geleden, maar werd verlengd langsheen de traptreden. De aanwezige taxushagen zijn nog in een goede toestand. Taxus is heel sterk en kan afgetopt worden.

Oorspronkelijk was er ook aan de vijver helemaal geen haag aanwezig, alleen maar cotoneasters die uitliepen in het landschap. De cotoneasters naast de vijver waren ook al niet voorzien in het ontwerp van arch. Juliaan Lampens, maar werden waarschijnlijk aangeplant omwille van veiligheidsoverwegingen.

afb. 3.114 en afb. 3.115
bron © archief kerkfabriek Onze Lieve Vrouw Geboorte te Pamele
groenaanleg anno 1966

afb. 3.116 en afb. 3.117
bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
groenaanleg op heden

Bij iedere statie zijn buxushaagjes aangeplant. Nabij de 7 staties staan ook nogal wat hakhoutstoven, deze mogen de winter voorafgaand aan de restauratie worden ingekapt tot 20 cm boven het maaiveld.

De aanvrager laat nog een erkende boomdeskundige langskomen om de 3 Japanse kerselaars te onderzoeken. Kunnen ze nog ingesnoeid worden om ze nog even te behouden of moeten ze vervangen worden? Er staat ook nog 1 kerselaar bij het kleine kapelletje. De levensverwachting van een kerselaar bedraagt 40 – 50 jaar, daarna zijn ze hoogbejaard. Ze werden laatst ingesnoeid in april 2010.

Door de spontane ontwikkeling van de boszones rond de kleine ommegang zijn bepaalde zichten op het naastliggend landschap, én naar de kapel toe verdwenen.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 168/224

3.3.2. INVENTARISATIE VAN CULTUURHISTORISCHE GEGEVENS

verharding

Grootformaat tegels in ter plaatse gestort beton zijn gebruikt voor de beide brede uitwaaiende paden langs de kapel en voor het atrium onder de luifel. Deze tegels volgen een strak ritme dat ook terugkomt in het interieur van de kapel.

De verharde zone langs de kleine ommegang bestaat uit natuursteen, zogenaamde flagstones, een hype in de jaren 1950, doch niet aldus voorzien in het origineel concept van arch. Lampens.

waterpartijen

Een waterpartij aan de noordwestzijde loopt onder de offerkaarsenkapel door en vormt zo het tussenwater tussen offerkaarsen- en bedevaartskapel; met fontein.

groen

Bij de waterpartij aan de noord west zijde van de kapel staat een taxushaag omwille van veiligheidsredenen. Rond de keermuur, zuid oost en zuid west van de kapel, is eveneens een taxushaag aangeplant. Ter plaatse van meerdere staties van de kleine ommegang zijn buxushaagjes aangeplant. De overige delen binnen de kleine ommegang bestaan uit gazon en enkele solitaire bomen. De randbeplanting van de bedevaartsite bestaat uit diverse boom- en heestersoorten, hoofdzakelijk spontaan ontwikkelde beplanting sedert de bouw van de kapel & de kleine ommegang met zijn 7 staties. Voorlopige niet - limitatieve opsomming ter informatie :

boomsoorten :

- Prunus (kerselaar)
- Acer (esdoorn)
- Tilia (linde)
- Quercus (eik)
- Populus (populier)
- Betula (berk)
- Fagus (beuk)
- Magnolia (beverboom)

heestersoorten :

- Taxus
- Forsythia
- Rhododendron
- Corylus
- Cornus

vaste planten :

- Bergenia
- Hedera

Zie uitgebreid in 3.2.B4. INHOUD LANDSCHAPPELIJK ERFGOED AANWEZIG.

Uit "DE JAPANSE KERSELAAR, De kapel van Juliaan Lampens" door Harlind LIBBRECHT, Artesis hogeschool, 12 januari 2010, citeren we :

" Voor alles bestaat er een seizoen. Deze bewering past ook perfect bij Kerselare, want als de kerselaars bloeien, kan je die vanuit de kapel makkelijk zien staan door de grote glaspartij, het omliggende landschap komt, zoals de architect het zelf heeft verwoord, langs de voordeur naar binnen, en het landschap is de enige, het publiek betreedt de kapel langs de achterkant. "

Kerselaars zijn hier heel toepasselijk en de bloesems contrasteren met het beton brut. De bloesems zijn typisch voor het verhaal en deze plek; de symboliek is niet ver zoek. Het her en der aanplanten van nog enkele kerselaars zal een meerwaarde betekenen voor de site.

pleintje met linden

Het parkeren onder de linden is nefast voor deze bomen omwille van de druk die bovenop de wortels gecreëerd wordt. Twee linden zijn al in slechte toestand en kunnen nog een 5-tal jaar blijven staan en zullen dan moeten vervangen worden.

groene parking en de oude trambedding

De "groene" parking en de oude trambedding (Oudenaarde – Geraardsbergen) zijn niet opgenomen in het beschermd monument. De trambedding is duidelijk af te lezen uit de taludlijnen.

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 169/224

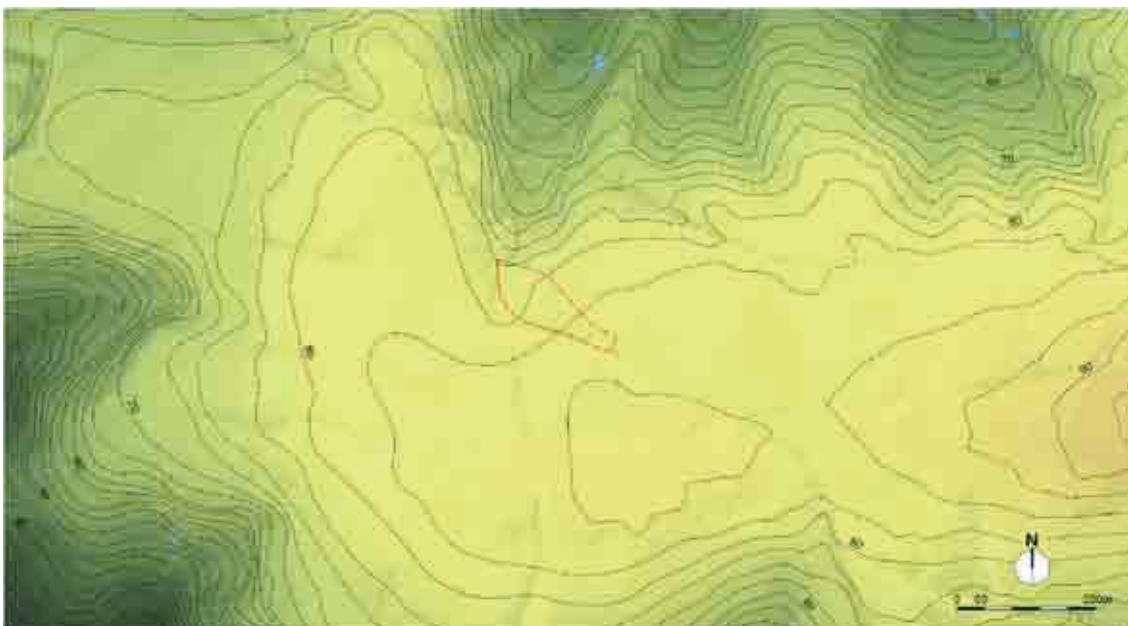
**3.3.3. LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS : OPMETINGSPLAN; GEOLOGIE, BODEM
(GEBRUIK); WATERHUISHOUDING; GEOMORFOLOGIE; INVENTARISATIE
KNELPUNTEN; BESCHRIJVING EN PLAN INFRASTRUCTUUR BINNEN DE AFBAKENING**

3.3.3.1 Reliëf en waterhuishouding

Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart – Kaartblad 29 Kortrijk - VUB (2007) via dov.vlaanderen.be

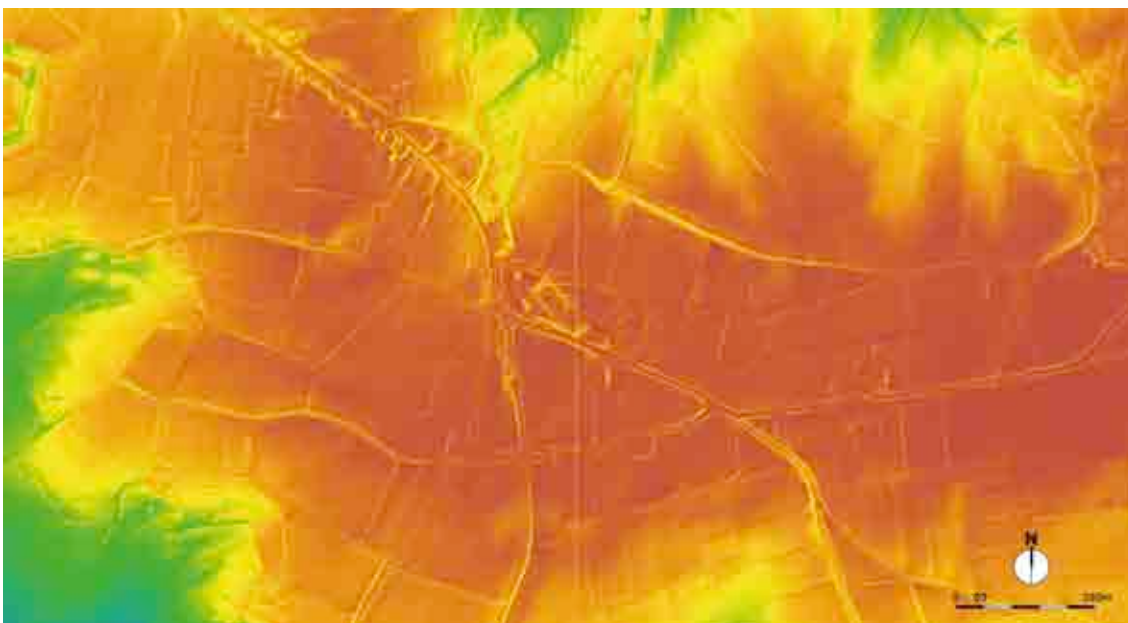
Het huidige landschap rondom Oudenaarde wordt gedomineerd door de Schelde & maakt deel uit van de Vlaamse Vallei dat morfologisch gekenmerkt wordt door een relatief vlak reliëf. Ten zuiden van Oudenaarde wordt het landschap echter gekenmerkt door een sterk golvend karakter met een gevarieerd landschap, namelijk de Vlaamse Ardennen. De hoogste toppen zijn gekend als de formatie van Diest en zijn dankzij de ijzerzandsteenbanken minder vatbaar voor erosie.

Kerselare is gelegen op een lichte heuvelrug die in het westen sterk afhelt richting de Scheldevallei. De directe omgeving is aan de W-, Z- en O-zijde echter relatief vlak.

afb. 3.118 © Geopunt Vlaanderen

HOOGTELIJNEN

afb. 3.119 www.agiv.be

DIGITAAL TERREINMODEL (DTM)

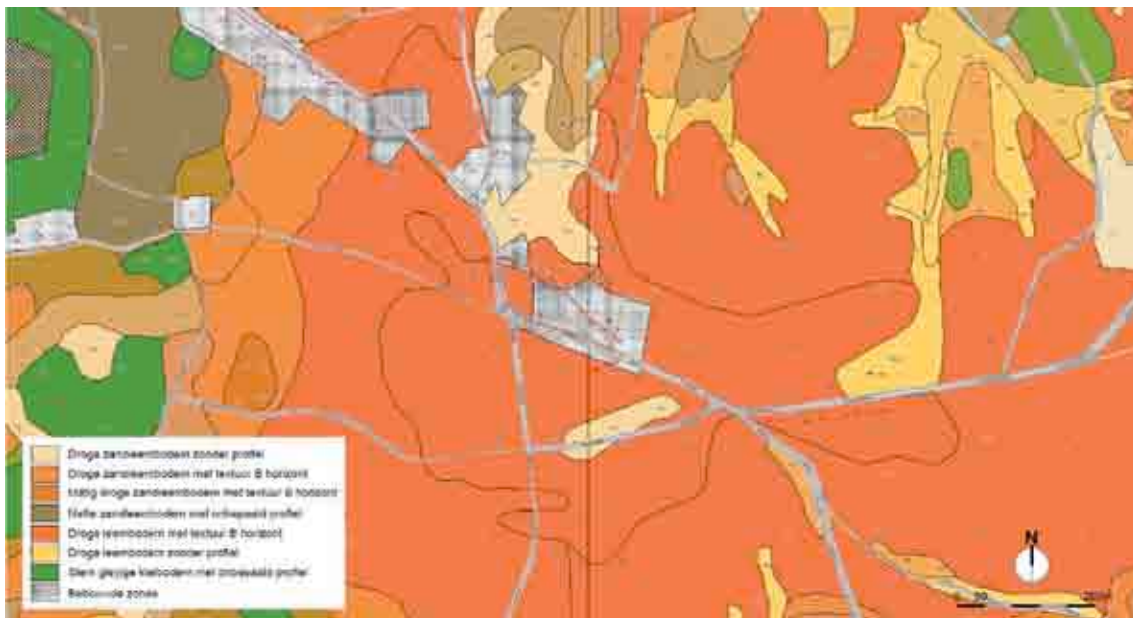
3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 170/224

3.3.3.2 Bodemkenmerken

Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart – Kaartblad 29 Kortrijk - Vrije Universiteit Brussel (2007)
via dov.vlaanderen.be

De bodem rondom Oudenaarde en Kerselare bestaat grotendeels uit lemig zand, zandleem- en leemgrond, met in de alluviale vlakte van de Schelde eveneens kleigronden. Op de bodemassociatiekaart van België valt Kerselare binnen het zandleemgebied, dat voornamelijk langs de Schelde is gelegen.

De afzettingen aan het oppervlak vallen binnen het overgangsgebied of zandloessgebied, dat voornamelijk bestaat uit zandleem- en lichte zandleemgronden. 'Zandloess' duidt op een opbouw van windafzettingen. Ze vormen de overgang tussen de oostelijk gelegen dekzandgebieden en de zuidelijk gelegen leem- of loessgebieden. De bodem aan Kerselare bestaat voornamelijk uit droge leembodems met textuur B-horizont. Aan de oostzijde liggen enkele drogere leembodems. Richting de Scheldevallei in het westen is een droge tot matig droge zandleembodem te zien met verschillende zones kleibodem.

afb. 3.120

bron www.dov.vlaanderen.be : bodemverkenner

BODEMKAART

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 171/224

3.3.3.3 Biologische waarderingskaart

De biologische waarderingskaart is een inventaris van biologisch minder tot zeer waardevolle groengebieden in Vlaanderen. Rondom Kerselare zijn hoofdzakelijk aan de westzijde richting de Scheldevallei waardevolle weilanden, soortenrijke permanente cultuurgraslanden en zeer waardevolle randbeplantingen aangeduid.

Op de site zelf is de groene gordel aan de oostzijde van de kapel aangeduid als een waardevolle loofhoutaanplant, exclusief populier. Rondom de site grenzen verschillende minder waardevolle graslandzone. Opmerkelijk is de noordelijk gelegen holle weg met houtkanten, aangeduid als biologisch zeer waardevol.

afb. 3.121

bron

Geopunt Vlaanderen

BIOLOGISCHE WAARDERINGSKAART

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 172/224

3.3.4. INHOUD LANDSCHAPPELIJK ERFGOED AANWEZIG

3.3.4.1 Inventarisplan

afb. 3.122
 bron buro voor vrije ruimte
PLAN INVENTARIS

LEGENDE

BOS	bosbestand
MB	markante bomen
BO	bomen
SB	sierbeplanting
HA	hagen
GR	grasland
G	perceelsgracht

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 173/224

3.3.4.2 Bosbestanden

De kapel van Kerselare is bijna volledig omringd door bossige beplanting die het gebouw aan het zicht onttrekken.

De bovenetage bestaat voornamelijk uit *Acer pseudoplatanus* (gewone esdoorn), *Fraxinus excelsior* (gewone es) en in mindere mate *Quercus robur* (zomereik).

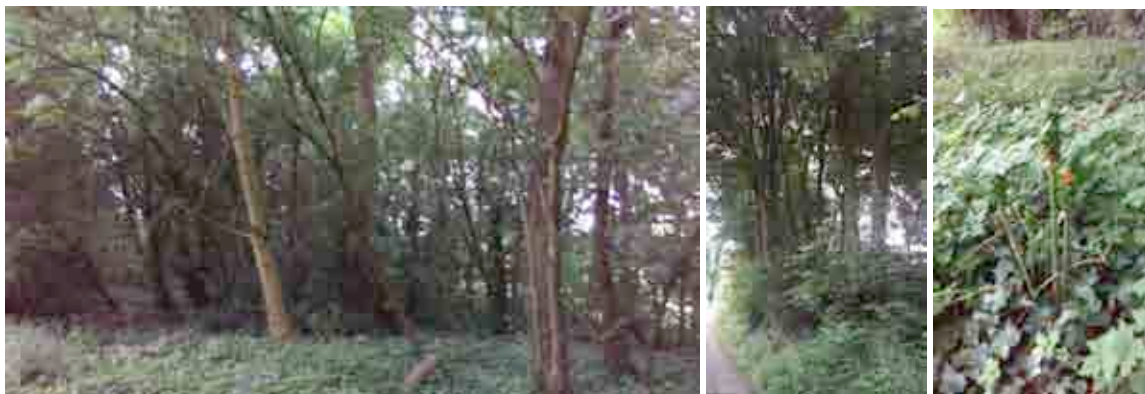
De nevenetage en struiklaag bestaan uit spontane inheemse soorten zoals *Sambucus nigra* (gewone vlier) en *Corylus avellana* (hazelaar).

De kruidlaag bevat, buiten de typische flora, ook enkele waardevolle soorten waaronder *Arum maculatum* (aronskelk), *Stachys byzantina* (bosandoorn) en *Lamium galeobdolon* subsp. *Argentatum* (bonte gele dovenetel). Deze soorten duiden op een enigszins ouder bosbestand.

Het bosbestand is in de inventaris onderverdeeld in twee zones : BOS 1 & BOS 2.

Code	Bestands-type	Opper-vlakte	Beschrijving	Opmerkingen
BOS1	Loofbos	2200 m ²	<p><u>Bovenetage:</u> <i>Fraxinus excelsior</i>, <i>Acer pseudoplatanus</i>;</p> <p><u>Nevenetage:</u> <i>Alnus glutinosa</i>, <i>Betula</i> ssp., <i>Prunus padus</i>;</p> <p><u>Struiklaag:</u> <i>Sambucus nigra</i>, <i>Crataegus monogyna</i>, <i>Philadelphus</i> ssp.;</p> <p><u>Kruidlaag:</u> <i>Geranium robertianum</i>, <i>Arum maculatum</i>, <i>Glechoma hederacea</i>, <i>Stachys sylvatica</i>, <i>Hedera helix</i>, <i>Lamium galeobdolon</i> subsp. <i>Argentatum</i>;</p>	<i>Rijke kruidlaag met enkele waardevolle bossoorten, waaronder Lamium (Bonte gele dovenetel), Stachys sylvatica (Bosandoorn) en Arum maculatum (Aronskelk);</i>

Code	Bestands-type	Opper-vlakte	Beschrijving	Opmerkingen
BOS2	Loofbos	2300 m ²	<p><u>Bovenetage:</u> <i>Acer pseudoplatanus</i>, <i>Robinia pseudoacacia</i>;</p> <p><u>Nevenetage:</u> <i>Alnus glutinosa</i>;</p> <p><u>Struiklaag:</u> <i>Corylus avellana</i>, <i>Sambucus nigra</i>, <i>Prunus</i> ssp., <i>Rubus fruticosus</i>;</p> <p><u>Kruidlaag:</u> <i>Geranium robertianum</i>, <i>Arum maculatum</i>, <i>Glechoma hederacea</i>, <i>Stachys sylvatica</i>, <i>Hedera helix</i>;</p>	<i>Rijke kruidlaag met enkele waardevolle bossoorten, waaronder Stachys sylvatica (Bosandoorn) en Arum maculatum (Aronskelk);</i>

afb. 3.123

bron buro voor vrije ruimte

BOS 1 - BOS 2 - Arum maculatum

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 174/224

3.3.4.3 (Markante) bomen

Binnen het studiegebied zijn solitaire of opmerkelijke bomen geïnventariseerd als MB (markante boom). Vanwege een verhoogde erfgoed- en/of natuurwaarde zijn sommige bomen in het beheersplan aangeduid als markant; zij bezitten hier een verhoogde erfgoedwaarde omwille van hun ouderdom. Aan de omvang van de bomen kan afgeleid worden dat deze in dezelfde periode werden aangeplant als de bouw van de kapel. Deze zullen dan ook specifieke beheermaatregelen kennen.

Code	Bestandstype	Opp.	Beschrijving	Stamomtrek
MB	Markante bomen	/	MB1 Prunus ssp.	2m10
			MB2 Tilia ssp.	2m10
			MB3 Acer pseudoplatanus	2m18
			MB4 Quercus robur	3m30
			MB5 Acer pseudoplatanus	Meerstammig
			MB6 Acer pseudoplatanus 'Leopoldii'	2m40
			MB7 Acer pseudoplatanus 'Atropurpurea'	1m95/1m80
			MB8 Tilia ssp.	2m30
			MB9 Tilia ssp.	2m
			MB10 Tilia ssp.	1m90
			MB11 Tilia ssp.	2m10
			MB12 Tilia ssp.	2m10
			MB13 Tilia ssp.	2m10
			MB14 Tilia ssp.	2m20
			MB15 Tilia ssp.	2m30

afb. 3.124

bron buro voor vrije ruimte

MARKANTE BOMEN (MB)

links MB 3 – Acer pseudoplatanus

MB 4 – Quercus robur

midden MB 5 – Acer pseudoplatanus

MB 7 – Acer pseudoplatanus " Leopoldii "

rechts MB 2 – Acer pseudoplatanus " Atropurpurea "

Code	Bestandstype	Opp.	Beschrijving	Stamomtrek
BO	Bomen	/	BO1 Prunus ssp.	56cm
			BO2 Prunus avium	Tweestammig
			BO3 Prunus avium	
			BO4 Gleditsia triacanthos	
			BO5 Acer pseudoplatanus	
			BO6 Populus nigra 'Italica'	2m70, gekandelaard
			BO7 Populus nigra 'Italica'	2m20, gekandelaard

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 175/224

		BO8	Fraxinus excelsior	2m20
		BO9	Betula ssp.	77cm
		BO10	Betula ssp.	1m24
		BO11	Fagus sylvatica	2m10
		BO12	Robinia pseudoacacia (groep)	gem. 1m17
		BO13	Prunus padus	2m10
		BO22	Quercus robur	50cm
		BO23	Acer campestre	50cm
		BO24	Fraxinus excelsior	30cm
		BO25	Crataegus monogyna	28cm
		BO26	Carpinus betulus	25cm
		BO27	Carpinus betulus	28cm
		BO28	Crataegus monogyna	28cm
		BO29	Crataegus monogyna	28cm
		BO30	Acer campestre	54cm
		BO31	Acer campestre	58cm
		BO32	Quercus robur	50cm
		BO33	Prunus padus	38cm
		BO34	Fraxinus excelsior	35cm
		BO35	Carpinus betulus	34cm
		BO36	Quercus robur	45cm
		BO37	Alnus glutinosa	30cm
		BO38	Prunus padus	40cm
		BO39	Prunus padus	40cm

3.3.4.4 Sierbeplantingen en hagen

Bewust aangeplante heestermassieven en sierheesters zijn geïnventariseerd als sierbeplantingen. De grootste massieven zijn aangeplant aan de parkeerzone met Symphoricarpos (sneeuwbes). Enkele kleinere sierbeplantingen bevinden zich aan de trappen richting de kapel. Verder zijn er enkele hagen aan de parking, een taxushaag aan de zuidzijde van de kapel en enkele hagen aan toegang.

Code	Bestandstype	Opp.	Beschrijving	Opmerkingen	
SB	Sierbeplanting	/	SB1	Buxus sempervirens, Spirea ssp., Prunus laurocerasus;	<i>Opslag Acer, Robinia;</i>
			SB2	Spirea ssp.	
			SB3	Symphoricarpos ssp.	

Code	Bestandstype	Opp.	Beschrijving	Opmerkingen	
HA	Hagen	/	HA1	Carpinus betulus	
			HA2	Taxus baccata	
			HA3	Pyracantha ssp.	
			HA4	Ligustrum vulgare	
			HA5	Buxus sempervirens	
			HA6	Fagus sylvatica 'Atropunicea'	
			HA7	Carpinus betulus	

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 176/224

3.3.4.5 Grasland

De open plekken binnen het studiegebied zijn ingericht als gazon/grasland. Deze zones kennen nu een intensief maaibeheer in functie van toegankelijkheid. Het gras aan de parking wordt gebruikt als parkeerruimte. Aan de parking zijn buiten de typerende graslandsoorten verschillende kruidachtige vegetatie aanwezig.

Code	Bestandstype	Opp.	Beschrijving	Opmerkingen
GR	Grasland	2050 m ²	GR1 Typische cultuurgrassoorten, Bellis perennis, andere kruidachtigen;	<i>Intensief maaibeheer;</i>
		1385 m ²	GR2 Typische cultuurgrassoorten, Bellis perennis, Symphytum officinale, Tanacetum vulgare, Medicago lupulina, Trifolium repens, Plantago major, Plantago lanceolata, Ranunculus repens, Rumex ssp., Tragopogon pratensis subsp. Pratensis, Jacobaea vulgaris subsp. Vulgaris, Trifolium pratense;	

afb. 3.125

bron buro voor vrije ruimte
GRASLAND (GR)

links GR 1 – GAZON
midden GR 2 – PARKING
rechts GR 2 – PARKING

3.3.4.6 Perceelsgrachten

Aan de Kerzelarestraat ligt een perceelsgracht die aan beide uiteinden is ingebuisd. De oevers van deze gracht kent een extensief maaibeheer en bestaat uit een kruidachtige en bloemrijke vegetatie. Aandacht dient te gaan naar de Japanse duizendknoop (Fallopia japonica) als invasieve soort.

Code	Bestandstype	Opp.	Beschrijving	Opmerkingen
G1	Perceels-gracht	/	Oevervegetatie : Typische cultuurgrassoorten, Bellis perennis, Symphytum officinale, Tanacetum vulgare, Medicago lupulina, Trifolium repens, Plantago major, Plantago lanceolata, Ranunculus repens, Rumex ssp., Tragopogon pratensis subsp. Pratensis, Jacobaea vulgaris subsp. Vulgaris, Trifolium pratense, Urtica dioica, Centaurea jacea, Matricaria chamomilla, Mycelis muralis, Cirsium arvense, Cirsium palustre, Malva moschata, Lamium album, Achillea millefolium, heracleum sphondylium, Fallopia japonica;	<i>Fallopia japonica (Japanse duizendknoop) > invasief;</i>

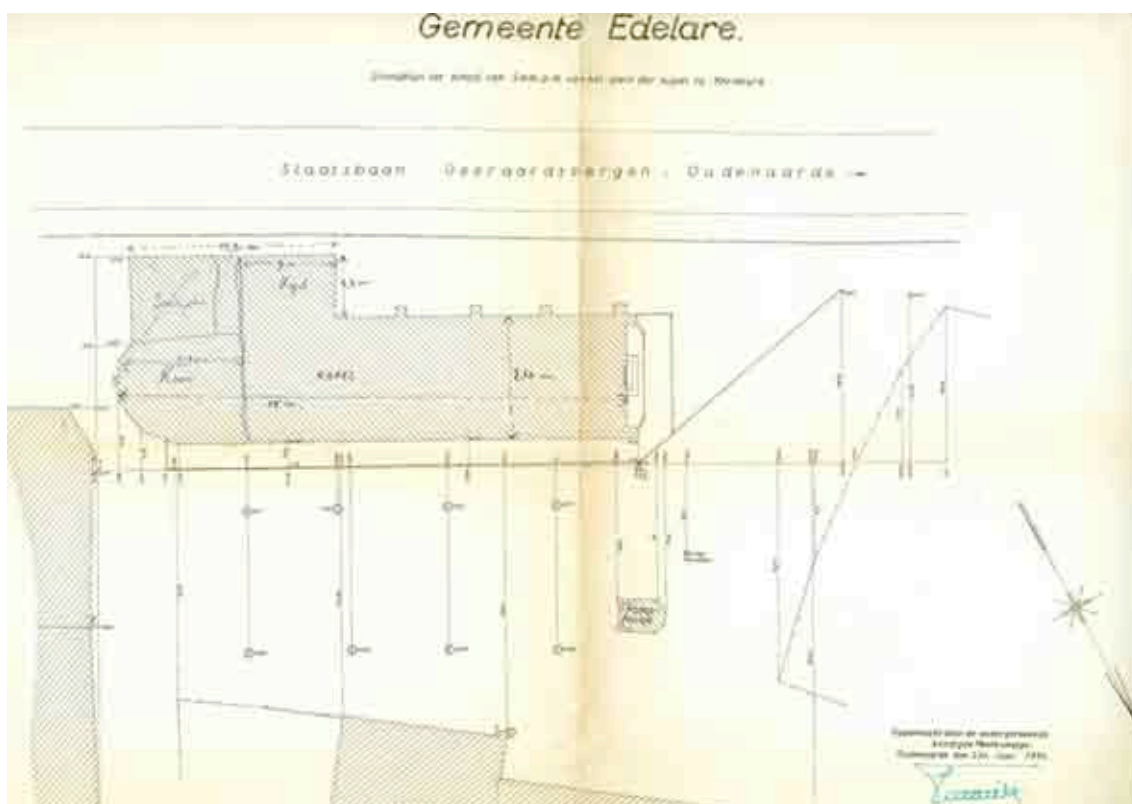
3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 177/224

3.4. BESCHRIJVING VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED

3.4.1. FYSIEKE BESCHRIJVING SITE

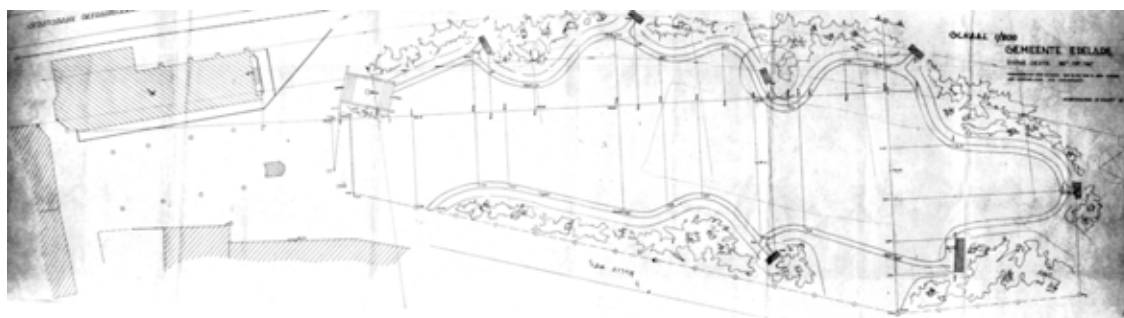
Op basis van het kaartmateriaal kan worden aangegeven waar een hoog potentieel is voor archeologische resten. Dit is het geval voor de plaats waar de vroegere kapel heeft gestaan. Waarschijnlijk bevinden zich tussen de linden en de weg Kerselare nog de funderingen of restanten van de oude, in 1961 afgebrande, kapel. Op heden is de inplanting van de oude kapel niet leesbaar op de site.

Op basis van een opmetingsplan van de oude kapel d.d. 23 juni 1954, de "opmeting van de bedevaartsite" d.d. 15 maart 1961 & de plannen van de oude kapel getekend door architect Bressers voor de heropbouw van de oude kapel, kan de correcte inplanting van de "afgebrande" kapel perfect gereconstrueerd worden.

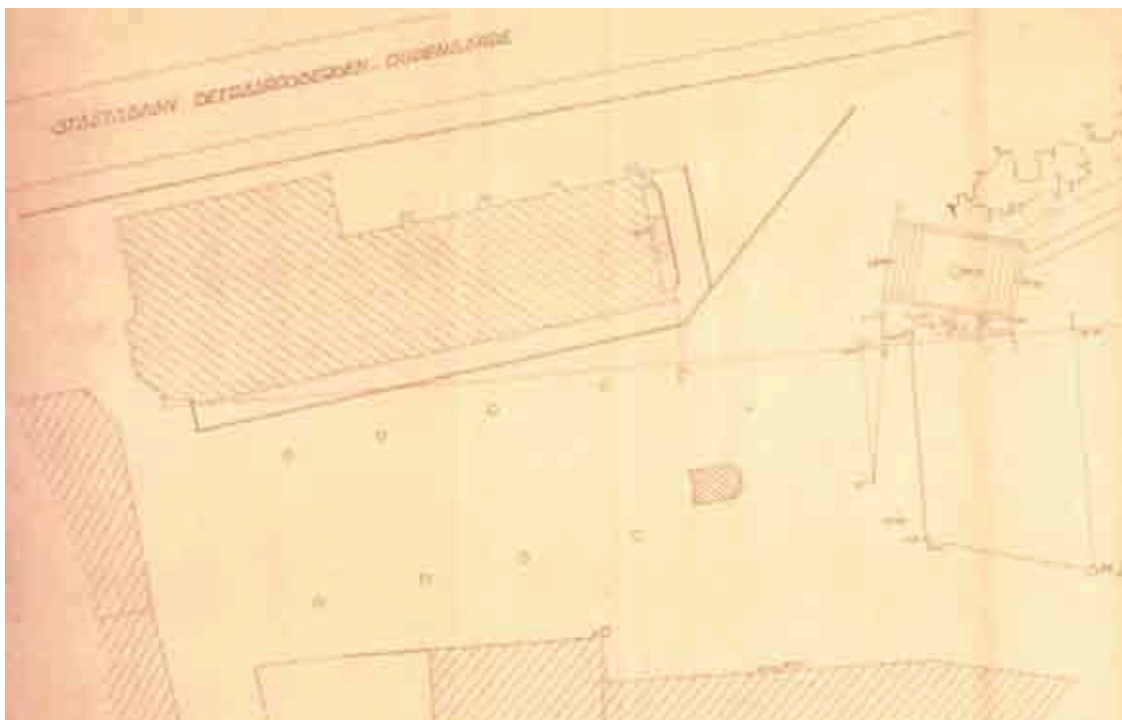
GRONDPLAN VAN HET PLEIN DER KAPEL TE KERSELARE d.d. 23 juni 1954

De trappartij naar de bedevaartweide met Piëta van Bert SERVAES (1909 – 1994) was ook reeds aanwezig vóór de bouw van de nieuwe kapel. Deze Piëta is gebruikt als referentiepunt / as - richting voor de opmeting van de volledige site door een landmeter en voor de inplanting van de nieuwe kapel door Juliaan Lampens.

OPMETING TERREIN 15 maart 1961, voorbereiding voor de architectuurwedstrijd

3. INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN – HUIDIGE TOESTAND : blz. 178/224

OPMETING TERREIN 15 maart 1961 & detailfragment oude kapel, voorbereiding voor de architectuurwedstrijd
Gemeente Edelare, enige sectie, 162° 179° 178°

3.4.2. INVENTARISATIE VAN KNELPUNTEN

Ten gevolge van de aanleg van de groenparking (dateert van vóór de bescherming als monument & op heden ook niet opgenomen in de bescherming) wordt op heden de kapel ook langs de achterzijde benaderd. De bedevaartkapel is echter origineel overduidelijk ontworpen om te worden onthaald én benaderd vanaf de trap én de toegangshelling (hoge zijde kapel). Men mag het oorspronkelijke concept niet laten ontwaarden.

Het parkeren onder de linden op het pleintje is nefast voor deze bomen omwille van de druk die bovenop de wortels gecreëerd wordt. Twee linden zijn al in slechte toestand en kunnen nog een 5-tal jaar blijven staan en zullen dan moeten vervangen worden.

Over enkele decennia weet niemand nog dat hier ooit een oude kapel heeft gestaan en is afgebrand. Er is geen infobord dat de ontwikkeling van de site duidt; er is nochtans voldoende beeldmateriaal beschikbaar. Er zijn ook geen sporen in situ meer zichtbaar.

afb. 3.126 en afb. 3.127

bron © architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba
pleintje bij de linden & site oude kapel

4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN

We baseren ons hier op het Beschermingsbesluit en inhoudelijk dossier d.d. 20.11.2009 :

4.1. ARTISTIEKE WAARDE VAN DE BEDEVAARTKAPEL

Beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 :

Ligt in de originaliteit van het modernistische ontwerp van 1961-1963; de kapel behoort tot de absolute hoogtepunten van de naoorlogse religieuze architectuur in Vlaanderen, uitzonderlijk in de kerkenbouw door de opmerkelijke hedendaagse en totaal nieuwe esthetische vormgeving en door het materiaalgebruik van gewapend ruw beton en glas; de kapel vormt het topwerk van de vernieuwende architect Juliaan Lampens die een vooruitstrevend architecturaal concept ontwierp met een hoge esthetische ruimtebeleving en interieurafwerking.

De artistieke waarde van het miraculeus beeldje van O.-L.-Vrouw van Kerselare als een gepolychromeerd laatgotisch beeldje uit de eerste helft van 15de eeuw van de Mechelse St.-Lucasgilde, gevat in een zilveren schrijn in de vorm van een Mariabeeld van de Oudenaardse zilversmid Van den Hende van 1763.

Het inhoudelijk dossier d.d. 20.11.2009 voegt daar nog het volgende aan toe :

Het esthetische effect en de expressieve uitdrukking van het ontwerp in de stijl van het Brutalisme, gekenmerkt door het uiterst functionele opzet en het gebruik van ruw zichtbeton.

De kapel van Edelare, opgetrokken uit ruw zichtbeton, speelde in de Belgische architectuurgeschiedenis van de 20ste eeuw, en in het bijzonder in de kerkenbouw, een voornamelijke rol. De toepassing in ons land van gewapend beton in de kerkenbouw vond reeds plaats tijdens het interbellum. De echte doorbraak van de religieuze betonarchitectuur, meestal in combinatie met baksteen, kwam er na de Tweede Wereldoorlog. De nieuwe constructieve mogelijkheden die het materiaal bood had ook zijn gevolgen voor de vormgeving. Slechts enkele kerken werden volledig van gewapend beton gebouwd. Door het gebruik van de onbewerkte béton brut werd Le Corbusier voorloper van de internationale stroming in de moderne architectuur gekend als brutalisme. Ook architect J. Lampens creëerde een kapel met een sculpturale vorm in brutalisme, opgebouwd uit ter plaatse gestorte verticale betonplaten met een zichtbare structuur van de houten bekisting, waardoor de esthetische eigenschappen van het materiaal ten volle benut werden. De kapel van architect Lampens vormt een uitzonderlijk voorbeeld van zuiver brutalisme in de kerkelijke bouwkunst.

De artistieke waarde van de kapel ligt inderdaad in de soberheid van het materiaalgebruik : beton brut & glas. Alle toevoegingen in de loop der jaren die deze puurheid ontkrachten, worden als niet waardevol ervaren : glasramen boven het doksaal, stijlwallen, kerkstoelen,... Juliaan Lampens, de architect, kon hier helemaal niet mee lachen, want het aspect van een sobere en minimalistische kapel was verdwenen. Hij weigerde dan ook er ooit maar 1 voet binnen te zetten.

We wijzen hier eveneens op de uitzonderlijk hoge architecturale & sculpturale waarde van de bedevaartkapel van Kerselare en het volledige architectuuroeuvre van Juliaan Lampens, internationaal zeer gewaardeerd bvb. door internationaal hoog aangeschreven architecten zoals :

- Kenneth FRAMPTON, architectuurcriticus (USA), sprak slechts één woord uit na zijn recente ontmoeting met de bedevaartkapel : AMAZING (verbazingwekkend)
- arch. Christian KEREZ (Zwitserland)
- RCR arquitectos (Spanje)
- Bevk Perovic Arhitekti (Ljubljana)

Recent is er een volledig Japans tijdschrift gewijd aan het werk van architect Juliaan Lampens (A+U 523). Het is gedrukt op 40.000 exemplaren en op slechts 7 maand was het volledig uitverkocht wereldwijd, hetgeen ook voor de uitgever een uniek gegeven is.

4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN : blz. 180/224

afb. 4.1

bron © A+U, Architecture and Urbanism, 2014:04, No.523, Feature : Juliaan Lampens.

enkele sprekende recensies die de artistieke erfgoedwaarde bevestigen :

De architectuur van Juliaan Lampens is functionele sculptuur, zo bruikbaar mogelijk zonder keurslijf, zo economisch mogelijk door minimale nazorg, zo beleefbaar mogelijk zonder ornamentiek. Waar doorgaans het ontklede huis ongenietbaar wordt, fascineert de naaktheid van zijn gebouwen. Dat zuiver creatieve, dat maatschappelijk bevrijdende en bevrijde, die spontaan moderne aansluiting op een groots verleden, deed de jury naar trefwoorden grijpen toen zij de toekenning van de Grote Architectuurprijs van België 1995 moest motiveren.

Haast extatisch noemde ze de architectuur van Juliaan Lampens :

“ waarheid, authenticiteit, intensiteit, spiritualiteit, diepgang, volledigheid, duidelijkheid, tijdeloosheid, ruimtelijkheid, voorbeeldigheid. ”

Een ongeremde lofbetuiging uit professionele hoek nog wel.

bron : **JULIAAN LAMPENS : BOUWKUNST**

fragment uit de openingsrede van Gerard Vandenhaute op dinsdagavond 3 mei 2005 ter gelegenheid van Lampens' tekeningen- en schetsen-tentoonstelling in het Museum van Deinze en de Leiestreek, van 4 mei - 12 juni 2005.

In één lijn trok hij de berghelling door in een betonnen dak, als een soort overhangende rots opent de ruimte zich op de hemel. Radicaal, maar subtiel heeft hij die verlengde berg naar zijn hand gezet. Het hemelwater stort in een bekken dat krachtig beschut zit tussen de twee zijmuren die de opgaande beweging van de helling aangeven. Dat waterbekken staat rechtstreeks in contact met een offerzaal waar de bedevaarder over de volle breedte kaarsjes kan branden. Water, vuur, lucht gevat door beton creëert het architectuur die de krans van woorden niet nodig heeft.

Tijdloos. Hedendaagser dan veel gebouwen die vandaag het licht zien, stelt deze kapel de grondbeginselen van de architectuur aan de orde. Het is een ode aan de architectuur, maar een miskend bedevaartoord voor de hedendaagse architectuur.

Buiten haar functie als bedevaartoord, bevraagt deze architectuur - zonder daarin fanatiek te willen zijn - de moderniteit van vandaag.

bron : **PROEVEN VAN ARCHITECTUUR. EEN BEDEVAARTOORD, OOK VOOR DE ARCHITECTUUR.**

fragment uit een artikel van arch. Koen Van Synghel, verschenen in DE STANDAARD – 11 juni 2005)

een sprekend interview

De bouw van de nieuwe kapel van Onze-Lieve-Vrouw van Kerselare bij Oudenaarde (1964-1966) zorgde voor de doorbraak.

Hoe kwam die tot stand?

"Nadat de gotische bedevaartkapel in 1961 was afgebrand, werd het door professor Rutger Langaskens van Sint-Lucas en mij ingediende ontwerp – dat, om tegemoet te komen aan de wensen van de leden van de kerkfabriek, was getooid met tal van torentjes – in een architectuurwedstrijd bekroond. Maar dadelijk gooide ik dat ontwerp weg, om de kapel te bouwen die er nu staat. De verwezenlijking heeft veel moeite gekost, want de leden van de kerkfabriek moesten voortdurend om de tuin worden geleid. Ik toonde hun klassieke schetsen, waarna ik de toenmalige pastoor, André Heye, de schetsen voorlegde hoe het gebouw er in werkelijkheid zou uitzien. Na het gieten van de eerste laag beton, tot de eerste stortnaad op een hoogte van 120 cm, dachten velen dat daar silo's werden gebouwd. De afwerking verliep naar wens. Een meevaller was de perfecte akoestiek door de vorm van het gebouw en de ruwheid van het beton."

Hoe kijkt u terug op die verwezenlijking?

"Ik ben er, denk ik, in geslaagd een kapel te bouwen waaruit iedere vorm van folklore is gebannen. Bij de opening werd een nieuwe mis gecomponeerd die door de dansgroep Hoste uit Gent werd gedanst. Nadat de wind van vernieuwing was overgewaaid, was het feest gedaan. In de kapel werden – hoewel ik dat niet had gepland – zitbanken geplaatst. En in 1983 kwam een muurschildering tot stand op het beton en werden glasramen opgehangen aan de glazen voorwand van de kapel. Ik ben er sindsdien nooit meer geweest."

Vanwaar uw voorliefde voor beton?

"Baksteen blijft een van de beste bouwmaterialen, maar helaas zijn de gebruiksmogelijkheden beperkt. Ik ben niet verliefd op beton, maar wel op de mogelijkheden die dat materiaal biedt. Het constructieve gebaar dat je als architect stelt, is immers de eerste stap naar schoonheid. Niet de krul van de staart is het sieraad van de hond. Ik heb altijd gestreefd naar een eerlijke architectuur, ook in het interieur, en het bannen van al het overbodige. Zo zit het glas in het beton zonder tussenliggend schrijnwerk. Alleen een glasplaat scheidt de binnen- van de buitenruimte."

bron : **MODERNISTISCH ARCHITECT JULIAAN LAMPENS : ' VOORLIEFDE VOOR BETON '**

fragment uit een interview, afgenomen door Koenraad De Wolf, ter gelegenheid van Lampens' tekeningen- en schetsententoonstelling in het Museum van Deinze en de Leiestreek, van 4 mei - 12 juni 2005. (verschenen in Tertio 275 - 18 mei 2005 - p. 11)

4.2. HISTORISCHE WAARDE VAN DE BEDEVAARTSITE & omgeving

Het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 verwoordt het als volgt :

Het thans nog steeds druk bezocht bedevaartsoord heeft een grote **historische waarde** als Mariaal bedevaartsite opgericht in de 15de eeuw. De grote volkstoeloop naar de kapel en het Mariabeeldje is te danken aan de talrijke mirakels die werden genoteerd vanaf de 15de eeuw. De 16de-eeuwse kapel, gebouwd door de heren van Pamele, werd na de brand van 1961 vervangen door een nieuwe kapel naar ontwerp van architect Juliaan Lampens.

De historische waarde, i.c. de **architectuurhistorische waarde** van de bedevaartkapel :

De betonnen kapel van O.-L.-Vrouw van Kerselare, gebouwd nadat de oude kapel in 1961 was afgebrand, is een topwerk van één der belangrijkste naoorlogse architecten in Vlaanderen, die faam verwierf met zijn minimalistische authentieke betonarchitectuur.

De opmerkelijke kerkvorm met een bijzondere uitstraling en monumentaal effect neemt in de naoorlogse architectuurgeschiedenis in Vlaanderen een prominente plaats in. De kapel getuigt van een radicale vernieuwing in de hedendaagse architectuurgeschiedenis in Vlaanderen en in de typologische ontwikkeling van de kerkenbouw, zowel wat betreft de consequent doordachte planopbouw, als de vormtaal, het materiaalgebruik en de constructiemethode.

4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN : blz. 182/224

De zeer sereen ingerichte gebedsruimte beantwoordt volledig aan de liturgische vernieuwingen die plaats vonden in die tijd. Het uiterst functionele opzet en het aanwenden van de esthetische eigenschappen van het ruwe zichtbeton, maakt de kapel tot een uitzonderlijk en treffend voorbeeld van een kerkgebouw in "brutalisme".

Het inhoudelijk dossier d.d. 20.11.2009 voegt daar nog het volgende aan toe :

als karakteristieke constructie in gewapend beton, een belangrijke getuige van de constructieve mogelijkheden en vernieuwende vormgeving door de toepassing ervan in de religieuze gebouwen na de Tweede Wereldoorlog

Uit de historische nota en inventarisatie in het kader van dit beheerplan kunnen volgende elementen eveneens als historisch waardevol worden beschouwd :

- de inbedding van het gebouw volume in de landschappelijk omgeving;
- de voorkomende paden in beton volgens het oorspronkelijk raster;
- de circulatie rondom de kapel in functie van de kleine ommegang;
- de aanwezige markante bomen omwille van hun periode van aanplanting.

4.3. SOCIAAL-CULTURELE WAARDE

Beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 :

Het befaamde bedevaartsoord is een getuige van een eeuwenlange en nog sterk levende Mariadevotie in de streek, opklimmend tot de 15de eeuw; de huidige kapel ingeplant op een landelijke locatie, sluit aan bij een oude traditie maar geeft door zijn moderne vormtaal en bijzondere uitstraling uiting aan de moderne geloofsbelijdenis en liturgische vernieuwingen. Vanaf 1953 werd een autowijding georganiseerd die uitgroeide tot de grootste van het land.

Tot op vandaag gaat men nog steeds op **bedevaart** naar Kerselare : alleen, met het gezin, met vrienden of in groep. Jaarlijks komen verschillende groepen, zelfs van ver en te voet. Het hele jaar door is de kapel toegankelijk, maar in de meimaand zijn er heel wat vieringen gepland. Na afspraak met het secretariaat, kan men met de parochie of per groep, een eigen viering hebben. Na elke eredienst is er de Mariaverering met het **miraculeus beeldje**.

De verering met het beeldje schept een verbondenheid met de lange geschiedenis van bedevaarten in Kerselare, met Onze-Lieve-Vrouw en met haar Zoon. Er is wel veel veranderd. Vroeger kwamen de mensen te voet en bleven ze de hele dag rondhangen. Nu stoppen ze met de auto en even later zijn ze alweer weg.

Sinds 1953 komen elk jaar een paar duizend auto's, vrachtwagens en moto's op Hemelvaartdag naar Kerselare voor de auto- en motowijding. Deze heeft plaats om 10.00 u. én om 15.00 u., iedere keer voorafgegaan door een Eucharistieviering in de kapel. De Autowijding is een organisatie van de parochie Edelare en het Autowijdingscomité. Er is ook een jaarlijkse kermis waarop steevast lokale snoepjes, de *lekkies*, verkocht worden, alsmede gedroogde wijting.

De kleine ommegang voert de bedevaarders door het domein rond de kapel. Zeven bas-reliëfs in kunstrotsen stellen de zeven weeën van de H.Maagd voor.

De bedevaarders kunnen ook de lange ommegang wandelen (buiten beschermd gebied) Langs unieke rustige wandelwegen met eindeloze vergezichten over de Vlaamse Ardennen, staan 15 arduinen kapelletjes over ± 3 km. Elk kapelletje stelt één van de blijde, droeve of glorievolle mysteries van de rozenkrans voor. Tussen 2 staties is er iedere keer de tijd om een tientje te bidden en om af en toe een O.L.V.-lied te zingen.

4.4. ZELDZAAMHEID

Inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 :

De zeldzaamheidswaarde van de **moderne kapel** op de historische bedevaartsite scoort hoog door de uitzonderlijke en authentieke vormgeving, planopbouw, en materiaalgebruik in de kerkelijke architectuur uit de naoorlogse periode, uniek als voorbeeld van zuiver "brutalisme" en als enig religieus gebouw een baanbrekend voorbeeld van een architect met een beperkt oeuvre. Ook het bewaarde authentieke **laatgotische houten Mariabeeldje** heeft een hoge zeldzaamheidswaarde.

4.5. GAAFHEID EN HERKENBAARHEID

Inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 :

De bedevaartsite en de betonnen architectuur naar ontwerp van architect Lampens, inclusief het uiterst sobere interieur, met inbegrip van het 15de eeuwse Mariabeeldje in een zilveren schrijn, is nog geheel bewaard en scoort hoog op het vlak van authenticiteit en herkenbaarheid.

4.6. REPRESENTATIVITEIT

Inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 :

De kapel is zeer representatief binnen het beperkte architectonische oeuvre van de ontwerper en binnen de typologie van de moderne kerkbouw in de tweede helft van de 20ste eeuw én kan beschouwd worden als baanbrekend oeuvre voor de architect.

4.7. ENSEMBLEWAARDE

Inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 :

Ten noorden en ten oosten van de oude kapel was er vanouds een kleine concentratie van bebouwing in L-vorm met voornamelijk herbergen.

Ten oosten naast de oude, nu verdwenen kapel staan twee rijen linden, vermoedelijk aangeplant in het begin van de 20ste eeuw en het zogenaamde pomphuisje, een gewit bakstenen gebouwtje in de vorm van een kapel, vroeger met strodak nu met leien, op de achtergevel werd een arduinen statie geplaatst van de "lange ommegang" van 1953.

Op de vroegere bedevaartweide ten noordwesten van de oude kapel is in het begin van de jaren 1950 in opdracht van pastoor Hye, ook de "kleine ommegang" aangelegd van "O.-L.-Vrouw van VII Weeën" in rotstaferelen. Op het voorplein, bij de aanvang van het ommegangpad staat een Piëta van graniet vervaardigd door de Gentse beeldhouwer Bert Servaes (1909-1994).

De nieuwe kapel werd ingeplant op een lager gelegen, uitgegraven terrein van de vroegere bedevaartweide en is toegankelijk via een hellend pad en een trap. Kapel en toegangspaden maken deel uit van één architecturaal concept gevat in een strakke vormgeving.

Door het behoud van de kapel met de kleine ommegang eromheen en de volledige nog druk bezochte bedevaartsite wordt de ensemblewaarde zeer hoog geschat.

4.8. CONTEXTEVALUATIE

Inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 :

De kapel is mooi gelegen in de groene omgeving van de oude vermaarde bedevaartsite op de Edelareberg en maakt deel uit van een ankerplaats in de Landschapsatlas. De kapel is bovendien in hoge mate beeldbepalend in zijn omgeving. De contextwaarde wordt hoog geëvalueerd.

4.9. CULTUURHISTORISCHE GOEDEREN

In de richtlijn om te beoordelen of cultuuroederen deel uit maken van de bescherming d.d. 21.12.2015 wordt **voor beschermingsbesluiten vanaf 2009** en voor 2015 vastgelegd :

Wat betekent dit concreet?

De cultuuroederen opgesomd in het beschermingsbesluit of in de bijlage bij het besluit, zijn mee beschermd. Alle andere roerende goederen zijn niet mee beschermd. Einde onderzoek.

Uit het Beschermingsbesluit en inhoudelijk dossier d.d. 20.11.2009 leiden we ook de cultuurhistorische goederen af :

- miraculeus beeldje van O.-L.-Vrouw van Kerselare

WAARDENBEPALING

Hierna duiden we op het grondplan een waardenoordeel aan met betrekking tot de buiten- en de binnenmuren evenals de binnenruimtes en interieurelementen van het gebouw.

Het waardeoordeel is gebaseerd op (kunst)historische, esthetische, functionele en architecturale aspecten van het monument en wordt weergegeven door drie verschillende kleuren (rood, geel en groen) die een degradatie in hun oordeel bepalen van hoog naar laag. Het verzadigde rood, geel en groen is gebruikt voor de doorsneden elementen terwijl lichtrood, lichtgeel en lichtgroen zijn gebruikt voor de onderdelen in aanzicht.

De gebruikte combinatie van kleur en betekenis refereert naar de kleuren van een stoplicht waarbij je zou kunnen zeggen :

rood = stop, essentieel deel van het monument, te bewaren en/of te restaureren

Zeer waardevol (rood) :

Behorend tot de kernwaarde van het complex. Alle (of belangrijke delen van) historische elementen zijn nog aanwezig en/of deze elementen kunnen nog in hun oorspronkelijke toestand gerestaureerd worden aangezien er voldoende informatie beschikbaar is. Daarenboven kan de ruimte ook een architecturale, esthetische en kunsthistorische waarde hebben. Er wordt voorgesteld terug te gaan naar een welbepaalde periode in de geschiedenis of de huidige (historische) toestand te bewaren en conserveren.

geel = let op, aangepast oorspronkelijk deel of gerecupereerd onderdeel of onderdeel uit een latere bouwphase met een erfgoedwaarde of een nader te onderzoeken deel

Waardevol (geel) :

Een deel van de historische elementen zijn nog aanwezig of deze elementen kunnen nog in hun oorspronkelijke toestand gerestaureerd worden. Deze code geldt ook voor delen of afwerkingen die uit een latere bouwphase - met een architectuur(historische) waarde - zijn. Deze ruimtes moeten bewaard worden in hun huidige toestand en/ of zoveel mogelijk gerestaureerd worden naar hun welbepaalde periode in de geschiedenis. Hierdoor wordt de ruimte maximaal geherwaardeerd.

groen = geen bezwaar, deze onderdelen kunnen eigentijds ingevuld/aangepast worden

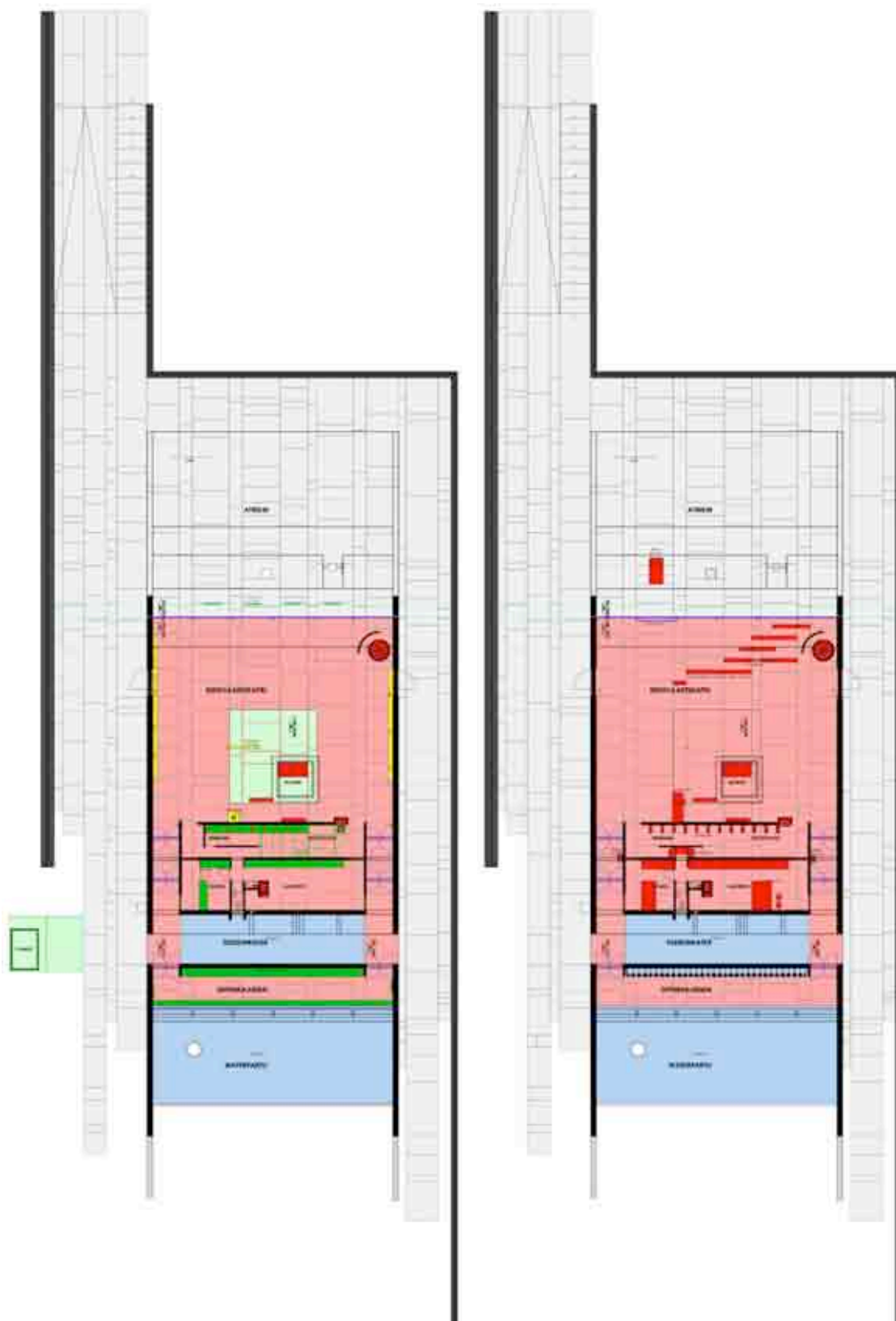
Beperkte waarde, tot zelfs storende elementen (groen) :

De ruimte werd meermaals aangepast doorheen de jaren waardoor de architecturale waarde en het historisch concept quasi volledig verloren zijn gegaan. Deze code geldt ook voor niet oorspronkelijke delen of afwerkingen zonder bijzondere architectuur (historische) waarde, die zelfs als storend worden bestempeld. De wijzigingen zijn verwaarloosbaar en/of banaal. Deze ruimtes worden dan ook hersteld qua inrichting, afwerking en functie naar het origineel concept van architect Juliaan Lampens.

LEGENDE WAARDEBEPALING

	ZEER WAARDEVOL
	ZEER WAARDEVOL (AANZICHT, VLOER)
	ZEER WAARDEVOL (PLAFOND, DAKKAP)
	ZEER WAARDEVOL INTERIEURELEMENT
	WAARDEVOL
	WAARDEVOL (AANZICHT, VLOER)
	WAARDEVOL (PLAFOND, DAKKAP)
	WAARDEVOL INTERIEURELEMENT
	BEPERKTE WAARDE
	BEPERKTE WAARDE (AANZICHT, VLOER)
	BEPERKTE WAARDE (PLAFOND, DAKKAP)

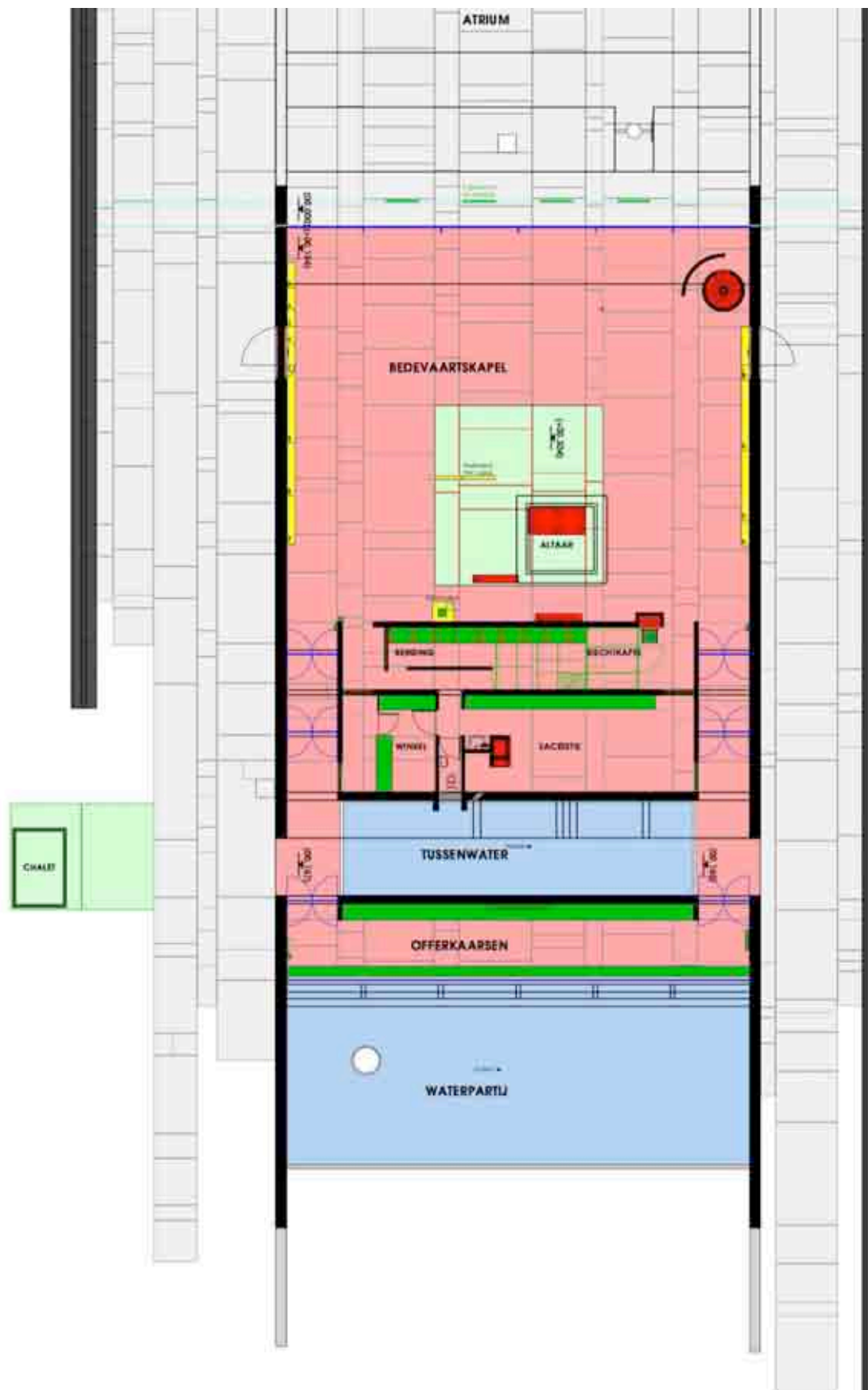
4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN : blz. 185/224

erfgoedwaarden huidige toestand

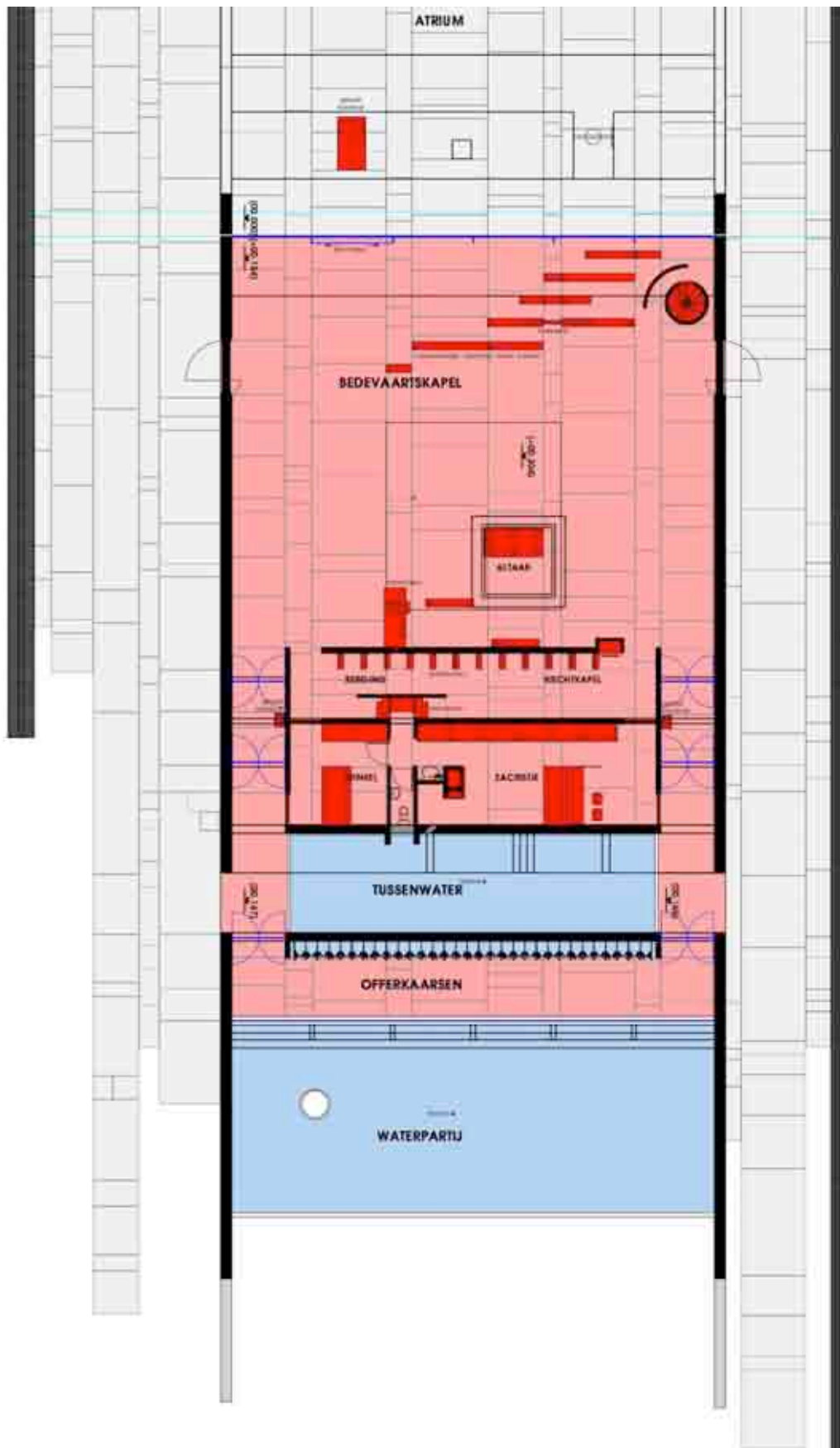
erfgoedwaarden na restauratie

4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN : blz. 186/224

erfgoedwaarden huidige toestand

4. BESCHRIJVING VAN DE ERFGOEDWAARDEN : blz. 187/224

erfgoedwaarden na restauratie

5. ONDERBOUWDE VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER

Het inhoudelijk dossier bij het beschermingsbesluit d.d. 20.11.2009 vermeldt :

BEHEERSDOELSTELLINGEN EN TOEKOMSTVISIE

In de beheersvisie is het belangrijk dat de monumentwaarde van het oorspronkelijk ontwerp en de nog aanwezige erfgoedwaarden behouden en indien mogelijk hersteld worden. In de nabije toekomst wordt door de eigenaar de restauratie van de kapel voorzien, onder andere met beton- en dakrenovatie.

5.1. HOOFDDOELSTELLINGEN

De hoofddoelstellingen gaan uit van het behoud, de verbetering of het herstel van de erfgoedwaarden (zoals beschreven in hoofdstuk 4) die aan de grondslag van het onroerend erfgoed of erfgoedlandschap liggen.

In afwachting van de erfgoedpremie en de restauratie van de bedevaartsite en bedevaartkapel, zal de bouwheer het bedevaartsoord O.L.V. van Kerselare als een goede huisvader onderhouden : de stutten onder de dakplaat blijven behouden tot aan de restauratie en het dak wordt jaarlijks geïnspecteerd op lekken. Zo nodig worden dringende onderhoudswerken uitgevoerd. Er zullen ook nog vooronderzoeken worden uitgevoerd ter voorbereiding van de betonrestauratie.

Er zijn eind 2014 verschillende restauratiedossiers ingediend en begin 2015 ontvankelijk verklaard door Onroerend Erfgoed. Een overzicht van het totale restauratiedossier :

RESTAURATIE BEDEVAARTOORD ONZE LIEVE VROUW VAN KERSELARE

FASE 1 : BEDEVAARTKAPEL

lot 1 :	BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL	(nog in opmaak)
lot 2 :	INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT)	ontvankelijk d.d. 09.03.2015
lot 3 :	INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER)	ontvankelijk d.d. 09.03.2015

FASE 2 : OMGEVING BEDEVAARTSITE

lot 1 :	RESTAURATIE KEERMUREN	(nog in opmaak)
lot 2 :	GROEN & BETONVERHARDINGEN	ontvankelijk d.d. 20.03.2015
lot 3 :	ROTSSCULPTUREN (KLEINE OMMEGANG)	ontvankelijk d.d. 20.03.2015

De restauratiedossiers FASE 1 - lot 1 en FASE 2 - lot 1 zullen worden afgewerkt en ingediend na de goedkeuring van dit beheersplan.

5.1.1. FASE 1 - lot 1 : RESTAURATIE BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL

betonrestauratie

De hoogstnoodzakelijke restauratie van de bedevaartkapel zal gebeuren met respect voor de artistieke en architecturale waarde volgens het Beschermingsbesluit : consoliderend behouden en/of herstellen van oorspronkelijke of historische erfgoed-elementen. In hoofdzaak betreft dit de restauratie van de "beton brut".

Om een verantwoorde keuze van de toe te passen restauratietechniek te kunnen maken, is er al een uitgebreide voorstudie van de betonproblematiek uitgevoerd. Hieraan werden mogelijke restauratieopties gekoppeld en adviezen verstrekt door technische instanties en administratieve overheden. Sommige standpunten en stellingen werden gegeven op basis van de resultaten van het onderzoek die op dat moment voorhanden waren, doch die op basis van verder onderzoek en voortschrijdend inzicht niet langer relevant zijn.

De uiteindelijke restauratiemethode zal gedefinieerd worden op basis van het volledige vooronderzoek en na afweging van alle parameters. Er wordt evenwel gestreefd naar een 'restauratie met uiterste respect', zo weinig mogelijk ingrijpen, zo veel mogelijk behouden,...

architecturale interieur - concept van architect Juliaan Lampens herstellen

De artistieke waarde van de kapel ligt in de soberheid en puurheid van het materiaalgebruik : beton brut & glas. Zie ook zwart-wit interieurfoto's © Pierre Noël.

Onroerend Erfgoed stelt dat de restauratie van de als monument beschermde kapel ook betekent dat het ontwerp tot de volledige puurheid is te herleiden. Om de kapel haar zuiverheid te laten herwinnen, moeten sowieso alle overbodige toevoegingen, die afbreuk doen aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens, volledig worden verwijderd.

Alle overbodige inhoud en alle in de jaren toegevoegde rommel die afbreuk doen aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens, worden als niet waardevol ervaren en worden volledig verwijderd om de kapel haar zuiverheid te laten herwinnen : glasramen boven het doksaal, stijlwallen, gedenkstenen, beeldjes, schilderijen, kerkstoelen,... Het tapijt op het podium wordt eveneens verwijderd zodat het zichtbeton opnieuw een aansluitend patroon vormt met de rest van de vloer.

De betonnen zitbanken en het kruis (zonder kruisbeeld) worden opnieuw opgesteld volgens het weloverwogen oorspronkelijke ontwerp in overeenstemming met het vloerpatroon. Enkel in de meimaand zullen nog stoelen worden bijgeplaatst. De betonnen pivotdeuren kunnen dan ook weer operationeel gemaakt worden.

De knielbanken worden hersteld en aangevuld; zo ook het tabernakel op de uitspringende betonplaat bij de altaarwand en er wordt opnieuw een schuifdeur geïntegreerd in de glaspartij onder het doksaal.

5.1.2. FASE 1 - lot 2 : INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT) (ontvankelijk d.d. 09.03.2015)

functionele lacunes wegwerken

Alle zaken die afbreuk doen aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens worden verwijderd : het storende wit vast meubilair in de sacristie, spreek- en biechtruimte en de donkerkleurige vlakke binnendeuren.

Hierdoor ontstaat echter een functionele lacune (nood aan zit- en bergingsmeubilair), terwijl hiermee anderzijds het oorspronkelijk concept niet hersteld wordt. Er bestaan immers heel wat detailtekeningen van het vast meubilair en de binnendeuren voor de sacristie en de spreekruimte van de hand van architect Lampens. De meubels werden echter, om onbekende redenen, nooit integraal uitgevoerd.

De meubels in de sacristie, de spreek- en biechtruimte worden daarom vervangen door meubilair naar het oorspronkelijk concept van architect Juliaan Lampens en geplaatst zoals voorzien. Ook de oorspronkelijke binnen- en buitendeuren met verticale houten beplanking worden nu uiteindelijk gerealiseerd. In zijn ontwerpen past Juliaan Lampens multiplex oregon met zijn specifieke kleur en houttekening toe voor zowel vast meubilair als binnendeuren. Ze sluiten aan bij het meubilair in veel woningen van architect Juliaan Lampens. (cfr. A+U 523) (zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965)

5.1.3. FASE 1 - lot 3 : INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER) (ontvankelijk)

functionele lacunes wegwerken

De kaarsenstaanders die aan beide zijden van de offerkaarsenkapel staan opgesteld, doen afbreuk aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens. De kaarsenstaander bij de glaspartij was bovendien niet voorzien in dit concept en haar inplanting verstoort het in het concept gewenste vrije doorzicht op de waterpartij. De door de jaren toegevoegde en aanwezige sculpturen zullen ook verdwijnen

Door het louter verwijderen van deze kaarsenstaanders, ontstaat echter een lacune, die afbreuk doet aan de functionele eigenheid van de kaarsenkapel en anderzijds wordt het oorspronkelijk concept niet hersteld.

Daarom worden de kaarsenstaanders gerealiseerd naar het oorspronkelijk concept van architect Juliaan Lampens. Er bestaan immers detailtekeningen van zijn hand. De volledige glaswand blijft over de volledige lengte en hoogte vrij. Het tabernakel op het bij-altaar wordt hersteld. Het deurpaneel, dat op heden in de kaarsenkapel is opgehangen, is maatgevend en wordt hergebruikt.

(zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965)

5.1.4. FASE 2 - lot 1 : RESTAURATIE KEERMUREN

Alle keermuren waren oorspronkelijk ontworpen in beton maar de kerkfabriek kreeg zomaar een lading stenen zodat er flink kon bespaard worden op het budget.

De ZW- keermuur is opgebouwd met overbakken baksteen, een gestapelde veldoven Scheldesteen, in romeins formaat, rond een betonnen steunwand en bovenaan afgedekt met een betonnen omgekeerd T - element. De NO- keermuur is opgebouwd met gestapelde Doornikse breuksteen afkomstig van de afbraak van de afgebrande kapel (brand d.d. 21 februari 1961).

Beide keermuren zullen gerestaureerd worden met kalkmortel en het betonrot zal aangepakt worden. De vegetatie (muurvarentjes) op de natuursteen keermuur (NO) wordt hierbij bewaard.

5.1.5. FASE 2 - lot 2 : GROEN & BETONVERHARDINGEN (ontvankelijk d.d. 20.03.2015)

restauratie van de originele betonverharding rondom de kapel

De toegangspaden in beton maken integraal deel uit van één architecturaal concept van de hand van Juliaan Lampens, gevat in een strakke vormgeving. De verharding, zowel binnen als buiten de kapel, is uitgevoerd in ter plaatse gegoten beton, voorzien van open voegen in een strak functioneel raster. Deze betonverharding is in slechte toestand en wordt integraal gerestaureerd. Veel betonplaten zijn gebarsten of verzakt, ten gevolge van een onvoldoende draagkrachtige fundering, waardoor de integrale toegankelijkheid in gedrang komt.

De toegankelijkheid moet verbeterd worden door de betonverhardingen rondom de bedevaartkapel, binnen de keermuren, te vernieuwen. De restauratie zal gebeuren met behoud van het origineel voegenpatroon volgens de reeds uitgevoerde gedetailleerde opmeting en conform het ontwerp van architect Juliaan Lampens. Bij de restauratie zal de verharding voorzien worden van een voldoende draagkrachtige fundering in functie van gemotoriseerd verkeer (logistiek, onderhoud en brandweer). Het wijwatervat onder de overkraging wordt nu eveneens gerealiseerd.

restauratie van de verharding van de kleine ommegang

De verharding van de kleine ommegang bestaat heden uit natuursteen, zogenaamde flagstones. In het oorspronkelijk ontwerp van Lampens was een andere verharding voorzien in functie van de kleine ommegang. Vermoedelijk werd deze niet uitgevoerd omwille van kostenbesparingen en werd de bestaande verharding hergebruikt. Deze verharding is in een slechte toestand, verschillende tegels liggen los of zijn verdwenen. De tegels zijn op een beperkte fundering geplaatst en door de betredingsdruk en het inwerken van weersomstandigheden los komen te liggen. De voegen zijn uitgesleten waardoor brede en grote niveauverschillen ontstaan tussen de verschillende tegels. Daarnaast sluit deze verharding (materiaal en vormgeving) niet aan op de paden zoals voorzien op de (voor)ontwerpplannen opgemaakt door Juliaan Lampens, het ondersteunt het integraal ontwerp van de kapel en de omgeving ervan niet.

Deze doelstelling houdt rekening met de strakheid van de toenmalige ontwerpvisie van architect Juliaan Lampens. Er bestaan verschillende (voor)ontwerpen waarbij Lampens een voorstel uitwerkt voor de omgeving. (zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965)

De fysieke toegankelijkheid moet verhoogd worden door het pad bij de kleine ommegang te vernieuwen en de daarbij aansluitende groenaanleg te verzorgen. De vormgeving en inplanting van de effectieve verharding vertrekt vanuit de ontwerpvisie van Lampens, waarbij het materiaalgebruik van alle buitenverhardingen beperkt blijft tot beton. Het ontwerp baseert zich op de oorspronkelijke (voor)ontwerpen en houdt rekening met de huidige bestaande toestand, meer bepaald met de huidige inplanting van de 7 staties, bestaande bomen en hellingen.

De Zwitserse chalet nabij de ingang, past totaal niet in het concept van architect Juliaan Lampens én belemmert het doorzicht op de omgeving en wordt afgebroken.

groen

De omgeving van de kapel is vrij groen ingekleed. Grenzend aan de kapel zijn open graszones voorzien terwijl aan de rand van de site de brede bosgordel behouden is. Ook hier zal het concept van Juliaan Lampens worden hersteld. De taxushaag bij de muur rondom de kapel wordt in de toekomst lager en breder uitgevoerd omwille van de veiligheid én zodat ze vanuit de kapel niet zichtbaar is. De haag t.h.v. de waterpartij wordt vervangen door RVS kabels om het zicht op de waterpartij te herstellen. In beide vijvers wordt een borrelkop geïnstalleerd om zuurstof in het water te brengen. De beplanting rondom de kapel en 7 staties wordt opgewaardeerd. Het zicht nabij de ingang van de kapel naar het achterliggend landschap wordt open gemaakt.

5.1.6. FASE 2 - lot 3 : RESTAURATIE KLEINE OMMEGANG (ontvankelijk d.d. 09.03.2015)

Na een uitgebreid en gedetailleerd (voor)onderzoek en een proefrestauratie op de meest beschadigde statie, zullen de 7 rotssculpturen (statie 1 tem statie 7) kwalitatief gerestaureerd worden en alzo bewaard voor de toekomst. Deze restauratiewerken zijn zowel van toepassing op het rotsvolume zelf, als op het basreliëf (statie, deel van de kruisweg, tafereel) & de ingebeitelde teksten.

5.1.7. BEHEER EN BEHOUD VAN DE BEDEVAARTSITE EN DE KAPEL NA RESTAURATIE

Na de restauratie zal de bouwheer jaarlijkse inspecties en zo nodig kleine onderhoudswerken (laten) uitvoeren, zowel concrete terugkerende als éénmalige werken, om de kapel, de kleine ommegang (7 rotssculpturen) en het pomphuisje in stand te houden. Ook Monumentenwacht zal op regelmatige basis inspecties blijven uitvoeren.

Zie 6. OPSOMMING VAN WERKZAAMHEDEN : 6.2. ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN

5.1.8. AANGEPAST "GROEN" BEHEER VAN DE BEDEVAARTSITE

Op de originele plannen is duidelijk een geïntegreerde visie van Juliaan Lampens merkbaar. In de directe omgeving van de kapel staat weinig beplanting. De taxushaag bij de keermuren blijft behouden omwille van de veiligheid. Rondom de zeven staties wordt, na de restauratie, opnieuw een omkadering voorzien van buxus.

De bedevaartsite is bijna volledig omringd door een bosgordel. Het betreft een enigszins ouder bosbestand (zie inventarisatie). Deze doelstelling omvat het behouden, versterken en aangepast beheren van de aanwezige waardevolle groenelementen in de bosgordel.

Door aanplantingen en spontane ontwikkelingen rond de kleine ommegang is het zicht vanuit de hoofdtoegang van de kapel op het landschap geblokkeerd. In het beheer wordt rekening gehouden met het terug open maken van dit zicht, uiteraard rekening houdende met de aanwezige erfgoed- en groenelementen.

Na restauratie krijgt de betonverharding een aangepast beheer om mosvorming en onkruid te voorkomen en te weren.

5.1.9. BEHOUD EN AANGEPAST BEHEER VAN DE MARKANTE BOMEN

Binnen het studiegebied werden verschillende bomen vanwege een verhoogde erfgoed- en/of natuurwaarde geïnventariseerd als markante boom. Onder andere de twee rijen linden, ten noorden van de oude verdwenen kapel, werden aangeduid als markant. Deze bomen worden maximaal in stand gehouden, waarbij de groeiomstandigheden worden geëvalueerd en geoptimaliseerd om zodoende de groeikansen te vergroten.

Het parkeren op het voorplein is nefast voor de linden. De groenparking is niet veraf. Voorafgaand aan de herinrichting van het voorplein (zie nevendoelestellingen) zullen reeds de nodige maatregelen getroffen worden om het parkeren te beletten en om de aanwezige verharding weg te nemen.

Bomen die verzwakt of aangetast zijn of topsterfte vertonen, worden jaarlijks opgevolgd door een erkend boomverzorger. Na het afsterven worden nieuwe soortgelijke bomen aangeplant met voldoende grote plantmaat.

5.2. NEVENDOELSTELLINGEN

De nevendoelestellingen bevatten beheersopties die niet vereist zijn voor het behoud van de waarden die aan de grondslag van de bescherming liggen, maar die de verwezenlijking van de hoofddoelestellingen niet verhinderen en versterken. De nevendoelestellingen bevatten beheersopties die nodig zijn om het onroerend erfgoed (landschap) te valoriseren, te herbestemmen of in regel te stellen met andere beleidsdoelestellingen of regelgevingen (toeristische ontsluiting, landbouwexploitatie,...).

5.2.1. BENADERING BEDEVAARTKAPEL VANAF HET VOORPLEIN STIMULEREN

bezoekers wegwijs maken

De bedevaartkapel is origineel overduidelijk ontworpen om te worden onthaald én benaderd vanaf het voorplein, de trap én de toegangshelling (hoge zijde kapel). Men mag het oorspronkelijke concept niet verder laten ontwaarden en vooral de benadering van de kapel via de toegangshelling stimuleren (i.p.v. de benadering via de achterzijde en groene parking). De neventoeegang aan de achterzijde kan behouden blijven voor rolstoelgebruikers, gezien de brandweershelling te steil is. Een wegwijzer kan hier de juiste benadering stimuleren.

De relatie tussen de toegang naar de nieuwe kapel en het voorplein met de linden, beide in eigendom van de Kerkfabriek, is te versterken. Om het zicht op de kapel niet te belemmeren, wordt ter hoogte van het inkomplein enkel lage beplanting voorzien.

wandelpad naar de hoofdtoegang, tevens herinnering aan de voormalige tramlijn

Daarnaast is het aangewezen om een vlot en integraal toegankelijke ontsluiting te voorzien vanaf de groenparking naar de hoofdtoegang van de bedevaartsite, naar zowel de bestaande als verdwenen kapel. De locatie van de voormalige tramlijn kan hierbij als landschappelijke structuur aangewend worden. (zie doelestellingenkaart)

In 1905 werd de tramlijn Oudenaarde-Geraardsbergen aangelegd. Deze tramlijn liep dwars doorheen de site, tussen de huidige parking en de kapel. In 1945 werd deze tramlijn opgebroken. Hier treft men nog het enige relict van de oude trambaan aan, al de rest is geprivatiseerd. Deze zone valt evenwel buiten de bescherming.

De inplanting van de voormalige tramlijn kan terug leesbaar gemaakt worden door een nieuw wandelpad doorheen de site aan te leggen op de historische bedding. Dit pad kan uitgevoerd worden in beton en is 1m80 breed. Ook hier is de nabijheid van de bomen en hun boomwortels een belangrijk aandachtspunt.

In ieder geval zou er minimum een veilig toegangspad langs de gewestweg, van de groenparking tot de voorzijde van de kapel, in functie van de toegankelijkheid moeten voorzien worden. Dit is te bespreken met het Vlaams Gewest en de Lijn. Volgens het concept van architect Lampens moet de kapel idealiter langs de voorzijde benaderd worden. De neventoeegang aan de achterzijde kan behouden blijven voor de toegankelijkheid van rolstoelgebruikers, gezien de brandweershelling voor hen te steil is.

5.2.2. TOERISTISCHE ONTSLUITING EN HISTORISCHE OPWAARDERING BEDEVAARTSITE

informatiepaneel i.v.m. historische evolutie bedevaartsite

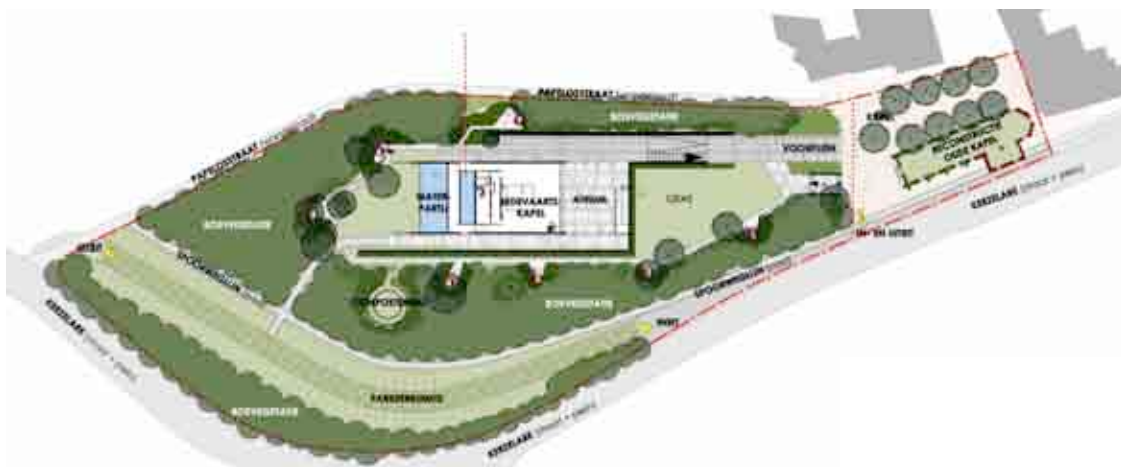
De oprichting van een of meerdere weersbestendige informatiepanelen waarop de chronologie van de site kort wordt geschetst, waaraan historische foto's en plannen van de oude kapel kunnen worden toegevoegd en/of info over de kleine en de grote ommegang. Daarnaast kan ook een infobord gewijd worden aan de architect Juliaan LAMPENS en/of aan componist Norbert ROSSEAU (1907 – 1975).

Informatiepanelen brengen het verhaal van de voormalige tramlijn, de verdwenen kapel, de ontwerpwedstrijd voor de nieuwe kapel, mensen en gebeurtenissen op deze plek. Het zorgt ervoor dat bedevaarders en bezoekers deze plaats met andere ogen gaan bekijken, even stil staan bij het erfgoed en zich laten verrassen.

opwaardering en integrale inrichting van een volwaardig voorplein

De herinrichting van de zone met het pomphuisje, de parking onder de linden en de voormalige afgebrande kapel (infra) als plein, wordt afgestemd op de erfgoedwaarden en de functionaliteit van de site en zal gebeuren a.d.h.v. een participatief proces met de betrokken actoren. De integrale herinrichting moet de beeldkwaliteit van de site en de aanpalende omgeving versterken én zal de ruimtelijkheid en identiteit van het voorplein herstellen.

De ontsluiting van de site en de parkeerproblematiek onder de linden zal worden bestudeerd, rekening houdend met de randvoorwaarden (brandweer, bediening horeca, doorgaand verkeer Papeelstraat, vrachtwagens naar boerderij, manege,...). De twee rijen linden en het pomphuisje blijven behouden. De toegankelijkheid van het voorplein wordt geoptimaliseerd; het materiaal en onderhoud van de verharding dient ook het gebruik van rolstoelen en kinderwagens te garanderen.

ONTWERP bureau voor vrije ruimte d.d. 14 november 2014, met reminiscentie van de oude kapel bij het pleintje

herinnering aan de voormalige o.l.v. kapel

Een belangrijk onderdeel bij de opwaardering van het voorplein, is het integreren van een herinnering aan de voormalige O.L.V. Kapel. Het is de bedoeling om de inplanting van de oude afgebrande kapel terug leesbaar te maken, zodat men ook over enkele decennia nog weet dat hier ooit een kapel heeft gestaan. Op basis van de opmeting van de bedevaartsite van 15 maart 1961 én de plannen van de oude kapel (architect Bressers voor de heropbouw van de oude kapel) kan de correcte inplanting van de "afgebrande" kapel gereconstrueerd worden. De hoogte is te benaderen op basis van het dorpelpeil t.o.v. de trappenpartij naar de bedevaartweide.

5. ONDERBOUWDE VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER : blz. 195/224

Op basis van het kaartmateriaal kan worden aangegeven waar een hoog potentieel is voor archeologische resten. Dit is het geval voor de plaats waar de vroegere kapel heeft gestaan. Archeologisch onderzoek wordt enkel uitgevoerd indien archeologisch erfgoed bedreigd wordt door geplande werken. In dit geval wordt het behoud van de funderingsresten voorop gesteld. Archeologische resten die zich in de ondergrond bevinden blijven zoveel mogelijk ongemoeid. Voor de herinnering van de kapel zijn dus geen maaiveldwijzigingen of grootschalige bodemingrepen voor te stellen.

Wanneer de exacte locatie van de muren van de kapel bepaald zijn, zal de omgevingsaanleg hierop inspelen. Door bijvoorbeeld het voorzien van lage hagen of 'floorscape' met harde materialen zal de herinnering aan de voormalige kapel tastbaar gemaakt worden. De sacristie van de oude kapel bevindt zich wellicht op de pechstrook van de gewestweg; hier zullen omwille van verkeerstechnische redenen slechts zeer beperkte aanduidingen kunnen geplaatst worden om de oude kapel te visualiseren, dit in samenspraak met de bevoegde overheidsdienst.

Het ontwerp en de realisatie van deze herinnering zal gebeuren met respect voor de aanwezige erfgoedwaarden en aan de hand van een participatief proces met de betrokken actoren. In de meimaand staan normaliter kraampjes en tentjes voor snoepen- en kaarsen-verkoop (op heden slechts één kraam) opgesteld nabij de linden en de inplanting van de oude kapel; dit sinds een formeel verbod van het Agentschap Wegen & Verkeer om (uit veiligheid) nog kramen langs de openbare weg te voorzien. De groenparking is volledig noodzakelijk als parkeerzone in de meimaand. Deze concessies mogen echter geen beperking vormen voor het ontwikkelen van een beheersvisie ter plaatse van het voorplein.

herinnering aan de voormalige framlijn (zie 5.2.1.)

5.2.3. LANDSCHAPPELIJKE INTEGRATIE EN AANGEPAST BEHEER GROENPARKING

Niettegenstaande de groenparking op het zuidwestelijke gedeelte van de site buiten de bescherming valt, zal deze meer landschappelijk geïntegreerd worden door de aanplant van enkele bomen tussen de parkeerplaatsen in. Bij deze aanplant wordt rekening gehouden met de aanwezige groenelementen. Tussen deze parking en de Kerzelarestraat blijft de groenbuffer behouden en wordt deze versterkt.

5.2.4. AANTREKKINGSPOOL voor SOCIO-CULTURELE & EDUCATIEVE ACTIVITEITEN

Het kerkenbeleidsplan voor de kerken in Oudenaarde is goedgekeurd in de gemeenteraad : de kapel van Kerselare blijft open voor de eredienst. Er blijven op regelmatige basis vieringen plaatsvinden : jaarlijks minimum 45 eucharistievieringen.

Het is eveneens de bedoeling om de bedevaartkapel, ook na de restauratie, te benutten voor socio-culturele en educatieve activiteiten, die passen bij en met respect voor dit religieuze gebouw. De kapel werd in het verleden al in een ruimer kader gebruikt : (bron : Pol Borremans)

- Er is elk jaar jeugdwerking in en rond de kapel waaraan vele scholen deelnemen.
- In 2005 gebeurde de prijsuitreiking van een poëziewedstrijd met als thema "Gedichten over en voor moeder" in de kapel. De bekroonde gedichten werden enkele maanden in de kapel uitgehangen en wekten veel belangstelling.
- In december 2005 werd in en rond de kapel een Kersthappening georganiseerd met medewerking van de plaatselijke restaurateurs, een minikerstmarkt.
- Er heeft in en rond de kapel sinds 1950 een auto - en motorwijdning plaats waarop 1.500 à 2.000 voertuigen aanwezig zijn; het is de grootste van Vlaanderen.

5. ONDERBOUWDE VISIE OP TOEKOMSTIG BEHEER : blz. 196/224

- Elk jaar nemen de Militairen van de Luchtmachtkazerne van Gavere een prachtig initiatief. De niet-ambulante ouderlingen van het OCMW-rusthuis van Oudenaarde worden door hen met bussen opgehaald en naar Kerselare gevoerd. Ze vinden er in een aangename omgeving rust en troost in de kapel.
- De toeristische dienst van de stad Oudenaarde biedt aan bezoekers en vakantiegangers een totaalpakket aan om met een busrit de streek, de Vlaamse Ardennen, te verkennen, hierbij is steeds de site van Kerselare opgenomen. Men bezoekt het Huis van Gent (handgetrokken lekkies) en de vergezellende gids geeft ook steeds toelichting over de geschiedenis en de architectonische waarde van de kapel, al of niet met respect voor de hedendaagse architectuur.
- Heel wat verenigingen en groeperingen van buiten Oudenaarde (meestal gepensioneerden) bezoeken met busreizen Oudenaarde, maar doen steeds ook de site Kerselare aan. Zonder kapel verliest deze site haar aantrekkingskracht. Het Kerselare pleintje (een aantal restaurants en een paardenmanege) leeft er van.
- In oktober 2005 ging er in de kapel een lezing door van meer dan 100 Vlaamse architecten die ter plaatse het werk van architect Juliaan Lampens kwamen bestuderen (in een organisatie van vzw ARCHIPEL & vzw stichting Juliaan LAMPENS).
- De N.S.B. - Vlaamse Ardennen (Nationale Strijders Bond) geeft haar jaarvergadering in de kapel met aansluitend een bezinning door een legeraalmoezenier geleid.
- Onlangs werd te Kerselare met steun van het Vlaamse Gewest, de Provincie Oost – Vlaanderen en de stad Oudenaarde een toeristisch bewegwijzerde rondrit voor ruiters geopend waarvan het begin en het eindpunt de kapel als site heeft.
- Na de recente publicaties over arch. Lampens komen meer en meer buitenlandse architecten en studenten architectuur naar de bedevaartsite. In de geschiedenis van de kerkarchitectuur is het volgens hen een mijlpaal.
- Meer aandacht schenken aan Norbert ROSSEAU (1907 – 1975), die nu wordt erkend als één van de belangrijkste moderne componisten van de 20ste eeuw. Zijn leven en werk behoren tot de geschiedenis van Kerselare.
Hij woonde te Gent in de wintermaanden maar verbleef steevast te Kerselare bij Jan van Gent in het suikerbakkerskraam van zijn ouders, waar men de gekende lekkies trok. Deze traditie wordt door zijn familieleden nog steeds verder gezet. Norbert Rosseau heeft talrijke magistrale werken gecomponeerd , waaronder enkele die zijn verknochtheid aantonen met het bedevaartsoord en de kapel van Kerselare. In 1951 componeerde hij het Oratorio Maria van de Kerselaar, op tekst van Gery Helderberg, voor soli, koor, orgel en orkest. Het was zijn eerste zeer belangrijk dedacafonisch werk. Bij de inwijding van de moderne nieuwe kapel van architect Juliaan Lampens, in 1965, had hij een volledige elektronische Mis gecomponeerd die met stereo - bandopname werd weergegeven en waarvan alle tonen werden afgeleid van één gongslag van een bronzen apothekersmortier. In de gevel van "De Kerselaar" te Kerselaar zou passend een gedenksteen kunnen geplaatst worden ter nagedachtenis van deze wonderbare man. Hij ligt begraven onder een stijlvol eiken kruis op het kerkhof van Edelare.
- Jaarlijks komen meer dan 50.000 bedevaarders afgezakt in de maand mei en worden er elke dag door heilige missen opgedragen.
- ...

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN

De beheersmaatregelen voor het bedevaartsoord worden in 2 delen opgesplitst :

1. de TOTAALRESTAURATIE van de bedevaartkapel, zowel exterieur (ook de ruimere omgeving van de bedevaartsite en de kleine ommegang) als interieur
2. de INSTANDHOUDING (onderhoudswerken) in de toekomst, na de restauratie

6.1. RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN

In 2006 heeft de ontwerper de opdracht voor de restauratie van het bedevaartsoord O.L.V. van Kerselare aangevat. Na overleg is beslist het dossier op te splitsen in volgende fases en loten :

O6.14 RESTAURATIE BEDEVAARTOORD ONZE LIEVE VROUW VAN KERSELARE

FASE 1 : BEDEVAARTKAPEL

lot 1 :	RESTAURATIE BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL	(nog in opmaak)
lot 2 :	INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT)	ontvankelijk d.d. 09.03.2015
lot 3 :	INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER)	ontvankelijk d.d. 09.03.2015

FASE 2 : OMGEVING BEDEVAARTSITE

lot 1 :	RESTAURATIE KEERMUREN	(nog in opmaak)
lot 2 :	GROEN & BETONVERHARDINGEN	ontvankelijk d.d. 20.03.2015
lot 3 :	RESTAURATIE KLEINE OMMEGANG	ontvankelijk d.d. 20.03.2015

De kapel van Kerselare is dan ook met het uiterste respect te restaureren, dit betekent :

- zo weinig mogelijk ingrijpen
- zo veel mogelijk behouden
- teruggaan naar het oorspronkelijk ontwerp
- de lacunes van weleer wegwerken.

Tot op heden is er echter nog steeds geen enkel voorbeeld bekend van "béton brut" restauratie waarbij het originele uitzicht is behouden en waarop de ontwerper zich zou kunnen richten. Bij de meeste restauraties is er een isolatie-, pleister-, schilderlaag over het beton geplaatst.

Hierna worden per lot de noodzakelijke restauratiewerken beschreven, die volgen uit :

- hoofdstuk 3 : HUIDIGE TOESTAND
- hoofdstuk 4 : ERFGOEDWAARDEN
- hoofdstuk 5 : VISIE EN BEHEERSDOELSTELLINGEN

6.1.1. FASE 1 - lot 1 : RESTAURATIE BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL

- betonrestauratie & betonconservatie "beton brut" *
- esthetische oplossing voor de waterdichting van het dak, zodat het dak een beton uitzicht heeft, zoals oorspronkelijk bedoeld door arch. Juliaan Lampens
- buitenschrijnwerk : ontroesten en behandelen tegen roest van de ijzeren onderdelen van de ramen en deuren & operationeel maken van pivotdeuren
- bakgoot voorzien in de vliegopeningen (zijdelingse openingen in de buitenwanden) om het binnenkomend hemelwater op te vangen en af te leiden naar de spuwers
- vernieuwen lichtkoepel met een heldere beglazing
- kapelkruis ontroesten en roestwerend behandelen
- bliksem- en valbeveiliging voorzien voor een veilig onderhoud van het dak op vraag van vzw Monumentenwacht
- afborstelen van de vochtsporen (interieur) op de wanden ter hoogte van de onderplaat van het dak
- restauratie van het bij-altaar in béton brut naar oorspronkelijke lengte 2,25 m
- vernieuwen beglazing en schuifdeur integreren onder het dokaal.
- wegnemen glas-in-lood ramen (niet terugplaatsen)

* We verwijzen hier naar bijlage 17 : het A4-bundel (diagnose, oplistingsmechanische schade + knelpunten en oplossingsformulatie), alsook het A3-bundel (aanvullende studie & conclusie : tabel met behandelingsvoorstel en prints van het 3D-model), opgemaakt door studieburomouton bvba in samenwerking met ARSIS bvba, waarin zowel een diagnose wordt gesteld als een oplossing of behandelingswijze wordt geformuleerd.

Er zal nog bijkomend vooronderzoek gebeuren :

- poriënstructuur
- scheuren : statisch of dynamisch?
- controle op etringiet
- onderzoek in ontoegankelijke holten
- inventaris van bestaande plaatdikte

Het restaureren van de bestaande betonconstructie houdt o.a. in :

- beton wegsputten d.m.v. hydrojet tot achter de wapening
- wapening herstellen / behandelen
- beton aanstorten

Het restaureren en conserveren van de bestaande betonconstructie houdt o.a. in :

- droog borstelen en reinigen :
 - biocidebehandeling
 - met water onder hoge druk
 - hydropneumatisch met calciëgranulaat
 - droog zandstralen
 - chemisch : sulfaat- en calciëkorsten
- inspectie naar gebreken en verwijderen
- verdiepen van betonstaal
- herstellen van leemten
- scheuren behandelen :
 - injectie van statische scheuren
 - dichten van dynamische scheuren
- herzien detaillering :
 - biocidebehandeling
 - met water onder hoge druk
- gehele of gedeeltelijke reconstructie
- kathodische bescherming
- realkaliseren
- indringing van corrosieremmers
- steenverharder, steenverdichter
- dekkende verf
- lasuur

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 199/224

6.1.2. FASE 1 - lot 2 : INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT) (ontvankelijk d.d. 09.03.2015)

- demonteren bestaande (niet-originele) binnendeuren en kastmeubilair
- nieuwe buiten- en binnendeuren naar oorspronkelijk ontwerp van Lampens
- nieuwe vast meubilair naar oorspronkelijk ontwerp van arch. Juliaan Lampens

Alle zaken die afbreuk doen aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens worden verwijderd. Hierdoor ontstaat echter een functionele lacune (nood aan zit- en bergingsmeubilair), terwijl hiermee anderzijds het oorspronkelijk concept niet hersteld wordt.

De meubels in de sacristie, de spreek- en biechtruimte worden daarom naar het oorspronkelijk concept van architect Juliaan Lampens gereconstrueerd en geplaatst zoals voorzien. Ook de oorspronkelijke binnendeuren met multiplex uitzicht en de binnen- & buitendeuren met verticale houten beplanking worden nu gerealiseerd.

(zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965, blz. 37/47 tot en met 45/47 : © vzw stichting Juliaan Lampens, archief 2505 - 2507 - 2515 - 2518 - 2537 – 2544 - 2548 – 2510 – 2511)

afb. 6.1 en afb. 6.2

bron © architectuurstudio de schacht en partner(s) bv ovv bvba
woning VANDENHAUTE - KIEBOOMS, HUISE

afb. 6.3 en afb. 6.4

bron © A+U, Architecture and Urbanism, 2014:04, No.523, Feature : Juliaan Lampens.
woning VAN WASSENHOVE, SINT-MARTENS-LATEM

6.1.3. FASE 1 - lot 3 : INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER) (ontvankelijk)

- ontmantelen niet-originele kaarsenrekken en sculpturen
- nieuwe kaarsenstaanders naar oorspronkelijk ontwerp van arch. Lampens
- restauratie tabernakel met originele deurpaneel uit offerkaarsenkapel naar oorspronkelijk ontwerp van arch. Juliaan Lampens & plaatsen op het bijaltaar in de bedevaartkapel

De bestaande kaarsenstaanders die afbreuk doen aan de zuivere architecturale lijn van het concept van Juliaan Lampens worden verwijderd : de kaarsenstaander aan de glaspartij was niet voorzien in het concept en de open vloer die zich onder de andere niet-originele kaarsenstaander bevond werd ook gedicht. Hierdoor ontstaat echter een lacune, die afbreuk doet aan de functionele eigenheid van de kaarsenkapel en anderzijds wordt het oorspronkelijk concept, door het louter verwijderen van deze kaarsenstaanders, niet hersteld.

De kaarsenstaanders worden naar het oorspronkelijk concept van architect Juliaan Lampens gereconstrueerd. De volledige glaswand komt over de volledige lengte & hoogte vrij en de door de jaren toegevoegde en aanwezige sculpturen verdwijnen.

(zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965, blz. 47/47 : © vzw stichting Juliaan Lampens, archief 2521)

Hetzelfde geldt voor het op punt stellen van het tabernakel op het bij-altaar zodat de priester vanaf het podium met altaar zeer eenvoudig de ciborie uit het tabernakel kan ophalen & opbergen. Het deurpaneel is maatgevend en wordt hergebruikt. *De restauratie van het bij-altaar in béton brut wordt opgenomen in fase 1, lot 1.*

(zie bijlage 7 : ONTWERP 1961 – 1965, blz. 34/47 : © vzw stichting Juliaan Lampens, archief 2527, 2528, 2529)

6.1.4. FASE 2 - lot 1 : RESTAURATIE KEERMUREN

- restauratie van beide keermuren, waarvan één in Doornikse steen (breuksteen) en één in overbakken scheldesteen

restauratie keermuur met Doornikse steen – breuksteen / overbakken scheldesteen

Beide keermuren zijn vermetsteld met zavel, de stenen kunnen er zo uitgehaald worden. De bestaande keermuur wordt bijgevolg volledig ontmanteld tot op de verbrede funderingszool, de volwaardige natuurstenen / overbakken scheldestenen worden gereinigd en ter plaatse gestapeld. Alle brokken natuur- & baksteen en alle te kleine brokken scheldesteen (kleiner dan een halve steen) worden van het terrein verwijderd.

Er wordt vanaf de funderingszool gestart met metselwerk in holle betonblokken (geen volle, omwille van gewichtsbesparing & belasting op de funderingszool & nadien niet zichtbaar) en vanaf het maaiveld wordt het voorvlak uitgevoerd in Doornikse breuksteen / overbakken scheldesteen én de achterliggende ruimte wordt verder opgetrokken in holle betonblokken. Er wordt "vol en zat vermetst" met een minerale kalkmortel. Deze handeling wordt zijde per zijde uitgevoerd zodat het omgekeerde T element ter plaatse kan behouden worden en tijdelijk ondersteund wordt zijde per zijde.

Indien er onvoldoende volwaardige Doornikse breukstenen / overbakken scheldestenen kunnen hergebruikt worden, wordt het volume aangevuld. De "nieuwe" breukstenen worden vooral gebruikt aan de zijde van de aanpalende holle weg Papelosstraat; de "nieuwe" scheldestenen achter de taxushaag langs het omlooppad bij de kleine ommegang, statie 2 tot en met statie 4.

6.1.5. FASE 2 - lot 2 : GROEN & BETONVERHARDINGEN (ontvankelijk d.d. 20.03.2015)

- rooien van struiken, vellen en onderzoek bomen & beschermen van beplanting
- opbreken van bestaande verhardingen
- uitgravingen, (onder)fundering en nieuwe cementbetonverhardingen
- realisatie van trappen
- riolering, inspectieputten, lijnafwatering en infiltratiekragen
- waterdichting waterpartij en nieuwe fonteininstallatie
- reconstructie gewijd watervat
- aanleg gazon en aanplanten vaste planten, bollen, hagen, bosgoed,...
- onderhoud gazon en beplantingen
- afbraak Zwitserse chalet

De restauratie baseert zich op de oorspronkelijke (voor)ontwerpen en houdt rekening met de huidige bestaande toestand, meer bepaald met de inplanting van de 7 staties, de bestaande bomen en hellingen. De vormgeving en inplanting van de effectieve verharding vertrekt vanuit de ruimtelijke ontwerpvisie van Juliaan Lampens. Het materiaalgebruik zal eveneens de fysieke toegankelijkheid van de site verhogen.

betonverhardingen binnen keermuren

Omdat de bestaande fundering onder de betonverhardingen niet voldoet (met als gevolg de vele verzakkingen en barsten) en eveneens om te vermijden dat het eindresultaat een patchwork wordt van oude en nieuwe betonplaten, worden alle groot formaat tegels in beton hernomen. Hierbij wordt het bestaande patroon van tegelformaten en voegbreedtes aangehouden.

De brede voegen tussen de verschillende platen worden behouden. De voegen van de tegels binnen en buiten de kapel lopen 'naadloos' in elkaar door, zoals duidelijk op het plan OMG O1 "BESTAANDE TOESTAND" en plan OMG O2 "NIEUWE TOESTAND" aangegeven. Het principe van de voegen wordt op plan OMG O3 "DETAILPLAN VERHARDINGEN EN CONSTRUCTIES" aangegeven. Het realiseren van de voegen kan gebeuren d.m.v. multiplexplaten te plaatsen waar de voegen dienen te komen. Een drukvaste isolatie kan eventueel als alternatief gebruikt worden.

Ook langsheen de beide langswanden van de bedevaartkapel wordt de voeg van ±3 cm breed aangehouden. De langswanden worden ofwel gerealkaliseerd (geen overdikte) ofwel zal er beton worden aangestort na hydrojet (mogelijks wel overdikte betonwanden); in het laatste geval zal de voeg mee opschuiven. Aangezien de nieuwe betonverhardingen pas worden uitgevoerd na uitvoering FASE 1, LOT 1 : BETONRESTAURATIE / CONSERVATIE EX- & INTERIEUR vormt dit geen probleem. Lot 1 is nog ter bespreking met Onroerend Erfgoed en kent nog geen definitieve beslissing.

De aannemer zal moeten instaan voor een uiterst correcte uitvoering van de buitenbevoering (kaarsrechte voegen zonder grote afwijkingen of uitbuigingen door de druk van het ter plaatse gestorte beton) waarbij het aspect van de vloer binnenin dient geëvenaard. De afwerking van het bovenoppervlak gebeurt met een beperkte "bezeming" na het gieten van het beton. Er zullen minstens 5 proefvlakken ter goedkeuring van de ontwerper en Onroerend Erfgoed worden uitgevoerd, voor het bepalen van de samenstelling beton en uitwasdiepte conform de bestaande situatie.

De betonverhardingen krijgen een degelijke (onder)fundering om te voldoen aan de huidige randvoorwaarden inzake stabiliteit en toegankelijkheid / belastingsgraad. Er wordt hier een onderscheid gemaakt tussen een zone voor voetgangersverkeer en een zone voor mechanisch verkeer (waar evt. een ziekenwagen of brandweerwagen overheen mag rijden, dit is in het verlengde van de trappen en brandweershelling langsheen de kapel). Zie OMG O3 "DETAILPLAN VERHARDINGEN EN CONSTRUCTIES".

De betonverharding voor voetgangers / mechanisch verkeer wordt respectievelijk 14 / 16 cm dik ter plaatse gegoten met een gebezemde afwerking op een fundering van 20 cm drainerend schraal beton en 20 cm dikke onderfundering type II in functie van de draagkracht (facultatief). In de nieuwe groot-formaat betonplaten zal een inox wapeningsnet worden voorzien met een minimale betondekking : 35 mm cfr Europese Norm i.v.m. de buitenomstandigheden & 50 jaar levensduur.

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 202/224

Niettegenstaande het hellend vlak niet conform is inzake rolstoel- & brandweer-toegankelijkheid, wordt de bestaande configuratie uit erfgoeddoogpunt behouden. Het betreft hier immers een als monument beschermd gebouw, wat een a-typisch gebouw is in de wetgeving brandveiligheid. Rolstoelgebruikers kunnen mits begeleiding de helling gebruiken of via de groene parking de kapel bereiken.

In de open voegbreedte (bestaande voegbreedte wordt aangehouden) wordt een opzetstuk op de nieuwe afvoerkanalen ingewerkt, teneinde bij hevige regenbuien het hemelwater op een vlotte en vlugge manier af te voeren naar de riolering en de kapel te vrijwaren. Waar onderzoekspitten aanwezig zijn, zal er rekening worden gehouden met de vlotte bereikbaarheid ervan. De afwerking van de oppervlakte zal uniform met de andere verhardingen gebeuren.

pad bij kleine ommegang

Destijds zijn belangrijke fragmenten (exterieur & interieur) van het ontwerp van architect Juliaan Lampens ofwel niet uitgevoerd volgens zijn plannen ofwel kort na de opening en oplevering van de kapel verwijderd. Het pad van de kleine ommegang is een belangrijk voorbeeld van een onderdeel dat niet werd uitgevoerd in beton maar in flagstones, waarschijnlijk omwille van financiële redenen.

De heraanleg van het pad bij de kleine ommegang wordt op een zo zuiver mogelijke manier aangepakt en er wordt terug aangeknoopt met het concept van Juliaan Lampens, waarbij het materiaalgebruik van alle buitenverhardingen zich beperkt tot beton. Het ontwerp baseert zich op de oorspronkelijke (voor)ontwerpen en houdt rekening met de huidige bestaande toestand, meer bepaald met de huidige inplanting van de 7 staties, bestaande bomen en hellingen. De vormgeving en inplanting van de effectieve verharding vertrekt vanuit de ontwerpvisie van Lampens. Het materiaalgebruik zal eveneens de fysieke toegankelijkheid van de site verhogen.

De paden worden gerealiseerd in ter plaatse gegoten gebezemd beton, bestemd voor voetgangers- en/of mechanisch verkeer (zie hoger). De uitvoering van de betonpaden zal gebeuren ook hier conform de voorwaarden beschreven in het standaardbestek 250 (wegenwerken), versie 2.2. en bijkomende beschrijvingen inzake de afwerking van de zichtbare kanten en voegen. Bij de afwerking van de paden zal een bijzondere aandacht besteed worden aan de voegen en oppervlakte afwerking (textuur) zodat de nieuwe verharding aansluit aan de bestaande betonverhardingen.

Ter hoogte van statie 6 worden de trappen eveneens in beton hersteld. Het concept van het altaar wordt hierbij behouden. De trappen spelen in op het plaatselijk te overbruggen niveauverschil. Ook de trappartij bij de piëta wordt hernomen.

Een belangrijk aspect bij de restauratie van de paden is de nabijheid van de bomen, meer specifiek de boomwortels. Bij de restauratie van de paden zullen de nodige voorzorgsmaatregelen genomen worden om enerzijds de bomen maximaal te beschermen en anderzijds schade aan de verhardingen op termijn zoveel mogelijk te vermijden. De voorzorgsmaatregelen zijn situatie per situatie, boom per boom nader te bekijken. Hierbij zal er bijzondere aandacht gaan naar het omzichtig bloot graven en indien nodig oordeelkundig afzagen van wortels, plaatselijke wijzigingen van niveaus van de verharding, indien nodig het aanbrengen van een geogrid of geotextiel om verdichting van de ondergrond te beperken, aanbrengen van aangepaste grondmengsels onder en naast funderingen en plaatsen van een wortelmembraam naast het pad.

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 203/224

groen

De aanwezige taxushagen zijn nog in een goede toestand. Deze zullen echter moeten weggenomen worden in functie van de restauratie van de keermuren. Deze planten kunnen later heraan geplant worden. Taxus is heel sterk en kan afgetopt worden.

Tijdens het overleg met Onroerend Erfgoed is het al dan niet behouden van de taxus aan de rand van de keermuur in baksteen in vraag gesteld, aangezien deze niet in het concept van architect Lampens was opgenomen. Omwille van de veiligheid is het aangewezen om de taxus te behouden, doch breder en lager.

Bij de ZO- en ZW-keermuur in overbakken veldsteen wordt de taxushaag bijgevolg heraan geplant na het uitvoeren van de infrastructuurwerken. Er is een consensus dat de "deksteen" van de keermuur (= omgekeerd T element in ter plaatse gestort beton & bekist met horizontale ruwe houten planken) ook aandacht vraagt.

Daarom zal de hoogte van de haag een tiental cm onder de bovenkant van de keermuur (omgekeerde T element) blijven (hoogte van ± 50 cm) zodat de taxushaag niet zichtbaar is vanuit de bedevaartkapel noch vanaf het atrium. De breedte van de haag wordt afgestemd op de benodigde breedte in functie van de noodzakelijk valbeveiliging (120 cm breed, volgens op heden geldende veiligheidsvoorwaarden).

De haag ter hoogte van de waterpartij wordt verwijderd om het zicht op de waterpartij te herstellen. In functie van de veiligheid zullen evenwel ter hoogte van de vijver enkele RVS kabels worden gespannen tussen de beide hoofdwanden van de kaarsenkapel. De kabels zullen op een onopvallende wijze gemonteerd worden. De tussenafstand & totale hoogte van de kabels zal volgens de geldende normen gemonteerd worden. Deze "borstwering" zal evenwel worden voorzien in fase 1, lot 1 : BETONRESTAURATIE / CONSERVATIE EX- & INTERIEUR en is bijgevolg nog niet aangegeven op de plannen.

De beplanting binnen het omlooppad langsheen de kleine ommegang wordt mee opgenomen in de restauratie van de omgeving. Rondom de zeven staties wordt opnieuw een omkadering voorzien van buxus. Hiervoor wordt in de eerste plaats gebruik gemaakt van plantmateriaal afkomstig van elders op de site.

Ter hoogte van het inkomplein wordt enkel lage beplanting voorzien om het zicht op de kapel niet te belemmeren. Het beheer van alle groen gebeurt op heden in hoofdzaak door vrijwilligers van de vzw die instaat voor het dagelijks beheer onder begeleiding van 1 professionele tuinman.

De composteeringsruimte in het bos blijft behouden zodat vrijwilligers het groenafval op het terrein zelf kwijt kunnen. Om het zicht op de compostplaats te beperken zal gewerkt worden met een bajonetvormige toegang en wintergroene heesters rondom. In de aanwezige randbeplanting wordt wintergroene beplanting (Ilex aquifolium - hulst) voorzien rond de compostplaats en bij de elektriciteitscabine om het storend zicht weg te werken voor de bedevaarders.

In het dossier wordt een boomonderzoek voorzien van de 3 Japanse kerselaars. De opdracht omvat de (voorafgaand de werkzaamheden) het bepalen van de veiligheid en conditie van een boom, voorstel tot onderhoudsmaatregelen, alsook een uitgebreid standplaatsonderzoek.

In beide vijvers wordt opnieuw een (onverlichte) fontein geïnstalleerd, die louter als borrelkop fungeert om zuurstof in het water te brengen (geen sproeikop met hoge waterstraal), teneinde de fontein te integreren in het sobere ontwerp van J. Lampens.

Uiteindelijk wordt het gazon, waar nodig, na de werken hersteld.

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 204/224

6.1.6. FASE 2 - lot 3 : RESTAURATIE KLEINE OMMEGANG (ontvankelijk d.d. 09.03.2015)

- restauratie rotssculpturen (statie 1 tem statie 7)
- archief & fotografische verslaggeving

De restaurateur zal een uitgebreid en gedetailleerd (voor)-onderzoek verrichten (vóór aanvang van de restauratiewerkzaamheden) omvattende :

- fotografisch archiveren vóór restauratie
- diagnosesnota
- restauratievoorstel
- fotografisch archiveren tijdens en na restauratie

Op basis van de besluiten uit dit rapport, zal een proefrestauratie uitgevoerd worden bij de meest beschadigde statie nr. 7 om de gaaswapening, mortelsamenstelling en de RVS structuren te kunnen bepalen. Dan kan ook de wijze van afwerken en schrapen van het zichtoppervlak worden op punt gesteld, waarbij steeds een minimum dikte van het pleisterwerk dient gegarandeerd.

Na deze proefrestauratie en na een volstrekt afdoend resultaat, met akkoord van de bouwheer, de ontwerper en de erfgoedconsulent van het agentschap Onroerend Erfgoed, worden de 7 staties naar analogie en met dezelfde kwaliteit van restauratie volledig op punt gesteld.

De restauratie van de cementrustiek zal onder andere bestaan uit :

- Verwijderen van alle pleisterwerk die losgekomen is van de ondersteuning met een kleine beitel en een hamer.
- Verwijderen van alle sterk gecorrodeerde wapening.
- De gecorrodeerde metalen wapening, die nog in goede toestand is, zorgvuldig afschuren met een metalen borstel of mechanisch reinigen om de roest te verwijderen, afbikken van het pleisterwerk en anti-roest behandelen.
- Injectie van de scheuren om te proberen de schade in de tijd te vertragen
- Sporen van polychromie zullen bewaard blijven.
- Nieuwe inox wapening plaatsen, bestaande uit staven en draadvlechtwerk, om ontbrekende delen te reconstrueren. De inox wapening zorgt er voor dat bij evt. waterinsijpeling in de toekomst de pleister niet opnieuw wordt afgestoten van de wapening.
- Bepoelstering : Aanbrengen van een eerste laag basterdmortel.
- Sculptering : Aanbrengen van een tweede laag fijnere pleisterlaag in mortel, te sculpteren terwijl de mortel nog vers is, in de geest van het oorspronkelijke werk, de textuur van rotsen of de geest van de tafereelen, dit alles volgens de regels van de kunst / het ambacht. De gereconstrueerde delen zullen zich perfect integreren in de originele vorm en textuur van de rotspartij.
- Deze restauratiewerken zijn zowel van toepassing op het rotsvolume zelf, als op het bas-reliëf (statie, deel van de kruisweg, tafereel) & de ingebeitelde teksten.
- Er worden alleen retouches of aanvullingen van het beeldhouwwerk uitgevoerd als er niet de minste twijfel bestaat over de detaillering en vorm, in overleg te bepalen met de ontwerper en erfgoedconsulent.

6.1.7. REALISATIE NEVENDOELSTELLINGEN (niet premiegerechtigd)

- Wegwijzer om de juiste benadering tot de bedevaartkapel te stimuleren.
- Toeristische ontsluiting en historische opwaardering van de bedevaartsite d.m.v. weersbestendige informatiepanelen, gewijd aan :
 - de chronologie van de site
 - historische foto's en plannen van de oude afgebrande kapel
 - de ontwerpwedstrijd en de bouw van de nieuwe bedevaartkapel
 - architect Juliaan LAMPENS.
 - de voormalige tramlijn Oudenaarde - Geraardsbergen
 - de kleine en de grote ommegang
 - componist Norbert ROSSEAU.

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 205/224

nr	RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
1	VOORAFGAANDE WERKEN					
11	DE BOUWPLAATS					
R	Werfinrichting.	X			X	
R	Plaatsbeschrijving.	X				
12	VOORAFGAANDE WERKZAAMHEDEN					
R	Bescherming van de beplantingen	X			X	
R	Uitsteken en verplanten bestaande taxushagen.	X			X	
R	Stellingen & veiligheidsvoorzieningen	X			X	
13	GESCHIKT MAKEN VAN DE GROND					
R	Berging van de teelaarde	X			X	
14	AFBRAAK- & SLOOPWERKEN					
R	Afbraak beton-, metselwerk- of natuursteenmassieven over volle muurdikte of (half)steens dik of afgezonderde stenen.	X			X	
R	Afbraak aanwezige stutten en schoren.	X				
R	Demontage bestaande beton buitendeuren.	X			X	
R	Afbraak bestaande beglaasde buitendeuren.	X			X	
R	Afbraak niet-origineel buitenschrijnwerk.	X			X	
R	Afbraak bestaande buiten- en binnenbeglazing.	X			X	
R	Voorlopige dichting gevelopeningen.	X			X	
R	Demontage klok exterieur bij het doksaal.	X			X	
R	Afbraak stalen profielen bij tussenwater.	X			X	
R	Afbraak bestaande dak.	X			X	
R	Afbraak interieur(afwerking).	X			X	
•	Verhuis inboedel bedevaartkapel.	X			X	
•	Verhuis glasramen doksaal.	X			X	
•	Afbraak niet-originele wanden en plafonds bedevaartkapel.	X			X	
•	Afbraak vast tapijt op podium bij altaar.	X			X	
•	Verplaatsen betonbanken en kruis volgens originele opstelling.	X			X	
•	Verwijderen verflagen op beton.	X			X	
•	Ontmantelen bestaande binnendeuren en kastmeubilair.	X			X	
•	Ontmantelen interieur offerkaarsenkapel : kaarsenrekken, fragment tabernakel en sculpturen.	X			X	
R	Afbraak bestaande comfortverzekering.	X			X	
R	Afbraak bestaande omgevingsaanleg.	X			X	
R	Reinigen & vrijmaken overloop waterpartij bij offerkaarsenkapel	X			X	
R	Afbraak bestaande riolering.	X			X	
15	BOUWPUTTEN					
R	Gewone bouwputten t.h.v. keermuren.	X			X	
R	Bemaling terrein ter hoogte van de keermuren.	X			X	
R	Uitgraven, opslaan en afvoeren grond t.h.v. keermuren.	X			X	
16	GRONDAANVULLINGEN					
R	Aangestampte aanvullingen uitgegraven grond bij keermuren.	X			X	
R	Aangestampte aanvullingen uitgegraven grond.	X			X	
R	Aanvullingen met aangevoerd zand.	X			X	
R	Aanvullingen met gestabiliseerd zand.	X			X	

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 206/224

nr	RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
2	RUWBOUWWERKEN					
21	FUNDERINGEN					
R	Funderingswerken	x			x	
22	ONDERGRONDS METSELWERK					
R	Betonmetselwerk bij de keermuren.	x			x	
24	BUITENMETSELWERK					
R	Restauratie ZO keermuur : reinigen voor hergebruik en aanleveren nieuwe baksteen en hermetsen keermuren.	x			x	
R	Restauratie rocailles of rotssculpturen (7 staties van de kleine ommegang).	x			x	
25	NATUURSTEEN					
R	Restauratie NO keermuur : reinigen hergebruik en aanleveren nieuwe blokken Doornsikse steen en hermetsen keermuur.	x			x	
26	GEWAPEND BETON					
R	Betonrestauratie T-element op keermuren.	x			x	
R	Beton elementen biechtruimte.	x			x	
R	Gewijd wijwatervat naar origineel ontwerp van Lampens.	x			x	
R	Betonplaat tabernakel naar origineel ontwerp van Lampens.	x			x	
R	Herstel & herplaatsen beton buitendeuren.	x			x	
R	Reconstructie beton spiltrap naar origineel ontwerp Lampens.	x			x	
27	STAAL, GIETIJZER & SMEEDIJZER					
R	Vernieuwen stalen profielen bij het tussenwater.	x			x	
R	Behandelen stalen profiel in beglazing bij het tussenwater.	x			x	
R	Herstel stalen kruis op dak bedevaartkapel.	x			x	
R	Herstel & herplaatsen klok bij het doksaal / atrium.	x			x	
R	Borstwering in staalkabels bi waterpartij.	x			x	
R	Reconstructie kaarsenstaanders in offerkaarsenkapel naar origineel ontwerp van Lampens.	x			x	
R	Reconstructie tabernakel naar origineel ontwerp van Lampens.	x			x	
29	BETONRESTAURATIE & BETONCONSERVATIE					
R	BIJKOMEND ONDERZOEK	x			x	
•	Onderzoek poriënstructuur.	x			x	
•	Onderzoek scheuren : statisch / dynamisch.	x			x	
•	Controle op etringiet.	x			x	
•	Onderzoek in ontoegankelijke holtes.	x			x	
•	Inventaris van bestaande plaatdikte.	x			x	
•	Andere (bvb. op heden ongekende methode)	x			x	
R	REINIGEN BETON	x			x	
•	Droog borstelen.	x			x	
•	Biocidebehandeling.	x			x	
•	Verzadigde stoom.	x			x	
•	Water onder hoge druk.	x			x	
•	Hydropneumatisch met calciëgranulaat.	x			x	
•	Droog zandstralen.	x			x	
•	Chemisch : sulfaat- en calciëkorsten.	x			x	
•	Inspectie naar gebreken en verwijderen.	x			x	
•	Andere (bvb. op heden ongekende methode)	x			x	
R	VOORBEHANDELING	x			x	

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 207/224

nr	RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
R	BETONRESTAURATIE (*)	X			X	
•	Hydro-jet	X			X	
•	Bekisten	X			X	
•	Aanstorten beton : zelfverdichtend beton	X			X	
•	Aanstorten beton : verdichtingsarm beton	X			X	
•	Betonrestauratie diverse betonelementen	X			X	
•	Andere (bvb. op heden ongekende methode)	X			X	
R	BETONCONSERVATIE	X			X	
•	Verwijderen van gebreken	X			X	
•	Verdiepen van betonstaal	X			X	
•	Herstellen leemten - type 1 (i.f.v. carbonatatie)	X			X	
•	Herstellen leemten - type 2 (i.f.v. schade)	X			X	
•	Injectie van statische scheuren	X			X	
•	Dichten van dynamische scheuren	X			X	
•	Gehele of gedeeltelijke reconstructie	X			X	
•	Kathodische bescherming	X			X	
•	Realkaliseren	X			X	
•	Andere (bvb. op heden ongekende methode)	X			X	
R	NABEHANDELING	X			X	
•	Indringing van corrosieremmers	X			X	
•	Steenverharder, steenverdichter	X			X	
•	Dekkende verf	X			X	
•	Lasuur	X			X	
•	Andere (bvb. op heden ongekende methode)	X			X	
3 DAK, RIOLERING & METALEN SCHRIJNWERK						
31 DAKLICHTEN						
R	Vernieuwen lichtkoepel 250 x 250 cm (helder).	X			X	
32 AFWERKING DAKDOORGANGEN						
R	Loden slabben bij lichtkoepel.	X			X	
33 DAKWATERAFVOER						
R	Bakgoot in zink in vliegopeningen.	X			X	
R	Bakgoot in platte dakdichting rondom lichtkoepel.	X			X	
R	Hemelwaterafvoer in zink.	X			X	
34 DAKBEDEKKING						
R	Wind- en waterdicht maken van het beton dak.	X			X	
R	Soepele dakafdichting en isolatie op onderplaat dak.	X			X	
R	Duivenwering : netten 20/20.	X			X	
R	Valbeveiliging d.m.v. levenslijn, inoxkabel en harnas.	X			X	
R	Bliksembeveiliging volgens NBN EN 62305 met klasse LPL III.	X			X	
5 TIMMER- & SCHRIJNWERKEN						
52 HOUTEN BUITENSCHRIJNWERK						
R	Onderhoudsschilderwerken houten schrijnwerk (wc sacristie).	X			X	
R	Reconstructie beplankte buitendeuren naar origineel ontwerp van arch. Lampens.	X			X	
54 HOUTEN BINNENDEUREN						
R	Reconstructie vlakke en beplankte binnendeuren naar origineel ontwerp van arch. Lampens.	X			X	

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 208/224

nr	RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
57 VAST MEUBILAIR						
R	Reconstructie vast meubilair naar origineel ontwerp Lampens.	x			x	
58 BEGLAZING						
R	Plaatsen ontspiegeld glas in vast meubilair.	x			x	
R	Nieuwe gelaagde buitenbeglazing.	x			x	
R	Nieuwe glazen deurgehelen.	x			x	
R	Inklemmende glasbalustrade bij binnenwater.	x			x	
R	Inklemmende glasbalustrade bij doksaal.	x			x	
7 ELEKTRICITEIT						
72 APPARAATKOSTEN, CONTACTDOZEN & SCHAKELAARS						
R	Vernieuwen elektrische installatie volgens AREI (in opbouw).	x				
R	Nieuwe diepteaarding conform AREI.	x				
R	As-built dossier (AREI) omvat de verslagen van de controle-onderzoeken, de processen-verbaal van overeenkomstigheid van de installatie, alsook de installatieschema's.	x				
R	Nazicht en herstel elektrisch klokmechanisme.	x				
74 VERLICHTINGSTOESTELLEN						
R	Nieuwe veilige LED-binnenverlichting (geeft geen warmte af).	x				
R	Nieuwe noodverlichting volgens NEN-EN 11838.	x				
R	Nieuwe LED-buitenverlichting.	x				
76 BRANDDETECTIE						
R	Autonome rookmelder.	x				
R	Brandblustoestellen (poedersnelblussers).	x				
9 GROEN & BETONVERHARDINGEN						
94 VOORBEREIDENDE WERKEN						
R	Rooien van beplanting : struiken en bomen, alsook de beplantingen bij de waterpartij.	x			x	
R	Beschermen van beplanting.	x			x	
R	Zuiveringswerken terrein.	x			x	
R	Afbraak Zwitserse Chalet die esthetisch afbreuk doet en het zicht op het landschap beperkt.	x				
R	Op- en afbraakwerken bestaande verhardingen (flagstones, beton,...), massieven, constructies, kunstwerken en afsluitingen	x			x	
R	Grondverzet : afgraving, uitgraving, ophoging en afvoer overtollige gronden.	x			x	
R	Visuele controle van bomen en standplaatsonderzoek.	x			x	
95 ONDERFUNDERING EN FUNDERING						
R	Wapening en (onder)fundering voor beton mechanisch verkeer en voetgangersverkeer.	x			x	
96 VERHARDINGEN						
R	Ter plaatse gegoten betonverharding voor traag, zwaar mechanisch verkeer en voetgangersverkeer : - betonverharding binnen keermuren - pad bij kleine ommegang	x			x	
R	Realisatie van buitentrappen.	x			x	
97 RIOLERINGEN EN AFVOER VAN WATER						
R	Rioleringsbuizen, inspectieputten, aansluiting op de riolering, lijnafwatering, ondergrondse infiltratiekratten,...	x				

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 209/224

nr	RESTAURATIEWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
98 GROENAANLEG						
R	Grondbewerkingen, bodemverbeteringsmiddelen en meststof.	x			x	
R	Aanleg van grazige vegetaties en grasmatten door bezaaiing.	x			x	
R	Inzaaien van gazon bij beschadiging door restauratiewerken (apr – sep)	x			x	x
R	Aanleg van kruidachtige vegetaties : vaste planten en bollen.	x			x	
R	Aanleg van houtachtige vegetaties : hagen & haagsteunen, bosgoed, heesters.	x			x	
R	Aanplanten van Taxus i.f.v. herstel bij beschadiging door restauratie muur (dec - feb)	x			x	x
R	Aanplanten van groenblijvende, houtige begroeiingen als buffer bij de elektriciteitscabine (dec – apr)	x			x	x
R	Inrichten compostruimte, geïntegreerd in de bosgordel	x				
R	Vervangen / aanplanten van Japanse kerselaars.	x			x	x
99 ALLERHANDE WERKEN						
R	Wegnemen, opslag, reiniging en terugplaten Piëta.	x			x	
R	Leveren en plaatsen van fonteininstallatie.	x			x	
R	Waterdichting waterbassin.	x			x	
R	Reconstructie gewijd watervat.	x			x	
R	Plaatsen van wegwijzer(s) om de benadering via het voorplein te stimuleren.	x				
R	Informatiepaneel i.v.m. historische evolutie van de bedevaart-site, architect Juliaan Lampens en/of componist N. Rosseau, voormalige tramlijn en verdwenen kapel, de ommegang,...	x				
R	Nieuwe vlaggen en vlaggenmasten.	x				

legende :

R	restauratie
O	onderhoud
EEN	éénmalig
PER	periodiek
VRIJ	vrijstelling van toelating door het agentschap Onroerend Erfgoed
ERF	erfgoedpremie gerechtigd
FOR	forfaitair te verrekenen

(*) aanvullende opmerking i.v.m. BETONRESTAURATIE :

Er wordt gestreefd naar een 'restauratie met uiterste respect', zo weinig mogelijk ingrijpen, zo veel mogelijk behouden,...

De BETONRESTAURATIE staat momenteel nog ter discussie. Toch kan ook deze methode niet per definitie uitgesloten worden (bvb. voor plaatselijk herstel of indien de huidige geformuleerde alternatieven toch niet afdoende zouden blijken).

In geen geval kan de loutere opname van deze methodiek in het goedgekeurde beheersplan zonder meer aanleiding geven tot opmaak van een restauratiedossier dat enkel in hydro-afbraak en betonaanstort voorziet.

De uiteindelijke restauratiemethode kan pas gedefinieerd worden op basis van het volledig vooronderzoek en afweging van alle parameters.

6.2. ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN : BEHEER & BEHOUD NA RESTAURATIE

Na de restauratie van het bedevaartsoord O.L.V. van Kerselare zullen er in de toekomst nog onderhoudswerken noodzakelijk zijn om de kapel en de site in stand te houden, met een verschillende periodiciteit én al dan niet met behulp van een erfgoedpremie.

Als het om onze gezondheid gaat, weet iedereen dat voorkomen beter is dan genezen. Toegepast op ons gebouwenpark zou men dit adagium echter kunnen omvormen tot 'onderhouden is beter dan herstellen'. De kosten die gepaard gaan met bepaalde herstellingswerken kunnen immers sterk beperkt worden indien het bouwwerk een regelmatig onderhoud geniet. Men stelt bovendien niet zelden vast dat bepaalde materiaalgebreken of werkingsproblemen bij installaties te wijten zijn aan een ontoereikend onderhoud en aanleiding geven tot ernstige betwistingen.

In deze context is het belangrijk om duidelijk te definiëren wat men precies verstaat onder een 'normaal' onderhoud. Een bouwwerk onderhouden betekent dat men het in een zodanige staat behoudt dat het zijn oorspronkelijke functies kan blijven vervullen, rekening houdend met een normale veroudering en slijtage. Het impliceert echter niet dat men het in zijn oorspronkelijke staat herstelt.

Dit 'beheersplan' omschrijft het onderhoud van de bedevaartsite met bedevaartkapel in de toekomst : zowel concrete terugkerende als éénmalige werken. Het biedt een overzicht van de diverse onderhoudswerkzaamheden die per bouwelement, materiaal of installatie moeten uitgevoerd worden (nazicht, reiniging, interventies, enz.) voor een beheer 'als goede huisvader', met vermelding van de periodiciteit van het onderhoud:

- Periodiciteit 'P'
Eenvoudige en regelmatige controle- en eventueel ook onderhoudswerken die noodzakelijk zijn voor het gebruik gedurende de komende 20 jaar. Dit onderhoud wordt gewoonlijk uitgevoerd door de beheerder van het gebouw, die hiervoor indien nodig een beroep kan doen op de gebruiksinstructies. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd naargelang van de behoeften, het eiseniveau dat vastgelegd werd door de gebruiker (bv. reiniging van de buitenbeglazingen), de gebruiksfrequentie (bv. reiniging vloer), de omgevingsomstandigheden (bv. verwijdering van dode bladeren, stof, ...) en/of de exploitatievoorwaarden (werking van een ventilator, van de kranen, ...).
- Periodiciteit 'xm'
Onderhoudswerkzaamheden die minstens één keer om de x maanden uitgevoerd moeten worden.
- Periodiciteit 'xJ'
Onderhoudswerkzaamheden die minstens één keer om de x jaren uitgevoerd moeten worden.

De noodzakelijke onderhoudswerken worden per thema besproken; de noodzakelijke maatregelen opgesomd met een verwijzing naar de teksten waar meer achtergrond terug te vinden is. Deze nota wordt uitgewerkt als een werkinstrument zodat het voor de beheerder makkelijk hanteerbaar is.

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 211/224

nr	ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
1 VOORAFGAANDE WERKEN						
11 DE BOUWPLAATS						
☐	Algemene opkuis exterieur en interieur.		P	x		
2 RUWBOUWWERKEN						
24 BUITENMETSELWERK						
☐	Gevelparement : nazicht uitzicht en staat van de draagconstructies en wegwerken evt. waterinfiltraties of -stagnaties.		1J	x		
☐	Plaatselijk herstellen van metselwerk (st, m2 of m3)		P		x	x
☐	Scheuren in het metselwerk injecteren of inbinden.	x			x	
☐	Herstel voegen met (hydraulische kalk)mortel, met inbegrip van uitzettingsvoegen.		3J		x	x
☐	Herstellen van platvol voegwerk : gedeeltelijk of volledig		P		x	x
☐	Reiniging naargelang van de vervuiling en de staat van het oppervlak. Zie TV197.		P		x	
☐	Reiniging m.b.v. verzadigde stoom (bij voorkeur).		P		x	
☐	Gevelreiniging : droge methode met borstel en stofzuiger. Voor ruwe bakstenen kan ook een mechanische reiniging door projectie van fijne granulaten overwogen worden.		P		x	
☐	Verwijderen ongewenste vegetatie op metselwerk, te agresieve plantensoorten weren, ingegroeide wortels behandelen met fungicides. Gewenste plantensoorten (muurflora) kunnen in cultuur gehouden worden.		P		x	
☐	Vochtwerende behandeling (hydrofuge) om de bevulling te vertragen en mosvorming tegen te gaan. Zie TV224.		5J		x	
☐	Aanbrengen van een antigraffitilaag		P		x	x
☐	Reiniging, onderhoud en herstel roccailles of rotssculpturen (7 staties van de kleine ommegang).		P		x	
25 NATUURSTEEN						
☐	Nazicht van het uitzicht van diverse natuursteen fragmenten.		1J	x		
☐	Reiniging natuursteen naargelang van de vervuiling en de staat van het oppervlak. Zie TV197.		P		x	
☐	Herstelling van de beschadigde stenen met een aangepaste herstellmortel en herbevestiging van de losgekomen stenen.		P		x	
☐	Herstelling van de voegen & uitzettingsvoegen.		3J		x	
☐	Verwijderen ongewenste vegetatie op natuursteenmetselwerk		P		x	
☐	Aanbrengen van een antigraffitilaag		P		x	x
26 GEWAPEND BETON						
☐	Nazicht uitzicht en staat van de beton (draag)constructies / elementen.		1J	x		
27 STAAL, GIETIJZER & SMEEDIJZER						
☐	Herhandeling of herschildering van de (corrosiewerende) bescherming op ijzerwerk, zoals stalen profielen bij het tussenwater, stalen kruis, klok bij atrium,... Zie TV238.		1-2J		x	
☐	Herstel bevestigingen, verankeringen en verbindingen.		1J		x	
☐	Aanspannen staalkabel bij borstwering waterpartij.		1J		x	
☐	Herhandeling of herschildering van de (corrosiewerende) bescherming interieur op de kaarsenstaanders en het tabernakel. Zie TV238.		1-2J		x	
☐	Spilltrap : herstel bevestigingen en verbindingen van de treden en leuning, én de vastzetting in de ruwbouw.		3m-1J		x	

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 212/224

nr	ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
29 BETONRESTAURATIE & BETONCONSERVATIE						
○	NABEHANDELING					
•	Inspectie beton		2J			
•	Onderhoud of reparatie beton		5J			
•	Realkaliseren evt. gemiste wapening		5J			
•	Kathodisch beschermen : een anode die zich opoffert behandelen met ZINCA		5J			
•	Andere (bvb. op heden ongekende methode)		5J			
3 DAK, RIOLERING & METALEN SCHRIJNWERK						
31 DAKLICHTEN						
○	Reiniging van de doorschijnende delen en buitengeraamte (zie art. 37.O en 58.O) Zie ook TV176 en TV221.		1J	x		
○	Herstelling of vervanging van de gescheurde elementen.		P		x	
32 AFWERKING DAKDOORGANGEN						
R	Herstel / vernieuwen loden slabben bij lichtkoepel.		1J		x	
33 DAKWATERAFVOER						
○	Reiniging van de spuwers, bakgoten in de vliegopeningen en rondom de lichtkoepel & van de dakafdichting of -bedekking. Verwijdering van dode bladeren, slib & alle materiaalresten die zich kunnen ophopen evenals van alle voorwerpen en materiaalresten die aanleiding kunnen geven tot schade, een toename van de belastingen en een verstopping van de waterafvoer. In de buurt van loofbomen en in de herfst kan de verwijdering van de dode bladeren verschillende interventies noodzakelijk maken. Verwijdering van alle mossen en plantengroei vooraleer deze een wortelnetwerk kunnen ontwikkelen.		1J	x		
○	Goten pomphuisje reinigen & afvoeren op verstopping nazien.		1J	x		
○	Herstel loden aansluitingen bij pomphuisje.		1J		x	
○	Vernieuwen regenpijp (rond / vierkant), incl. nodige verlopen, verbindingsmoffen, bochten, wrongen, scharnierbeugels, ...		P		x	x
34 DAKBEDEKKING						
○	Nazicht staat van het interieur (vochtvlekken, schimmelontwikkeling, enz.) onder of in de buurt van het dak.		P	x		
○	Herstel / vernieuwen dakbedekking in geval van lekken.		P		x	
○	Ontmossen en reinigen daken.		P		x	x
○	Vervanging & herplaatsen van ontbrekende, beschadigde of verschoven elementen / natuurleien en evt. bebording.		P		x	x
○	Reiniging of herstel vogelwering met afweerpinnen of netten.		P		x	x
○	Permanente uitrustingen voor ongevalpreventie en toegang tot de daken : reiniging, nazicht van de bevestigingen en voegen, herstellen of bijwerken corrosiewerend schilderwerk.		1J	x		
BLIKSEMBEVEILIGING						
•	Visuele controle : beschermingsniveaus III en IV		2J	x		
•	Volledige inspectie : beschermingsniveaus III en IV		4J	x		
•	Nazicht van de goede staat van het bliksemafleidingsstelsel, door een gespecialiseerde firma.		1J	x		
5 TIMMER- & SCHRIJNWERKEN						
51 TIMMERWERK & DAKSCHRIJNWERK						
○	Nazicht van de staat van alle structurelementen uit hout : aantasting door insecten, houtrot, grote scheuren, enz.		1J	x		
○	Herstel en plaatselijk vernieuwen houten structurelementen.		P		x	
○	Vernieuwen boordplank bij pomphuisje.		P		x	

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 213/224

nr	ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
52 HOUTEN BUITENSCHRIJWERK						
☐	Kleurloze houtbehandeling buiten- en binnenschrijnwerk.		2J		x	
☐	Behandeling metalen onderdelen met roestwerende verf.		2J		x	
54 HOUTEN BINNENDEUREN						
☐	Reiniging binnenschrijnwerk.		P	x		
☐	Reinigen hang- en sluitwerk; smeren bewegende onderdelen. Afstellen, herstellen of vervangen bij gebrekkige werking.		P	x		
☐	Binnenschrijnwerk : bijwerken & onderhouden of volledig vernieuwen behandeling, binnenschilderwerk of vernislagen.		6-7J		x	
57 VAST MEUBILAIR						
☐	Reiniging & onderhoud vast meubilair : zie binnenschrijnwerk.		P	x		
58 BEGLAZING						
☐	Reiniging beglazing volgens de voorschriften van de fabrikant. Nazicht en evt. vervangen beglazingsvoegen. Zie ook TV221.		P	x		
☐	Reiniging en herstel beglazing(svoegen), spouwdrainering, vleugels en vaste raamkaders, naargelang de vervuilingsgraad & volgens de voorschriften van de fabrikant.		P	x		
☐	Nazicht en evt. vervanging van de soepele kitvoegen ter verzekering van de aansluiting tussen schrijnwerk en ruwbouw.		1J	x		
☐	Reinigen hang- en sluitwerk; smeren bewegende onderdelen. Afstellen, herstellen of vervangen bij gebrekkige werking.		P	x		
☐	Nazicht, reiniging en herstel ontspiegeld glas in vast meubilair.		P	x		
☐	Nazicht, reiniging en herstel inklemmende glasbalustrades bij binnenwater en doksaal.		P	x		
7 ELEKTRICITEIT						
72 APPARAATKOSTEN, CONTACTDOZEN & SCHAKELAARS						
☐	ALLE hierna vermelde keuringen en onderhoud. (zie tabel infra)		P	x		
☐	Nazicht van aansluitingen, beschermingen tegen (on)rechtstreekse aanraking, het isolatieniveau en bescherming tegen overstroom en meting aardingsweerstand.		25J	x		
☐	Nazicht van de staat en de bevestigingen van de leidingen en van de laagspanningsverdeeldozen		1J	x		
☐	Visuele inspectie van de onderdelen met het oog op de vaststelling van een evt. opwarming of abnormale geluiden.			x		
☐	Beproeving van de veiligheidsvoorzieningen en nazicht van de goede werking van de aarding.		1J	x		
☐	Onderhoud van het schilderwerk.		3J	x		
74 VERLICHTINGSTOESTELLEN						
☐	Inspectie, herstel en onderhoud verlichtingstoestellen.		P	x		
☐	Inspectie, herstel en onderhoud noodverlichting.		1J	x		
☐	Inspectie, herstel en onderhoud buitenverlichtingstoestellen.		1J	x		
☐	Vervanging van de lampen naargelang van hun levensduur.		P	x		
76 BRANDDETECTIE						
☐	Routine-inspectie rookmelders, testen, vervangen batterij,...		1J	x		
☐	Routine-inspectie brandblustoestellen door bevoegde firma		1J	x		

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 214/224

nr	ONDERHOUDSWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
9 OMGEVINGSWERKEN						
96 VERHARDINGEN						
☐	Nazicht en herstel ter plaatse gegoten betonverharding voor traag, zwaar mechanisch verkeer en voetgangersverkeer.		1J	x		
☐	Nazicht en herstel buitentrappen.		1J	x		
☐	Beheer van wegen en paden (20150605_MB_forfaitair)		P		x	x
☐	Onkruidbestrijding bij paden (20150605_MB_forfaitair)		P		x	x
☐	Controle van de betrouwbaarheid.		P	x		
☐	Ruimen van sneeuw en ijs (wettelijke verplichting) bij ingangen		P	x		
97 RIOLERINGEN EN AFVOER VAN WATER						
☐	Nazicht rioleringsbuizen, inspectieputten, aansluiting op de riolering, lijnafwatering, ondergrondse infiltratiekragen.		1J	x		
☐	Visueel onderzoek van de staat van de onderzoekskamers (zijwanden, bodem, leidingen die toekomen) en reiniging.		P	x		
☐	Nazicht van de dichtheid en – indien nodig – herstelling ervan.		6m	x		
☐	Onderhoud van de metalen onderdelen (bescherming en smeren van de deksels).		2J	x		
☐	Lediging septische put en verwijdering drijvende sliblaag. Nazicht en vrijmaken van de verluchtingspijp.			x		
☐	De pompinstallatie moet regelmatig onderhouden worden door bevoegd personeel. Onderhoudsbeurten om de :		1J	x		
☐	Onderhoud ondergrondse infiltratiekragen.		1-3J	x		
98 GROENONDERHOUD (zie 6.3. OMGEVINGSWERKZAAMHEDEN)						
99 ALLERHANDE WERKEN						
☐	Reiniging Piëta en miraculeus O.L.V. beeldje.		1J	x		
☐	Indienststellen van de fonteininstallatie voorjaar.		1J	x		
☐	Nazicht en onderhoud van de fonteininstallatie, 2-maandelijks onderhoud tussen in- en uitdienststelling		2m	x		
☐	Uitdienststellen van de fonteininstallatie winter.		1J	x		
☐	Nazicht van de waterdichting van het waterbassin. Grondige reiniging en verwijderen van mossen en algen.		1J	x		
☐	Herstel van de waterdichting van het waterbassin.		1J		x	
☐	Reiniging gewijd watervat.		1J	x		
☐	Reiniging/herstel wegwijzers, informatiepaneel, vlaggenmast,...		1J	x		

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 215/224

OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE KEURINGEN EN WETTELIJKE VEREISTEN IN EN OP GEBOUWEN VAN BELANG BIJ INSPECTIES DOOR MONUMENTENWACHT

aard	uit te voeren activiteit
asbestinventaris	opmaak
radioactieve bliksemafleiders	meldingsplicht + verwijdering
elektrische installaties van voor 1 januari 1983:	Alle oude elektrische installaties op arbeidsplaatsen moeten voldoen aan het KB - info zie KB
elektrische installaties van na 1 januari 1983:	
elektrische installatie-hoogspanning	keuring
elektrische installatie woningen-laagspanning	keuring
elektrische installatie-laagspanning: nieuwe installatie	keuring
elektrische installatie-laagspanning na belangrijke uitbreiding	keuring
elektrische installatie-laagspanning na verzwaaring w/d aansluiting	keuring
elektrische installatie-werkkasten	keuring
brandblusmiddelen	keuring
noodverlichting	keuring
pictogrammen, evacuatieplannen, instructies	voorzien, ophangen, opmaken
individuele ankerpunten EN795-type A (A1&A2)	aftesten + attest
verplaatsbare ankerpunten EN795-type B (=PBM)	keuring
horizontale levenslijnen EN795-type C	keuring
rails als levenslijn EN795-type D	keuring
doodgewichtankers/mobiele ankerpunten EN795-type E(=PBM)	keuring
ladderhaken en staphaken EN517-2006	plaatsing volgens voorschriften fabrikant
ladderhaken en staphaken EN517-2006	nazicht
ankerpunten	
gasbinneninstallaties gelegd door CERGA-installateur	indienststelling
gasbinneninstallaties niet gelegd door CERGA-installateur	indienststelling
bovengrondse stookolietank =<5000l	indienststelling
ondergrondse stookolietank =<5000l	indienststelling + keuring
personeelliften	keuring + preventief nazicht
personeelliften	preventieve inspectie
personeelliften (privéliften)	preventieve inspectie
steigers (stellingen)	keuring
PBM valbeveiliging (veiligheidsharnas, antivaltoestellen ...)	keuring
leeflijnen	keuring
roltrappen, rolpaden, trapliften	keuring
stookolieverwarmingsinstallaties =<100kW	onderhoud
gasverwarmingsinstallaties =<100kW	onderhoud
verwarmingsaudit verwarmingsinstallaties =<100kW	audit
inbraakalarmsysteem	keuring
20 drinkwaterinstallaties in het Vlaams Gewest	keuring

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 216/224

Er bestaan specifieke vereisten inzake keuringen en controles voor onder andere rusthuizen, ziekenhuizen, toeristische logies, verstrekkende bedrijven, kinderopvang, ouderenvoorzieningen ... Het is onmogelijk om deze specifieke gevallen in dit overzicht op te nemen. Bij twijfel: neem contact op met een EDTC

door wie	periodiciteit	volgens
werkgever	eenmalig + opvolging	KB 16-03-2006
Monumentenwacht/eigenaar gebouw	eenmalig	zie FANC
		KB 04-12-2012
EDTC	jaarlijks	AREI
EDTC	elke 25 jaar	AREI
EDTC	voor indienstelling	AREI
EDTC	voor indienstelling	AREI
EDTC	voor indienstelling/jaarijks	AREI
EDTC	jaarlijks	AREI art.270
bevoegd persoon	jaarlijks	ARAB/CODEX
bevoegd persoon	jaarlijks	ARAB/CODEX
werkgever	eenmalig	ARAB/CODEX
bevoegd plaatser	eenmalig	EN795
EDTC	jaarlijks	CODEX
bevoegd persoon	jaarlijks	CODEX
bevoegd persoon	jaarlijks	CODEX
EDTC	jaarlijks	CODEX
plaatser	eenmalig	EN517-2006
bevoegd persoon	jaarlijks	EN517-2006
CERGA-installateur	voor indienstelling	conformiteitsattest artikel 48
EDTC	voor indienstelling	conformiteitsattest artikel 48
erkende stookolietechicus	voor indienstelling	VLAREM II Hfdst. 6.5
erkende stookolietechicus	voor indienstelling/5 jaarlijks	VLAREM II Hfdst. 6.5
gecertificeerd onderhoudsbedrijf	6-maandelijks	KB 09/03/2003
niet gecertificeerd onderhoudsbedrijf	3-maandelijks	KB 09/03/2003
niet gecertificeerd onderhoudsbedrijf	jaarlijks	KB 09/03/2003
bevoegd persoon	wekelijks	ARAB/CODEX
EDTC	jaarlijks en na val	CODEX
bevoegd persoon	jaarlijks	CODEX/richtlijn 89/686/EEG
bevoegd persoon	3-maandelijks/jaarijks	CODEX
erkend technicus	2-jaarlijks	Besluit van de Vlaamse
erkend technicus	jaarlijks	Regering van 08/12/2006 +
erkend technicus	elke 15 jaar	aanpassingen
bevoegd persoon	voor indienstelling, jaarlijks	Technische Nota T015-2 van het BEC
bevoegd persoon	voor indienstelling	Algemeen waterverkoopreglement

6.3. OMGEVINGSWERKZAAMHEDEN

6.3.1. AANGEPAST "GROEN" BEHEER VAN DE BEDEVAARTSITE

Een aangepast beheer van de nabije omgeving van de bedevaartkapel in functie van het oorspronkelijk ontwerp van Juliaan Lampens.

De grasvelden en hagen in de nabijheid van de kapel krijgen een aangepast beheer in functie van de aanwezige erfgoedwaarden. In het geval de restauratie van de muur voor beschadigingen gezorgd heeft aan de taxushaag wordt deze haag terug aangeplant. Deze aanplant gebeurt in het winterseizoen wanneer de plant in rust is. Deze haag wordt twee keer per jaar geschoren. Een eerste keer in mei/juni en een tweede keer in augustus/september. De geschoren haag heeft een hoogte van 50 cm, zo steekt deze steeds 10 cm boven de muur uit. In functie van valbeveiliging heeft de haag een breedte van 120 cm. De taxushaag die de waterpartij afboordt wordt gerooid en de gerooiden planten worden afgevoerd. In plaats van deze taxushaag zal hier een afsluiting voorzien worden in staalkabels zoals beschreven wordt in de beheermaatregelen architectuur. De plaats waar de haag gestaan heeft wordt opnieuw ingezaaid met een grasmengsel tussen april en september. Ook op andere plaatsen waar de grasmat eventueel beschadigd of onvolledig is door restauratiewerkzaamheden wordt in deze periode een nieuwe grasmat ingezaaid. De grasmat krijgt een intensief maai-beheer en zal afhankelijk van de weersomstandigheden één keer in de drie weken gemaaid worden (15 à 18 keer per jaar). De grasboorden worden afgestoken. Teneinde een proper beeld te behouden wordt onkruid en zwerfvuil periodiek verwijderd.

De kapel van Kerselare is bijna volledig omringd door een bosgordel. Het betreft een enigszins ouder bosbestand (zie inventarisatie). Deze doelstelling omvat het behouden, versterken en aangepast beheren van de aanwezige waardevolle groenelementen in de bosgordel.

De maatregelen om het zicht op het landschap vanuit de hoofdingang te behouden omvatten het rooien, snoeien en afvoeren van mogelijke bomen en planten die het zicht op het landschap inperken. De beplanting op deze locatie mag een hoogte bereiken van maximum 1m20.

6.3.2. BEHOUD EN AANGEPAST BEHEER VAN DE MARKANTE BOMEN

Bij de inventarisatie werden verschillende bomen in de boszones nabij de kapel en linden op het voorplein als markant gemarkeerd. Een maximale instandhouding van deze bomen wordt nagestreefd. Om een beheer op maat te voorzien wordt beroep gedaan op een ETW (European Tree Worker) die elke vijf jaar een nazicht en soortspecifiek snoei-beheer toepast op de markante bomen. Als deze markante bomen na nazicht door de boomverzorger dood, ziek of instabiel blijken, worden deze gerooid en afgevoerd. Indien mogelijk wordt op dezelfde locatie een nieuwe boom aangeplant van dezelfde soort. Bij heraanplanting worden standplaatsverbeterende maatregelen genomen.

Op korte termijn worden de nodige maatregelen getroffen om het parkeren onder de bomen te voorkomen. De dolomietverharding op deze locatie zal omzichtig worden weggenomen, inclusief eventuele funderingen. Deze zone wordt terug aangevuld met teelaarde en ingezaaid met gazon.

6.3.3. REALISATIE NEVENDOELSTELLINGEN

(niet premiegerechtigd)

BENADERING BEDEVAARTKAPEL VANAF HET VOORPLEIN STIMULEREN

wandelpad naar de hoofdtoegang, tevens herinnering aan de voormalige tramlijn

De exacte locatie van de voormalige tramlijn is vandaag te achterhalen op historische kaarten en kadasterplannen. Het historische tracé vormt momenteel de grens tussen de parking (GR2) en de boszone (BOS1/2). Het is van belang dat aan de boszone niet geraakt wordt aangezien dit een belangrijk element is binnen het geheel.

Voor de aanleg van het nieuwe wandelpad zullen er eerst voorbereidende werken plaatsvinden, dit omvat o.a. het verwijderen en afvoeren van storende beplantingen. De nieuwe verharding heeft een breedte van 180 cm. De dikte van zowel de verharding als de fundering worden beschreven in gedetailleerde uitvoeringsplannen die opgemaakt zullen worden. De uitvoering is conform deze plannen en conform het standaardbestek 25O.

De nabijheid van de bomen in boszone 1 en 2 is een belangrijk aandachtspunt bij de aanleg van het nieuwe wandelpad. Ook hier moet een goede analyse van de situatie per boom een beeld geven van de impact die de bomen en verharding op elkaar hebben. Maatregelen die genomen kunnen worden zijn net zoals bij de restauratie van de ommegang het oordeelkundig afzagen van boomwortels, plaatselijke wijzigingen in het niveau van verharding, het aanbrengen van een geogrid of geotextiel om verdichting van de ondergrond te beperken, het aanbrengen van aangepaste grondmengsels en het plaatsen van een wortelmembraam langs het pad.

Om een proper beeld te behouden is periodiek verwijderen van onkruid en zwerfvuil noodzakelijk.

TOERISTISCHE ONTSLUITING EN HISTORISCHE OPWAARDERING BEDEVAARTSITE

opwaardering en integrale inrichting van een volwaardig voorplein & herinnering aan de voormalige o.l.v. kapel

Allereerst zal een studie uitgevoerd worden over de ontsluiting van de site en de parkeerproblematiek onder de linden, rekening houdend met de randvoorwaarden (brandweer, bediening horeca, doorgaand verkeer Papelosstraat, vrachtwagens naar boerderij, manege,...). Dit kan mogelijks leiden tot een herinrichting van dit gebied.

De herinrichting van deze zone als plein, wordt afgestemd op de erfgoedwaarden en de functionaliteit van de site. De herinrichting versterkt de beeldkwaliteit van de site en de aanpalende omgeving. Door het voorzien van een integrale herinrichting wordt de ruimtelijkheid en identiteit van het voorplein hersteld. Ten noorden van de oude, nu verdwenen kapel, blijven de twee rijen linden samen met het pomphuisje behouden.

De toegankelijkheid van het voorplein wordt geoptimaliseerd. Het materiaal en onderhoud van de verharding dient ook het gebruik van rolstoelen en kinderwagens te garanderen. Het ontwerp en de realisatie van deze herwaardering zal gebeuren met respect voor de aanwezige erfgoedwaarden en aan de hand van een participatief proces met de betrokken actoren.

Voor de herinrichting van het voorplein wordt er teruggegrepen naar bestaande opmetingsplannen van de voormalige Onze-Lieve-Vrouwekapel. De materiaal- en plantenkeuze vormt een geheel met de reeds aanwezige materialen en plantensoorten. Een belangrijke maatregel is het aangepast beheer van de verschillende elementen van de nieuwe inrichting en het periodiek verwijderen van onkruid en zwerfvuil.

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 219/224

LANDSCHAPPELIJKE INTEGRATIE EN AANGEPAST BEHEER GROENPARKING

Tussen de parkeerplaatsen worden in het plantseizoen nieuwe bomen aangeplant, voorzien van boompalen. Deze bomen krijgen net zoals de reeds bestaande jonge bomen in de groenbuffer de komende jaren een begeleidings- en onderhoudssnoei. Dit gebeurt om de twee à drie jaar wanneer de bomen in blad staan.

De haag en sierbeplanting onder de bomen in de groenbuffer wordt twee keer per jaar gesnoeid, een eerste keer in de periode mei-juni en een tweede keer in de periode augustus-september. Jaarlijks worden mogelijke invasieve soorten verwijderd.

De parking in gras wordt intensief gemaaid met een frequentie van 15 à 18 maai beurten per jaar. Teneinde een proper beeld te behouden wordt onkruid en zwerfvuil periodiek verwijderd.

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 220/224

nr	OMGEVINSWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
AANGEPAST "GROEN" BEHEER VAN DE BEDEVAARTSITE						
☐	Periodiek verwijderen van onkruid en zwerfvuil (2-wekelijks).		2w	x		x
☐	Het aanbrengen van aangepaste grondmengsels voor de verbetering en bescherming van de groeiplaats van de beplantingen naast de paden indien dit noodzakelijk blijkt na bemonstering / bodemonderzoek.		P		x	x
Taxushaag (HA 2)						
☐	Jaarlijks snoei-beheer van de haag. (mei – jun & aug - sep)		2/J		x	x
Buxusmassieven (GR 1)						
☐	Jaarlijks snoei-beheer. (zomer & najaar)		2/J		x	x
Hulst - Taxus - meidoornmassieven						
☐	Jaarlijks snoei-beheer. (zomer & najaar)		2/J		x	x
Heesters						
☐	Onderhoudssnoei. (najaar)		1J		x	x
Vaste planten en bloembollen						
☐	Wieden tijdens groeiseizoen.		12/J		x	x
Gazon (GR 1)						
☐	Jaarlijks maai-beheer graszones met 15-18 maai-beurten / jaar. (apr – okt)		18/J		x	x
Bos (BOS 1/2)						
☐	Periodiek nazicht en snoei van bomen door een erkend boomverzorgers (jul – aug).		5J		x	x
☐	Soortspecifiek snoei-beheer i.f.v. instandhouding en veiligheid door boomverzorgers (jul – aug).		5J		x	x
☐	Indien noodzakelijk: het aanbrengen van aangepaste grondmengsels ter verbetering en bescherming van de groeiplaats van de boszone.		P		x	x
☐	Jaarlijks monitoren op en verwijderen van invasieve soorten, waaronder Amerikaanse vogelkers en Japanse duizendknoop.		1J		x	x
☐	Rooien en afvoeren van bomen in het geval deze het zicht op het landschap inperken (BOS 2).		P		x	x
☐	Rooien en afvoeren van beplanting in het geval deze het zicht op het landschap inperken.		P		x	x
BEHOUD EN AANGEPAST BEHEER VAN DE MARKANTE BOMEN						
Markante bomen (MB1-16)						
☐	Periodiek nazicht en snoei van markante bomen door boomverzorgers (ETW) (jul – aug).		5J		x	x
☐	Soortspecifiek snoei-beheer i.f.v. instandhouding en veiligheid door boomverzorgers (ETW) (jul – aug).		5J		x	x
☐	Rooien en afvoeren van dode, instabiele of zieke bomen na nazicht door boomverzorgers (ETW) (dec – maa).		P		x	x
☐	Heraanplant indien mogelijk van gerooide markante bomen met dezelfde soort, incl. standplaatsverbetering (dec – maa).	x			x	x
☐	Wegnemen van dolomietverharding onder de lindes op het voorplein (incl. eventuele funderingen), voorzien van teelaarde en inzaaien van gazon.	x			x	

6. OPSOMMING van de WERKZAAMHEDEN : blz. 221/224

nr	OMGEVINSWERKZAAMHEDEN	EEN	PER	VRIJ	ERF	FOR
BENADERING BEDEVAARTKAPEL VANAF HET VOORPLEIN STIMULEREN		(nevendoeelstelling)				
☐	Vorbereidende werken i.f.v. aanleg wandelpad.	x		x		
☐	Indien nodig : aanbrengen van een geogrid / geotextiel en wortelmembraan naast de paden ter bescherming van zowel de paden als de bomen.	x				
☐	Aanleg van een wandelpad in beton doorheen de site aan de hand van gedetailleerd ontwerp.	x		x		
☐	Periodiek verwijderen van onkruid en zwerfvuil (2-wekelijks).		2w	x		
OPWAARDERING EN INTEGRALE INRICHTING VAN EEN VOLWAARDIG VOORPLEIN		(nevendoeel)				
☐	Archeologisch onderzoek naar inplanting voormalige kapel mits goedkeuring van het agentschap Onroerend Erfgoed.	x				
☐	Herinrichting voorplein gebaseerd op beschikbare plannen en participatief proces en a.d.h.v. een gedetailleerd ontwerp.	x				
☐	Monteren en plaatsen van informatiepunt afhankelijk van specifiek ontwerp.	x		x		
☐	Aangepast periodiek snoei-beheer van hagen en sierbeplantingen afhankelijk van specifiek ontwerp.		P	x		
☐	Aangepast periodiek maai-beheer afhankelijk van specifiek ontwerp.		P	x		
☐	Aangepast specifiek onderhoud van constructies en meubilair afhankelijk van specifiek ontwerp.		P	x		
☐	Jaarlijks monitoren op en verwijderen van invasieve soorten, waaronder Amerikaanse vogelkers en Japanse duizendknoop.		1J	x		
☐	Herinnering aan afgebrande kapel visualiseren, gebaseerd op plannen kapel, participatief proces, gedetailleerd ontwerp.	x				
☐	Algemeen beheer van de nieuwe inrichting.		P	x		
☐	Periodiek verwijderen van onkruid en zwerfvuil (2-wekelijks).		2w	x		
LANDSCHAPPELIJKE INTEGRATIE EN AANGEPAST BEHEER GROENPARKING		(nevendoeelstelling)				
Parking		(GR 2)				
☐	Aanplanten van bomen tussen de parkeerplaatsen (dec - feb).	x		x		
☐	Begeleidings- en onderhoudssnoei van aangeplante bomen. (mei – sep)		2-3/J	x		
☐	Jaarlijks maai-beheer met 15-18 maai-beurten / jaar (apr - okt).		P	x		
Groenbuffer		(SB3/HA7)				
☐	Jaarlijks snoeien van sierbeplanting en hagen met 2 snoei-beurten per jaar (mei – jun & aug - sep).		1J	x		
☐	Begeleidings- en onderhoudssnoei jonge bomen (mei – sep).		2-3/J	x		
☐	Jaarlijks monitoren op en verwijderen van invasieve soorten, waaronder Amerikaanse vogelkers en Japanse duizendknoop.		1J	x		
☐	Periodiek verwijderen van onkruid en zwerfvuil (2-wekelijks).		2w	x		

7. MANIER EN TIJDSTIP VAN OPVOLGING

restauratie bedevaartoord

Na goedkeuring van het beheersplan zal de procedure voor de aanvraag van een erfgoedpremie via de bijzondere procedure opgestart worden voor :

FASE 1.1 : RESTAURATIE BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL

FASE 2.1 : RESTAURATIE KEERMUREN

Het door Onroerend Erfgoed goedgekeurde technisch dossier zal als basis dienen voor de aanbesteding.

Na toekenning van de erfgoedpremie door de Minister wordt overgegaan tot aanbesteding van de diverse loten RESTAURATIE BEDEVAARTOORD ONZE LIEVE VROUW VAN KERSELARE. De bouwheer zal aan Onroerend Erfgoed het aanbestedings- en gunningsverslag, de toewijzing van de werken, data van start uitvoering, einde werken & ingebruikname,... overmaken. De erfgoedconsulent wordt ook uitgenodigd op de werfvergaderingen.

O6.14 RESTAURATIE BEDEVAARTOORD ONZE LIEVE VROUW VAN KERSELARE

FASE 1 : BEDEVAARTKAPEL

lot 1 : RESTAURATIE BEDEVAART- & OFFERKAARSENKAPEL (nog in opmaak)

lot 2 : INTERIEUR BEDEVAARTKAPEL (HOUT) ontvankelijk d.d. 09.03.2015

lot 3 : INTERIEUR OFFERKAARSENKAPEL (SMEEDIJZER) ontvankelijk d.d. 09.03.2015

FASE 2 : OMGEVING BEDEVAARTSITE

lot 1 : RESTAURATIE KEERMUREN (nog in opmaak)

lot 2 : GROEN & BETONVERHARDINGEN ontvankelijk d.d. 20.03.2015

lot 3 : RESTAURATIE KLEINE OMMEGANG ontvankelijk d.d. 20.03.2015

onderhoudsregister of logboek

Alle toekomstige onderhoudswerken zullen bijgehouden worden in een onderhoudsregister met gegevens (foto's, nota's) over deze werken en eventuele herstellingen. Datum, plaats waar herstelling is uitgevoerd, herstellmaterialen en contactgegevens van wie de herstelling uitvoerde,... worden telkens genoteerd op een voortgangsrapport. Foto's voor, tijdens en na de werken worden toegevoegd. Problemen die op termijn opduiken, kunnen dan gelinkt worden aan werken of ingrepen die niet het gewenste effect hadden; deze kunnen eveneens gerapporteerd worden in het onderhoudsregister.

Na elk onderhoud of elke herstelling wordt een voortgangsrapport bezorgd aan Onroerend Erfgoed; zo nodig wordt voorafgaandelijk toestemming gevraagd voor de herstellingswerken.

regelmatige toestandsinspecties

Regelmatige toestandsinspecties zijn onontbeerlijk, alleen al als leidraad voor onderhoudswerken en kleine herstellingswerken (onderhouds- en beheersplan). De opdrachtgever zal hiervoor een beroep blijven doen op Monumentenwacht Vlaanderen vzw.

De frequentie van een inspectie varieert van jaarlijks tot om de vijf jaar. Dat hangt van verschillende factoren af. In elk geval moeten de inspecties kleine defecten kunnen ontdekken voordat ze grote schade veroorzaken.

Inspecties, kleine herstellingen en onderhoudswerken (met materialen, uitvoeringswijzen en uitvoerders) worden met datum bijgehouden in het logboek.

7. MANIER EN TIJDSTIP VAN OPVOLGING : blz. 223/224

aangepaste materialen en herstellingen

Ook bij kleine herstellingen zijn aangepaste en compatibele materialen te gebruiken & steeds in overleg gebeuren met de ontwerper(s) van de restauratie.

Herstellingen zullen omkeerbaar zijn en de historische structuren niet overklassen; alleen waar nodig en op een zachte manier. Onderhoudswerken zullen altijd uitgevoerd worden door mensen die opgeleid zijn in oude technieken of ervaring hebben met historische structuren. Een vaste onderhoudsploeg die met kennis van zaken en gesteund door regelmatige bijscholing, 'zijn' site onderhoudt, is goud waard.

Een conserveringsplan moet altijd voldoende financiële middelen voorzien, ook voor regelmatige basisonderhoudswerken op termijn.

actualisatie beheersplan

Het beheersplan wordt regelmatig geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd. Concrete onderhoudswerkzaamheden worden bijgesteld na uitvoering van de restauratie.

De beton- of stabiliteitswerken (door middel van hydro-afbraak, realkalisatie, kathodische bescherming,...) zijn op te volgen in de tijd en zo nodig aan te passen aan de evoluerende kennis ter zake.

8. BIJLAGEN

LIJSTEN	bijgevoegd	# blz.
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt PLAN 1 : AFBAKENING door architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba i.s.m. buro voor vrije ruimte Landschapsarchitecten BVTL	bijlage 1	1
Lijst van premiegerechtigde werken	bijlage 2	6
Lijst van handelingen waarvan de uitvoering vrijgesteld zal zijn van toelating	bijlage 3	3
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	n.v.t.	-
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	n.v.t.	-
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	n.v.t.	-
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is	bijlage 4	2
Lijst van cultuuroederen die in aanmerking komen voor een premie & voorstel beheer cultuuroederen & aangevuld met fiches cultuuroederen	bijlage 5	1 1 30
Lijst van premiegerechtigde werken aan een orgel dat dateert van na WOI	n.v.t.	-
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	n.v.t.	-

BIJLAGEN (niet publiek ontsluiten)	bijgevoegd	# blz.
BESCHERMINGSBESLUIT d.d. 20.11.2009 & INHOUDELIJK DOSSIER d.d. 20.11.2009 & INVENTARIS ONROEREND ERFGOED	bijlage 6	4 10 8
ONTWERP 1961 – 1965	bijlage 7	124
ORIGINEEL BESTEK 1963	bijlage 8	40
INSPECTIERAPPORT 41183/2009/B d.d. 18.03.2009 door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen vzw	bijlage 9	21
INSPECTIERAPPORT 41183/2010/B d.d. 03.03.2010 : detailinspectie vijvers door Monumentenwacht Oost-Vlaanderen vzw	bijlage 10	11
BEPROEVINGSVERSLAG 2010/375-SDB/TDG/CM p10-254 d.d. 17.08.2010 door Universiteit Gent, Laboratorium Magnel voor betononderzoek	bijlage 11	13
ONDERZOEK PLAFONDPLAAT incl. diktebepaling en wapeningsdetectie d.d. 09-10.12.2010 door A.B.G. Consulting bvba	bijlage 12	21
HOOGTEMETING PLAFONDPLAAT d.d. 28.04.2011 door landmeter Dirk BONNEURE	bijlage 13	1
BIJKOMEND DESTRUCTIEF (VERVOLG)ONDERZOEK PLAFONDPLAAT d.d. 23-24.08.2011 door A.B.G. Consulting bvba	bijlage 14	23
STABILITEITSONDERZOEK door studieburomouton bvba	bijlage 15	76
GEOTECHNISCH ONDERZOEK d.d. 24.04.2014 door SGS BELGIUM NV	bijlage 16	40
BIJLAGEN bij overlegvergadering d.d. 14.10.2014 door studieburomouton i.s.m. met ARSIS bvba : DIAGNOSE, OPLIJSTING MECHANISCHE SCHADE + KNELPUNTEN EN OPLOSSINGENFORMULATIE (A4) AANVULLENDE STUDIE & CONCLUSIE : Tabel met behandelingsvoorstel en prints 3D-model (A3)	bijlage 17	190
PLAN 2 : BESTAANDE TOESTAND door architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba i.s.m. buro voor vrije ruimte Landschapsarchitecten BVTL	bijlage 18	1
PLAN 3 : DOELSTELLINGEN door architectuurstudio de schacht & partner(s) bv ovv bvba i.s.m. buro voor vrije ruimte Landschapsarchitecten BVTL	bijlage 19	1